

الله الرحمن الرحيم

موسسه آموزشی و پژوهشی

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

COVID 19

برنامه درسی دوره
اول متوسطه در
شرایط ویروس
کووید ۱۹

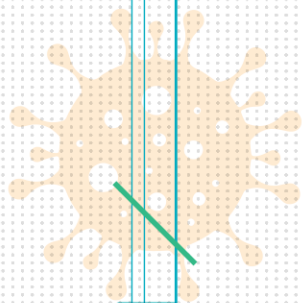
برنامه
دوره

یقیناً هر چیزی که کمک کند به سلامت جامعه و عدم شیوع این بیماری، یک حسنه است؛ در نقطه مقابل، هر چیزی که کمک کند به شیوع این بیماری، یک سیئه است. خدای متعال ما را موظف کرده که نسبت به سلامت خودمان، سلامت دیگران و سلامت مردم احساس مسئولیت کنیم؛ بنابراین توصیه این است که کاملاً رعایت مقرراتی را که مسئولین برای ما مشخص می کنند، برای خودمان فریضه و لازم بدانیم و عمل کنیم.

حضرت آیت الله خامنه ای
رهبر معظم انقلاب اسلامی
۱۳۹۸/۱۲/۱۳

covid 19

covid 19

COVID-19

برنامه درسی دوره اول متوسطه / وضعیت زرد /

۱۰	..... سخن آغازین
۱۳	..... بخش عمومی (مشترک)
۵۱	..... بخش اختصاصی
۵۲	..... مقدمه
۵۴	..... حوزه تربیت و یادگیری حکمت و معارف اسلامی
۵۴	..... پیام‌های آسمان هفتم، هشتم و نهم
۶۱	..... حوزه تربیت و یادگیری قرآن و عربی
۶۱	..... قرآن هفتم، هشتم و نهم
۷۰	..... عربی هفتم، هشتم و نهم
۷۶	..... حوزه تربیت و یادگیری زبان و ادب فارسی
۷۶	..... فارسی هفتم، هشتم و نهم
۷۶	..... نگارش هفتم، هشتم و نهم
۹۱	..... حوزه تربیت و یادگیری فرهنگ و هنر
۹۱	..... هنر هفتم، هشتم و نهم
۱۰۲	..... حوزه تربیت و یادگیری سلامت و تربیت بدنی
۱۰۲	..... سلامت و تربیت بدنی هفتم، هشتم و نهم

۱۱۳	..... حوزه تربیت و یادگیری کار و فناوری
۱۱۳	..... کار و فناوری هفتم، هشتم و نهم
۱۲۲	..... حوزه تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
۱۲۲	..... مطالعات اجتماعی هفتم، هشتم و نهم
۱۳۰	..... حوزه تربیت و یادگیری ریاضیات
۱۳۰	..... ریاضی هفتم، هشتم و نهم
۱۳۸	..... حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی
۱۳۸	..... علوم تجربی هفتم، هشتم و نهم
۱۴۳	..... حوزه تربیت و یادگیری زبان های خارجی
۱۴۳	..... زبان هفتم، هشتم و نهم
۱۴۳	..... کتاب کار هفتم، هشتم و نهم
۱۴۸	..... حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت های زندگی و بنیان خانواده
۱۴۸	..... آمادگی دفاعی هفتم، هشتم و نهم
۱۵۶	..... تفکر و سبک زندگی هفتم، هشتم و نهم
۱۶۹	..... محتوای دوره اول متوسطه بارگذاری شده در سامانه آموزشی تربیتی رشد

سخن آغازین

با توجه به شیوع ویروس کرونا وزارت آموزش و پرورش و بخش‌های مختلف آن در موقعیتی خاص، غیرمترقبه و حساس قرار گرفته‌اند به تبع آن سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی نیز با انتظارات اجتماعی کم‌سابقه‌ای روبه‌رو شده است. به‌طور طبیعی این انتظار همگانی و البته وظیفه‌سازمانی است که این سازمان علمی - آموزشی بتواند قابلیت‌های ویژه خود را نشان دهد و راست‌قامت در میدان طراحی‌های نوین راهنمای برنامه‌درسی و هنجارهای آموزشی حاضر شود. بنابراین کارشناسان سازمان پژوهش در مواجهه با شرایط ویژه ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا عالمانه به میدان آمدند و متعهدانه وارد عمل شدند.

آنچه که در این مجموعه تدوین شده است، حاصل توان علمی، هم‌اندیشی‌های خردمندانانه و اقدامات متعهدانه‌ای است که در یک مجموعه منسجم و قابل اجرا ارائه می‌شود. در این باره و با این شیوه، تجربه و دانشی شکل گرفته در نظام آموزشی ما وجود نداشت، بلکه کارشناسان خبره در فضایی نو به ابتکاراتی دست زدند و راه‌هایی را گشودند. البته شرایط کلی به گونه‌ای پیش می‌رود که موظف و ناگزیریم تا به سوی رویکردهای جدید در آموزش پیش برویم. واقعیت‌ها را باید به درستی ببینیم و در مواجهه با آنها اندیشمندان عمل کنیم؛ لکن شرایط ویژه پیش‌رو موجب شد که قابلیت‌های کارشناسی، شرایط تازه‌ای را تجربه کند و حرکت خود را در جهت افق‌های فناورانه جدید سرعت بخشد. پیش از این، طی سال‌های متمادی در شرایط عادی به سر می‌بردیم برنامه و تولیدات را برای اوضاع عادی تهیه کرده بودیم. اما با شیوع ویروس کرونا خود را در یک فضای غیرمنتظره و دشوار دیدیم و برای پاسخ به نیازها به کاوش و مشورت نشستیم و حاصل آن را در مجموعه پیش‌رو مدون ساختیم. برای نیل به هدف‌های مورد انتظار و عمل هوشمندانه در وضع کنونی و دستیابی به شرایط مطلوب‌تر باید مشترکاً باید به نکات زیر توجه کنیم. در این شرایط موظف هستیم همه‌اقتدار مؤثر در برنامه‌های درسی را در نظر بگیریم و در قالب یک گروه واحد در کنار هم تلاش کنیم.

نکته اول اینکه همه ما (کارشناسان، مدیران، معلمان و خانواده) به صورت هماهنگ و متحد در خدمت دانش‌آموزان عزیز باشیم. بنابراین وظیفه ماست هرچه توان داریم به صحنه و عرصه بیاوریم تا این عزیزان از جهت آموزشی و تربیتی لطمه نبینند و از این مرحله، موفقیت‌آمیز عبور کنند. بی‌تردید کاستی‌هایی خواهیم داشت ولی به یاری خدا نخواهیم گذاشت تهدیدی خاص بروز و ظهور یابد.

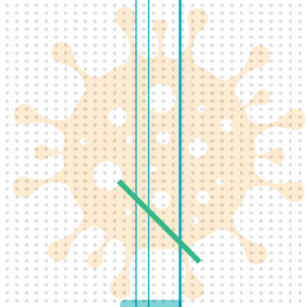
نکته دوم اینکه موقعیت کنونی را با همه ابعادش به درستی درک کنیم و خردمندانه با آن مواجه شویم. در آموزش‌های غیرحضورى تا حدود زیادی جای مدرسه و خانه عوض می‌شود؛ طبیعى است که با تغییر مکان، مکانت نیز باید تغییر یابد. به عبارت دیگر هنجارها و قواعد متفاوتی را باید در رسیدگی به دانش‌آموزان به کار بگیریم. حضور و ظهور والدین در مقام ناظم بیدار و مهربان در خانه، حضور متعهدانه همراه با روحیه ارتباطی معلمان در مدرسه، نظارت هوشیارانه مدیران مدارس به اوضاع آموزشی و تربیتی و نظارت عالیه و گاهی بالینی مدیران محترم آموزش و پرورش و دیگران باید خود را در برابر این پرسش تاریخی ببینند که: چگونه عمل کنیم تا متناسب با شأن تربیت و مترتبی از این موقعیت گذر کنیم.

نکته سوم اینکه مجموعه پیش‌رو را به دقت مطالعه کنیم و سهم و نقش خود را دقیق‌تر درک کنیم. حقیقتاً ما تاکنون با خانواده‌ها در مقام شریک تربیت و یادگیری، این‌گونه صمیمی و شفاف حرف نزده بودیم. انتظار داریم والدین عزیز با رجوع به سامانه شبکه ملی رشد، توصیه‌های مربوط به خود را دریافت و مطالعه کنند. از معلمان و مدیران محترم مدارس نیز همین انتظار را داریم.

نکته چهارم تکرار تقاضای همیشگی است. آنچه که ما تدارک دیده‌ایم، حاصل فکر و عمل تعدادی انسان است که در موقعیت کارشناسی و تألیف قرار گرفته‌اند. بدون شک این تصمیمات بی‌نقص نیست و مانند همیشه تقاضای اظهار نظر و ارائه پیشنهادهاى جدید را از طرف شما داریم. هر قدر از سوى شما معلمان عزیز، والدین محترم و دانش‌آموزان گرامی بازخورد بگیریم، به همان اندازه قوی‌تر و با انگیزه‌تر این راه را ادامه خواهیم داد. انشاء الله

حسن ملكى

معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

COVID 19

COVID 19

Partners
COVID-19

بخش عمومی (مشترک)

مدت مدیدی است که عواملی چون آلودگی هوا در کلان شهرها، پدیده ریزگردها، سیل، زلزله و مخاطرات غیرمترقبه طبیعی و اجتماعی در روستاها و شهرهای کوچک و بزرگ، امکان آموزش حضوری و چهره به چهره را با اختلالاتی مواجه کرده است. اینک فراگیری ویروس کووید ۱۹، آموزش از راه دور را به یک ضرورت بدل کرده است، اما باید تصریح و تأکید کرد که تغییر در مکان و زمان آموزش در این شرایط؛ هرگز به معنای خروج کامل کلاس درس و «اجتماع یادگیری» از مدرسه و خانه و انتقال آن به فضای مجازی نیست. مدرسه و خانه همواره بستر اصلی یاددهی - یادگیری‌اند و البته همواره می‌توان از تمامی ظرفیت‌های فضای مجازی به بهترین شیوه بهره برد.

یاددهی - یادگیری پنج مؤلفه زیر را در بر دارد: ۱- **چه کسی یا کسانی؟** (دانش‌آموزان، معلمان، مدیران و خانواده‌ها) ۲- **چه فعالیتی؟** (فعالیت‌های یاددهی - یادگیری) ۳- **در چه شرایطی چه زمان و مکانی** (در محیط‌های آموزشی) ۴- **با چه وسیله‌ای؟ یا از چه طریقی؟** (روش‌های یاددهی - یادگیری، رسانه‌های آموزشی، ارزش‌یابی) ۵- **چرا؟** (برای رسیدن به چه اهدافی)

وقتی مؤلفه‌های زمان و مکان که یکی از مؤلفه‌های یاددهی - یادگیری است تغییر می‌کند، مؤلفه‌های دیگر نیز به تناسب تغییرات می‌کنند. وقتی خانه به جای مدرسه، مکان یاددهی - یادگیری می‌شود و آموزش چهره به چهره جای خود را به آموزش از راه دور می‌دهد، روش‌های یاددهی - یادگیری، رسانه‌های آموزشی و ارزش‌یابی نیز به عنوان سه عنصر اساسی یاددهی - یادگیری نمی‌توانند به شیوه سابق و بدون پذیرفتن تغییرات متناسب، کارآمد و اثربخش باشند. از این رو ضروری است حتی‌المقدور این تغییرات به درستی درک و ارزیابی شوند و به گونه‌ای صحیح و دقیق توصیف شوند. روش‌های غیر فعال یاددهی - یادگیری در کلاس‌های حضوری نیز کارآمدی لازم و کافی را ندارند و صد البته همان کارایی مرسوم را نیز در شرایط آموزش از راه دور از دست می‌دهند. پس به کارگیری روش‌های فعال یادگیری ضرورتی اجتناب‌ناپذیر می‌شود. در شرایط جدید، رسانه‌های آموزشی جزء تفکیک‌ناپذیری از فرایند یاددهی - یادگیری می‌شوند و از این پس کنش‌گران و عوامل مؤثر در امر یادگیری نمی‌توانند رسانه‌های آموزشی را در حاشیه قرار دهند یا نادیده بگیرند و بدون آنها به وظایف خود عمل کنند. در نتیجه شناخت عمیق و دقیق رسانه‌های آموزشی و توان به کارگیری عالمانه و هنرمندانه آنها بخش مهمی از فعالیت‌های حرفه‌ای عوامل تربیت را تشکیل خواهند داد. ارزش‌یابی به معنای ارزیابی معلمان از

آموخته‌های دانش‌آموزان و عمدتاً در قالب ارزش‌یابی‌های پایانی بسیار دشوار می‌شود و خودارزیابی، هم‌تا ارزیابی (ارزیابی هم‌کلاسی‌ها) و ارزیابی‌های مستمر و در حین تدریس کارآمدتر و اثربخش‌تر می‌شوند. برنامه درسی، دو سطح «چگونگی تدوین اهداف آموزشی و تربیتی» و «چگونگی تأمین این اهداف» را برنامه‌ریزی می‌کند. در سطح تأمین اهداف برنامه، تکلیف دو پرسش را مشخص می‌کنیم؛ ۱- چه محتوایی را آموزش دهیم؟ ۲- چگونه این محتوا را آموزش دهیم؟

در شرایط فراگیری وپروس کووید ۱۹ که برای آن دو وضعیت زرد و قرمز قابل تصور است، سطح دوم یعنی شرایط تأمین اهداف برنامه‌های درسی دچار تغییر می‌شود. از این‌رو محتوای آموزشی و شیوه سازماندهی آنها از جمله وسایل تأمین اهداف‌اند که نیازمند تغییرند؛ ولی فوریت و اضطرار موقعیت و زمان‌بر بودن طراحی محتوا امکان تغییر در محتوای درسی و متناسب‌سازی آنها را در کوتاه‌مدت دشوار می‌سازد. به همین دلیل در این زمان کوتاه، (از نظر گزینش محتوا و سازماندهی آن) صرفاً تنازل کمی و کاهش حجم محتوای درسی آن هم فقط برای وضعیت قرمز امکان‌پذیر است. پس بنا به ضرورت، بیشترین تغییرات و متناسب‌سازی‌ها باید در چگونگی آموزش محتواهای موجود اتفاق افتد. در شرایط جدید، هم‌سوایی و یگانگی رسانه‌های آموزشی، روش‌های یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی به‌عنوان سه عنصر اساسی یاددهی - یادگیری ضروری خواهد بود، زیرا تداوم روال سابق که بر فهم‌های چندگانه و تفکیکی از این سه عنصر اساسی یاددهی - یادگیری استوار بود، نامقدور می‌شود؛ مگر اینکه به حداقل‌های نازلی از مطلوب‌های تربیت و یادگیری بسنده کنیم. از این‌رو باید تلاش کرد تا تغییرات لازم در این سه عنصر اساسی یاددهی - یادگیری را برای متناسب‌سازی با شرایط آموزش از راه دور شناسایی کرد و دلالت‌های آن را برای تمامی مخاطبان برنامه درسی و عوامل مؤثر در امر آموزش و تربیت، استنباط و استخراج و در قالب توصیه‌های آموزشی و تربیتی ترویج کرد.

۱-۱- تحول در استفاده از رسانه‌های آموزشی

در سال‌های نه چندان دور، رسانه‌ها را وسایل کمک آموزشی سمعی و بصری می‌نامیدند و چه بسا هنوز کسانی باشند که چنین تصویری از رسانه‌ها دارند. رسانه‌ها برای برقراری ارتباط مؤثر در امر یاددهی - یادگیری لازم و ضروری به‌شمار می‌آیند. اکنون رسانه‌های آموزشی جزئی تفکیک‌ناپذیر از فرایند یاددهی - یادگیری هستند. آنها دیگر وسایلی در حمایت از آموزش نیستند، بلکه خود نیز حاوی پیام‌ها و محتواهای آموزشی و تربیتی محسوب می‌شوند و حتی به نسبت‌های متفاوتی تأثیری بیش از آنچه که از پیام‌ها و محتواهای آموزشی به تنهایی انتظار داریم، بر روی افراد می‌گذارند. رسانه به کلیه امکاناتی گفته می‌شود که می‌توانند شرایطی را به وجود آورند که تحت آن شرایط، دانش‌آموزان قادرند اطلاعات، رفتارها و مهارت‌های جدیدی را با درک کامل به دست آورند. آنچه مهم است این است که کدام رسانه‌ها در چه شکلی و در چه زمانی می‌توانند برای ایجاد بهترین و دست‌اول‌ترین تجربه‌ها مؤثر واقع شوند. تجارب مختلف و گوناگون نشان داده است که استفاده از رسانه‌ها در میزان یادگیری دانش‌آموزان اثر می‌گذارد و از طرف دیگر از طول زمان لازم برای آموزش می‌کاهد. شناخت رسانه‌ها و چگونگی کاربرد هر یک از آنها از مهم‌ترین عوامل موفقیت در استفاده و بهره‌گیری صحیح از آنهاست. البته این شناخت باید با روش‌های یاددهی - یادگیری همراه باشد. آشنایی با انواع رسانه‌ها راه را به سوی بهره‌برداری ثمربخش از آنها هموار می‌نماید. رسانه‌های آموزشی ویژگی‌های متفاوتی دارند و این وظیفه معلم است تا با آگاهی از آنچه که در دسترس دارد، نوع یا انواعی را که متناسب با نیازها و موقعیت دانش‌آموزان اوست، برگزیند.

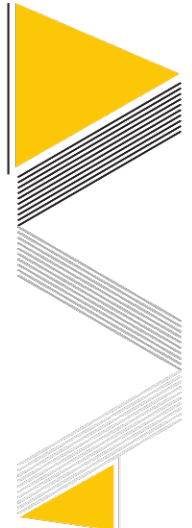
این دوران را باید فرصت آشنایی کامل با رسانه‌های آموزشی و چگونگی استفاده کارآمد از آنها دانست و در کنار شناخت و کاربرست دقیق روش‌های فعال یاددهی - یادگیری غنیمت شمرد. به ویژه معلمان و دبیران ارجمند نباید این فرصت کم نظیر را از دست بدهند.

در شرایط آموزش از راه دور ذیل استفاده از رسانه‌های آموزشی، فناوری‌های ارتباطی اهمیت بیشتری می‌یابند و توان استفاده بهتر از آنها ضروری‌تر می‌شود. در شرایط آموزش از راه دور فناوری‌های ارتباطی تنها راه ارتباط معلم و دانش‌آموز و دانش‌آموزان با یکدیگرند و به عبارتی یاددهی - یادگیری بدون این نوع رسانه‌ها امکان‌پذیر نیست. این الزام باعث می‌شود تا ما نسبت رسانه و آموزش را جدی بگیریم و

از این رهگذر شناخت عمیق تری به دست آوریم. البته این نسبت پیش از این نیز صادق بود ولی برای ما آشکار نشده بود. عوامل مؤثر در تربیت باید شناخت فناوری‌های ارتباطی را ذیل رسانه‌های آموزشی معنا و جست‌وجو کنند و رسانه‌های آموزشی را نیز همراه روش‌های یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی ذیل معنای تربیت و نظام معنایی آن بازخوانی و باز تعریف کنند. برای شناخت اجمالی، انواع فناوری‌های ارتباطی در جدول زیر خلاصه شده است.

نوع ارتباط	بستر (پلتفرم)	سامانه پیشنهادی	سخت افزار مورد نیاز	نرم افزار مورد نیاز	امکانات
خط هم زمان	اینترنت	کلاس	رایانه و تلفن همراه	Sky room, adobe connect, big bluebutton & Web conference	تبادل پیام بین کاربران/ ایجاد ارتباط و تعامل دوطرفه/ اشتراک گذاری منابع و اطلاعات/مرور و ارزیابی مطالب آموزشی/ بحث گروهی/ مشاهده فیلم و فایل صوتی به صورت برخط/ مدیریت حضور و غیاب کاربران/ وجود راهنما برای به کارگیری
	اینترنت	جلسات	رایانه و تلفن همراه	Skype, WhatsApp, video chat & instagram	تبادل پیام بین کاربران/ اشتراک گذاری منابع و اطلاعات/ مرور و ارزیابی مطالب آموزشی/ بحث گروهی/ مشاهده فیلم و فایل صوتی به صورت برخط/ به روزرسانی محتوا/ وجود راهنما برای به کارگیری
	اینترنت	گفت و گوی متنی	رایانه و تلفن همراه	Chat room	تبادل پیام بین کاربران/ ایجاد ارتباط و تعامل دوطرفه/ پرسش و پاسخ بین کاربران/ وجود راهنما برای به کارگیری
خط غیر هم زمان	اینترنت	CMS	رایانه و تلفن همراه	شبکه‌های آموزشی مانند رشد، آپارات و پادکست و تلویزیون اینترنتی	امکان جست‌وجوی ساده و پیشرفته روی محتوا/ امکان ثبت و مشاهده کلیه وقایع سیستم برای کاربر/ امکان تبادل و انتشار و انتقال انواع محتوا (صوت، تصویر، متن و چندرسانه‌ای)/ بهره‌مندی کلیه فراگیران از منابع و مدرسان به صورت یکسان/ وجود راهنما برای به کارگیری

قابلیت تطبیق سرعت پخش با پهنای باند اینترنت/ نمایش موقعیت کاربر در نقشه آموزشی سامانه / استفاده از تقویم شمسی/ امکان مدیریت حضور و غیاب کاربران/ امکان جست‌وجوی ساده و پیشرفته بر روی محتوا/ قابلیت ایجاد ارتباط و تعامل دوطرفه/ امکان انجام فعالیت‌های یادگیری به‌صورت گروهی و مشارکتی/ امکان ثبت و مشاهده کلیه وقایع سیستم برای کاربر/ امکان تبادل، انتشار و انتقال انواع محتوا(صوت، تصویر، متن و چندرسانه‌ای)/ امکان احراز هویت کاربران/ امکان دسترسی از طریق پنل‌های کاربری متفاوت و سطوح دسترسی متنوع/ وجود راهنما برای به‌کارگیری	Moodle	رایانه و تلفن همراه	LMS & LCMS	اینترنت	برخط غیرهم‌زمان
امکان تبادل، انتشار و انتقال انواع محتوا(صوت، تصویر، متن و چندرسانه‌ای)/ تبادل پیام‌بین کاربران/ اشتراک‌گذاری منابع و اطلاعات/ مرور و ارزیابی مطالب آموزشی/ بحث و گفت‌وگو/ مشاهده فیلم و فایل صوتی به‌صورت برخط/ مدیریت حضور و غیاب کاربران/ وجود راهنما برای به‌کارگیری	شاد	رایانه و تلفن همراه	شبکه‌های اجتماعی	اینترنت	
تبادل با محتواهای متنی/ پیگیری پیشرفت دانش‌آموزان/ قابلیت ذخیره‌سازی و استفاده از مطالب در هر زمان و به‌صورت نامحدود/ وجود راهنما برای به‌کارگیری	Forum & email	رایانه و تلفن همراه	گفت‌وگوی متنی	اینترنت	
تعامل با محتواهای متنی/ مرور و ارزیابی مطالب آموزشی/ مشاهده متن، فیلم و فایل صوتی/ ارائه تکالیف و تمرینات به منظور توسعه و تعمیق یادگیری/ ارائه تمرینات فردی و گروهی/ وجود راهنما برای به‌کارگیری	Duolingo & Oxin channel و بازی‌های آموزشی Persian	رایانه و تلفن همراه	نرم‌افزارهای کاربردی	اینترنت	
انتقال اطلاعات و محتوا	Navigation & smart devices	رایانه و تلفن همراه	IOT	اینترنت	
ضبط و ذخیره‌سازی محتوای صوتی و تصویری/ انتشار پیام به‌صورت گروهی برای مخاطبان خاص یا عام/ قدرت بزرگ‌نمایی و توانایی پخش تصاویر به‌صورت سه‌بعدی با استفاده از عینک‌های پلاریزه/ دسترسی سریع و آسان به آرشیو برنامه‌ها/ امکان سفارش‌سازی/ تعامل یک‌سویه یا دوسویه با مخاطبان/ وجود راهنما برای به‌کارگیری	شبکه آموزش	تلویزیون	انتشار سیگنال ویدیویی	امواج رادیویی	
ضبط و ذخیره‌سازی محتوای صوتی و تصویری/ دسترسی سریع و آسان به آرشیو برنامه‌ها/ انتشار پیام به‌صورت گروهی برای مخاطبان خاص یا عام/ تعامل یک‌سویه یا دوسویه با مخاطبان/ وجود راهنما برای به‌کارگیری	کانال‌های رادیویی	رادیو	انتشار سیگنال صوتی	امواج رادیویی	

زون خط غیرهم‌زمان	غیرالکترونیکی	شبکه پستی	وسایل نقلیه	پست پیشتاز، سفارشی و ...	بازیابی اطلاعات مرسولات/انتشار و ارسال اطلاعات به صورت فردی یا گروهی/ وجود راهنما برای به کارگیری
	الکترونیکی	نرم افزارهای آموزشی	رایانه و تلفن همراه	انواع دیکشنری و دایرةالمعارف، نرم افزارهای آموزشی	امکان تمرین و تکرار و به کارگیری مجدد/ ذخیره سازی و بازیابی اطلاعات/ امکان برقراری تعامل با مخاطب/ وجود راهنما برای به کارگیری

برخی از کاربردهای فناوری های اطلاعات و ارتباطات در آموزش و یادگیری به این شرح اند:
- اینترنت مانند دیگر راه های ارتباطی، راه را برای انتقال و دیگر تعاملات فرهنگی و اجتماعی نمی بندد، بلکه یادگیرندگان هنگام حضور در شبکه های اینترنتی، کوله باری از تجربه های فرهنگی، علمی و اجتماعی را به همراه می آورند.

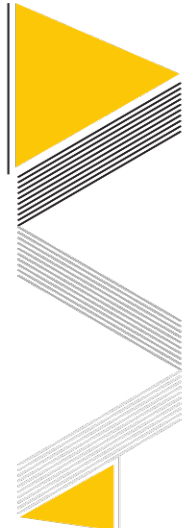
- فناوری های اطلاعات، مدعی از بین بردن قرابت فیزیکی و دانش موقعیتی نیستند؛ بلکه فضا را برای تسهیل ارتباط و تعامل مراکز تولید و انتقال دانش فراهم می آورند (کم کردن فاصله ها از نظر زمان و مکان). در شرایط کنونی و در آینده، علاوه بر چاپ و ارتباطات صوتی و تصویری، نظام های نوین اطلاع رسانی، دسترسی و استفاده از انواع داده ها در حجم بالا و سرعت بسیار را فراهم کرده است.

- کمک به ایجاد کتابخانه های دیجیتال و قابل دسترس کردن آن خارج از محدودیت های زمانی و مکانی، در عمل امکان بزرگی را پیش روی مدارس، دانشگاه ها، یادگیرندگان و معلمان قرار داده است.
- شبکه های نوین اطلاعاتی، زمینه ها و گزینه های بیشتری در زمینه خدمات علمی، آموزشی و پژوهشی برای یادگیرندگان به وجود آورده اند و از این طریق، چشم انداز واقع بینانه تری برای رونق بخشیدن، جذاب تر کردن و متنوع کردن آموزش و یادگیری فراهم آمده است.

- دایرةالمعارف های الکترونیکی و وبسایت های علمی، آموزشی و پژوهشی از جمله منابعی هستند که می توانند هم برای معلم و هم برای یادگیرنده یک فرصت ذی قیمت در جهت غنا بخشیدن به اطلاعات علمی آنان باشد. امروزه میلیون ها نفر از دانش آموزان و دانشجویان، بخشی از دانش و یافته ها و آموخته های خود را از طریق مراجعه به سایت ها به دست می آورند و از این طریق با دیگر معلمان و استادان و منابع علمی جهان تبادل اطلاعات دارند.

- فناوری های اطلاعات و ارتباطات وسیله ای برای دسترسی و افزایش سواد معلمان خارج از ساختارهای آکادمیک و محیط درسی شده است و معلومات حرفه ای بسیاری به دست اندر کاران مدارس هدیه می کند.
- ایجاد شبکه های درون مدرسه ای موجب در دسترس قرار گرفتن منابع علمی به صورت رایگان، تشویق به مشارکت در فرایند یادگیری و ارتقای سطح خدمات آموزش و پژوهش در مدرسه و تعامل و ارتباط دانش آموزان با تک تک معلمان و مربیان می شود.

- فناوری های اطلاعات و ارتباطات یکی از زمینه ها و عوامل مهم توسعه و بهبود رابطه میان مدرسه،

خانواده و دانش‌آموزان به‌شمار می‌روند و نویدبخش پیوند بیشتر و همکاری متقابل این سه رکن در آموزش و پژوهش هستند. (ابراهیم‌آبادی، ۱۳۸۹: ۷۵)

در شرایط عالم‌گیری و ویروس کووید ۱۹ دانش‌آموزان و معلمان فرصت‌هایی برای آموزش و یادگیری از راه دور در اختیار دارند. یادگیری از راه دور به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که دستورالعمل معلم خود را در خارج از کلاس فیزیکی ادامه دهند و دور از هم‌سالانشان آن را دنبال کنند. دوره‌های نوین آموزش از راه دور از نظام‌های مبتنی بر وب استفاده می‌کنند که شامل مطالب و مواد خواندنی دیجیتال، پادکست‌ها (جلسات ضبط شده برای گوش دادن یا مشاهده در اوقات فراغت دانش‌آموزان است)، نامه‌های الکترونیکی، انجمن‌های بحث و گفت‌وگو، اتاق‌های گپ زدن (در فضای مجازی)، و قابلیت آزمون گرفتن در کلاس‌های مجازی (شبیه سازی رایانه‌ای) است. با اینکه اکثر سیستم‌ها معمولاً ناهم‌زمان هستند و به دانش‌آموزان، هر زمان که بخواهند، امکان دسترسی به اکثر ویژگی‌ها را می‌دهند، از فناوری‌های هم‌زمان، شامل فیلم زنده، نوار صوتی و دسترسی به مستندات الکترونیکی به اشتراک گذاشته شده در زمان‌های تعیین شده، نیز استفاده می‌شود. یادگیری تحت این شرایط را می‌توان یادگیری مبتنی بر فناوری پیشرفته نامید. هدف از یادگیری مبتنی بر فناوری پیشرفته، فراهم کردن نوآوری اجتماعی - فنی است که در عمل یادگیری برای یک فرد به روشی مستقل از زمان و مکان یادگیری و پیشرفت یادگیری می‌باشد که باعث افزایش کارایی و اثربخشی یادگیری می‌شود. بنابراین، یادگیری مبتنی بر فناوری پیشرفته را می‌توان نوعی از یادگیری دانست که ابزارهای فناوری پیشرفته پشتیبان آن محسوب می‌شوند. در کنار رشد یادگیری از راه دور در مؤسسات مدرن، خدمات آموزشی مبتنی بر وب یا خدمات آموزشی تسهیل شده شخصی، از جمله یادگیری برخط (آنلاین) پدید آمده است. یادگیری برخط اصطلاحی است که برای توصیف دوره‌های از راه دور یا مکاتبه‌ای استفاده می‌شود که از طریق اینترنت ارائه می‌شوند. این موضوع یک تغییر عظیم در نظام آموزش ایجاد می‌کند و برای هر کس که می‌خواهد چیزی یاد بگیرد، فرصت‌های بزرگی را فراهم می‌کند، و راهی را که ما در سراسر جهان، از طریق آن دانش را به دانش‌آموزان ارائه و منتقل می‌کنیم، تغییر داده است (نورمن، ۲۰۱۶) می‌توان گفت استفاده ایمن، اخلاقی، مسئولانه و آگاهانه از فناوری از لوازم ضروری زندگی در جامعه امروز است که طیف وسیعی از مهارت‌ها و سوادهایی همچون، سلامتی و ایمنی اینترنت، حریم خصوصی و امنیت، مهارت‌های ارتباطی و تعامل سواد اطلاعاتی را شامل می‌شود.

در محیط‌های یادگیری غنی شده که با فناوری، یادگیری با دانش پیوند می‌خورد. حاصل فرایندی است که طی آن یادگیرنده از درک منابع و فهم ساختار دانش مرتبط با یادگیری شروع می‌کند و به تدریج در محتوای دانش کلیدی به خبرگی می‌رسد، به طوری که می‌تواند بر کل دانش آموخته شده در دوره زمانی مشخص، به مهارت و تسلط برسد. (هوانگ، و همکاران، ۲۰۱۳). امروزه دانش‌آموزان زیادی در سن نوجوانی و جوانی به فناوری دسترسی دارند. برای حفظ سلامتی و امنیت دانش‌آموزان، برای آنها مهم است که نحوه استفاده از فناوری با مسئولیت‌پذیری را بیاموزند. در زمانی که کلاس درس در مدرسه

برگزار نمی‌شود می‌توانیم در کنار یادگیری مدرسه‌ای، استفاده متعهدانه و مسئولانه از فناوری‌های ارتباطی را آموزش دهیم و تمرین کنیم.

۱-۲- تحول در روش‌های یاددهی - یادگیری

در سنت آموزشی رایج، استفاده از روش‌های فعال یاددهی - یادگیری با بسنده کردن به حداقل‌ها، یک توصیه آموزشی صرف تلقی می‌شد، ولی با تغییر شرایط آشکار شد که استفاده از روش‌های فعال یاددهی - یادگیری امری واجب و ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است، زیرا در این شرایط سایر روش‌ها اثربخش و کارآمد نیستند.

۱-۲-۱- روش‌های یاددهی - یادگیری فعال

یادگیری فعال، روشی است که در آن دانش‌آموزان به طور فعال در فرایند یادگیری درگیر می‌شوند؛ بسته به درگیری دانش‌آموز، یادگیری فعال سطوح مختلفی دارد. هر روش آموزشی که دانش‌آموزان را در فرایند یادگیری درگیر می‌کند، یادگیری فعال محسوب می‌شود. به‌طور خلاصه، یادگیری فعال، فرصتی فراهم می‌کند تا دانش‌آموزان فعالیت‌های یادگیری معنادار انجام دهند و در مورد آنچه انجام می‌دهند، فکر کنند. به عبارت دیگر در یادگیری فعال دانش‌آموز فرصت و توان مدیریت یادگیری خود را به‌دست می‌آورد. از موانع یادگیری فعال می‌توان به الگوهای برنامه‌ریزی برنامه‌ریزان و سنت‌های آموزشی معلمان و سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان که البته به یکدیگر وابسته‌اند، اشاره کرد.

روش‌های فعال به ویژه بر این اصل اتکا می‌کنند که یادگیری فعالیتی است که از دانش‌آموز سر می‌زند؛ یعنی دانش‌آموز یادگیرنده است و ادراکات جدید خود را برای همخوان کردن آنها با ساخت‌های شناختی فعلی تغییر می‌دهد و با این فرایند، یادگیری برای او امری معنادار می‌شود. یادگیری معنادار مبتنی بر مهارت‌های تفکر همانند تحقیق، مباحثه و استدلال منطقی است و مهم‌تر از آن در سطحی متفاوت و مبتنی بر مهارت‌های فراشناختی امکان‌پذیر می‌شود و از این رو فرایندی خودگردان، خودفرمان، خودتنظیم‌گر و خودراهبر است.

اما یادگیرنده شدن دانش‌آموز امری تعاملی است و گفت و شنود درونی دانش‌آموز جز در بستری تعاملی توسعه نمی‌یابد، از این رو عمده روش‌های فعال یادگیری به یادگیری تعاملی توجه ویژه دارند، به عبارت دیگر دانش‌آموزان در روش‌های تعاملی، روش‌های یادگرفتن را نیز می‌آموزند. یادگیری مبتنی بر همیاری از یادگیری‌های انفرادی و رقابتی برترند، مهارت‌های مهم زندگی نظیر سخن گفتن، گوش دادن، استدلال و حل مسئله از طریق تجارب تعاملی امکان‌پذیر می‌شوند، اعتماد به نفس دانش‌آموزان در روش‌های تعاملی افزوده می‌شود و انگیزش و رضایت درونی آنها در تعامل با دیگران بیشتر می‌گردد تا جایی که آنها از تشویق‌های معلم بی‌نیاز می‌شوند، پذیرش اجتماعی آنها افزایش می‌یابد و استفاده از گروه‌های کوچک به دوست داشتن سایر دانش‌آموزان، معلم و مدرسه می‌انجامد.

بنابراین وجه تعاملی (تعامل با دیگران: گفت و شنود با دیگران) و وجه فراشناختی (تعامل با خویشتن: گفت و شنود با خویشتن) نقش مهمی در شکل‌گیری و شکل‌دهی روش‌های فعال یادگیری دارد. اکنون باید دید در شرایط آموزش غیرحضوری با این دو وجه چگونه برخورد کنیم.

شاید روش‌های تعاملی تا حدودی دچار قبض می‌شوند؛ ولی این امر هرگز به معنای عدم امکان استفاده از این روش‌ها نیست و حتی‌المقدور باید تعامل دانش‌آموزان با اعضای خانواده، تعامل دانش‌آموزان با یکدیگر و تعامل آنان با معلم و اولیای مدرسه را مورد مذاقه و توجه جدی قرار داد و برای آن برنامه‌ریزی کرد و با اهتمام کامل برای اجرای آن اقدام کرد.

فهرستی از روش‌های یاددهی - یادگیری فعال به این شرح است که البته هر کسی بر اساس بضاعت علمی و آموزشی خود می‌تواند تشخیص دهد که کدام یک از این روش‌ها برای آموزش از راه دور قابل اجرا و اثربخش است که گفته‌اند کار معلم در استفاده از روش‌های مختلف تدریس همچون کار نقاش در استفاده از رنگ‌هاست. همان‌طور که یک نقاش برای ترسیم و خلق یک تابلوی نقاشی از رنگ‌های مختلف استفاده می‌کند و هرگاه لازم باشد آنها را در هم می‌آمیزد تا اثر هنری خود را به بهترین شکل به وجود آورد، یک معلم نیز هنگام ارائه درس، با تشخیص موقعیت، روش‌ها و فنون مناسب را انتخاب می‌کند. ذکر این نکته مهم است که روش‌های فعال یاددهی - یادگیری برای کاربست در آموزش از راه دور قابلیت‌هایی دارند.

- یادگیری معکوس (وارون): این راهبرد، یادگیری را به دانش‌آموز می‌سپارد و به معلم این امکان را می‌دهد که یادگیری تک‌تک دانش‌آموزان را با توجه به نیازهای فردی آنها تسهیل کند. این روش از دو جزء تشکیل شده است؛ فعالیت‌های یادگیری و تعامل گروهی در کلاس درس و آموزش انفرادی خارج از کلاس. در یادگیری معکوس استفاده از تدریس و ارائه معلم به خانه قبل از کلاس درس منتقل می‌شود و بخشی از فعالیت‌های دانش‌آموزان که معمولاً بعد از کلاس درس و در خانه انجام می‌شد، به کلاس درس منتقل می‌شود.

- پروژه: یادگیری مبتنی بر پروژه که در زمینه مسائل معتبر صورت می‌گیرد، در طول زمان ادامه دارد، و دانش بسیاری را از موضوعات مختلف به ارمغان می‌آورد. یادگیری مبتنی بر پروژه، اگر به درستی پیاده‌سازی و پشتیبانی شود، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های مهم از جمله خلاقیت، همکاری، و رهبری و درگیر شدن آنها را در مشکلات پیچیده جهان رشد و توسعه دهند و به آنها کمک می‌کند انتظارات تفکر نقادانه را برآورده کنند.

- اکتشافی: یادگیری اکتشافی فرایندی است که دانش‌آموز با راهنمایی معلم، اصل یا قانونی را کشف و مسئله‌ای را حل می‌کند. در این روش معلم با طرح سؤالات مناسب، جواب‌های نادرست دانش‌آموزان را به سمت جواب‌های درست هدایت می‌کند. معلم باید کلاس را در جهت صحیح و مسیر معینی حفظ کند؛ به طوری که از حالت کاوش و پویایی دانش‌آموزان کاسته نشود.

- همیاری یا یادگیری مشارکتی: مبنای این روش استفاده آموزشی از فعالیت گروهی و مشارکت

همه اعضای گروه استوار است، به طوری که دانش آموزان با هم کار می کنند تا یادگیری خودشان و یکدیگر را به حداکثر برسانند. در موقعیت های یادگیری مشارکتی یک وجه مهم وجود دارد و آن هم وابستگی مثبت بین دانش آموزان برای دستیابی به هدف است؛ دانش آموزان درک می کنند که اگر و فقط اگر دیگران بتوانند به اهداف یادگیری خود برسند، آنها نیز به اهدافشان می رسند.

- گروه های کوچک: در این روش دانش آموزان کلاس به گروه های کوچک تقسیم می شوند و هر یک مستقلاً به فعالیت یادگیری می پردازند. در چنین موقعیتی معلم انتقال دهنده دانش نیست، بلکه نقش هماهنگ کننده فعالیت ها را برعهده دارد. در گروه های کوچک هر یک از دانش آموزان می توانند نقش فعالی بپذیرند. گروه های کوچک به شکل های مختلفی می توانند فعالیت کنند. به عنوان مثال، همه گروه ها می توانند فعالیت مشترکی داشته باشند و یا اینکه هر گروهی فعالیت ویژه ای را، متفاوت از سایر گروه ها انجام دهد.

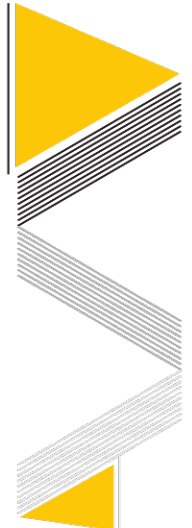
- مطالعه مستقل (انفرادی): این یادگیری فرایندی است که جنبه انفرادی دارد و در درون فرد انجام می شود. معمولاً نتایج یادگیری را با تغییراتی که در رفتار انسان به وجود می آید اندازه گیری می کنند. علی رغم این حقیقت که یادگیری امری است فردی، بسیاری از موقعیت ها که در مدرسه تدارک دیده می شود، بیشتر متوجه گروه است تا فرد.

- کنفرانس یا تدریس به دیگران: این روش بر این اساس مبتنی است که عمیق ترین سطح فهم، زمانی اتفاق می افتد که بخواهیم چیزی را که می دانیم، به دیگران آموزش دهیم. تقویت راهبری دانش آموزان با واگذاری تدریس برخی از درس ها به آنها و گماشتن آنها به عنوان هدایت کننده بحث ها و تعیین تکالیف مشارکتی و ... از اهداف این روش است.

- فن تمرین: تمرین، یکی از فنونی است که از دیرباز در امر آموختن به کار می رفته است. امروزه که هدف های آموزشی و تربیتی در قالب شایستگی ها ارائه می گردد، مسئولیت معلم در دادن تمرین های مناسب به دانش آموزان خطیرتر است.

- پرسش و پاسخ: این روش، فنی است که می تواند در تمام روش های تدریس و فعالیت های آموزشی به کار رود. به ویژه، هنگامی که معلم می خواهد دانش آموز را به تفکر درباره مفهومی جدید یا بیان مطلبی که آموخته شده است، تشویق کند. این فن، ممکن است برای مرور کردن مطالبی که قبلاً تدریس شده است، مفید باشد یا وسیله مناسبی برای ارزش یابی میزان درک دانش آموز از مفاهیم مورد نظر باشد.

- حل مسئله: «حل مسئله» فرایندی است برای کشف توالی و ترتیب صحیح راه هایی که به یک هدف یا یک راه حل منتهی می شود. در موقعیتی که انسان با مسئله ای روبه رو می شود باید بر موانع یا مشکلاتی که بر سر راه رسیدن به هدف وجود دارد، غلبه کند. عامل اصلی در حل مسئله، عبارت است از کاربرد دانش و تجربه قبلی فرد برای رسیدن به راه حل و پاسخی که پیش از آن برای انسان ناشناس بوده است.

— مباحثه: یکی از کهن‌ترین روش‌هایی است که در طول تاریخ تعلیم و تربیت به کار رفته است. روش سقراطی مشهورترین آنهاست. صورت‌های دیگر آن به این شرح است. **بحثی که معلم آن را هدایت می‌کند، بحث آزاد و بحث گروهی.**

— بحث گروهی: گفت‌وگویی است سنجیده و منظم درباره موضوعی که مورد علاقه مشترک افراد شرکت‌کننده می‌باشد. قاعدتاً بحث گروهی را یک نفر به نام رهبر گروه اداره می‌کند. بحث گروهی روشی است که به افراد فرصت می‌دهد تا نظرات، عقاید و تجربیات خود را با دیگران در میان بگذارند.

— بازدید علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس: بازدید علمی کاری است عملی که بیرون از کلاس، آزمایشگاه یا کتابخانه صورت می‌گیرد و شامل مطالعات مستقیم و دست اول درباره یک مسئله، جمع‌آوری اطلاعات از طریق مشاهده، پرسش‌نامه، مصاحبه، اندازه‌گیری، نمونه‌برداری و ... است.

۱-۲-۲- روش‌های یاددهی - یادگیری مبتنی بر فراشناخت (چگونه روش‌های فعال یاددهی - یادگیری را ارتقا دهیم؟)

بدون شک در شرایطی که اجتماع یادگیری در مدرسه شکل نمی‌گیرد و آموزش به صورت غیرحضوری است توجه به رشد و توسعه مهارت‌های فراشناختی برای شکل دادن به یادگیری فعال، ضرورتی انکارناپذیر است. به عبارت دیگر تنها از این مسیر است که می‌توان امیدوار بود که آموزش در خانه به معنای توقف تربیت مدرسه‌ای نباشد. آنچه می‌تواند مسیر تحقق اهداف تربیتی را به شیوه قاطع پیش‌بینی‌پذیر سازد، محور قرار دادن مهارت‌های فراشناختی است. چه بسا تربیت مدرسه‌ای ما تاکنون نتوانسته باشد مهارت‌های فراشناختی را برای یادگیری فعال در دانش‌آموزان ایجاد کند و در این شرایط همه عوامل مؤثر در تربیت باید اهتمام خود را برای توسعه این مهارت‌ها و شکل دادن به یادگیری فعال به کار گیرند. به عبارت دیگر مسیر درست مداخله و مشارکت خانواده‌ها، دبیران و مدیران مدرسه، کمک به توسعه مهارت‌های فراشناختی است. شاید چنین به نظر برسد که وقتی تربیت مدرسه‌ای در شرایط آموزش چهره به چهره نتواند چنین مهارت‌هایی را فراهم کند، آیا مطالبه این نقش از آنان در شرایط مجازی امری بی‌جا و تکلیف‌مالایطاق نیست. پاسخ این است که تفاوت قضیه اتفاقاً در همین شرایط جدید است. از آنجا که دسترسی مستقیم دانش‌آموز و معلم و مدرسه به یکدیگر با موانعی مواجه شده است، فرصتی فراهم می‌گردد تا دانش‌آموزان خود به این نتیجه برسند که برخی از مسئولیت‌های یادگیری را خود به دوش بگیرند و معلمان نیز از انتقال بسیاری از آموخته‌ها به دانش‌آموزان خودداری کنند. به عبارتی در سنت‌های آموزشی سابق، مدیریت یادگیری در اختیار معلم بود و اینک با پرورش مهارت‌های فراشناختی مدیریت یادگیری توسط دانش‌آموز انجام می‌شود. عمده مهارت‌های فراشناختی عبارت‌اند از: خود - برنامه‌ریزی (self - plan) خود - نظارتی (self - monitoring) خود - ارزش‌یابی

(self - assessment) خود - بازاندیشی (self - reflection) و خود - تنظیمی (self - regulation). فراشناخت عبارت است از آگاهی فرد بر نظام شناختی خود و کنترل و هدایت آن. اگر شناخت و تفکر را مترادف بگیریم. «فراشناخت» آگاهی بر جریان تفکر و کنترل و هدایت آن خواهد بود. اگر شناخت شامل دریافت، پردازش، نگهداری و انتقال اطلاعات است، فراشناخت فعالیتی است که کنش‌های مربوط به چهار عنصر یادشده را در برمی‌گیرد و بر آنها نظارت دارد. در این روش ابتدا دانش‌آموزان را به دریافت، پردازش و نگهداری و انتقال درست اطلاعات دعوت می‌کنیم و سپس آنها را ترغیب می‌کنیم تا فعالیت‌های ذهنی خود را بازنگری و اصلاح کنند. تشویق به اندیشیدن و پرورش مهارت فکر کردن و تعمیم یافته‌های حاصل از تفکر به موقعیت‌های متنوع و متعدد، از اهداف این راهبرد فراشناختی است. برای نمونه خودارزیابی یکی از مهارت‌های فراشناختی است. دانش‌آموزان در هر جلسه خود را با معیارهایی که معلم تعیین می‌کند یا در سطحی بالاتر با معیارهایی که خودشان تعیین می‌کنند، ارزیابی می‌کنند. دانش‌آموزان به صورت خودخوان محتوای دروس را مطالعه می‌کنند و بر عملکرد خود نظارت می‌کنند. دانش‌آموزان در هر درس مفاهیم و مهارت‌های اساسی و انتظارات یادگیری و معیارهای ارزیابی پیرامون آنها را مشخص می‌کنند و در هر کلاس آموزش غیرحضور، خود و شایستگی‌های خود را براساس معیارهای تعیین شده ارزیابی می‌کنند و بازخوردی از این توانایی و شایستگی را به معلمان، هم‌کلاسی‌ها و والدین خود ارائه می‌کنند.

یادگیری مهارت‌های فراشناختی کاری تدریجی و نیازمند تلاش و پشتکار مداوم است و می‌تواند برای برخی از دانش‌آموزان چالش‌ها و اضطراب‌هایی ایجاد کند از این‌رو معلمان و خانواده‌ها باید آنها را هدایت و حمایت کنند.

۱-۳- تحول در ارزش‌یابی: ضرورت ارتقای منزلت ارزش‌یابی و تأکید بر ارزش‌یابی به مثابه یاددهی - یادگیری

ارزش‌یابی فرایندی منظم برای تعیین و تشخیص میزان پیشرفت یادگیرندگان در رسیدن به اهداف آموزشی است. منظور از فرایند منظم آن است که ارزش‌یابی باید طبق برنامه و روال منظم انجام گیرد. از این رو مشاهدات بی‌نظم و ترتیب از رفتار دانش‌آموزان را نمی‌توان ارزش‌یابی نامید. مقصود از گنجاندن «اهداف آموزشی» در تعریف، آن است که در ارزش‌یابی، اهداف آموزشی حتماً باید از پیش تعیین شده باشند و به فراخور در دسترس تمامی مخاطبان قرار گیرند و ارزش‌یابی براساس آنها صورت گیرد. فرایند یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی را باید با هم برنامه‌ریزی کرد و در نظر گرفت. فرایند یاددهی - یادگیری بدون ارزش‌یابی و بازخورد، امری عقیم و ناکام است. معلمی که به جایگاه ارزش‌یابی، اعتقادی ندارد، درس را برای آموختن دانش‌آموزان ارائه نمی‌کند، بلکه به زعم خود وظیفه‌اش را انجام می‌دهد و به پیامدهای آن چندان نمی‌اندیشد. ارزش‌یابی، جانمایه و مرکز هرگونه تصمیم‌گیری آموزشی است.

ارزش‌یابی راه کسب اطمینان از معنادار بودن یادگیری است و برانگیختن دانش‌آموزان و انجام درست فرایند یاددهی - یادگیری جز با ارزش‌یابی امکان‌پذیر نخواهد بود. به‌همین دلیل برخی ارزش‌یابی را مؤثرترین وسیله یادگیری دانسته‌اند و برخی دیگر ارزش‌یابی را پاشنه آشیل آموزش و پرورش می‌دانند. نقش ارزش‌یابی، نظارت بر تغییرات شناختی، عاطفی و مهارتی دانش‌آموزان به‌طور اخص و نظارت بر کارایی سایر عناصر آموزش و پرورش از جمله، اهداف، برنامه، روش‌ها و رسانه‌های آموزشی است. ارزش‌یابی وسیله‌ای برای هدایت مستمر یادگیری دانش‌آموزان و جهت‌دهی به فرایند آموزش و پرورش است.

- نتایج ارزش‌یابی به معلم امکان می‌دهد که برنامه و روش‌های تدریس خود را با نیازمندی‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان هماهنگ سازد و در جهت بهبود کیفیت یادگیری آنان و تحقق اهداف آموزشی گام بردارد. هر معلمی باید از ویژگی‌های بدنی، روانی، اجتماعی، عاطفی و همچنین علایق، توانایی‌ها، استعدادها، نارسایی‌ها و آمادگی هریک از دانش‌آموزان و همچنین رابطه بین این ویژگی‌ها و تأثیر آنها در رفتار یادگیری هر دانش‌آموز به خوبی آگاه باشد. زیرا هر نوع تصمیم‌گیری آگاهانه از طرف معلم برای برنامه‌ریزی فعالیت‌های درسی، مستلزم این شناخت است. عدم آگاهی معلم از ویژگی‌ها و دانسته‌های دانش‌آموزان از مهم‌ترین موانع ارتباط او با دانش‌آموزان است. برخی معتقدند معلم باید ارزش‌یابی خود را مقدم بر ارزش‌یابی دانش‌آموزان قرار دهد. گاهی معلم نقش خود را که فراهم کردن موقعیت و امکانات مناسب آموزشی و پرورشی و هدایت فعالیت‌های آموزشی دانش‌آموزان است، فراموش می‌کند و تنها به انتقال مطالب علمی و اندازه‌گیری آن مطالب ضبط شده توسط دانش‌آموزان به منظور عبور آنان از کلاسی به کلاس دیگر می‌پردازد، درحالی که ارزشیابی همچون سایر فعالیت‌های آموزشی است و جدای از زندگی دانش‌آموزان نیست. وظیفه همهٔ معلمان است که ارزشیابی را از وجه ناآگاهانه به شکل آگاهانه درآورند و بدانند که ارزش‌یابی، تنها برای صدور جواز عبور دانش‌آموز از یک کلاس به کلاس دیگر نیست. در کنار ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، باید کارآیی معلمان در امر یاددهی - یادگیری نیز ارزیابی شود و میزان موفقیت یا عدم موفقیت معلمان همراه با عوامل مؤثر در آن مشخص شود و معلم باید پس از بررسی میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و تعیین عوامل مؤثر در آن، برای رفع نواقص و اشکالات موجود، اقدامات لازم را به عمل آورد.

- ارزش‌یابی دانش‌آموز، اگر به‌صورت مطلوب انجام گیرد، مستقیماً در بهبود یادگیری دانش‌آموزان مؤثر واقع می‌شود. ارزش‌یابی باید انگیزه دانش‌آموز را برای افزایش دقت و کوشش برای یادگیری بیفزاید. نقاط قوت و ضعف او را در یادگیری به او بشناساند و به تقویت نقاط قوت و رفع نارسایی‌های تحصیلی او کمک کند. ارزش‌یابی برای دانش‌آموز باید به مثابهٔ هدایت تحصیلی و کشف و شناخت استعدادها و قابلیت‌های او به انتخاب رشته تحصیلی و شغلی دانش‌آموز کمک کند. اما غالباً معیارهای شغلی، اقتصادی و مادی بر ارزش‌یابی‌های تحصیلی، آسیب‌های جبران‌ناپذیری برای نظام تعلیم و تربیت ایجاد می‌کند.

— ارزش‌یابی مورد استفاده برنامه‌ریزان و مدیران آموزشی نیز قرار می‌گیرد. نتایج ارزش‌یابی‌ای که معلمان انجام می‌دهند، باید تجزیه و تحلیل شود و مورد استفاده برنامه‌ریزان آموزشی قرار گیرد. مؤسسات پژوهشی نیز از طریق پژوهش‌های گسترده‌ی کشوری برنامه‌های آموزشی را ارزش‌یابی می‌کنند. ارتباط میان این سه منظر و سه سطح ارزش‌یابی و برقراری دیالکتیک آنها می‌تواند به توصیف و تبیین ارزش‌یابی رایج در تربیت مدرسه‌ای بپردازد و با نقد و بررسی روند جاری برای بهبود ارزش‌یابی پیشنهادها و راهکارهای مناسب تجویز کند. ارزش‌یابی تنها راه مطمئن برای پاسخ به این پرسش است که آیا فرایندهای آموزشی و تربیتی ما در بازتولید و تعالی ارزش‌های اصیل فرهنگی و تمدنی ما موفق عمل می‌کنند یا خیر.

ارزش‌یابی مفید و موفق، میزان تحقق اهداف آموزشی را مشخص می‌کند، مشکلات را تشخیص می‌دهد و نقاط قوت و ضعف فرایند یاددهی - یادگیری را آشکار می‌کند و اطلاعات دقیقی درباره آنچه که در جریان هست و آنچه باید باشد، فراهم می‌کند و مقاومت در مقابل تغییرات مثبت را به فعالیت سازنده و مولد تبدیل می‌کند و با ایجاد انگیزه، به مشارکت فعال مخاطبان می‌انجامد. از این رو برای بهبود ارزش‌یابی و رفع موانع آن باید ضرورت ارزش‌یابی تبیین و بر انجام صحیح آن تأکید شود و راهبردهای ارزش‌یابی برای تمامی مخاطبان به ویژه معلمان تشریح گردد. نظارت بر ارزش‌یابی و هدایت عملکرد معلمان در امر ارزش‌یابی ضروری است؛ یادداشت تجربه‌های ارزش‌یابی، مشکلات، عیوب و راهبردهای آن باید به سنت آموزشی مدارس تبدیل گردد و از آنها برای دسترسی به راهبردی عام برای ارزش‌یابی استفاده شود و از شیوه‌های متنوع و متکثر ارزش‌یابی استفاده شود.

ارزش‌یابی از مناظر مختلف به انواعی تقسیم می‌شود؛ از جمله: ارزش‌یابی ورودی، مرحله‌ای و پایانی (مستمر و پایانی)؛ ارزش‌یابی توسط معلم، ارزش‌یابی توسط هم‌تایان و خود ارزش‌یابی.

— در شرایط آموزش از راه دور، تأکید بر ارزش‌یابی پایانی برداشته شده و بیشتر بر ارزش‌یابی مستمر متمرکز می‌شود. ارزش‌یابی‌های پایانی دشوار و کم‌اثر و ارزش‌یابی‌های مستمر مفید و آسان می‌شوند. بنابراین باید از ارزش‌یابی‌های مستمر به شیوه‌های متنوع و جذاب حداکثر بهره را برد.

— در این شرایط ارزش‌یابی از ارزش‌یابی توسط معلم به سمت ارزش‌یابی توسط هم‌کلاسی‌ها و عمدتاً خود ارزش‌یابی متمایل می‌شود. همان‌گونه که بالاترین سطح شناخت وقتی محقق می‌شود که فرد آنچه را آموخته است، به دیگران یاد دهد، ارزش‌یابی از هم‌تایان نیز از چنین ویژگی برخوردار است. خود ارزش‌یابی نیز یکی از مهم‌ترین مهارت‌های فراشناختی است که شرایط آموزش از راه دور فرصتی برای شکوفایی آن محسوب می‌شود. امید است این فرصت را با اصرار بیش از حد بر معانی، روش‌ها و تکنیک‌های رایج ارزش‌یابی و مهم‌تر از همه عادت‌های رایج از دست ندهیم.

— از ارزش‌یابی مستقیم از تک‌تک افراد به ارزش‌یابی از گروه‌ها متمایل می‌شود. بهتر است به جای ارزش‌یابی از تک‌تک افراد از گروه‌های کوچک ارزش‌یابی به‌عمل آید. تقسیم کلاس به گروه‌های کوچک هم در فرایند یاددهی - یادگیری سهولت ایجاد می‌کند و هم ارزش‌یابی را سامان می‌دهد.

— با فراهم کردن زمینه مشارکت خانواده‌ها در ارزش‌یابی دانش‌آموزان، از ظرفیت خانواده‌ها برای ارزش‌یابی‌های مفید و معنادار استفاده شود. اگر انتظار داریم خانواده‌ها در فرایند یاددهی - یادگیری مشارکت کنند، حتماً باید زمینه مشارکت آنها در ارزش‌یابی‌ها نیز فراهم شود. همه موارد بالا در صورتی معنادار می‌شوند که ارزش‌یابی را در دل فرایند یاددهی - یادگیری و نه پایانی بر فرایند یاددهی - یادگیری تلقی کنیم.

۲- مخاطبان برنامه

مخاطب مفاهیم و معانی ذکر شده در قبل، عاملان و کنشگران آموزش و تربیت‌اند. تغییرات مورد انتظار عمدتاً از مسیر نظر، نگرش و عمل خانواده‌ها، دانش‌آموزان، دبیران و مدیران به ثمر می‌نشیند. باید دید شرایط موجود چه دلالت‌هایی برای نظر و عمل آنها دارد.

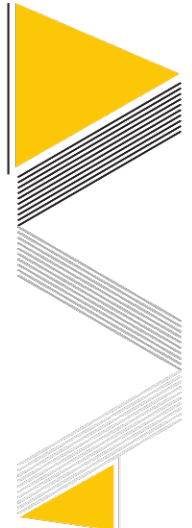
۲-۱- خانواده: مسئول تربیت

این بار همه‌گیری کرونا به ما یادآوری می‌کند که به لطف خداوند حکیم، نهاد خانواده و خانواده‌های ایرانی، زنده، پویا و مستحکم‌اند و ایران اسلامی همواره می‌تواند با اتکا و اعتماد به آنها به کارهای بزرگ دست بزند و به اهداف بزرگ دست یابد؛ همچنان که ضرورت پاسداشت همه جانبه این نهاد مقدس را به همه ما گوشزد می‌کند. شرایط جدید می‌تواند برای برداشتن دیوارهای مرئی و نامرئی میان مدرسه و خانه و ایجاد هماهنگی و یکپارچگی میان این دو نهاد اساسی تربیت و یادگیری فرصتی مغتنم باشد. در شرایطی که خانه به مدرسه و کلاس درس تبدیل می‌شود، خانواده اولاً فضا و شرایط لازم را برای آموزش مجازی فرزندان فراهم می‌کند؛ ثانیاً از سلامت جسمی، عاطفی و روحی دانش‌آموزان مراقبت می‌کند و ثالثاً با مشارکت صحیح در فرایندهای یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی بر یادگیری فعال و تربیت فرزندان نظارت می‌کند. در ادامه برخی از این نکات به صورت تفصیلی تشریح می‌شوند. به دلیل ارتباط و وابستگی مسئولیت تمامی عوامل مؤثر در تربیت، انتظار داریم دانش‌آموزان توصیه‌های مربوط به خودشان دبیران و مدیران و همچنین نکاتی را که درباره روش‌های فعال یاددهی - یادگیری، ارزش‌یابی و رسانه‌های آموزشی آمده است نیز مطالعه و بررسی کنند و به کار ببندند.

۲-۲-۱- خانه و مدرسه

شرایطی که در حال حاضر کشور ما و تقریباً همه کشورهای جهان با آن مواجه شده‌اند، شرایط ویژه‌ای فراهم شده است که شاید در گذشته نیز ملت‌ها با آن روبه‌رو نبوده‌اند. عدم امکان حضور دانش‌آموزان و حتی دانشجویان در مدارس و دانشگاه‌ها باعث شده خانواده‌ها نقش دیگری در تعلیم و تربیت فرزندان‌شان پیدا کنند و خود را برای انجام برخی از وظایف مدرسه آماده سازند. این وضع را می‌توان فرصت‌گران‌بهبابی تلقی کرد که در آن شایستگی‌های تربیتی والدین و توانایی خود متری در اداره امور خود، همچنین توانایی‌ها و شایستگی‌های مدرسه در مواجهه با آموزش‌های غیرحضورى نمایان می‌شود و احتمالاً ابتکارات و نوآوری‌های مشکل‌گشا بروز و ظهور پیدا می‌کنند.

در وضع عادی عمدتاً نقش آموزش و پرورش به عهدهٔ معلم و مدرسه بود و خانواده‌ها در مناسب‌ترین شکل خود در حل برخی تمرینات و مطالب درسی به فرزند خود کمک می‌کردند. گاهی این کمک‌ها به صورت افراطی انجام می‌شد به نحوی که تکالیف درسی دانش‌آموز را نیز والدین انجام می‌دادند. تعدادی از خانواده‌ها نیز این نقش را نمی‌توانستند ایفا کنند و دانش‌آموزان به تنهایی به حل تمرینات و انجام تکالیف درسی می‌پرداختند. احتمالاً در تعداد محدودی از خانواده‌ها این نقش به درستی انجام می‌شد. والدین سعی می‌کردند یاور فرزندان خود باشند نه جایگزین آنان. شرایط کرونایی انتظارات و به همراه آن مهارت‌های دیگری پدید آورده که شناخت آنها از سوی خانواده‌ها ضرورت تربیتی محسوب می‌شود:

- در شرایط جدید نیز خانه، خانه است و مدرسه، مدرسه. آنچه که تغییر می‌کند، نقش این دو نهاد است. در حقیقت خانه ظرفیت و نقش آموزشی و پرورشی بالاتری پیدا می‌کند و مدرسه نیز با معطوف شدن به خانه تغییراتی در مناسبات و عملکردهای خود انجام می‌دهد.
- آنچه که دربارهٔ لزوم همراهی و هماهنگی والدین با یکدیگر و تعادل در خانواده ذکر می‌شود، در شرایط کرونایی، آموزش‌ها، اهمیت و ضرورت بیشتری پیدا می‌کند. فضای روانی و اجتماعی خانه و خانواده باید آموزشی و تربیتی آرام و متعادل باشد.
- در این شرایط خانواده‌ها و مدارس و مسئولان به یک مفاهیم جدید محتاج هستند. احتمالاً تا رسیدن به تفاهم کامل زمان لازم است، ولی میزان قابل توجهی از آن در همین آغاز ضروری است تا بتوانند نقش تربیتی خود را ایفا کنند.
- در آموزش‌های غیرحضوری درحقیقت کلاس‌های درس دانش‌آموز در خانه تشکیل می‌شود. این فضای جدید با کلاس درس واقعی در مدرسه تفاوت‌هایی دارد. در همان اوقاتی که معلم مشغول تدریس است، امکان تشکیل یک مثلث یادگیری در مناسبات بین معلم، والدین و دانش‌آموز وجود دارد. البته این ارتباط سه جانبه به هماهنگی‌های قبلی بین معلم و خانواده‌ها نیاز دارد و ممکن است در بعضی دروس و همین‌طور در بعضی خانواده‌ها ممکن باشد و در بعضی دروس امکان‌پذیر نباشد.
- فضای خانه دارای ویژگی‌هایی است که در مدارس یا ممکن نیست یا در حداقل است. در خانه‌ها نوعاً ابزار و وسایلی در پیرامون دانش‌آموزان وجود دارد که به‌طور طبیعی می‌توانند به ابزار و وسایل یادگیری در حین تدریس و پس از تدریس تبدیل شوند. البته این امکان و فرصت‌ها در همهٔ دروس و در همهٔ خانه‌ها ممکن نیست، اما در اغلب خانه‌ها با تفاوت‌هایی امکان‌پذیر است. در بعضی از دروس که مستقیماً به خانه و خانواده ارتباط دارند، این کار مؤثرتر است.
- در آموزش‌های غیرحضوری، نظم در خانه اهمیت فراوانی دارد. آنچه که به‌عنوان نظم محیط یادگیری در ذهن داریم از طریق والدین انجام می‌گیرد. مواردی مانند: قرار دادن مکان و موقعیت مناسب و آرام برای فرزند جهت استماع درس معلم و تعامل با او برای فهم بهتر، پرهیز از باز و بسته کردن در اتاق یا مکانی که دانش‌آموز در آن به‌عنوان کلاس درس قرار دارد، پرهیز از سر و صداهای آزاردهنده در محیط خانه و انجام یک پذیرایی ساده از او در بین دو کلاس. فراموش نشود دانش‌آموزان در آموزش‌های حضوری و در محیط مدرسه در زنگ تفریح با برخی تنقلات و گفت‌وگوها به بازسازی خود می‌پردازند.

۲-۲-۲- سبک‌های رفتاری (زندگی) در خانه:

می‌دانیم هیچ راه میان‌بری برای یادگیری وجود ندارد، ولی هر سفر هزار فرسخی هم با «یک قدم» آغاز می‌شود. خانواده می‌تواند چه نقشی در یادگیری فعال فرزندان خود ایفا کند؟ بی‌شک سطح بالایی از خود تنظیمی و خود انضباطی و کار سخت برای کسب نتایج عالی لازم است. برای یک دوره تحصیل در خانه، دانش‌آموزان باید برای خود «برنامه یادگیری» طراحی کنند؛ از پیش برای کلاس‌های مجازی آماده شوند؛ در کلاس مجازی یادداشت‌برداری کنند، یادداشت‌هایی را که در کلاس برداشته‌اند، بعد از کلاس بررسی کنند. عادات خوب مطالعه و برنامه زندگی منظمی را در پیش گیرند. باید زمان مشخصی را برای انجام ورزش روزانه ترتیب دهند؛ برنامه زندگی منظم، می‌تواند شامل ورزش، کارهای خانه، برقراری ارتباط با والدین و دوستان برای حفظ سلامت روانی و بدنی باشد. فرزندانمان را در این مسیر همراهی کنیم.

هنگام تحصیل در خانه و در زمان اختلال آموزش چهره به چهره در مدرسه، دانش‌آموزان انواع فعالیت‌ها را انجام می‌دهند که شامل فعالیت‌های پایه‌ای زندگی خانوادگی (خوردن، خوابیدن، ورزش کردن، عبادت کردن، کارهای خانه و ...)، سرگرمی خانوادگی (تماشای تلویزیون، بازی‌های رایانه‌ای و موبایلی و ...) و یادگیری (مطالعه و تحقیق کردن، کتابخوانی، تعامل و گفت‌وگوی خانوادگی و ...) است. این مجموعه می‌تواند گستره برنامه کاری زندگی خانواده را در این دوران خاص (شرایط کرونایی) توصیف کند. همچنین ویژگی‌های هر خانواده را نیز می‌توان از روی زمان و انرژی اختصاص یافته به این فعالیت‌های روزانه شناسایی کرد. بر این اساس، بسته به فرهنگ عمومی خانواده و تنوع فرهنگی خانواده‌ها، سه الگوی رفتاری و اجرایی یا سه سبک زندگی در خانه قابل تصور است که هر کدام از این الگوها تأثیرات متفاوتی در یادگیری دانش‌آموزان در خانه دارند.

زندگی مطالعه - محور در خانه: بعضی از دانش‌آموزان انتظار بیشتری از خود دارند و دوست دارند سطح بالاتر و عمیق‌تری از دانش را کسب کنند، عادات‌های مطالعاتی خوبی دارند و ... این یک الگوی یادگیری خانگی مطالعه - محور است، مانند دانش‌آموزانی که در آزمون ورودی دانشگاه شرکت می‌کنند یا امسال در امتحان ورودی دبیرستان‌ها شرکت خواهند کرد. در این حالت، به جز ضروریات زندگی همچون خوردن و خوابیدن و نماز خواندن و ... فعالیت اصلی دانش‌آموز، مطالعه و درس خواندن است. وقتی سبک زندگی خانواده به ویژه پدر و مادر، در خانه مطالعه محور باشد، فرزندان نیز به همین شیوه عادت می‌کنند.

زندگی بازی - محور در خانه: ممکن است برخی دانش‌آموزان به مشغول شدن با دستگاه‌های تلفن همراه، بازی‌های رایانه‌ای و تماشای تلویزیون معتاد شوند. با این وضعیت، زمان کمی برای مطالعه و درس خواندن باقی می‌ماند. این الگوی رفتاری در خانه بسیار خطرناک است و والدین باید به فرزندان‌شان کمک کنند که حتی‌الامکان از این رویه برحذر باشند. چنانچه فرهنگ خانواده، به خصوص پدر و مادر، سبک بازی محور و سرگرمی محور باشد، بچه‌ها نیز همین عادت‌ها و رفتار را دارند.

زندگی ارتباط - محور در خانه: دانش‌آموزان ممکن است در خانه با والدین، برادران و خواهران ارتباط برقرار کنند، همچنین کتاب بخوانند و چندین ورزش را نیز در خانه انجام دهند. این سومین الگوی رفتاری خانگی است که مبتنی بر ارتباطات و تعامل است. در این سبک زندگی که گذران زندگی در خانه به گفت‌وگوهای دوره‌می، رفت‌وآمدها و تعاملات با فامیل، دوستان و همسایه‌ها، وجه غالب است، فرزندان نیز به تدریج به همین عادت‌ها و رفتارها خو می‌گیرند.

ارتقا و توانمندسازی دانش‌آموزان برای یادگیری فعال در خانه، نه تنها برای این دوره اختلال آموزش چهره به چهره در مدرسه ضروری است، بلکه برای توسعه مهارت‌های خود - تنظیمی دانش‌آموزان در همه دوران‌ها نیز مفید و ضروری است. باید شرایطی را برای دانش‌آموزان فراهم کرد تا آنها دریابند که چگونه می‌توانند یک یادگیرنده فعال بشوند و باید روش‌ها و ابزارهایی به دانش‌آموزان پیشنهاد داد تا از آنها برای ایجاد و توسعه خود - برنامه‌ریزی، خود - نظارتی، خود - ارزیابی، و خود - بازاندیشی استفاده کنند. برخی از این روش‌ها و ابزارها در بخش توصیه به دانش‌آموزان آمده است لازم است. والدین محترم آنها را مطالعه کنند و بر روند به کارگیری و استفاده از آنها نظارت کنند.

۲-۲-۳- مشکلات خانواده هنگام تحصیل فرزندان در خانه:

دانش‌آموزان در هنگام تحصیل در خانه با مشکلاتی روبه‌رو می‌شوند. ما والدین برای مقابله با آنها چه کار کنیم؟ در طول دوره تحصیل در خانه، توانایی و قابلیت دانش‌آموزان برای خود - کنترلی کافی نیست. آنها دوست ندارند به موقع بخوابند و بیدار شوند و در کارهایشان تأخیر می‌کنند. چه کار باید کرد؟ باید صبور و آرام بود، و به این فکر کرد که آیا شیوه‌ای که برای پاسخ به این مشکل بر می‌گزینیم، یک انتخاب خوب است یا یک انتخاب بد؟ باید به بهترین روش عمل و این مشکل را حل کنیم. بگذاریم دانش‌آموزان درباره اینکه انتخاب درست چیست، فکر کنند. اهداف یادگیری را با دانش‌آموزان و در کنار هم طرح کنیم و رشد و توسعه دهیم. اهداف باید به صورت شفاف و صریح، قابل اندازه‌گیری، قابل دستیابی، واقع بینانه و در محدوده زمان بیان شوند. از دانش‌آموزان بخواهیم تا با یکدیگر روی فهرست تکلیف‌ها تفکر و تأمل کنیم. اجازه دهیم آنان انتخاب کنند که چه موقع باید چه تکلیفی را انجام داد و چه زمانی باید کدام محتوا را آموخت (البته باید برنامه زمان‌بندی آموزش غیرحضور مدرسه را مراعات کنیم). ارزش‌یابی‌های متنوع و جالبی را مطرح کنیم. حتی الامکان جایی از خانه را به کلاس درس بدل کنیم. قبل از شروع کلاس و فرایند یادگیری، باید محیط را آماده کرد و همه وسایل سرگرمی محل آموزشی را از جلوی چشم دانش‌آموز برداشت، و چیزی را برای منحرف کردن حواس او باقی نگذاشت. باید به فرزندان خود گوش فرا داد و با آنان درباره نیازهای پشت‌سر رفتارهایشان گفت‌وگو و تبادل نظر کرد. اجازه دهیم دلایل رفتارهایی چون «بی‌موقع و بی‌جا انجام دادن تکلیف یا تعلل و به تعویق انداختن کارها» را توضیح دهند و تفسیر کنند. این کار - به جای اینکه آنها را موعظه، سرزنش و مجبور کرده باشیم - برای درک احساسات و پذیرش هیجانات آنهاست.

■ چگونه با اضطراب یادگیری فرزندانمان مقابله کنیم؟

باید تا جایی که مقدور است، محیط خانه را به مکانی آرام تبدیل کنیم. به فرزندان خود فرصت دهیم تا آرام شوند. بیش از حد به آنان فشار نیاوریم زیرا باعث افزایش بار یادگیری آنها می‌شود؛ علاوه بر اینکه کار زیاد باعث اضطراب آنها خواهد شد. باید تحمل داشته باشیم، به فرزندانمان اجازه دهیم اشتباه کنند، و آنها را راهنمایی کنیم، تا در موقع موفقیت و شکست به درستی رفتار کنند و از اضطراب ناشی از شکست جلوگیری کنند. نگرانی و اضطراب (استرس) را می‌توان مزه زندگی دانست. متأسفانه، بیشتر افراد به شیوه ضعیفی با آن کنار می‌آیند. آنها بیش از حد نگران می‌شوند، بیش از حد انتقاد می‌کنند، غالباً عصبانی می‌شوند و بیش از حد دچار تنش می‌شوند. اگر والدین بتوانند به کودکان کمک کنند تا یاد بگیرند که چگونه با فشارها برخورد کنند، فشارهایی را که به‌نظر می‌رسد جزء اجتناب‌ناپذیر زندگی تحصیلی آنهاست، آنگاه آنها می‌توانند هم در مقام یک دانش‌آموز و هم در مقام یک انسان رشد کنند و تعالی یابند. مطالعات نشان داده است که از عوامل عمده اضطراب دانش‌آموزان در یادگیری و امتحان باورهای نادرستی است که بر اثر شکست‌ها در یادگیری مطالب و امتحانات در طول دوران تحصیل شکل می‌گیرد. چنین دانش‌آموزانی غالباً شکست را به توانایی کم خود و هوش و استعداد ضعیف خود نسبت می‌دهند، در صورتی که فقدان تلاش و دقت کافی عامل شکست است و تلاش مجدانه عامل موفقیت است. بنابراین ما باید باورهای درست درباره شکست و موفقیت را جایگزین باورهای نادرست کنیم. در واقع دانش‌آموزی که اساس یادگیری را به تلاش مجدانه، سخت‌کوشی و پشتکار نسبت می‌دهد دچار اضطراب یادگیری نمی‌شود. به عنوان راهکار عملی از دانش‌آموز خواسته شود به جای پریشان شدن از ترس تکلیف، بر خود تکلیف تمرکز کنند و تلاش مجدانه و چندباره داشته باشند، نه اینکه زود دست از تلاش بردارند.

■ اگر فرزندانمان علاقه‌ای به مطالعه و درس خواندن ندارند، چگونه می‌توانیم آنها را به

این کار ترغیب کنیم؟

بیاورید به آنها کمک کنیم تا فرح‌بخشی و لذت‌بخشی مطالعه و درس خواندن را تجربه کنند. از طریق فعالیت‌های عملی، به آنان اجازه دهیم در زندگی بیاموزند، در یک محیط ایمن دست به کاوش بزنند و تلاش کنند و یاد بگیرند که در عمل از ذهن و عقل خود استفاده کنند. آنها می‌توانند با بازی کردن و بازی‌های رایانه‌ای یاد بگیرند. بازی کردن و بازی‌های رایانه‌ای می‌تواند به آنها فرصت و امکان یادگیری و ابتکار عمل دهد و اینکه یاد بگیرند به‌طور خلاقانه فکر کنند و الهام بگیرند. این یک راه خوب برای رشد ذهنی آنهاست. هر فردی زمان خاصی تمرکز دارد، به ویژه هنگامی که علائق خود را پرورش می‌دهد. برای مثال، هنگامی که فرزندان ما کتاب تصویری یا مجله علمی می‌خوانند، باید در آن زمان از آنها فاصله بگیریم و تلاش کنیم تا مزاحمتی برای آنها ایجاد نکنیم و به آنها اجازه دهیم تا در یک محیط آرام تمرکز کنند. اگر آنها جهت توجه خود را تغییر دهند، ممکن است انرژی و اشتیاق خود را از دست بدهند. کارهای بی‌شماری وجود دارد که می‌توانیم برای کمک به فرزند خود انجام دهیم،

حتی اگر به نظر برسد که نمی‌خواهند کاری را بیاموزند. کاوش، یادگیری و گسترش دانش، بخش‌هایی طبیعی از تجربه بشر است. همه ما روش‌های منحصر به فرد و مخصوص خود را داریم تا بیان کنیم که چگونه یاد می‌گیریم، همه ما در محیط‌های مختلف شکوفا می‌شویم و همه ما نیازهای متفاوتی داریم، اما همه ما می‌توانیم یاد بگیریم (استعداد یادگیری همگانی است). فرزندانمان را تشویق کنیم تا برای تعالی بخشیدن به تربیت مدرسه‌ای و فراتر از آن انگیزه کافی داشته باشند. برای درک سبک‌های خاص یادگیری، نقاط قوت، نیازها و انگیزه‌های فرزندانمان وقت کافی صرف کنیم. شاید یکی از مهم‌ترین تفاوت‌های یادگیری در خانه و مدرسه در همین موضوع باشد. به تعبیری خانه مانند کارگاه عمل می‌کند و مدرسه همچون کارخانه. کارگاه کالای کمتر، ولی متنوع تولید می‌کند و کارخانه کالاهای بیشتر ولی یکسان تولید می‌کند. برای فهم ویژگی‌های خاص فرزندانمان بیشتر، تلاش کنیم.

■ چگونه به فرزندان خود برای خلاص شدن از وابستگی به وسایل الکترونیکی (تلفن‌های همراه، تبلت‌ها و غیره) کمک کنیم؟

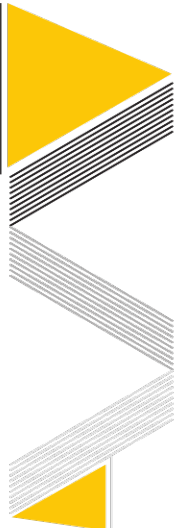
شاید تا دیروز فناوری‌های ارتباطی و وسایل الکترونیکی مزاحم آموزش و یادگیری تلقی می‌شدند ولی امروز تنها محمل و بستر آموزش و یادگیری مدرسه‌ای هستند. با تعطیلی گسترده مدارس در جهان، منابع جایگزین، از جمله برخی منابع برخط (آنلاین)، برای شروع یادگیری فعال در خارج از کلاس، در حال ارائه شدن به دانش‌آموزان است. راه‌حل‌های موقتی که برای آموزش از راه دور طراحی می‌شوند، گستره‌ای از ابزار کلاس برخط، تا پادکست‌هایی^۱ را که به وسیله معلمان تولید و ارائه می‌شوند، در برمی‌گیرد. در حالی که ما والدین دانش‌آموزان در حال خو گرفتن و استفاده از این برنامه‌های آموزشی مجازی هستیم، ولی این موضوع هم مهم است که به دانش‌آموزان کمک کنیم تا بر یادگیری فعال متمرکز و پایدار بمانند و از استفاده بیش از حد از بازی‌ها، رسانه‌های اجتماعی و فیلم‌ها اجتناب کنند. مدت زمان استفاده فرزندان خود را از وسایل الکترونیکی کنترل کنیم. مسئله این نیست که آنها در استفاده از محصولات الکترونیکی زیاده‌روی می‌کنند یا ما استفاده از این وسایل را برای آنها ممنوع می‌کنیم؛ مسئله مهم این است که به درستی از آنها استفاده کنند. می‌توانیم زمان بازی فرزندان خود را مشخص کنیم، به عنوان مثال، طبق وضعیت خاص هر فرد، تصریح شود که آنها پس از اتمام تکالیف درسی و کارهای خانه، می‌توانند از طریق تلفن همراه در هر روز ساعت معینی بازی کنند. بچه‌ها بیشتر دوست دارند با اهداف خاص و صریح این کار را انجام دهند. به دانش‌آموزان اجازه دهیم تا از پیچیدگی و فرومایگی محتوای اینترنتی دور شوند. کارتونها و فیلم‌هایی را تهیه کنیم که برای پیشرفت سلامت جسمی و روانی آنها ارزشمند و سودمند هستند، با بارگذاری برخی از بازی‌های آموزشی از طریق اینترنت، به آنها اجازه دهیم که از این محتواهای فرح‌بخش لذت ببرند. با همراهی کردن فرزندان به

۱- برنامه‌ای رادیویی یا مشابه آن که دیجیتالی ضبط می‌شود و برای دستگاه‌های شخصی پخش صدا در اینترنت گذاشته می‌شود. پادکست راهی آسان برای دستیابی به برنامه‌های دیجیتالی موجود در اینترنت و پخش آنها در زمان و مکان دلخواه است. پادکست در همه دستگاه‌های پخش موسیقی دیجیتال قابل شنیدن است

آنها کمک کنیم تا توجه و تمرکز خود را از دستگاه‌های الکترونیکی بردارند. می‌توانیم فرزندان خود را، هنگامی که آنها می‌خواهند با لوازم الکترونیکی بازی کنند یا هنگامی که نمی‌خواهند از بازی با آنها دست بردارند، منصرف کنیم. به‌عنوان مثال، نقاشی کردن با آنها، بازی رایانه‌ای با آنها، کتاب خواندن و ... راه‌های خوب سلب توجه آنها از این وسایل است. ما الگوی فرزندانمان هستیم. آنها هر کلمه و کرداری را از ما تقلید می‌کنند. اگر به‌طور افراطی وابسته به تلفن باشیم و اغلب جلوی فرزندان خود با تلفن همراه بازی می‌کنیم، به‌طور طبیعی فرزندان ما هم می‌خواهند مثل ما با تلفن همراه بازی کنند، بنابراین باید سعی کنیم فراوانی و تواتر استفاده از محصولات الکترونیکی را جلوی فرزندانمان کاهش دهیم. استفاده بیش از حد از صفحه نمایش می‌تواند بر روی مغزهای جوان و در حال رشد اثر منفی بگذارد، بنابراین ضروری است در این‌گونه شرایط فراتر از شرایط معمولی از فرزندانمان مواظبت و مراقبت کنیم. ما والدین به هر اندازه‌ای که ممکن است باید کتابخوانی مکتوب را ترغیب کنیم. کتاب‌های درسی را همراه با سایر رسانه‌های مکتوب استفاده کنیم. با بحث و گفت‌وگو کردن با فرزندان خود در مورد کارهایی که انجام می‌دهند، خود - بیانگری آنها را تحریک کنیم. نوشتن خلاقانه و داستان‌گویی خیالی آنها را برانگیزانیم. سنت قصه‌گویی توسط بزرگ‌ترها را در خانه و خانواده احیا کنیم. دوباره پدر بزرگ‌ها و مادر بزرگ‌ها را - البته با رعایت حال آنها در شرایط کرونایی - دریابیم.

■ اگر فرزندان ما نافرمانی و بر خلاف ما عمل می‌کنند، چه کنیم؟

در این مورد گفتگو و تعامل خوب به ما و فرزندانمان کمک می‌کند. به احساسات و نیازهای کنونی آنها در زندگی توجه کنیم. اگر در گفت‌وگو و تعامل، مجادله و درگیری رخ داد به فرزندان خود زمان و فضای شخصی بدهیم. با سرگرمی‌های ذوقی و کارهای فرزندان خود درگیر شویم و از آنها حمایت کنیم و بیشتر از آنها مراقب کنیم تا احساس غریبی نکنند. افکار درونی خود را با فرزندانمان به اشتراک بگذاریم. اگرچه اشتراک‌گذاری نمی‌تواند مشکل را حل کند ولی باعث می‌شود آنها احساس اعتماد و دوست داشتن بکنند. هنگام مکالمه با فرزندان خود، یکدیگر را نکوهش نکنیم و مورد انتقاد قرار ندهیم، اما به آنها کمک کنیم تا موقعیت و وضعیت به هم‌ریخته را مرتب کنند و سپس به آنها روی مثبت نشان دهیم و با آنان همراهی کنیم؛ همراهی کردن نوعی هدیه دادن و پشتیبانی کردن است و می‌تواند به فرزندان ما فرصت و امکان دهد تا مراقبت و عشق ما را احساس کنند. فرزندانمان را در مورد کار خوبی که انجام می‌دهند ستایش کنیم؛ آنها را به مطالعه و درس خواندن تشویق کنیم که به استحکام ارتباط ما و آنها کمک می‌کند و اعتماد به نفس و انگیزش درونی آنها را پرورش می‌دهد. وقتی فرزندان ما درد و رنج را تجربه می‌کنند، به آنها آرامش ببخشیم و هیجانات، احساسات و درد آنها را درک کنیم. به دلیل الزامات مدرسه و تکالیف کار و شغل، به‌ندرت پیش آمده که ما و فرزندان وقت زیادی برای در کنار هم بودن داشته باشیم. این وضعیت می‌تواند ارتباط و تعامل فرزندان و ما را بهبود ببخشد. از فرصت بی‌نظیر پیش آمده برای تربیت فرزندانمان به خوبی استفاده کنیم. وظیفه‌ای که شاید به دلایل

فوق در نزد برخی از ما از اولویت افتاده و کم رنگ شده باشد. ما پدران و مادران باید در انجام وظایف تربیتی خود باهم هماهنگ باشیم و نقشه تربیتی خوبی برای تربیت فرزندان خود داشته باشیم. باید بچه‌ها را در مقابل حوادث قوی و مقاوم تربیت کنیم نه ناتوان و کم ظرفیت، و ارتقا و تعالی شخصیت آنها را جدی بگیریم. ارتباط عاطفی فعالی بین اعضای خانواده برقرار کنیم؛ به طوری که همه اعضا، خانه را گرم‌ترین و با نشاط‌ترین محیط بدانند. بحث و گفت‌وگوی منطقی، درباره مسائل روز را در خانواده به صورت جدی و فعال جاری کنیم تا فرزندانمان بتوانند به شیوه درست از آموزش مجازی و رسانه‌های ارتباطی بهره ببرند و از آسیب‌های احتمالی آن در امان باشند. ارزش‌یابی، اساسی‌ترین راه شکل دادن به شاکله شخصیتی خانواده و اعضای آن است؛ فرهنگ ایرانی - اسلامی را ملاک و معیار ارزیابی خانواده خود قرار دهیم. امید، توکل و اعتماد به خدا را در فرزندان خود تعمیق ببخشیم و از این طریق شعله‌های امید به زندگی را در فرزندان خود برافروزیم. در گفت‌وگوها و نشست‌های دوره‌ای از بزرگ‌نمایی کرونا و آثار مخرب آن جلوگیری کنیم. احساس و نگرش مثبت، تعهد و تکلیف در قبال آموزش‌های مجازی مدرسه را در فرزندان خود ایجاد کنیم و از هرگونه سیاه‌نمایی، عیب‌جویی و حرف و کلام یأس‌آور درباره آن خودداری کنیم.

با شبکه رشد (شبکه ملی مدارس ایران) آشنا شویم و در شبکه شاد (دانش‌آموزی) عضو شویم و پیام‌های مدرسه فرزندانمان را پیگیری کنیم و به بهانه عدم آشنایی کافی از فضای مجازی از نظارت مستمر بر تقویم آموزش مجازی فرزندانمان نگاهیم. وضعیت آموزشی و تربیتی فرزندانمان را از مدیر و معلمان مدرسه پیگیری و با همراهی و همدلی با آنها مسیر تحقق اهداف یادگیری را تسهیل کنیم.

۲-۲- دانش‌آموز: یادگیرنده فعال

دانش‌آموزان عزیز می‌دانید وقتی مکان یادگیری از مدرسه به خانه منتقل می‌شود، فرصت‌ها و محدودیت‌ها و همچنین آسانی‌ها و دشواری‌هایی برای شما فراهم می‌شود؛ مثلاً

- مدت زمان یادگیری به وقت کلاس درس محدود نمی‌شود بلکه به قبل، حین و بعد از کلاس درس گسترش می‌یابد و شما زمان بیشتری برای یادگیری دارید.
- فرصت استفاده از روش‌های یاددهی - یادگیری معلمان بیشتری را به دست می‌آورید.
- فرصت تعامل و یادگیری چهره به چهره از معلمان و هم‌کلاسی‌های خود را از دست می‌دهید.
- فرصت مدیریت یادگیری خود را به دست می‌آورید که البته نیازمند توانایی‌ها و مهارت‌های خاصی است و باید تلاش کنید این مهارت‌ها را کسب کنید.

...

خود شما می‌توانید این فهرست را ادامه دهید و تکمیل کنید.
در شرایط کرونایی، آموزش غیرحضوری یا آموزش از راه دور می‌تواند مانع توقف یادگیری مدرسه‌ای باشد،

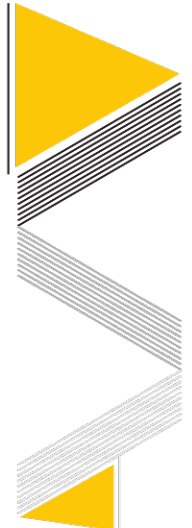

پس آن را غنیمت بشمارید و با تمام توان، تلاش کنید از همه ظرفیت‌های آن به خوبی استفاده کنید. برای توفیق در این کار باید نکات مهمی را رعایت کنید که در اینجا تنها به برخی از آنها اشاره می‌شود. مثلاً در شبکه شاد (شبکه آموزشی دانش‌آموزی) عضو می‌شوید و با شبکه رشد (شبکه ملی مدارس ایران) نیز آشنا و در ارتباط باشید. آموزش‌های تلویزیونی را پس بگیرید. از برنامه درسی و تقویم آموزشی مدرسه اطلاع کامل داشته باشید و پیام‌های مدرسه و معلمان را پیگیری کنید. آموزش‌های غیر حضوری مدرسه را جدی بگیرید و تکالیف درسی آن را به خوبی انجام دهید. حتماً از مطالب ارائه شده توسط معلم یادداشت‌برداری کنید و بعد از کلاس آنها را مطالعه و بازبینی کنید. قبل از شروع کلاس‌های غیر حضوری درس موردنظر را مطالعه کنید. کتاب‌های درسی خود را با حوصله و دقیق و عمیق مطالعه کنید. موقع کلاس پرسش‌های خود را صریح و شفاف مطرح کنید و مشکلات و پیشنهادهای اصلاحی خود را با دبیران و دوستان خود در میان بگذارید. همیشه آماده باشید ارائه برخی از درس‌ها را به عهده بگیرید و به دوستان خود آموزش دهید.

برخی از صاحب‌نظران معتقدند عمیق‌ترین سطح یادگیری موقعی اتفاق می‌افتد که شما بخواهید مطلبی را به دیگران آموزش دهید. فعالیت‌های گروهی را از دست ندهید و حتی‌المقدور در تعامل با دبیران، اولیای مدرسه و دوستان خود، نوشتن و ارتباط کتبی را جایگزین پیام‌های صوتی و شفاهی کنید. ارزش‌یابی‌های مستمر کلاسی را جدی بگیرید و بدانید که زندگی شما را یادگیری عمیق و دقیق شما رقم خواهد زد. همواره برای ارزش‌یابی دبیران و دوستانتان از فرایند یادگیری آماده باشید و در ارزش‌یابی فرایند یادگیری هم کلاسی‌های خود مشارکت کنید. در فضای مجازی زمان سریع می‌گذرد مواظب اتلاف وقت خود در این فضا باشید. کتاب بخوانید و سعی کنید در این دوران یک یا چند مهارت هنری، ورزشی و فرهنگی را کسب کنید. و... و باز شما می‌توانید این فهرست را نیز ادامه دهید و تکمیل کنید. خیلی ضروری است که بدانید در این شرایط، شما دانش‌آموزان فرصت‌مندان کردن یادگیری و مدیریت یادگیری خود را به دست می‌آورید. مدیریت یادگیری مستلزم مهارت‌هایی چون خود-برنامه‌ریزی، خود - نظارتی، خود - ارزش‌یابی، خود - بازاندیشی و خود - تنظیمی است که چه‌بسا تاکنون فراهم نبوده است. در نتیجه این امکان وجود دارد که انجام این مهم، مشکلات و اضطراب‌هایی برای شما در پی داشته باشد. بنابراین لازم است اولیا و مربیان با درک عمیق این موقعیت، شما را برای حسن استفاده از این اختیار و انتخاب یاری کنند.

از خود بپرسید چگونه در زمان تحصیل در خانه، که آموزش چهره به چهره در مدرسه دچار اختلال می‌شود، یک یادگیرنده فعال شویم؟

یادگیری فعال روشی برای یادگیری شما دانش‌آموزان است. در این روش، یادگیری از طریق مشارکت و درگیری فعال یا عملی شما در فرایند یادگیری محقق می‌شود. از این رو بسته به میزان و عمق درگیری شما دانش‌آموزان در فرایند یادگیری، سطوح مختلف یادگیری فعال وجود دارد. یادگیری فعال، باعث

می‌شود تا یادگیری برای شما معنادار شود: «فعالیت‌های درسی را انجام دهید و به آنچه انجام می‌دهید فکر کنید» در یادگیری فعال، شما درگیر فعالیت‌های کوچک یا بزرگی مانند نوشتن، حرف زدن، حل مسئله، یا بازناندیشی (در تفکر و عمل خود) می‌شوید. این روش برخلاف شیوه‌ها و سبک‌های قدیمی و البته هنوز رایج آموزش است، که در آن دانش‌آموزان دریافت‌کننده منفعل دانش از معلم هستند. در یادگیری فعال، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که در فرایند یادگیری مشارکت کنند و به‌طور فعال با برنامه‌ریزی، نظارت، ارزیابی، و تأمل و بازناندیشی، روند یادگیری خودشان را مدیریت کنند.

یادگیری فعال از اشتیاق درونی شما برای یادگیری ناشی می‌شود. حتی بدون شرایط یادگیری خوب نیز می‌توانید با تلاش خودتان شرایط یادگیری را ایجاد کنید. در فرایند یادگیری، به محض اینکه با مشکلات روبه‌رو می‌شوید، تسلیم نشوید و کنترل خود را از دست ندهید. در مواجهه با مشکلات، با شجاعت و جدیت بیشتر در حل مسائل، می‌توانید دستاوردهای بیشتری داشته باشید. یادگیری فرایندی است که طی آن تجارب و تأثیرات شخصی و محیطی را برای کسب، غنی‌سازی و اصلاح دانش‌ها، مهارت‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و جهان‌بینی‌ها به کار می‌گیرید. یادگیری چرخه مکانیکی «محرک - پاسخ»ها نیست، یادگیرندگان، محرک‌های محیطی را به‌طور مکانیکی دریافت نمی‌کنند و به‌صورت منفعل به آنها واکنش نشان نمی‌دهند، بلکه محرک‌ها را بازمینی، پردازش و تفسیر می‌کنند و پاسخ‌های مناسب برای آنها تعیین می‌کنند.

هنگامی که شما معلم و استاد فرایندهای یادگیری خودتان می‌شوید، در یادگیری خود - تنظیم شده وارد می‌شوید. یادگیری خود - تنظیم شده نه یک توانایی ذهنی است و نه یک مهارت عملی، بلکه فرایندی خود هدایت شده است که از طریق آن یادگیرنده، توانایی‌های ذهنی خود را در مهارت‌های مرتبط با تکلیفی که در زمینه‌های مختلف علمی آموزشی، ورزشی و سلامتی انجام می‌دهد، تغییر می‌دهد.

خود - تنظیمی فرایند کنترل کردن و ارزیابی کردن یادگیری شخصی و رفتارهای شخصی خود را توصیف می‌کند. یادگیری خود - تنظیم شده بر استقلال، خودگردانی و کنترل یادگیرنده تأکید دارد. یادگیرنده برای کسب اطلاعات، گسترش دانش، خودسازی و تعالی خود، نظارت، هدایت و تنظیم اعمال و اقدامات خود را به عهده می‌گیرد. یادگیری خود - تنظیم شده فرایند چرخه‌ای است که در آن دانش‌آموز برای تکلیف یا کاری، برنامه‌ریزی می‌کند، خودش عملکرد خود را نظارت و مدیریت می‌کند، و سپس خودش نتیجه عملکرد خود را ارزیابی و بازناندیشی می‌کند. این چرخه تکرار می‌شود و دانش‌آموز از بازناندیشی حاصل شده از فعالیت قبلی در تنظیم کار و تکلیف بعدی استفاده می‌کند.

در دوره آموزش در خانه، نه تنها خوب کار کردن در یادگیری مطالب درسی، خیلی مهم است، بلکه ایجاد و رشد عادات خوب زندگی برای یادگیری خود - تنظیم شده نیز بسیار مهم است. عادات‌هایی مانند بیدار شدن سر وقت، ورزش در هر روز، و برقراری ارتباط و تعامل با والدین ... با هدف رشد و ارتقای همه جانبه اخلاق، هوش، آمادگی جسمانی، هنرها و کارها در برمی‌گیرد.

اکنون فرصت‌هایی برای یادگیری از راه دور در اختیار دارید. یادگیری از راه دور به شما این امکان را

می دهد که دستورات معلم خود را در خارج از کلاس فیزیکی و دور از هم کلاسی ها دنبال کنید. اکثر برنامه ها معمولاً ناهم زمان هستند و شما، هر زمان که بخواهید، می توانید به آنها دسترسی داشته باشید، ولی فناوری های هم زمان، شامل فیلم زنده، نوار صوتی و مطالب الکترونیکی به اشتراک گذاشته شده در زمان های مشخص، نیز وجود دارند. یادگیری تحت این شرایط را می توان یادگیری مبتنی بر فناوری پیشرفته نامید. در یادگیری مبتنی بر فناوری پیشرفته، یادگیری برای فرد مستقل از زمان و مکان یادگیری است، که باعث افزایش کارآمدی و اثربخشی آن می شود. این موضوع یک تغییر عظیم در نظام آموزش ایجاد می کند و برای هر کس که می خواهد چیزی بیاموزد، فرصت های بزرگی را می گشاید و راهی را که در سراسر جهان، از طریق آن دانش به دانش آموزان ارائه و منتقل می شد، تغییر می دهد. در محیط های یادگیری غنی شده با فناوری، یادگیری با دانش پیوند می خورد که طی آن یادگیرنده از درک منابع دانش و فهم چارچوب دانش مربوط به اهداف یادگیری شروع می کند و به تدریج در محتوای دانش به خبرگی می رسد، به طوری که می تواند بر کل دانش آموخته شده در دوره زمانی مشخص تسلط پیدا کند. در این شرایط شما در سن نوجوانی یا جوانی به فناوری های ارتباطی دسترسی دارید. برای حفظ سلامتی و امنیت خودتان نحوه استفاده از فناوری با مسئولیت پذیری را یاد بگیرید. این مسیری است که شما را برای زندگی در جامعه ای که پر از فناوری است آماده می کند. در این مدت می توانید در کنار یادگیری مدرسه ای، استفاده مسئولانه از فناوری را تمرین کنید.

برای بهبود و ارتقای یادگیری فعال روش ها و راهبردهایی وجود دارد. برای اینکه یک یادگیرنده فعال باشید، باید از راهبردهایی استفاده کنید که رفتارهای شما را تنظیم می کند.

■ سعی کنید در خود عادت های خوب فراشناختی به وجود آورید، یعنی به روش های فکر کردن و کار کردن خود در مطالعه و یادگیری بیندیشید و درباره بهبود و ارتقای آنها تأمل کنید. شما باید مطالعه و یادگیری خود را خودتان تنظیم کنید. یادگیری خود - تنظیم شده شامل تعیین اهداف یادگیری و سپس انتخاب راهبردهای مناسب برای رسیدن به آنها است. پس از انتخاب راهبرد مناسب، شما باید پیشرفت خود را نظارت و کنترل کنید و اگر اهداف شما را برآورده نمی کند، شگردها و روش های خود را دوباره ترمیم و نوسازی کنید. شما همچنین باید از زمان موجود خود به صورت مؤثر و کارآمدی استفاده کنید، روش هایی را که انتخاب کرده اید، ارزیابی کنید و روش های خود را برای یادگیری بعدی سازگار کنید. پس سه مرحله اصلی هنگام تنظیم یادگیری خودتان وجود دارد: برنامه ریزی، نظارت، و ارزیابی. این مراحل لزوماً پی در پی نیستند و شما می توانید در طول دوره یادگیری یک کار یا تکلیف از چرخه های گوناگونی عبور کنید.

■ هنگام تحصیل در خانه منابع و فناوری های یادگیری، یادگیری های متفاوتی را ارائه می دهند. شما می توانید با دیدن کلاس های برخط هم زمان یا ناهم زمان در اینترنت و شرکت در انواع فعالیت ها به صورت جالب و جذاب بیاموزید. این نوع یادگیری تجربیات مختلف یادگیری را به وجود می آورد و زمان بسیار خوبی است تا عادت های یادگیری خوبی را در خانه ایجاد کنید.

- تحصیل در خانه بر ترکیبی از کار و اوقات فراغت تأکید دارد. شما باید از برنامه‌ی درسی پیروی کنید، ولی برای بازی و برقراری ارتباط و تعامل به اندازه‌ی کافی زمان در نظر بگیرید. شما می‌توانید تفکر اجتماعی خود را از طریق همکاری گروهی و خانوادگی ارتقا دهید.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت شش عنصر اصلی برای یادگیری فعال در خانه عبارت‌اند از:

- برنامه‌ریزی یادگیری و بازی؛

- انتخاب منابع یادگیری بر اساس نیاز؛

- مطالعه و بازی به صورت گروهی؛

- ایجاد فرایند یادگیری مؤثر؛

- بررسی و ارزیابی کیفیت یادگیری توسط خودتان؛

- مرور و واریسی آنچه آموخته‌اید.

هنگامی که در خانه در حال یادگیری هستید، شما و والدینتان به همه‌ی این عناصر توجه کنید تا یک یادگیرنده‌ی فعال بشوید.

- برای برنامه‌ریزی کردن و تولید برنامه‌های یادگیری مفید و مؤثر به خودتان کمک کنید. برای هدایت و تنظیم آسان و دنبال کردن کارهای برنامه‌ریزی شده، یک تقویم یا برنامه‌ی چاپی را در مکانی قابل مشاهده جلوی چشم قرار دهید.

- هنگام نوشتن تاریخ در تقویم خود، از یک مداد استفاده کنید تا خودتان به راحتی بتوانید در صورت لزوم آنها را تغییر دهید. بیش از حد، فشرده برنامه‌ریزی نکنید و زمان اضافی برای مواقع اضطراری در نظر بگیرید، بی‌جهت بار یادگیری خود را زیاد نکنید.

- زمان یادگیری را در هر روز یادگیری، متناسب و سازگار کنید تا به رشد و تحکیم عادات خوب مطالعه در خودتان کمک کنید.

- زمان یادگیری خود را طوری تنظیم کنید تا پراکندگی فکر و حواس‌پرتی شما به حداقل برسد.

- مطالب مختلف یادگیری را رنگ آمیزی کنید تا کنترل اجرای برنامه و دنبال کردن آن آسان‌تر شود.

- به خودتان کمک کنید تا تمرکز خود را بهبود دهید. برای هر ۵۰ تا ۶۰ دقیقه مطالعه، ۱۰ تا ۱۵ دقیقه استراحت کنید. در زمان استراحت، یک میان‌وعده‌ی سبک صرف کنید، قدم بزنید و...

- در پایان یک روز یا یک هفته به خودتان پاداش دهید. پاداش یک هفته باید بیشتر از پاداش هر روز باشد.

- زمان‌هایی را که بهتر مطالعه می‌کنید، مشخص کنید و از قبل برای آنها برنامه‌ریزی کنید. ساعات خواب و بیداری خود را تنظیم کنید.

- برای کمک به خودتان در مدیریت منابع یادگیری تلاش کنید تا به‌طور مؤثرتر و کارآمدتر از جست‌وجوگر اینترنتی استفاده کنید. وقت خود را هدر ندهید.

- محیط یادگیری خود را مدیریت کنید؛ محیط‌های یادگیری را می‌توان از سه منظر تنظیم کرد.

۱ با انتخاب یک مکان آرام و ثابت، یک جریان و روال عادی و طبیعی برای انجام کارها و تکالیف ایجاد کنید؛ حتی الامکان محیط یادگیری خود را تغییر ندهید. سعی کنید همواره در یک محیط مشخص مطالعه کنید و درس بخوانید. برای ایجاد تنوع و رفع خستگی محیط یادگیری خود را تغییر ندهید. از طریق تغییر موضوعات مورد مطالعه و فعالیت‌هایی که انجام می‌دهید تنوع ایجاد کنید.

۲ از به هم خوردن تمرکز حواس (حواس‌پرتی)، پرهیز کنید. (حواس‌پرتی‌هایی چون تلفن همراه، تصاویر مورد علاقه، موسیقی و معطوف شدن به افراد دیگر)

۳ محیط یادگیری خود را پاک‌سازی کنید و تمیز نگه دارید. کتاب، لوازم‌التحریر، مواد و... را تمیز و مرتب کنید.

- برای کمک به خودتان از دیگران مشاوره بگیرید. روند یادگیری آن‌قدر پیچیده و دشوار است که مشورت کردن با دیگران درباره آن طبیعی است. مشورت با والدین، معلمان و هم‌کلاسی‌های خود را در اولویت قرار دهید.

- خود - نظارتی (خود - مراقبتی) را ارتقا دهید و به سوءرفتار در یادگیری به درستی پاسخ دهید. برنامه زمان‌بندی شده روزانه تهیه کنید. شما می‌توانید عمدتاً کار خود - مراقبتی یا خود - نظارتی را خودتان انجام دهید، شما می‌توانید به طور دقیق برنامه خود را دنبال کنید.

- تکالیف را با توجه به درجه اضطرار، فوریت و اهمیت آنها، دسته‌بندی کنید. شما باید اهداف و وظایف بلندمدت و کوتاه‌مدت را با اصول زیر در اولویت قرار دهید:

۱ به کارها و وظایف مهم و فوری رسیدگی کنید.

۲ تکالیفی که مهم هستند اما فوریت ندارند و تکالیفی را که نیاز به برنامه‌ریزی دقیق دارند، مشخص کنید و در هر روز مقداری از زمان را برای انجام این تکالیف ذخیره کنید.

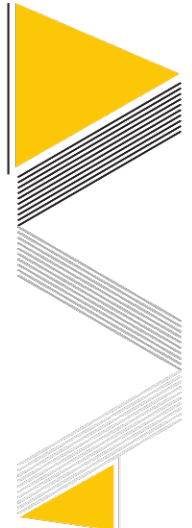
۳ اگر وقت ندارید، می‌توانید از دیگران برای انجام کارهای فوری خود کمک بگیرید.

۴ اگر کارها فوری و مهم نیستند، سعی کنید آنها را انجام ندهید.

- برای برخورد با «وقفه‌ها» برنامه داشته باشید. برای رویدادهای غیرمنتظره در انتهای جدول برنامه روزانه جایی در نظر بگیرید؛ رویدادها و اتفاقات را در این نقطه ثبت کنید و به منظور جلوگیری از وقفه واقعی در یادگیری، بلافاصله به فرایند یادگیری، برگردید و پس از آنکه محتوای یادگیری کنونی تکمیل شد، زمانی را برای پرداختن به آن رویدادها در نظر بگیرید.

- تکالیف دشوار یادگیری را تقسیم کنید. برخی از تکالیف دشوار یادگیری را می‌توان به موارد کوچک‌تر تقسیم کرد و یک به یک و گام به گام از عهده انجام کارهای کوچک برآمد تا به طور مؤثر از کندی ناشی از دشواری تکالیف جلوگیری کنید. راهبرد موفق، مسئله و مشکل بزرگ را به مسائل کوچک‌تر تجزیه می‌کند و آنها را یک به یک و گام به گام حل می‌کند و در مقابل تلقی نادرست این است که مشکلات کوچک و سبک را با هم جمع کنید و با آنها مشکل بزرگی بسازید که از عهده حل آن برنیاید.

— دفترچه یادداشت یادگیری داشته باشید و از آن مراقبت کنید. با ثبت کردن زمان یادگیری روزانه، هفتگی و ماهانه خود در دفترچه یادداشت یادگیری، محتوا و شیوه یادگیری مشخص می‌شود، به طوری که می‌توانید میزان و کیفیت تسلط بر دانش و پیشرفت یادگیری خود را در هر زمان ردیابی کنید و اصلاحات و تنظیمات لازم را در آن به موقع اعمال کنید.

— از برجسته کردن و نشانه‌گذاری‌ها استفاده کنید. از نظر بصری مورد یا مواردی که از یک فهرست جدا می‌شوند احتمال بیشتری وجود دارد که در خاطر شما بمانند. برجسته کردن با علامت‌گذاری، تمرکز بیشتری روی کار مورد نظر ایجاد خواهد کرد و مانع غفلت شما از دیگر تکالیف موجود در فهرست نیز می‌شود.

— با ارزش‌یابی مؤثر از یادگیری خود به خودتان کمک کنید. با ساختن انواع روش‌های ارزش‌یابی یادگیری و استانداردهای عملی به ارزش‌یابی واضح و شفاف از خودتان برسید. ارزش‌یابی باید عملی و واقع‌بینانه باشد تا در اثر نتایج نادرست آن، از ارزش‌یابی بالا یا پایین خودتان خودداری کنید. اهداف ارزش‌یابی باید متنوع باشند، از جمله شامل ارزیابی فرایند یادگیری، ارزش‌یابی نتایج یادگیری و ارزش‌یابی نگرش یادگیری باشد. روش‌های ارزش‌یابی می‌توانند متنوع باشند.

— روال ثبت کارهای انجام شده و انجام نشده در دفترچه یادگیری را به صورت مداوم انجام دهید. درباره نقاط قوت و نقاط ضعف خود یک پرونده تشکیل دهید. در این پرونده ثبت کنید که با چه راهبردهای بهتری می‌توانید کار کنید، با چه نوع یادگیری‌هایی مشکل دارید و در کجا می‌توانید پیشرفت کنید.

— بزرگ‌ترین دشمن بازاندیشی (تأمل در تفکر و عمل خویش)، اعتماد به نفس بیش از حد است. از افتادن در دام اعتماد به نفس بیش از حد دوری کنید. بعد از اتمام کار و مطالعه، در انجام تکالیف عجله نکنید یا کار بعدی را شروع نکنید. برای ساختن نظام دانش خود، لازم است کمبودها و نقایص را جبران کنید و بین دانش قبلی و دانش جدید ارتباط برقرار کنید.

— برای ارزش‌یابی خودتان با والدین و معلمان خود مشورت کنید و تجارب و دستاوردهای یادگیری خود را با آنها به اشتراک بگذارید. کم و بیش چنین پرسش‌هایی را از خودتان بپرسید؟ «دلایل من برای اینگونه فکر کردن چیست؟»، «من از این تحلیل‌ها چه می‌آموزم؟» و...

— بازاندیشی دوره‌ای کوتاه‌مدت و بازاندیشی فرایندی بلند مدت را با هم ترکیب کنید. برای مثال، یادگیری بازاندیشی می‌تواند بر روی یادگیری بخشی از یک درس یا موضوع درسی، یادگیری در یک دوره درسی، یادگیری در یک روز یا حتی یادگیری در یک نیم‌سال تحصیلی انجام شود.

— می‌توان از ابزارهای یادگیری برای تجسم تفکر استفاده کرد که نتایج بازاندیشی را آشکارتر کند، به گونه‌ای که یک مرجع برای فرایند یادگیری بعدی می‌شود. تغییرات در سبک یادگیری خود و حاصل آن یعنی افکار و آموخته‌های خود را به قلم بیاورید و بنویسید.

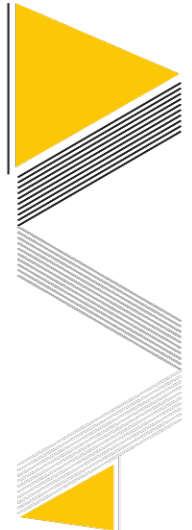
وقتی یک یادگیرنده فعال می‌شوید، امکان بهره‌گیری صحیح از تجربه و دانش معلمان خود را به‌عنوان افراد خبره و متخصص به‌دست می‌آورید. در کلاس‌های آموزش غیرحضور، فرصت بهره‌گیری از دانش،

هنر و مهارت معلمان خود را غنیمت بشمارید و پرسش‌های خود را به‌طور شفاف و صریح از آنان و هم‌کلاسی‌های خود بپرسید. پرسش‌های شما نمایانگر کمیت و کیفیت یادگیری شماست. معلمان بیشتر بر اساس پرسش‌های شما، شما را ارزش‌یابی می‌کنند تا از روی پاسخ‌هایتان. آنان، موفقیت خودشان را بیشتر در پرسش‌های شما جست‌وجو می‌کنند تا پاسخ‌هایتان. معلمان دوست دارند پرسش‌های دقیق شما را بشنوند و به پرسش‌های شما پاسخ دهند؛ شما نیز به پاسخ‌های معلمانان گوش بسپارید. آنها حاصل عمر خود و میراث فرهنگ و جامعه را در اختیار شما می‌گذارند. هنر خوب گوش دادن را بیاموزید و تمرین کنید.

۳-۲- معلم، هادی و راهبر فرایند یاددهی - یادگیری

معلم به شیوه‌های عالمانه و هنرمندانه، فعالیت‌های متنوع و متکثر یادگیری دانش‌آموزان (یادگیرندگان فعال) را در جهت تحقق اهداف مصوب آموزشی هدایت می‌کند لذا تمامی ارکان جامعه به ویژه عوامل مؤثر در امر تربیت و یادگیری باید از معلم و جایگاه او برای ایفای این نقش خطیر حمایت کنند. اکنون با چه مسئله‌ای مواجه هستیم؟ چه تغییراتی رخ داده و این تغییرات چه آثاری بر کار و هویت حرفه‌ای ما معلمان و دبیران دارد؟ تغییراتی در زمان و مکان آموزش به وقوع پیوسته که سایر فرایندهای یاددهی - یادگیری را با تغییراتی مواجه می‌کند. شاید در شرایط جدید هنوز برخی از ما در تلاشیم تا با زحمت و مرارت فراوان، همان کاری را که در کلاس‌های حضوری انجام می‌دادیم، از طریق وسایل و ابزارهای الکترونیکی در فضای مجازی انجام دهیم و با تولید فیلم‌های تدریس، پیام‌های صوتی و سخنرانی‌های برخط و... به انتقال محتواهای درسی مشغول باشیم و انتظار داشته باشیم تا در فضای مجازی نیز دانش‌آموزان همان اقتضائات و قواعد کلاس درس حضوری را با نظارت خانواده‌ها و اولیای مدرسه رعایت کنند تا ما بتوانیم فعالیت‌های آموزشی خود را به راحتی انجام دهیم. قرار نیست آموزش مجازی تمامی نقایص و نارسایی‌های آموزشی ما را در کلاس حضوری اصلاح کند؛ ولی حتماً برخی از این نارسایی‌ها را می‌تواند جبران کند و لذا باید در هدف‌گذاری آموزش مجازی از افراط و تفریط خودداری کنیم. اما اینکه بخواهیم همان رویه‌ها و عادت‌های خود در آموزش حضوری را بدون کم و کاست به فضای مجازی بیاوریم و تفاوت‌های بنیادی این دو فضا را نادیده بگیریم، پذیرفتنی نیست. خیلی قبل از شیوع کرونا و اختلال در آموزش چهره به چهره و بر اثر گسترش رویکردها و نظریه‌های جدید یادگیری و گسترش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و هم‌افزایی این دو عامل در نظام‌های آموزشی جهان از تغییر «محیط یادگیری انفعالی» به «محیط یادگیری فعال» و تأکید بر «یادگیری فعال» سخن گفته شده است. در اثر این تغییر، مدرسه، محیط تعاملی و خلاقیتی برای معلمان و دانش‌آموزان فراهم می‌کرد و برای فعال شدن تفکر و استعداد‌های دانش‌آموزان و تشویق و پرورش فرایندهای عالی فکری و مهارت‌های تفکر انتقادی و خلاقانه زمینه‌سازی می‌کرد. براین اساس دو راهبرد و خط مشی زیر به نظام‌های آموزش و پرورش دنیا پیشنهاد می‌شد.

- تبدیل دانش‌آموز منفعل به یادگیرنده‌ای فعال و تشویق او برای پذیرش مسئولیت هر چه بیشتر در فرایند یادگیری، ایجاد زمینه‌های فکری برای درک نیاز به آموزش مداوم، خودنظم‌دهی، حل مسئله، افزایش دانش و مهارت به موازات تغییرات تدریجی جامعه و بازار کار و ایجاد فرصت‌های آموزشی خارج از کلاس درس از طریق فناوری‌های اطلاعات، اینترنت و شبکه وب.
- تغییر نقش معلم از انتقال‌دهنده اطلاعات به راهبر و هدایت‌کننده و مشوق و محرک دانش‌آموز به یادگیری. (جدول صفحه بعد این دو دسته تغییر را خلاصه می‌کند).

مقایسه محیط‌های یادگیری انفعالی و فعال

مؤلفه‌ها	محیط آموزشی انفعالی	محیط یادگیری فعال
فعالیت کلاسی	بیشتر یک‌سویه	تعاملی
نقش معلم	بیانگر مطالب، متخصص	همکار - گاهی یادگیرنده
تأکید آموزشی	از بر کردن مطالب	ارتباطات، جست‌وجو، ابتکار
مفاهیم علمی	انباشتن مطالب، با ارجاع به ضوابط	تحول مطالب
اثبات موفقیت‌ها	آزمون‌های چند گزینه‌ای	کیفیت درک
ارزش‌یابی	تمرین و تکرار	ارجاع به معیارها، عملکردها
استفاده از فناوری		ارتباط، دسترسی، همکاری

مقایسه تغییر نقش‌های معلم و دانش‌آموز در محیط‌های انفعالی و فعال

تغییرات در نقش معلم	
تغییر از: مخبره‌کننده اطلاعات، منبع اولیه اطلاعات، متخصص مفاهیم، پاسخ‌گوی تمامی سؤالات. معلم تمام جنبه‌های یادگیری را کنترل و هدایت می‌کند.	تغییر به: تسهیل‌کننده یادگیری، همکار، مربی، مشاور، راهنما و هم‌درس معلم در مسیر فراگیری، انتخاب‌ها و مسئولیت‌های بیشتری به دانش‌آموزان تفویض می‌کند
تغییرات در نقش دانش‌آموز	
تغییر از: دریافت‌کننده منفعل اطلاعات، پس دادن دانش‌ها، یادگیری فعالیتی انفرادی	تغییر به: مشارکت‌کننده فعال در فرایند یادگیری، تولید و تسهیم دانش، ایفای گاه به گاه نقش متخصص، یادگیری همکارانه و مشارکت با دیگران

بدون شک این نقش جدید معلم به هیچ وجه از اهمیت او نمی‌کاهد، بلکه مستلزم بینش‌ها، دانش‌ها، هنرها و مهارت‌های جدید فراوانی است. تأکیدی که بر نقش دانش‌آموزان می‌شود، نافی این مهم نیست که هسته اصلی تغییرات و اصلاحات آموزشی و پرورشی را باید در نقش معلمان جست. اما ما دیگر نمی‌توانیم دانش‌آموزان را ظرف‌های خالی بدانیم که باید پر شوند بلکه باید آنها را جویندگان معنا بدانیم و تولید معنا نیز نیازمند معلمان با انگیزه و دارای مهارت و دانش‌های جدید و عالی است معلمانی که توانایی تولید معنا دارند و بر توانایی‌های عمیق تری از جمله توانایی‌های فراشناختی مسلط هستند. چنین معلمی باید بتواند با معرفی مسائل به دانش‌آموزان، ایجاد ابهام کند و با ارائه راهبردهای حل مسئله به کمک خود او رفع ابهام کند. کوهی از نیازهای جدید دانش‌آموزان و مهارت‌های فکری وجود دارد که پاسخ‌گویی به آنها الزامی است و پاسخ به آنها تنها از عهده معلمان فرهیخته، هنرمند، متخصص و ماهر بر می‌آید. «ای که از کوچه معشوقه ما می‌گذری / برحذر باش که سر می‌شکند دیوارش».

برای عمل به وظیفه معلمی در شرایط آموزش از راه دور توجه به نکات زیر ضروری است.

۱ متخصصان آموزش الکترونیک، عملکرد مطلوب یادگیری را در نقش و کارکرد معلمان جست‌وجو می‌کنند. از نظر آنان، معلمان حال و آینده علاوه بر دانش و اطلاعات خود، درباره روش‌ها و مهارت‌های جدید یاددهی - یادگیری، می‌بایست مهارت‌های فنی و اداری لازم را برای آموزش در محیط وب و هر محیط مجازی دیگر به دست آورند. برخی از این مهارت‌های فنی و اداری به این شرح‌اند: الف) مهارت‌های پایه کار با رایانه؛ مثل فایل باز کردن، کپی و ذخیره کردن اطلاعات، ایجاد فایل‌های پشتیبان، استفاده از جست‌وجوگرها و ... ب) مهارت‌های مربوط به یاددهی - یادگیری از طریق وب مانند آشنایی اولیه با کارکرد نرم‌افزارهای جدید آموزشی ج) استفاده و به کارگیری ایمیل د) آشنایی با مرورگرها **۲** در فرایند یاددهی - یادگیری، روش‌های یاددهی - یادگیری، رسانه‌های آموزشی و ارزش‌یابی سه عنصر اساسی دستگیر ما هستند. شاید برخی از ما تا دیروز آنها را مستقل و مجزای از یکدیگر می‌دیدیم یا آنها را حاشیه‌ای و نادیده می‌پنداشتیم و بدون استفاده عالمانه و هنرمندانه از آنها به کار معلمی مشغول بودیم. ولی در شرایط جدید ارتباط تنگاتنگ و هویت یکپارچه این عناصر خودشان را به ما تحمیل می‌کنند و بدون این تلقی یکپارچه نمی‌توانیم به وظایف معلمی خود عمل کنیم. در شرایط آموزش از راه دور یا آموزش مجازی نیازمند فهم دوباره، ارتباط تنگاتنگ و هویت یکپارچه این عناصر سه گانه هستیم. از این رو به کارگیری روش‌های یاددهی - یادگیری، استفاده از رسانه‌های آموزشی و اجرای ارزش‌یابی را باید با هم یا حداقل متناظر باهم برنامه‌ریزی کنیم. روش‌های فعال یاددهی - یادگیری، رسانه‌های پرشمار و ارزش‌یابی‌های متنوع با شرایط آموزش مجازی تناسب بیشتری دارند. **۳** اگر آموزش را علم و هنر یاددهی - یادگیری می‌دانیم، در شرایط آموزش از راه دور سهم و نقش هنر و هنرمندی و زیبایی‌شناسی در کار معلمی برجسته‌تر می‌شود. این ویژگی برجسته هم باید در آموزش‌های ضمن خدمت معلمان به آن توجه شود و هم ما باید در فعالیت‌های حرفه‌ای خود انرژی و وقت بیشتری صرف کنیم و در سبد حرفه‌ای خود سهم خاصی برای آن قائل شویم. استعداد‌های هنری

بالقوه و توانایی‌های هنری بالفعل خود را بیشتر به کار بگیریم و توسعه دهیم. در محصولات تربیتی و آموزشی که تولید می‌کنیم شاخص‌های هنری و زیبایی‌شناسی را به صورت حداکثری مراعات و اعمال کنیم. معلم در شرایط آموزش مجازی نه تنها بی‌رقیب نیست بلکه رقباى بزرگی دارد که بدون بهره‌گیری از هنر، عرصه را به آنها واگذار خواهیم کرد. به تعبیر سعدی «هنر چشمه‌زاینده است و دولت پاینده، و اگر هنرمند از دولت بیفتد غم نباشد که هنر در نفس خود، دولت است و هنرمند هر جا که رود قدر بیند و بر صدر نشیند و بی‌هنر لقمه چیند و سختی بیند». در اینجا مقصود از هنر، مهارت و فن در حرفه‌ها و صنعت است که مولد و تولیدکننده است.

۴ در شرایطی که «اجتماع یادگیری» و کلاس درس در مکان و زمان معینی برگزار نمی‌شود، فرصت برای فردی شدن و شخصی شدن یادگیری‌ها بیشتر می‌شود. این امر از سویی برای یادگیری فعال و معنادار شدن یادگیری دانش‌آموزان فرصت مغتنمی است، ولی تربیت مستلزم انتقال فرهنگ و جامعه نیز می‌باشد و باید در کنار کثرت و تنوع یادگیری‌ها، از وحدت و یگانگی تربیت و یادگیری نیز پاسداری کرد. وحدت تربیت از طریق هم‌سویی فعالیت‌های متنوع و متکثر دانش‌آموزان با اهداف مصوب آموزشی محقق می‌شود و این وظیفه‌خطیر جز از طریق ما معلمان امکان‌پذیر نیست. معلمان ضامن تحقق اهداف مصوب آموزشی هستند. ما معلمان به نمایندگی از فرهنگ و جامعه به این مهم مبادرت می‌کنیم و تمام ارکان جامعه باید ما را در انجام این امر حمایت کنند. از دو راه می‌توان به تحقق و تضمین این هدف کمک کرد. تلاش کنیم اهداف اصلی هر واحد یادگیری را صریح و شفاف با دانش‌آموزان در میان بگذاریم و از انتقال و دریافت آن توسط دانش‌آموزان اطمینان حاصل کنیم و با پرسش‌ها و ارزش‌یابی‌های مکرر و متنوع در حین تدریس بر آن صحنه بگذاریم. کلاس را به گروه‌های کوچک تقسیم کنیم و ارتباط میان افراد گروه را تعقیب و تقویت کنیم، به گونه‌ای که تنوع و کثرت یادگیری‌های فردی در گروه‌ها به وحدت برسد و با تضمین ارتباط گروه‌های مختلف با یکدیگر وحدت فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان بیشتر شود. بهتر است برخی از تدریس‌ها را به گروه‌ها بسپاریم و برخی از ارزشیابی کلاس را به صورت گروهی انجام دهیم و به گروه‌ها امتیاز بدهیم و نه صرفاً به افراد. فرصتی فراهم کنیم تا افراد و گروه‌های مختلف، یکدیگر را ارزش‌یابی کنند تا وحدت و هم‌گرایی فعالیت‌های کلاس بیشتر شود.

۵ تربیت عمق هر آموزشی است و همواره با ارائه یک آموزش خوب، سطحی از تربیت محقق می‌شود. پس باید تلاش کنیم آموزش کم‌عیب و نقصی ارائه کنیم. اما می‌توان به آن بسنده نکرد و به موازات آموزش به تربیت نیز اهتمام بورزیم و همواره یک پیام تربیتی مناسب و متناسب داشته باشیم. در شرایطی که می‌تواند مستعد آسیب‌های اجتماعی و روانی باشد، پناه و سنگ صبور دانش‌آموزان باشیم. انسان‌ها به امید زنده‌اند، به بهانه‌های مختلف امید را به دانش‌آموزانمان هدیه کنیم. از ذکر نقایص و معایب احتمالی آموزش مجازی و تکرار آن خودداری کنیم و به آنها اطمینان دهیم که می‌توانند به شکل عمیق و دقیق مطالب را بیاموزند و ما برای این مهم همواره در کنار آنها هستیم. آستانه تحمل‌پذیری خود را به صورت مستمر ارتقا دهیم تا دانش‌آموزان از ما درس صبر و استقامت بیاموزند، انتقادپذیری

را به خوبی تجربه کنیم و آن را به عنوان ارزش در خود و دانش‌آموزان نهادینه کنیم. فرصتی فراهم کنیم تا دانش‌آموزان پرسش‌های خود را صریح و شفاف در جمع مطرح کنند. ارزش‌یابی خود را مقدم بر ارزش‌یابی دانش‌آموزان و مهم‌تر از آن بدانیم تا هم خودارزیابی را در آنها تقویت کنیم و هم کار خود (تدریس) را اصلاح و ارتقا دهیم. بین محتوا و تکالیف درسی و زندگی دانش‌آموزان ارتباطی معنادار برقرار کنیم تا علاقه و انگیزه‌های درونی آنها را برای درس خواندن و یادگیری برانگیزانیم. شاید در این مورد طرح تکالیفی که نیازمند همکاری و تعامل دانش‌آموزان و خانواده‌ها باشد، راه‌گشا است. ذهن دانش‌آموزان را از معلومات تلنبار نکنیم. از حجم و گستره مطالب بکاهیم و بر عمق و باطن آنها بیفزاییم.

به عبارت مشهور اندیشیدن را به آنها بیاموزیم و نه اندیشه‌ها را!

در کارگاه‌های آموزشی ضمن خدمت که برای مهارت‌های آموزش غیرحضورى برگزار می‌شود، شرکت کنیم. از تجربیات دیگر همکارانمان استفاده کنیم و محتواها و محصولات آموزشی و تربیتی منتخب سایر همکاران را جست‌وجو کنیم و به دانش‌آموزان معرفی کنیم و حتی الامکان در اختیار آنها بگذاریم. رسانه‌های پشتیبان و مراجع و منابع اطلاعاتی و چگونگی استفاده از آنها را به دانش‌آموزان آموزش دهیم. کلاس غیرحضورى ما نباید یکنواخت و خسته‌کننده باشد. شاید داشتن طرح درس و استفاده از رسانه‌های پرشمار در این مورد به ما کمک کند. کلاس مجازی قبل، حین و بعد دارد به ویژه زمانی که از روش کلاس معکوس استفاده می‌کنیم. برای هر سه زمان آن برنامه‌ریزی کنیم و بدون اینکه دانش‌آموزان را خسته کنیم، آنها را به مشارکت مستمر تشویق کنیم و آنها را متقاعد کنیم که کار و فعالیت آنها در هر سه زمان برای ما ارزشمند است و آنها را با روش‌های متناسب و خلاقانه ارزش‌یابی کنیم و بازخورد مناسب نشان دهیم. پرسش‌های مفهومی و نیازمند تولید معنا را در ارزش‌یابی‌ها بیشتر کنیم و نسبت به امانتداری دانش‌آموزان در آزمون‌ها حساسیت زیادی نشان ندهیم. در صورت امکان نظرخواهی از دانش‌آموزان را برای رصد نیازها و خواسته‌های آنان از دست ندهیم.

۴-۲- مدیر: سازمان‌دهنده و هماهنگ‌کننده فعالیت‌های آموزشی و تربیتی

مدیر در شرایط آموزش چهره به چهره، در موقعیت و چارچوب مدرسه و کلاس درس به هماهنگی عوامل مؤثر در تربیت و ساماندهی فعالیت‌های یاددهی - یادگیری می‌پردازد. اینک در شرایط آموزش از راه دور باید با تولید سه بسته مدیریتی ویژه اولیا، دانش‌آموزان و مربیان در محیطی گسترده‌تر و البته پیچیده‌تر به وظیفه خود عمل کند.

تغییر در مکان و زمان تربیت، هرگز به معنای خروج «اجتماع یادگیری» از مدرسه و خانه و انتقال آن به فضای مجازی نیست. مدرسه و خانه همواره بستر اصلی تربیت و یاددهی - یادگیری‌اند و البته همواره تلاش می‌کنند تا با توجه به اقتضات خود به بهترین شیوه از تمامی ظرفیت فضای مجازی استفاده کنند. این همان اصل تعطیل‌ناپذیری مدرسه و تربیت مدرسه‌ای است و بسیار آشکار است که

برقراری و برپایی مدرسه صرفاً به معنی باز بودن درهای فیزیکی مدرسه نیست، بلکه جاری و ساری بودن تربیت مدرسه‌ای با شادابی و بالندگی کامل مهم است. مدیر مدرسه ضامن برقراری و دائر بودن مدرسه و تربیت مدرسه‌ای است. عمل به این وظیفه مهم کاری بس خطیر و چه بسا دشوار است. در شرایط کنونی وضعیت تربیت مدرسه‌ای کاملاً حضوری ناممکن است و تربیت مدرسه‌ای کاملاً غیر حضوری مطلوب نیست. مدیر مدرسه باید در همین شرایط کرونایی هم حتی الامکان با رعایت کامل شیوه‌نامه‌های بهداشتی از تمامی ظرفیت حضوری مدرسه برای تعامل مؤثر دانش‌آموزان، خانواده‌ها و معلمان استفاده کند. این ارتباط ضرورتاً از طریق تشکیل کلاس درس و اجتماع یادگیری مرسوم صورت نمی‌گیرد. بلکه تعامل آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان و خانواده‌ها و معلمان می‌تواند در قالب‌های متفاوت حضوری زمان‌بندی و اجرا شود. حداقل ارتباط میان دانش‌آموزان، اولیا و مربیان مدرسه و پیگیری‌های درسی و آموزشی می‌تواند از طریق تلفن صورت گیرد.

مدیر مدرسه در فضای مجازی و آموزش غیر حضوری نیز می‌تواند به بسیاری از وظایف مدیریتی خود عمل کند و آموزش غیر حضوری نمی‌تواند محمول انصراف از تکالیف اساسی مدیریتی او باشد. اگر قرار است مدیر مدرسه ضامن جاری و ساری بودن تربیت مدرسه‌ای باشد، بسیاری از فعالیت‌های مدیر تعطیل‌ناپذیرند. از فعالیت‌های روزمره و جاری مدیر که بگذریم، اساسی‌ترین وظایف مدیر همچنان برقرار است و البته عمل به آن اقتضانات جدیدی دارد که باید به آن آگاه شد. تمامی توصیه‌هایی که به خانواده‌ها، دانش‌آموزان و معلمان می‌شود، دلالت‌هایی برای مدیر مدرسه دارد. مدیر مدرسه باید برای خانواده‌ها، دانش‌آموزان و معلمان بسته‌های مدیریتی مستقل و متناسب طراحی و اجرا کند.

- در هر کدام از این بسته‌ها مدیر باید براساس برنامه و اهداف آموزشی و تربیتی درباره چگونگی استفاده از روش‌های یاددهی - یادگیری، رسانه‌های آموزشی و ارزش‌یابی در آموزش‌های حضوری و غیر حضوری تصویر واضح و صریحی ارائه کند و بر اجرای کامل آن نظارت کند. در شرایط کنونی مدیران تحول‌گرا می‌توانند برای عبور از ارزش‌یابی کمی به ارزش‌یابی کیفی مشوق و پشتیبان توانمندی باشند.

- برگزاری کلاس‌های آموزش معلمان و ارتقای علمی آنان، به ویژه توانایی استفاده مطلوب از رسانه‌های آموزشی و آموزش الکترونیک، نظارت بر چگونگی ارزش‌یابی مستمر توسط آنان، ارزش‌یابی معلمان و نظارت بر عملکرد آنان در شرایط جدید و حمایت و پشتیبانی مؤثر از آنها از اهمیت بیشتری برخوردار است. - حضور و غیاب دانش‌آموزان، توجه به آسیب‌های رفتاری و روانی آنها، رصد فعالیت‌های یادگیری آنان، نظارت بر پیشرفت تحصیلی آنان، توجه به تحقق مطلوبیت‌های تربیتی و شهروندی در آنها، پیگیری و نظارت بر راهبرد آموختن یک مهارت توسط آنها، اهمیت و ضرورت بیشتری دارد.

- شرایط کرونایی می‌تواند زمینه برداشتن دیوارهای مرئی و نامرئی میان خانواده و مدرسه باشد. از این رو برقراری ارتباط با خانواده‌ها، توجه ویژه به آموزش خانواده‌ها و جلب مشارکت حداکثری آنها، تشکیل انجمن اولیا و مربیان و برگزاری مستمر و منظم جلسات این انجمن برای هم‌افق کردن انتظارات والدین،

دانش آموزان و معلمان از فرایندهای یاددهی - یادگیری در آموزش مجازی حائز اهمیت فراوان است. به هر ترتیب بخشی از خانه به کلاس درس تبدیل می شود و برخی از مسئولیت های تربیتی مدرسه به خانواده سپرده می شود. مدیر مدرسه باید در چگونگی سازماندهی آموزش در خانه به خانواده ها کمک کند. مدیر باید خود از امکانات و وسایل الکترونیکی دانش آموزان برای دسترسی به آموزش های مجازی اطلاع قطعی حاصل کند و در صورت عدم دسترسی برخی دانش آموزان برای رفع مشکل یا روش های جایگزین چاره اندیشی کند. نسبت به بهبود پیشرفت تحصیلی دانش آموزان فاقد انگیزه حساس باشد و با همکاری خانواده آنان در این زمینه اقدام لازم را به عمل بیاورد. هدایت و راهبری فعالیت های فرهنگی و اجتماعی؛ برگزاری مناسبت های اسلامی، برگزاری مسابقات علمی و فرهنگی میان دانش آموزان، تشکیل شورای مدرسه، برگزاری منظم جلسات دبیران، ایجاد تشکل های دانش آموزی چون انجمن اسلامی، بسیج، هلال احمر و... در این شرایط نیز امکان پذیر است. این فعالیت ها باعث تقویت ارتباط دانش آموزان و مدرسه می شود و شادابی و بالندگی مدرسه را در پی دارد.

مدیر مدرسه در شرایط حضوری در ارتباط با تربیت بدنی، سلامت روانی، بهداشت محیط و بهداشت فردی و گروهی دانش آموزان وظایفی به عهده دارد. این وظایف در شرایط کرونایی از اهمیت بیشتری برخوردار است و باید با تعامل با معلمان، دانش آموزان و خانواده ها به این وظایف عمل کند. مشاورت با دبیران تربیت بدنی و سلامت و بهداشت و پیشنهادها و راهکارها و نظارت آنان ضروری و راهگشاست. برای ساماندهی آزمایشگاه ها، کارگاه ها و کتابخانه ها و... در فضای مجازی نیز ظرفیت هایی وجود دارد. مدیر مدرسه می تواند برای عمل به این وظایف با دیگران مشورت کند و حتی المقدور از این ظرفیت استفاده کند. برای برطرف کردن مشکلات مدرسه در ارائه آموزش مجازی مطلوب باید از حمایت حداکثری ادارات آموزش و پرورش و خانواده ها بهره برد. این شرایط فرصت مجددی برای توجه، پیگیری و عمل به ارزش عدالت آموزشی در همه ارکان آموزش و پرورش، به ویژه مدیران مدارس دولتی است. اگر در یک طبقه بندی مشهور وظایف مدیر مدرسه را به چهار دسته وظایف آموزشی، تربیتی، اداری و مالی تقسیم کنیم، در شرایط جدید مدیر مدرسه باید از فشار و سهم وظایف اداری و مالی بکاهد و در مقام یک مدیر تربیتی و آموزشی عمل کند و حتی الامکان از یک مدیر سخت افزاری به یک مدیر نرم افزاری تغییر موقعیت دهد و بر مسئولیت ها و وظایف چندبعدی آموزشی، ارشادی، فرهنگی و اجتماعی خود واقف شود و به آنها عمل کند.

مدیریت آموزش و یادگیری الکترونیکی به عنوان ابزاری برای اعمال مدیریت بر دوره آموزش و محتوای آن در سطح مدرسه عمدتاً به دو بخش اصلی تقسیم می شود:

- برنامه ریزی آموزشی در سطح مدرسه (مدیریت بر دوره و برنامه آموزشی و یادگیری الکترونیکی): شامل تعریف درس، زمان بندی کلاس، انتخاب واحد، گزارش گیری، سطح بندی و رتبه بندی یادگیرندگان، ثبت اطلاعات کاربران یا دانش آموزان و ارائه مباحث درس بر اساس سلسله مراتب و توالی تعریف شده در برنامه.

— برنامه‌ریزی درسی در سطح مدرسه (مدیریت مطالب و محتوای آموزش و یادگیری الکترونیکی):
مدیریت محتوا مربوط به انواع خدمات فعالیت‌های جنبی کلاس مجازی، جست‌وجوی هوشمند، ایجاد امکان برای گفت‌وگوهای گروهی و انباشت تجارب اعضای کلاس درس مجازی و طراحی و ارائه انواع آزمون و فعالیت‌های مربوط به ارزش‌یابی و دریافت بازخورد را شامل می‌شود.
توجه به نکات زیر، در اعمال مدیریت آموزشی در آموزش مجازی و کارآمدی و اثربخشی آن مؤثر است.
۱ مدیر مدرسه در آغاز سال تحصیلی از طریق پیام‌رسان شاد یک پیام خوشامدگویی برای تمامی دانش‌آموزان ارسال کند و آغاز سال تحصیلی را به آنها تبریک بگوید و از اینکه مدرسه را برای تحصیل انتخاب کرده‌اند، از آنها تشکر کند و برای آنها آرزوی سلامتی و موفقیت کند و ضمن اطمینان بخشی به آنها به صراحت انتظارات خود را از آنها بیان کند و چگونگی ارتباط با خود و مربیان مدرسه را تشریح کند.
۲ از طریق پست الکترونیکی یا بحث‌های چندجانبه با دانش‌آموزان و معلمان در ارتباط باشد. برخی مدیران خلاصه‌ای از پیشرفت کار مدرسه را به خانواده‌ها، دانش‌آموزان و معلمان گزارش می‌کنند و درباره برنامه‌های آینده مدرسه اطلاع‌رسانی می‌کنند و تذکرات لازم را گوشزد می‌کنند.
۳ با طراحی مناسب آموزش‌های مجازی، مشارکت فعال خانواده‌ها، دانش‌آموزان و معلمان، تشویق آنها به تأمل و خود راهبری، می‌تواند مسائل و مشکلات ناشی از جدا افتادگی را کاهش دهد و آنها را به فعالیت‌های جالب و مفید فردی و جمعی تشویق کند.

ERT/pivov
covid19

بخش اختصاصی

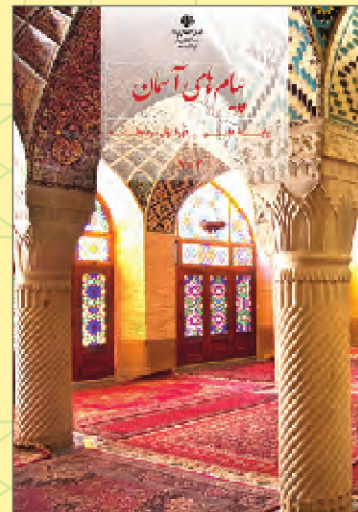
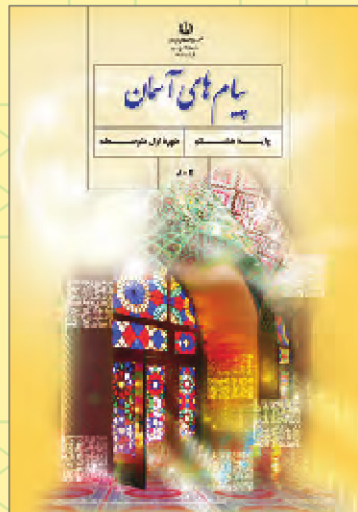
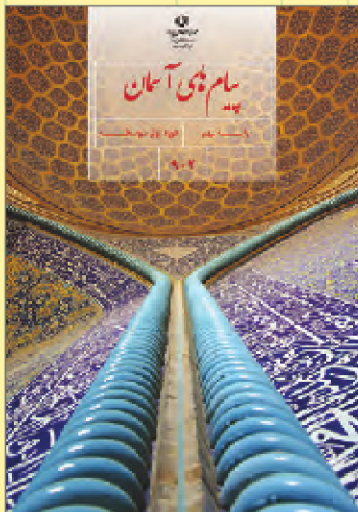
در شرایط همه‌گیری ویروس کووید ۱۹ که امکان تشکیل اجتماع یادگیری یا کلاس درس به روال عادی وجود ندارد چه باید کرد؟ مدرسه و تربیت مدرسه‌ای را چگونه سامان دهیم؟ بدون تردید بنا به اهمیت و ضرورت تربیت مدرسه‌ای باید با تغییر در روش‌ها و شیوه‌های انجام کارها از تعطیلی مدارس جلوگیری کنیم.

در وضعیت عادی که آن را وضعیت سفید می‌گویند، آموزش به صورت حضوری ارائه می‌شود. برای وضعیت غیرعادی و اضطراری ناشی از شیوع ویروس کووید ۱۹ دو حالت زرد و قرمز وجود دارد؛ در وضعیت زرد، آموزش، نیمه‌حضوری (تلفیقی از حضوری و غیرحضوری) برگزار می‌گردد و در وضعیت قرمز، آموزش، غیرحضوری ارائه می‌شود. در وضعیت قرمز برای کاستن از حجم محتوای آموزشی و افزودن به عمق آموزش، بخشی از محتوای دروس به‌عنوان «مطالعه آزاد» به دانش‌آموزان واگذار می‌شود و طبیعی است که از این بخش محتوا، ارزش‌یابی رسمی به‌عمل نمی‌آید. در این برنامه، منظور از زمان آموزش، همان زمان مصوب شورای عالی آموزش و پرورش است که هر جلسه کلاس درس را ۵۰ دقیقه می‌داند که با این معیار، مدت زمان لازم برای کلاس‌های غیرحضوری ۳۵ دقیقه در نظر گرفته شده است. برنامه حاضر بر دو فرصت پیش روی تربیت مدرسه‌ای، تأکید ویژه دارد. یکی استفاده کارآمد و اثربخش از آموزش‌های غیرحضوری به کمک رسانه‌های پشتیبان و دیگری تأکید بر خانه، خانواده و دانش‌آموز به‌عنوان یادگیرنده فعال و مستقل است. در این شرایط دانش‌آموزان می‌توانند با حمایت اولیا و مربیان به یادگیرندگان فعال تبدیل شوند و به تدریج مدیریت یادگیری خود را به‌دست گیرند و یادگیری عمیق و معناداری داشته باشند. مدرسه تمام تلاش خود را به‌عمل می‌آورد تا آموزش‌های غیرحضوری اثربخش و کارآمد باشند. آموزش‌های غیرحضوری مدرسه را نیز باید به‌گونه‌ای ارائه داد که به هدایت و تقویت فعالیت‌های متنوع یادگیری دانش‌آموزان در خانه منجر شود. تنها تلفیق مناسب این دو طریق می‌تواند مانع توقف تربیت مدرسه‌ای فرزندان ما شود.

استمرار تربیت مدرسه‌ای و عبور صحیح از وضعیت پیش آمده، تنها با تغییرات متناسب در مؤلفه‌های اساسی برنامه‌های درسی امکان‌پذیر است. این مؤلفه‌ها شامل محتوا، رسانه‌های آموزشی، راهبردهای یاددهی-یادگیری و شیوه‌های ارزش‌یابی است. برای این مقصود، هر یک از برنامه‌های درسی دوره متوسطه در این مؤلفه‌ها تغییراتی داشته‌اند که در فصل حاضر به ترتیب و به تفکیک دروس ارائه خواهد شد. ابتدا هر برنامه درسی در قالب جدولی به نمایش درآمده است که در یک نگاه اجمالی، شمای کلی برنامه را در مؤلفه‌های یاد شده نشان می‌دهد. سپس در ادامه جدول، توضیحات تفصیلی و مبسوط هر برنامه درسی بیان شده است.

راهنمای دروس پیام‌های آسمان

مخاطبان برنامه		خانواده	
مسئول تربیت: خانواده، فضا و شرایط لازم را برای آموزش متربی فراهم می کند؛ از سلامت جسمی، عاطفی و روحی دانش آموز مراقبت می کند و با مشارکت صحیح در فرایندهای یاددهی - یادگیری و ارزش یابی بر تحقق آموزش مفید و مناسب نظارت می کند. همچنین با توجه به حضور بسیار پررنگ دانش آموز در فضای مجازی، لازم است والدین با بالا بردن سواد رسانه ای خود و مطالعه در این زمینه، با فرصت ها و تهدیدهای فضای مجازی آشنا شوند تا بتوانند راهنمای خوبی در این زمینه برای فرزندان خود باشند.		مدیریت مدرسه	
سازمان دهنده و هماهنگ کننده: شایسته است که مدیران از درجه بندی دروس به مهم و غیرمهم پرهیز کنند. زیرا این کار در عمل موجب تضعیف دروس انسانی خواهد شد و پایه های فکری دانش آموز را ضعیف خواهد کرد. دروس انسانی در هر جامعه ای، پایه گذار فرهنگ و تمدن آن جامعه است و تضعیف آن، موجب تزلزل بنیان جامعه خواهد شد.		معلم	
راهبر و هدایت کننده یاددهی - یادگیری: دبیران توجه داشته باشند که در شرایطی که نوجوانان در معرض انواع شبهات دینی قرار دارند، کم رنگ شدن آموزش دروس دینی و تضعیف جایگاه آن، آسیب های فراوانی برای مخاطبان به همراه خواهد داشت و حل این مشکل نیازمند همت و تلاش مضاعف در عرصه آموزش مجازی است. آموزش مجازی، فرصتی است که آموزش مفاهیم دینی، به خانه ها نیز راه یابد و دبیران می توانند برخی از آموزش های خود را برای آگاه سازی والدین قرار دهند.		دانش آموز	
یادگیرنده فعال: در این شرایط، دانش آموز فرصت معنادار کردن یادگیری و مدیریت یادگیری خود را به دست می آورد. مدیریت یادگیری مستلزم مهارت هایی چون خودبرنامه ریزی، خودنظارتی، خودارزش یابی، خودبازاندیشی و خودتنظیمی است.		ارزش یابی	
مجال ارزش یابی به شیوه های خود ارزش یابی، همتا ارزش یابی، ارزش یابی مستمر در حین فرایند یاددهی - یادگیری و ... میسر می شود. در ارزش یابی حضوری طبق شیوه نامه مندرج در راهنمای معلم عمل شود.		رسانه های آموزشی	
استفاده از ظرفیت های درون استانی متناسب با شرایط فرهنگی، اقلیمی و ... و تشویق معلمان و دانش آموزان به پیگیری آموزش های تلویزیونی		رسانه های پشتیبان	
وظیفه تدریس و آموزش را بر عهده دارد. دانش آموزان از طریق مشاهده رسانه ملی برنامه ها را دنبال کند.		تلاش یابان	
این شبکه نقش تعامل بین معلم، دانش آموز و ارزش یابی پیشرفت تحصیلی را دارد و به هرچه پویاتر شدن تدریس کمک می کند.		سراسری	
مراجعه دانش آموز و معلم به شبکه رشد (www.roshd.ir) و استفاده از فیلم های بارگذاری شده.		شبکه شاد	
		فضای مجازی	
		شبکه رشد	
شاید تاکنون با بسنده کردن به حداقل ها، دعوت به استفاده از روش های فعال یاددهی - یادگیری یک توصیه آموزشی صرف تلقی می شد ولی با تغییر شرایط آشکار شد که استفاده از روش های فعال یاددهی - یادگیری امری واجب و ضرورتی اجتناب ناپذیر است زیرا در این شرایط سایر روش ها همان اثربخشی حداقلی را نیز ندارند.		روش تدریس	
سایر دروس		غیر حضوری	
سایر دروس		حضوری	
سایر دروس		ساعت	
سایر دروس		جلسه	
سایر دروس		زمان آموزش	
سایر دروس		محتوا	
سایر دروس		پیام های آسمان / هفتم / دوره اول متوسطه	
سایر دروس		پیام های آسمان / هشتم / دوره اول متوسطه	
سایر دروس		پیام های آسمان / نهم / متوسطه اول	

۱- محتوا

دروسی که باید حضوری آموزش داده شوند در جدول صفحه قبل گنجانده شده‌اند. دروس اعتقادی و احکام به دلیل اهمیت آموزش صحیح آنها و سؤالات فراوان دانش‌آموزان در اولویت آموزش‌های حضوری بودند.

دروس اعتقادی در کتاب‌های پیام‌های آسمان در فهرست کتاب به خوبی مشخص شده است یعنی فصل‌های «خداشناسی»، «معاد» و «راهنماشناسی»؛ دروس مرتبط با احکام نیز در فصل «راه و توشه» قرار دارند. در کتاب‌های دین و زندگی نیز بیشتر دروس بخش اول کتاب یعنی بخش «تفکر و اندیشه» در زمره دروس اعتقادی‌اند و دروس احکامی در فصل «قدم در راه» قرار دارند.

۲- روش تدریس

حضوری

الف) روش آموزش فعال: روش تدریس کتاب‌های پیام‌های آسمان مبتنی بر روش آموزش فعال است؛ یعنی مشارکت دادن دانش‌آموز در فرایند تدریس. هدف این است که مخاطب به جای حفظ کردن کلمات و عبارات، قدرت تحلیل پیدا کند و روحیه پرسشگری و پژوهشگری در او ایجاد یا تقویت شود. شیوه‌های مختلف این روش در کتاب‌های راهنمای معلم موجود است. اما اکنون با توجه به شرایط پیش‌آمده لازم است تدبیری اندیشیده شود تا در کلاس‌های حضوری - تا آنجا که فرصت اجازه می‌دهد - از مشارکت هرچه بیشتر دانش‌آموز بهره‌مند شویم. به این منظور، دبیران محترم باید قبل از حضور دانش‌آموز در کلاس، پرسش‌هایی را در خصوص موضوع درس مطرح و دانش‌آموز را تشویق به یافتن پاسخ کنند تا وی با هدایت دبیر به سراغ مطالعه منابع بیشتر رود.

ب) روش‌های یادگیری معکوس: در این روش با توجه به فرصت اندک آموزش‌های حضوری می‌توانید در قالب یک فیلم یا فایل صوتی، درس را آموزش و در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا در فرصت حضور آنها در کلاس، تنها به انجام فعالیت‌های گروهی یا پاسخ به پرسش‌ها بپردازید.

توجه: ارائه نمره تشویقی برای دانش‌آموزانی که قبل از ورود به کلاس مطالعه کرده‌اند، یکی از ابزارهای مناسب برای ترغیب دانش‌آموزان است.

غیر حضوری: در آموزش‌های غیر حضوری از چند شیوه می‌توان استفاده کرد که عبارت‌اند از:

- در تدریس مجازی سعی شود که بخشی از ساعت آموزش به خود دانش‌آموزان اختصاص یابد؛ یعنی در انتهای هر جلسه، فعالیت‌هایی از قبیل ارائه بخشی از درس، پاسخ به یکی از شبهات رایج در خصوص موضوع درس، مطالعه کتاب‌های مرتبط، دیدن فیلم و... بر عهده تعدادی از دانش‌آموزان گذاشته و در ابتدای جلسه بعد از آنان خواسته شود. در این خصوص، مطالب و گزارش خود را در بازه

زمانی مشخص ارائه کنند. این کار موجب پیش مطالعه دانش آموز و آمادگی هرچه بهتر وی برای درک عمیق تر درس می شود.

– با راه اندازی گروه یا کانال در فضای مجازی از دانش آموزان بخواهیم سوالات خود را در این گروه ها بپرسند، کلیپ یا فیلم یا متن مناسب با موضوع درس ارسال کنند، تجربیات خود را در خصوص موضوع آموزش مطرح کنند و....

– در تدریس مجازی خود حتماً کتاب های مرتبط، برنامه های تلویزیونی مرتبط (همچون برنامه به سمت خدا) یا فیلم های مناسب و مرتبط با موضوع درس را به دانش آموز معرفی کنیم و برای مطالعه یا دیدن آنها نمره تشویقی در نظر بگیریم.

۳- ارزش یابی

– ارزش یابی حضوری

در ارزش یابی حضوری طبق شیوه نامه مندرج در راهنمای معلم عمل شود.

– ارزش یابی غیر حضوری

بهترین روش برای ارزش یابی غیر حضوری، بررسی میزان مشارکت دانش آموزان در فضای مجازی و آمادگی آنان برای پاسخ گویی به مسائل مطرح شده از سوی دبیران است. به عنوان نمونه، پیش مطالعه درس توسط دانش آموز، میزان انجام تکالیف، میزان بیان دغدغه ها و مسئله ها در خصوص محتوای درس، مطالعات جانبی و انجام فعالیت های داوطلبانه می تواند معیار خوبی برای ارزش یابی از دانش آموزان باشد.

۴- رسانه های پشتیبان

– شبکه رشد

این شبکه با همکاری کارشناسان گروه حکمت و معارف برای هر یک از کتاب های پیام های آسمان هفتم تا نهم، دست کم شیوه آموزش دو درس از بخش غیر حضوری را که به کمک کارشناسان گروه اجرا می شود، تصویربرداری کند و به عنوان الگوی آموزش در اختیار دبیران قرار دهد. شیوه کار به این شکل خواهد بود که حوزه حکمت و معارف برای هر پایه، دو درس (یک درس اعتقادی و یک درس احکام یا اخلاق) را در قالب یک آموزش سی دقیقه ای ارائه می کند تا دبیران هر پایه با شیوه آموزش دروس به صورت مجازی آشنا شوند.

– شبکه شاد

این شبکه باید با ایجاد بستری مناسب برای آموزش تعاملی و دوسویه میان دبیران و دانش آموزان امکان اجرای هرچه پویاتر کلاس و نیز امکان ارزش یابی دقیق را فراهم آورد.

- تلوزیون سراسری

از این رسانه انتظار می‌رود که:

- از دبیرانی که حوزه‌های یادگیری مربوط، آنان را معرفی کرده‌اند، استفاده کند.
- سعی شود به دلیل اشکالات فراوان پخش زنده، حتماً آموزش‌ها از قبل ضبط شود.
- این امکان را فراهم کند که دانش‌آموزان فرصت تعامل با دبیر اجراکننده را از طریق ابزارهای ارتباطی همچون دورنگار یا پیامک و... داشته باشند تا پرسش‌های خود را از دبیر بپرسند و پرسش‌های فراگیران در چند برنامه مجزا پاسخ داده شود.
- حتماً از فرصت آموزش‌های رادیویی غفلت نشود چون بخش قابل توجهی از مناطق محروم روستایی تنها به رادیو دسترسی دارند.

- تلوزیون استانی

این شبکه‌ها می‌توانند با توجه به فرصت محدود شبکه‌های سراسری، بخشی از بار آموزش دانش‌آموزان را برعهده گیرند. البته از این شبکه‌ها انتظار می‌رود که حتماً برای انتخاب دبیران در هماهنگی کامل با گروه آموزشی اداره‌های کل آموزش و پرورش استان باشند و ترجیحاً از سرگروه‌های آموزشی هر درس به‌عنوان مدرس استفاده کنند.

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- معلم

دبیران محترم به این نکته توجه داشته باشند که تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزان به دلیل ویژگی‌های نامناسب محیط و خانواده، تنها در این درس است که با آموزه‌های دین به‌صورت مستقیم آشنا می‌شوند و این مسئولیت سنگینی بردوش ما و متولیان آموزش دین می‌گذارد. بنابراین، مراقب باشیم که در شرایط پیش‌آمده در کشور به‌دلیل کرونا، دانش‌آموزان از این نوع تعالیم محروم و دچار آسیب‌های جدی در تربیت دینی نشوند. از این‌رو خواهشمند است به نکات زیر توجه شود:

الف) سعی شود دروس اعتقادی و احکام که نیاز به آموزش ظریف و دقیق دارد، به‌صورت حضوری برگزار شود تا دانش‌آموزان در یادگیری این مطالب دچار کج‌فهمی نشوند.

ب) با توجه به نیاز مبرم دانش‌آموزان برای ارتباط بیشتر با دبیران دینی در شرایط پیش‌آمده که این ارتباط را به حداقل می‌رساند، بهتر است از راه‌های ارتباطی دیگر برای تعامل بیشتر با دانش‌آموزان بهره کافی برده شود. به‌عنوان نمونه نشانی رایانامه دبیر در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد تا سؤالات و شبهات خود را از وی بپرسند یا در فضای مجازی گروه‌های دوستانه برای ارتباط بهتر با دانش‌آموزان ایجاد شود.

ج) با توجه به فراغت مضاعف دانش‌آموزان در این شرایط، کتاب‌های مناسب و خوبی که در حوزه آموزش مباحث اعتقادی و اخلاقی نگاشته شده است به دانش‌آموزان معرفی شود و نسبت به مطالعه ترغیب و تشویق صورت گیرد.

د) حتی‌الامکان جلسه‌ای حضوری با خانواده دانش‌آموزان ترتیب دهید و از آنها در مقام همیاران معلم یاد کنید و بخواهید تا در کنار فرزندشان، مباحث کتاب درسی را مرور و آنان را به یادگیری و عمل به این مطالب ترغیب کنند.

— مدیریت مدرسه

درس دینی متولی مستقیم آموزش مفاهیم دینی به دانش‌آموزان است و هرگونه کوتاهی در اجرای آن، اثرات جبران‌ناپذیری در تربیت دینی مخاطبان خواهد گذاشت. اهمیت این درس به لحاظ دامنه اثرگذاری آن - که علاوه بر دنیا، آخرت مخاطب را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. تقسیم‌بندی دروس به دروس درجه یک و دو از سوی برخی مدیران همان قدر مضر و تأسف‌بار است که مسئولی، شهروندان را به شهروندان درجه یک و دو تقسیم کند. تفکیک دروس به دروس مهم و غیرمهم قطعاً به فرایند تربیت لطمه می‌زند زیرا همه این دروس همچون اجزای پیکری در کنار هم معنا می‌یابند. در این میان، دروس انسانی به جهت اثر ویژه‌ای که رشد تفکر مخاطب دارند و پایه‌های فکری وی را بنا می‌گذارند، باید مورد حمایت جدی مدیران قرار گیرند، نه آنکه از چرخه آموزش کنار گذاشته شوند.

— خانواده

مهم‌ترین و مؤثرترین نهاد در تربیت دینی دانش‌آموز، خانواده است و مدرسه تنها به‌عنوان یک بازوی کمکی می‌تواند در امر تربیت دانش‌آموزان اثرگذار باشد. حال با کمرنگ شدن آموزش‌های حضوری در مدرسه و با توجه به اینکه دانش‌آموزان بخش بیشتری از وقت خود را در کانون خانواده می‌گذرانند، لازم است والدین برای پیشرفت روند تربیت دینی فرزندان خود به نکات زیر توجه داشته باشند:

الف) فرزند من و شما آن چیزی نمی‌شود که ما می‌خواهیم بلکه آن چیزی می‌شود که ما هستیم. این جمله کلیدی در امر تربیت است. فرزندان ما، «من دیگر ما» هستند و در بسیاری از امور از همان مسیری می‌روند که ما را در حال طی کردن آن دیده‌اند. از این رو اگر می‌خواهیم آموزه‌های کتاب‌های دینی بر روی فرزندانمان اثر بگذارد، اول باید من و شمای پدر و مادر به آن آموزه‌ها عمل کنیم. پس بهتر است خود را مخاطب کتاب دینی بدانیم و گام به گام و همراه فرزندانمان درس‌های آن را بخوانیم و به آن عمل کنیم.

ب) شرایط محیط خانواده نباید در تعارض با آموزه‌های دین باشد. اگر دانش‌آموز در کتاب خود در خصوص حرمت موسیقی حرام مطالبی را بخواند یا از حرمت دیدن فیلم‌ها و تصاویر غیراخلاقی آگاه شود اما در محیط خانواده بستری برای آلوده شدن به این گناهان فراهم باشد، قطعاً دچار تعارض جدی

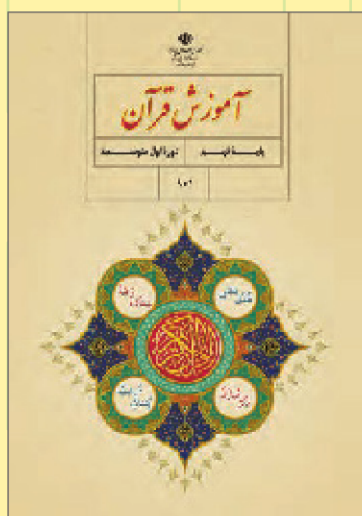
می‌شود. این مسئله در خصوص سایر رذایل اخلاقی همچون دروغ، غیبت، بددهانی و... نیز صادق است. شایسته است که پدر و مادر، فضای خانواده را به گونه‌ای فراهم کنند که به محیطی امن برای گناه تبدیل نشود.

ج) به دلیل دور بودن فرزندان شما از محیط مدرسه و عدم ارتباط با دبیران دینی یا سایر دبیران متعهد و با اخلاق، لازم است تدبیری بیندیشید تا این خلأ پر شود. بدین منظور، تهیه کتاب‌های مناسب با موضوعات اخلاقی و دینی و تشویق فرزندان به مطالعه آنها می‌تواند بخشی از این نقیصه را جبران کند. می‌توانید جهت آشنا شدن با کتاب‌های مناسب سن فرزندان به سایت زیر مراجعه کنید:

<http://samanketab.roshd.ir>

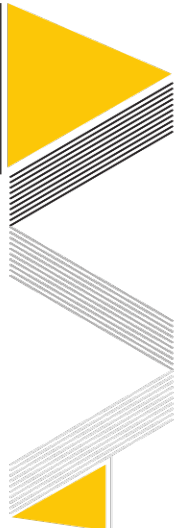
د) با توجه به اینکه فرزندان در این ایام، بیش از گذشته در فضای مجازی حضور دارند، نظارت و توجه والدین باید بیش از گذشته صورت پذیرد. البته این بدان معنا نیست که با ایجاد فضای بسته و تحکم‌آمیز، شرایط دشواری را برای فرزندان خود ایجاد کنیم بلکه شایسته است در درجه اول با بالا بردن سواد رسانه‌ای خود با فرصت‌ها و تهدیدهای فضای مجازی به خوبی آشنا شویم و در گام بعد با آگاه‌سازی فرزندان، آنان را به استفاده از فرصت‌های مطلوب فضای مجازی تشویق کنیم و از آسیب‌های این فضا بر حذر داریم.

راهنمای درس آموزش قرآن

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

مستول تربیت؛ مشارکت و مراقبت و حمایت و تشویق دانش آموز؛ خانواده فضا و شرایط لازم را برای آموزش متربی فراهم می‌کند؛ از سلامت جسمی، عاطفی و روحی دانش آموز مراقبت می‌کند؛ و با مشارکت صحیح در فرایندهای یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی بر تحقق آموزش و تربیت قرآنی نظارت می‌کند.	خانواده	
	مدیریت مدرسه	
	معلم	
	دانش آموز	
سازمان دهنده و هماهنگ کننده: نظارت، حمایت و تشویق معلمان و دانش آموزان؛ مدیر در شرایط آموزش چهره به چهره، در چارچوب مدرسه و کلاس درس به هماهنگی عوامل مؤثر در تربیت و ساماندهی فعالیت‌های یاددهی - یادگیری می‌پرداخت. اینک در شرایط آموزش از راه دور باید با تولید سه بسته مدیریتی ویژه اولیه، دانش آموزان و معلمان در محیطی گسترده‌تر و البته پیچیده‌تر وظیفه خود را ایفا کند.	راهبر و هدایت کننده یاددهی - یادگیری: آموزش، تدریس و تربیت از طریق شبکه‌های مجازی، معلم به شیوه‌های عالمانه و هنرمندانه، فعالیت‌های متنوع و متنشر یادگیری دانش آموزان (یادگیرندگان فعال) را در جهت تحقق اهداف برنامه درسی هدایت می‌کند لذا تمامی ارکان جامعه به ویژه عوامل مؤثر در امر تربیت و یادگیری باید از معلم و جایگاه او برای ایفای این نقش خطیر حمایت کنند.	
یادگیرنده فعال: در این شرایط، دانش آموز فرصت معنادار کردن یادگیری و مدیریت یادگیری خود را به دست می‌آورد. مدیریت یادگیری مستلزم مهارت‌هایی چون خودبرنامه‌ریزی، خودنظارتی، خودارزش‌یابی، خودبازاندیشی و خودتنظیمی است مانند تشویق دانش آموز به استفاده از کتاب گوپا (لوح فشرده) برای انس روزانه با قرآن کریم و خواندن یک صفحه از قرآن کریم و...	ارزش یابی به مثابه یاددهی - یادگیری: مجال ارزش یابی به شیوه‌های خودارزش یابی، همتا ارزش یابی، ارزش یابی مستمر در حین فرایند یاددهی - یادگیری و ... میسر می‌شود. آفلاین: به جز بخش قرائت سایر بخش‌ها می‌تواند غیر برخط باشد. - آنلاین: آزمون قرائت در صورت حضوری نبودن به صورت برخط باشد. - آزمون حضوری: آزمون قرائت به صورت شفاهی و حتی الامکان حضوری	
استفاده از ظرفیت‌های درون استانی متناسب با شرایط فرهنگی، اقلیمی و ... و تشویق معلمان و دانش آموزان به تربیت و یادگیری بخشی از وظیفه تدریس و آموزش را بر عهده دارد. انتظار می‌رود دانش آموزان از طریق مشاهده رسانه ملی برنامه‌ها را دنبال کنند.	استانی	رسانه‌های پشتیبان
ایجاد امکان آموزش تعاملی و دوسویه بین دبیر و دانش آموزان	سراسری	
مراجعه دانش آموز به شبکه رشد (www.roshtd.ir) و استفاده از فیلم‌های بارگذاری شده در این شبکه	شبکه شاد	
تأکید بر مهارت‌آموزی همراه با رعایت تلفظ و درک معنای آیات درس و تدبیر در پیام قرآنی روش‌های فعال در بستر مجازی مطابق الگوی پیشنهادی در کتاب راهنمای معلم به کارگیری محتوای الکترونیکی و روش‌های فعال، کلاس معکوس و ...	شبکه رشد	فضای مجازی
این دو بخش توسط دانش آموز در منزل و با استفاده از روش‌های فعالی در بستر مجازی انجام می‌گیرد. توصیه می‌شود دانش آموزان هر روز مقداری از آیات کتاب درسی و یا قرآن کامل (مصحف شریف) را بخوانند و دبیر قرآن این فعالیت‌ها را در ارزش‌یابی لحاظ می‌کند.	روش تدریس	رسانه‌های پشتیبان
معلم: - کتاب قرآن در خانه	غیر حضوری	رسانه‌های پشتیبان
محتوا	حضوری	رسانه‌های پشتیبان
قرآنت آیات درسی حقیق پیام و آیات منتخب قواعد و تلفظ حروف کار در کلاس (مفاهیم) پیام قرآنی	ساعت	رسانه‌های پشتیبان
۲۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	جلسه	رسانه‌های پشتیبان
۲	دوره / شاخه / پایه / درس	رسانه‌های پشتیبان
آموزش قرآن / دوره اول متوسطه		رسانه‌های پشتیبان

۱- محتوا

عناصر تدوین برنامه درسی ترکیبی و بسته آموزشی پیشنهادی برای سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مبتنی بر شرایط کرونایی و پسا کرونا به تفکیک موضوعات درسی کتاب‌های آموزش قرآن دوره اول متوسطه (پایه‌های هفتم تا نهم) به شرح جدول صفحه قبل است.

۲- روش تدریس

روش تدریس در بخش حضوری طبق آنچه در مقدمه کتاب‌های درسی آمده و نیز طبق کتاب‌های راهنمای تدریس است. کتاب‌های راهنمای تدریس معلم در «پایگاه کتاب‌های درسی» به نشانی <http://chap.sch.ir> در دسترس شما قرار دارد. اما برای بخش نیمه حضوری می‌توان از الگوی راهبری کلاس معکوس استفاده کرد.

۶۳

الگوی راهبری «کلاس معکوس تربیت و یادگیری قرآن کریم»

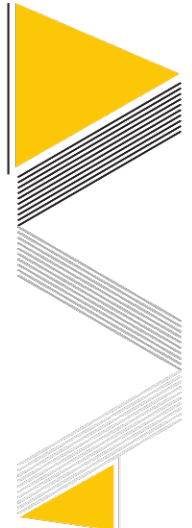
الف) چستی کلاس معکوس

کلاس معکوس تربیت و یادگیری یکی از شیوه‌های آموزش و یادگیری است که در آن، کسب معلومات جدید و آموزش در منزل از طریق رسانه‌ها و فضای مجازی صورت می‌گیرد و انجام تمرین و نیز تکالیف درسی در کلاس (و یا فضای تعاملی) است. فراگیران ویدئوهای آموزشی را در منزل قبل از حضور در کلاس (حقیقی یا مجازی) تماشا می‌کنند و زمان حضور در کلاس (حقیقی یا مجازی) را به حل تمرین، انجام پروژه و بحث و تبادل نظر پیرامون آموخته‌های خود اختصاص می‌دهند.

ویدئوهای آموزشی که جزء ساختار اصلی و کلیدی تدریس معکوس است معمولاً توسط مدرس (و یا نظام آموزشی) تهیه و یا از منابع آموزشی آنلاین انتخاب می‌شوند. ارزش شیوه تدریس معکوس در تبدیل زمان کلاسی به یک کارگاه آموزشی است که در آن فراگیران می‌توانند درباره محتوای آموزشی اظهار نظر کنند، میزان یادگیری خود را ارزیابی کنند و با دیگر هم‌کلاسان از طریق فعالیت‌های عملی و گروهی در تعامل باشند. در حین جلسه کلاس معکوس، معلم به‌عنوان یک مربی و یا مشاور عمل می‌کند و فراگیران را برای انجام تمرین بیشتر و فعالیت گروهی تشویق می‌کند.

تعریف: در کلاس معکوس، تدریس، به‌صورت مجازی در خانه صورت می‌گیرد و حل تکالیف و رفع اشکال به کلاس درس (حقیقی یا مجازی) منتقل می‌شود. به‌طور کلی به هر کلاسی که در ساختار آن از ویدئوهای آموزشی ضبط‌شده قبل از کلاس استفاده می‌شود و حل تکالیف را در کلاس (حقیقی یا مجازی) به دنبال دارد، کلاس معکوس گفته می‌شود.

ب) چرایی کلاس معکوس

تمرکز در این نوع از کلاس معکوس تربیت و یادگیری بر استفاده از رسانه ملی است، زیرا تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزان و خانواده‌ها امکان استفاده از فضاهای تعاملی را ندارند. در این الگو، دانش‌آموزان باید فیلم‌های ویدئو را هر جلسه قبل از کلاس (تعاملی) از رسانه تماشا کنند. تمرین‌ها و تست‌های آنلاین نیز برای سنجش یادگیری دانش‌آموزان در محیط مجازی (شبکه شاد) می‌تواند به کار گرفته شود. استاد ممکن است بحث‌های کلاسی را مدیریت کند و یا اینکه اجازه دهد محیط کلاس (حقیقی یا مجازی) مانند محیط زنده‌ای باشد که دانش‌آموزان با مشارکت و همکاری، آموخته‌های خود را تمرین کنند. این شیوه آموزشی در آموزش‌های بسیاری از کشورها، رشد چشمگیری داشته است. ویدئوهای کوتاه آموزشی این امکان را به فراگیران می‌دهند تا با سرعت دلخواه خود مطالب را فراگیرند و زمانی که نیاز به بازآموزی و یا تمرکز بیشتری دارند، ویدئو را متوقف و از نو تماشا کنند.

ج) ضرورت اجرا

ضرورت اجرای کلاس معکوس تربیت و یادگیری در درس قرآن را باید در موارد زیر جست‌وجو کرد:
۱ مهم‌ترین چالش و تهدید وضعیت پیش‌روی آموزش و پرورش است که گاهی زرد و گاهی قرمز است؛ در چنین شرایطی با توکل به خداوند حکیم و توانا می‌توان با استفاده از این الگوی مناسب، برای خلق یک فرصت طلایی زمینه‌ساز تحولی بنیادین شد **ان شاء الله**.

۲ پیشرفت تکنولوژی باعث به‌وجود آمدن ظرفیت‌های نوینی در حوزه تربیت، یادگیری در آموزش و پرورش دنیا شده است. عقل و منطق حکم می‌کند با توجه به اقتضای پیشرفت علوم، روش‌های قبلی بهسازی و در اغلب موارد متحول شوند.

۳ افزایش جمعیت از یک سو و انفجار اطلاعات علمی از سوی دیگر معلمان را با کمبود وقت برای اجرای شیوه‌های سنتی مواجه می‌کند؛ لذا شیوه‌های نوین در رفع مشکلاتی از این قبیل راهکار مناسبی است.
۴ اهداف مصوب و اسناد تحولی برای تحقق، نیازمند استفاده از تکنولوژی‌های نوین هستند تا مبانی و روش‌های تربیت و یادگیری را در هر یک از سطوح و رشته‌ها منتقل سازند.

۵ با توجه به نیاز حوزه‌های تربیت و یادگیری به تحول بنیادین، بهره‌گیری هوشمندانه در قالب الگوهای کارآمد و اثربخش، اجتناب‌ناپذیر است. به بیان دیگر تحول بنیادین بدون ارائه الگوهای متقن و کارآمد، و بسنده کردن به ارائه سخنان و رهنمودهای کلی، امری بعید به نظر می‌رسد.

۶ ضعف اساسی عموم معلمان و مربیان حوزه آموزش در کشور باید برطرف شود. این شیوه نزدیک‌ترین و کم‌هزینه‌ترین و درعین حال مؤثرترین راه برای تحقق اهداف آموزش عمومی است.

۷ هر آموزشی دارای دو بخش اصلی است: «تدریس» و «پرسش و ارزش‌یابی»؛ معمولاً بیشترین وقت معلم صرف تدریس می‌شود و فرصت چندانی برای ارزش‌یابی عملکرد و فراهم‌آوری موقعیت یادگیری

باقی نمی‌ماند. مخاطبان به دلیل عدم پرسش مستمر و ارزیابی مرحله تکوینی با یادگیری ناقص به دروس بعدی منتقل می‌شوند و این مسئله منجر به ناتوانی مزمن در ایشان می‌شود. این طرح در جلوگیری از بروز چنین آسیبی بسیار مؤثر و کارآمد است.

۸ معلمان همواره توان و انگیزه یکسانی برای تدریس یک موضوع ندارند. بلکه رفته رفته دچار خستگی و بی‌انگیزگی می‌شوند. در این طرح معلم یک بار تدریس می‌کند و از فیلم آن در تدریس‌های کلاسی استفاده می‌کند و طبعاً فرصت‌های جدید را برای فعالیت‌های یادگیری اختصاص می‌دهد.

۹ همه معلمان توان تدریس خوب و خیلی خوب را ندارند. در این شیوه بهترین معلم‌ها در کوتاه‌ترین زمان تدریس می‌کنند و بقیه معلمان می‌توانند از فیلم آن استفاده کنند.

۱۰ اغلب فراگیران در شیوه سنتی، پس از تدریس معلم رغبت چندانی برای مرور دروس ندارند. ولی در این شیوه یادگیری در منزل به وسیله دیدن فیلم تدریس معلم با انگیزه مضاعفی انجام می‌شود.

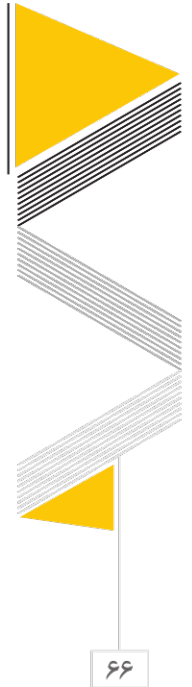
۱۱ شرایط فعلی اجرای طرح مذکور با وجود فضاهایی مانند شبکه تربیتی و آموزشی رشد فراهم شده و در قالب قراردادهایی به آسانی قابل اجراست.

۱۲ به علاوه در مناطق محروم و روستایی، لوح‌های فشرده فیلم‌ها در اختیار معلمان و دانش‌آموزان باید قرار بگیرد و نیز از طریق اپلیکیشن ارائه و پشتیبانی شود.

۱۳ با توجه قابلیت فراوان توسعه این روش، به سرعت سایر معلمان می‌توانند فیلم‌های تدریس خود را که حتی با تلفن همراه تصویربرداری کرده‌اند، روی وب‌گاه قرار دهند. این کار به تعامل هرچه بیشتر اعضا کمک می‌کند.

د) چگونگی برگزاری کلاس معکوس

این راهبرد ترکیبی در اجرا و عمل، شیوه‌ای ساده ولی نیرومند در تربیت و یادگیری محسوب می‌شود؛ تا آنجا که در صورت برنامه‌ریزی همه‌جانبه و دقیق، می‌تواند در تحول بنیادین بسیار نقش آفرین باشد. روش تدریس معکوس با وجود تمامی فوایدی که دارد، به سادگی می‌تواند به ورطه اشتباه کشیده شود. لازمه برگزاری کلاس معکوس به شیوه صحیح و کارآمد داشتن آمادگی کامل است. ضبط محتوای آموزشی نیازمند تلاش و صرف زمان است. همچنین فعالیت‌های قبل و حین کلاس باید به دقت برای فراگیران تبیین شود تا آنها دچار سردرگمی نشوند، به درستی این شیوه آموزشی را درک کنند و برای آمادگی در کلاس ترغیب شوند. در نتیجه تدریس شیوه معکوس، زمان و انرژی بیشتری می‌گیرد و نیازمند یادگیری مهارت‌های جدید توسط معلم است. اما از آنجایی که هر روز بر محبوبیت کلاس معکوس افزوده می‌شود، ابزارهای جدیدی نیز برای تقویت بخش خارج از کلاس طراحی و پیاده‌سازی می‌شوند. به ویژه پیشرفت تکنولوژی تلفن‌های هوشمند، منابع غنی آموزشی را در سطح گسترده‌تر و با سهولت بیشتری در هر زمان و مکانی که اراده کنند در اختیار فراگیران قرار می‌دهد.

مراحل اجرای طرح کلاس معکوس الف) فعالیت‌های پیش از کلاس

- ۱ موضوعات و کتاب‌های درسی انتخاب می‌شوند.
- ۲ از مؤلفان یا مدرسان و یا معلمان توانمند برای تدریس (در رسانه ملی) دعوت می‌شود.
- ۳ برای هر موضوع یک یا چند فیلم کوتاه (حداکثر ده تا ۱۵ دقیقه‌ای) در نظر گرفته می‌شود.
- ۴ طبق برنامه مشخص، تدریس موضوعات صفحه به صفحه انجام می‌گیرد.
- ۵ فیلم‌ها پس از تدوین، از طریق رسانه ملی پخش می‌شود.
- ۶ فیلم‌ها در شبکه رشد در دسترس دانش‌آموزان و معلمان قرار می‌گیرد.
- ۷ برای هر یک از فیلم‌ها مشخصات دقیق درج می‌شود.
- ۸ برای مخاطبانی که به اینترنت دسترسی ندارند، بسته تربیت و یادگیری (DVD) پیش بینی می‌شود.

ب) فعالیت‌های کلاسی (جلسه اول)

- ۱ در آغاز اولین جلسه، نشانی وب‌گاه را به مخاطبان معرفی می‌کنیم.
- ۲ در صورت لزوم فیلم‌ها در اختیار مخاطبان قرار می‌گیرد. (این کار را می‌توان از طریق دی‌وی‌دی (DVD)، فلش و آپلود در شبکه ملی رشد و یا حتی در وب‌گاه‌هایی مانند آپارات انجام داد).
- ۳ از فراگیران خواسته می‌شود تا فیلم‌های تدریس را تا جلسه بعد (قبل از کلاس) نگاه کنند. در هر زمان و هر مکانی و به هر تعداد بار که دوست داشتند آن را ببینند.
- ۴ تمرین‌ها و تکلیف‌هایی برای کار در خانه به مخاطبان داده می‌شود.

ج) فعالیت‌های کلاسی (جلسات بعدی)

- ۱ معلم در جلسات بعد در کلاس (حقیقی و یا مجازی) با تعامل با دانش‌آموزان به بررسی تکلیف‌ها، حل تمرین‌های بیشتر می‌پردازد.
- ۲ اگر فراگیر فیلم را نگاه نکرده بود، یا هنوز یاد نگرفته بود، با کمک سایر فراگیران و معلم جبران می‌شود.

۳- ارزش‌یابی

ارزش‌یابی این درس به دو شکل شفاهی و کتبی است (طبق آیین‌نامه ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی) و از آنجا که فرایند ارزش‌یابی بخش قرائت و پیام قرآنی کتاب درسی به صورت شفاهی است، ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی به صورت نیمه‌حضور است و دانش‌آموزان هم به صورت حضوری و هم به صورت برخط (آنلاین) و یا برونبرخط (آفلاین) می‌توانند در آزمون شرکت کنند. در این مرحله دانش‌آموزان می‌توانند فایل‌های صوتی خود را برای دبیر محترم ارسال کنند.

۴- رسانه‌های پشتیبان

دانش‌آموزان، والدین و معلمان عزیز علاوه بر استفاده از برنامه‌های رسانه ملی (شبکه قرآن) به نشانی:

<https://qurantv.ir/qurandartabestan>

<https://qurantv.ir/info/۱۴۰۰۴۳>

می‌توانند فیلم و یا صوت آموزش و تدریس محتوای درسی خود را از طریق شبکه اجتماعی دانش‌آموزی

(شاد) و نیز وب‌گاه شبکه آموزشی تربیتی رشد به نشانی:

<https://www.roshd.ir>

و یا وب‌گاه گروه درسی قرآن دفتر تألیف کتاب‌ها درسی به نشانی زیر دریافت کنند:

<http://quran.dept.talif.sch.ir>

رسانه سراسری (تلویزیون و رادیو) بخشی از وظیفه تدریس و آموزش دروس کتاب را بر عهده دارد.

انتظار می‌رود دانش‌آموزان موظفانند از طریق رسانه ملی برنامه‌ها را دنبال کنند.

شبکه رشد نیز با بارگذاری فیلم‌های آموزشی وظیفه تدریس و آموزش را بر عهده دارد. دانش‌آموزان

از آن طریق نیز می‌توانند به تدریس و آموزش دسترسی داشته باشند.

شبکه شاد دو محور اصلی را پشتیبانی می‌کند:

۱ تعامل بین معلم، دانش‌آموزان و خانواده

۲ ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی (مستمر و پایانی)

تلویزیون استانی با توجه به ظرفیت‌های خود می‌تواند با تکرار برنامه‌ها و یا ساخت برنامه‌های مکمل،

و نیز با توجه به شرایط فرهنگی، اقلیمی و زبانی ضمن توجه به معرفی فعالیت‌های انجام گرفته و

تشویق معلمان و دانش‌آموزان به گسترش فضای تعاملی فرایند تربیت و یادگیری در استان کمک کند.

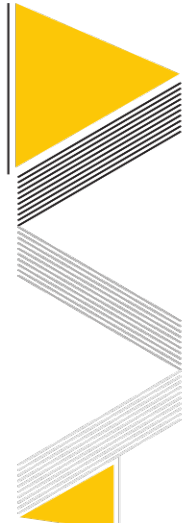
۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- خانواده

۱ در «مقدمه» کتاب درسی دانش‌آموز دو صفحه برای والدین محترم در نظر گرفته شده است. لطفاً

آن را با دقت بخوانید.

۲ خانواده‌های محترم بیش از همه به «نقش الگویی» خود در آموزش قرآن دقت کنند چرا که

دانش‌آموزان همان‌طور که نماز خواندن و روزه گرفتن و بسیاری از مسائل فردی و اجتماعی را از والدین خود می‌آموزند، انس با قرآن کریم را نیز به صورت غیرمستقیم از خانواده خود فرامی‌گیرند.

۳ «خواندن مستمر و روزانه» از روی آیات کتاب درسی (یا قرآن کریم) به نحوی که در کلاس بیان شده، مهم‌ترین نقش را در کسب مهارت خواندن قرآن دارد. لذا از فرزند خود بخواهید به این مهم عمل کند و شما نیز با نظارت و حمایت خود، مشوق او باشید.

۴ در شبکه رشد علاوه بر فیلم‌های آموزشی کتاب درسی برای دانش‌آموزان، فیلم‌هایی نیز برای والدین محترم در نظر گرفته شده است؛ لطفاً آنها را نیز ببینید: www.roshd.ir

۵ بحث و گفت‌وگو: هدف از پیام‌های قرآنی کسب مهارت تدبر است. لذا والدین به جای ارائه توضیح، فرزند خود را راهنمایی کنند تا خود درباره موضوع و مفهوم پیام قرآنی سخن بگویند.

۶ مطالعه و پژوهش: والدین شرایط و امکان لازم را برای انجام مطالعه و پژوهش توسط دانش‌آموز فراهم می‌آورند.

- معلم (دبیر قرآن)

۱ به اولویت کسب مهارت روخوانی و روان‌خوانی توجه جدی داشته باشند و در فرصت‌های مقتضی به شیوه‌ای درهم تنیده و تلفیقی به سایر موارد نیز اشاره کنند. مانند پیدا کردن پیام قرآنی در متن آیات درس، ترجمه لغات و ترکیب‌های ساده و پرکاربرد، داستان‌های قرآنی و ...

۲ در مقدمه هریک از کتاب‌های درسی قرآن، به اهداف، روش‌های تدریس و ارزش‌یابی اشاره شده است. دبیران محترم ضمن مطالعه این بخش، زمینه تحقق این مهارت را فراهم آورند.

- مدیریت مدرسه

۱ به عنوان حلقه وصل دانش‌آموز، دبیر و برنامه درسی، زمینه مناسب یادگیری مؤثر را بر عهده دارند.

۲ مدیران محترم می‌توانند با نقش‌آفرینی اثربخش خود در زمینه نظارت بر حسن اجرای برنامه درسی قرآن، به ارتقای کمی و کیفی این درس کمک شایانی کنند.

- ملاحظات

۱ حفظ تعریف قواعد ضرورتی ندارد، بلکه رعایت آن درحین خواندن ملاک یادگیری است. از این رو از پرسش از قاعده خودداری شود (مهارت‌آموزی به جای قاعده‌محوری).

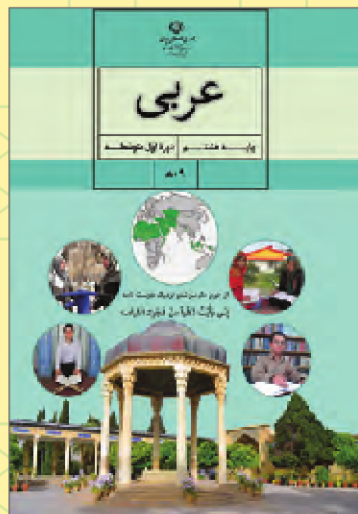
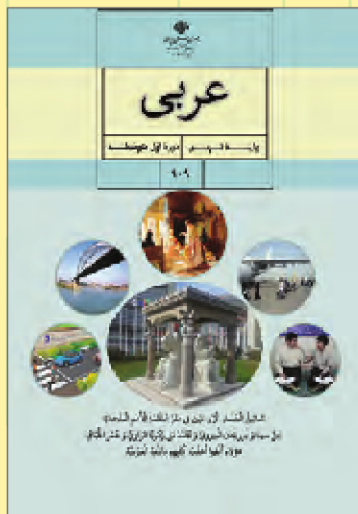
۲ مراد از «حفظ قرآن» حفظ نسبی و اجمالی پیام‌های قرآنی و آیات منتخب تربیتی است. دبیر محترم با توجه به میزان علاقه دانش‌آموزان آنها را به حفظ نسبی این آیات تشویق می‌کند. توجه به این امر ضروری است که توانایی حفظ قرآن یک امر «تدریجی» است و ارتباط زیادی با تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان دارد. لذا از سخت‌گیری و نیز مقایسه دانش‌آموزان با یکدیگر پرهیز شود.

۳ خانواده‌های محترم بیش از همه به «نقش‌الگویی» خود در آموزش قرآن دقت کنند چرا که دانش‌آموزان همان‌طور که نمازخواندن و روزه‌گرفتن و بسیاری از مسائل فردی و اجتماعی را از والدین خود می‌آموزند، انس با قرآن کریم را نیز به‌صورت غیرمستقیم از خانواده خود فرامی‌گیرند.

۴ «خواندن مستمر و روزانه» از روی آیات کتاب درسی (یا قرآن کریم) به‌نحوی که در کتاب درسی بیان شده، مهم‌ترین نقش را در کسب مهارت خواندن قرآن دارد. لذا از دانش‌آموز بخواهید به این مهم عمل کند و شما نیز با نظارت و حمایت خود، مشوق او باشید.

راهنمای درس عربی، زبان قرآن

مضامین برنامه	خانواده	مشارکت، مراقبت و حمایت و تشویق دانش آموزان: از سلامت جسمی، عاطفی و روحی دانش آموز مراقبت می‌کند؛ و با مشارکت صحیح در فرایندهای یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی بر تحقق آموزش مفید و مناسب نظارت می‌کند.	
	مدیریت مدرسه	نظارت، حمایت و تشویق معلمان و دانش آموزان: مدیر بر گروه‌های درسی در شبکه شاد نظارت می‌کند و برای هر گروه ناظری تعیین می‌کند که مطالب اصلی را در کانال همان کلاس قرار دهد و برخی مطالب را سنجاق کند و به پاره‌ای سؤالات مانند تاریخ آزمون‌ها و نوع تکالیف پاسخ دهد. دبیر عربی با همان ناظر یا نماینده تماس دارد و به سؤالات او پاسخ می‌دهد.	
	معلم	آموزش، تدریس و تربیت از طریق سیستم‌های مجازی: معلم نقش مدیر آموزشی دارد و اشکالات دانش‌آموز را برطرف می‌کند. بر نحوه فرایند یادگیری دانش آموز نظارت می‌کند و نقش اصلاح آموخته‌های را دارد	
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: دانش آموز نقش اصلی را در ترجمه متون و عبارت دارد و از راه معلم رفع اشکال می‌کند.	
رسانه‌های ارزش‌یابی	حضوری / غیر حضوری (برون خط) / online (برخط)	ارزش‌یابی به مثابه یاددهی - یادگیری: دانش آموز با استفاده از نرم‌افزار لغت‌نامه (مانند نرم افزار المعانی) متونی را ترجمه می‌کند. این متون را دبیر انتخاب می‌کند. دانش آموز کارهایش مانند پژوهش را برای معلم ارسال می‌کند. دانش آموز متن درس را قرائت و ترجمه می‌کند و در قالب فایل صوتی برای معلم ارسال می‌کند. همچنین قواعد هر درس را خلاصه می‌کند و در قالب ورد، نوشته یا خودکار یا فایل صوتی می‌فرستد. برگزاری امتحان حضوری پیشنهاد می‌شود جهت رفع اشکال در برگیره امتحانی فایل صوتی در شبکه اجتماعی ارسال شود.	
		استانی	همکاری با گروه آموزشی استان برای تهیه فیلم‌های آموزشی و سایر فعالیت‌ها که گروه نیز شایسته است تحت نظارت دفتر تألیف باشد.
		سراسری	تعیین ناظر بر تهیه فیلم‌های آموزشی صداوسیما، همکاری با صداوسیما برای کشورهای اسلامی برای بهره‌برداری از کلیپ‌های کوتاه آموزشی در زمینه آموزش عربی به غیر عرب زبان
رسانه‌های آموزشی	رسانه‌های پشتیبان	ایجاد کانال و گروه ویژه دبیران عربی اول و دوم متوسطه به تفکیک مقطع (کلان گروه باید هر سال ثابت باشد و حذف نشود)	
	شبکه شاد	بارگذاری کلیپ‌های آموزشی عربی در سایت شبکه رشد با نظارت دفتر تألیف کتاب‌های درسی. دانش آموز به شبکه رشد مراجعه نماید. www.roshd.ir	
راهبردهای یاددهی - یادگیری	روش تدریس	روش‌های فعال در بستر مجازی: دانش آموز پیش مطالعه می‌کند و دبیر رفع اشکال می‌کند. ترجمه متون و عبارات با دانش آموز است.	
محتوا	غیر حضوری	متن درس (مشارکت شفاهی خواندن، گفتن و شنیدن به همراه ترجمه) کتاب الحکمه / نور السماه فعالیت و تحقیق	
	حضوری	معجم (رواژ) بر کاربرد) ساختار زبان (قواعد) تمرینات (ساختار، کاربرد و واژگان)	
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	
	جلسه	۲	
دوره / شاخه / پایه / درس		آموزش عربی، زبان قرآن / هفتم تا نهم / دوره اول متوسطه	

۱- محتوا

عناصر تدوین برنامه درسی ترکیبی و بسته آموزشی پیشنهادی برای سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مبتنی بر شرایط کرونایی نیمه حضوری به تفکیک موضوعات درسی کتاب‌های آموزش عربی، زبان قرآن در دوره اول متوسطه (پایه‌های هفتم تا نهم) در جدول صفحه قبل به آن اشاره شده است.

۲- روش تدریس

روش تدریس برای شرایط زرد طبق آنچه در مقدمه کتاب‌های درسی آمده و نیز طبق کتاب‌های راهنمای معلم تدریس است. کتاب‌های راهنمای تدریس معلم در سایت «پایگاه کتاب‌های درسی» به نشانی <http://chap.sch.ir> در دسترس شما قرار دارد.

عربی، زبان قرآن / پایه هفتم کد ۱۱۴/۱

ترجمه جملات آغازین و متن‌های آغاز هر درس غیر حضوری و شرح قواعد و حل تمرینات حضوری است. تدریس این مطالب حضوری است:

- ۱ در درس اول اسم اشاره به مفرد، مثنی و جمع در کنار اسم مثنی.
  - ۲ در درس دوم تدریس کلمه‌های پرسشی «هَلْ، أَمْ، مَنْ، ما» در کنار «ما هو، ما هی، ماذا».
  - ۳ در درس سوم تدریس کلمه‌های پرسشی «أینَ و کَم» و تدریس عددهای ۱ تا ۱۲ (البته حفظ عددها به صورت غیر حضوری است).
  - ۴ درس چهارم کلاً به صورت غیر حضوری است.
  - ۵ در درس پنجم تا پایان درس نهم تدریس فعل ماضی حضوری است.
  - ۶ در درس دهم، دوره‌ای بر فعل ماضی انجام شده است؛ این دوره نیز به صورت حضوری است.
  - ۷ دبیر در بخش تمرینات مجاز است تمرینات ترجمه را غیر حضوری برگزار کند.
  - ۸ درس یازدهم و دوازدهم غیر حضوری است.
- قرائت عبارات و متون آغازین دروس توسط دانش‌آموز و در قالب فایل صوتی انجام و برای معلم ارسال می‌شود.

عربی، زبان قرآن / پایه هشتم کد ۱۲۵

ترجمه متن‌های آغازین هر درس غیرحضوری و شرح قواعد و حل تمرینات حضوری است.
تدریس این مطالب حضوری است:

۱ در درس اول یادآوری فعل ماضی و ضمیر حضوری است؛ مانند «أَنَا سَمِعْتُ». نظر به اینکه درس اول تکرار آموخته‌های پیشین است تدریس همه درس اول (به جز یادآوری ضمیر و فعل ماضی) به صورت غیرحضوری می‌تواند باشد.

۲ تدریس قواعد فعل مضارع در درس دوم تا پایان درس نهم به صورت حضوری است و ترجمه متن درس و حل تمرین درک مطلب غیرحضوری و بر عهده دانش آموز است. در پایان درس نهم دانش آموز باید شبیه فعل مضارع (نُظِرَةٌ إِلَى الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ) را ضبط کند و بفرستد.

۳ در درس دهم تدریس اعداد ترتیبی یکم تا دوازدهم (الأول إلى الثاني عشر) به صورت حضوری و ترجمه متن درس و حل تمرین درک مطلب غیرحضوری و بر عهده دانش آموز است. از دانش آموز خواسته شود عددهای اصلی و ترتیبی را با صدای رسا بخواند و صدایش را ضبط و ارسال کند.

۴ بخش‌های پژوهشی کتاب را انجام دهد و بفرستد.

۵ قرائت عبارات و متون آغازین دروس توسط دانش آموز و در قالب فایل صوتی انجام و برای معلم ارسال می‌شود.

عربی، زبان قرآن / پایه نهم کد ۱۴۱

ترجمه متن‌های آغازین هر درس غیرحضوری و شرح قواعد و حل تمرینات حضوری است.
تدریس این مطالب حضوری است:

۱ در درس اول یادآوری فعل ماضی، مضارع، امر و نهی و نفی و مستقبل و ضمیر حضوری است. نظر به اینکه درس اول تکرار آموخته‌های پایه هفتم و هشتم است، تدریس همه درس اول به صورت غیرحضوری می‌تواند باشد. (به جز یادآوری قواعد). از دانش آموز بخواهیم از جدول انتهای درس نهم عربی هشتم رونویسی کند و یک بار هم فعل ماضی را همراه ضمیر بنویسد (نیازی به رونویسی از ضمائر متصل در فعل ماضی نیست). سپس این جدول را با صدای بلند بخواند و صدایش را ضبط کند و بفرستد.

۲ تدریس قواعد وزن و حروف اصلی در درس دوم تا پایان درس نهم به صورت حضوری است و ترجمه متن درس و حل تمرین درک مطلب غیرحضوری و بر عهده دانش آموز است.

۳ در درس سوم تا پایان درس ششم قواعد فعل امر و فعل نهی را معلم حضوری تدریس کند و ترجمه متن را دانش‌آموز انجام دهد. متن ترجمه شده را همراه با روخوانی آن از طریق شبکه (مانند شبکه‌شاد) ارسال کند.

۴ در درس هفتم قواعد ترکیب وصفی و اضافی و فن ترجمه و حل تمرینات را معلم به صورت حضوری تدریس می‌کند. لازم است پیش از آغاز تدریس، مبحث ترکیب اضافی و وصفی در ادبیات فارسی یادآوری شود. ترجمه متن و درک مطلب غیرحضوری است.

۵ در درس هشتم مبحث معادل ماضی استمراری و فن ترجمه به صورت حضوری تدریس می‌شود و ترجمه متن و درک مطلب غیرحضوری است.

۶ در درس نهم مبحث ساعت‌خوانی و حل تمرینات حضوری و ترجمه متن و درک مطلب غیرحضوری است. همه درس دهم به صورت غیرحضوری است.

۸ دانش‌آموز بخش‌های پژوهشی کتاب را انجام دهد و بفرستد.

۹ قرائت عبارات و متون آغازین دروس توسط دانش‌آموز و در قالب فایل صوتی انجام و برای معلم ارسال می‌شود.

۳- ارزش‌یابی

ارزش‌یابی در وضعیت نیمه حضوری (وضعیت زرد) مانند وضعیت سفید (عادی) که در کتاب‌های راهنمای معلم آمده است، انجام می‌گیرد. این کتاب‌ها در «پایگاه کتاب‌های درسی» به نشانی <http://chap.sch.ir> در دسترس است.

دانش‌آموزان فایل‌های صوتی بخش غیرحضوری ترجمه متن و پاسخ به درک مطلب را برای معلم ارسال می‌کنند.

کتاب‌های گویا و بارم‌بندی همه امتحانات نوبت اول و دوم در همه کتاب‌های عربی در همه رشته‌ها نیز در نشانی <http://arabic.dept.talif.sch.ir> قرار دارد.

۴- رسانه‌های پشتیبان

دانش‌آموزان، والدین و معلمان علاوه بر استفاده از برنامه‌های رسانه ملی، می‌توانند کلیپ‌های آموزشی و تدریس مجازی را از طریق شبکه‌های اجتماعی دانش‌آموزی (شاد) و نیز وب‌گاه شبکه آموزشی تربیتی رشد به نشانی <https://www.roshd.ir> یا وب‌گاه گروه درسی عربی دفتر تألیف کتاب‌های درسی به نشانی <http://arabic.dept.talif.sch.ir> روبه‌رو دریافت کنند.

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- خانواده

- ۱ خانواده‌های محترم بر بخش قرائت متن نظارت کنند که دانش آموز متن کتاب را ابتدا از کتاب گویند، گوش کند، سپس خودش با صدای بلند قرائت کند.
- ۲ لازم است خانواده‌ها مراقب باشند که دانش آموز از کتاب‌های کمک آموزشی (خودآموز) استفاده نکند؛ زیرا در صورت رونویسی از کتاب‌های خودآموز آسیب جبران ناپذیری به یادگیری دانش آموز وارد می‌شود.
- ۳ در «مقدمه» کتاب درسی دانش آموز بخشی برای والدین در نظر گرفته شده است. لطفاً آن را با دقت بخوانید.

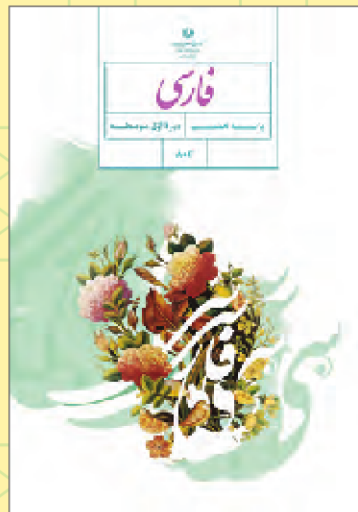
- مدیریت مدرسه

- ۱ مدیران مدارس به عنوان حلقه وصل دانش آموز، معلم و برنامه درسی، زمینه مناسب یادگیری مؤثر را بر عهده دارند.
- ۲ مدیران محترم می‌توانند با نقش آفرینی اثربخش خود در زمینه درس عربی، به ارتقای کمی و کیفی این درس کمک شایانی کنند.
- ۳ با توجه به اینکه دانش آموز در شرایط زرد و قرمز حضور کامل در کلاس ندارد، توجه به آموزش‌های مجازی بسیار مهم است.

- معلم

- ۱ معلمان گرامی از دانش آموزان بخواهند متن درس را با صدای رسا و بلند بخوانند و در قالب فایل کم حجم از طریق شبکه (مانند شبکه شاد) ارسال کنند.
- ۲ کانالی ویژه مطالب مهم راه‌اندازی شود که همه دانش آموزان پایه در آن عضو باشند. از هر پایه یا کلاس یک دانش آموز آشنا به IT نماینده شود که در کانال و گروه، مدیر (ادمین) شود.

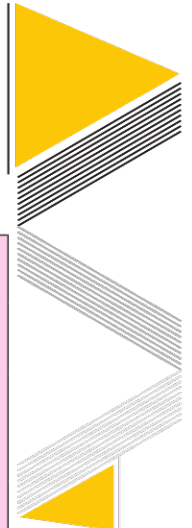
راهنمای دروس فارسی و نگارش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

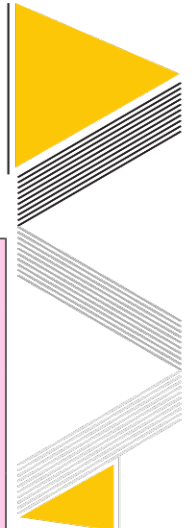
مخاطبان برنامه	خانواده	مسئول تربیت: تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف در منزل و همکاری در تأمین منابع مطالعاتی و همکاری با معلم در اجرای هر چه بهتر آموزش از وظایف مهم خانواده است.	
	مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ کننده: همکاری با معلمان در اجرای هرچه بهتر آموزش‌های غیرحضوری و برقراری ارتباط با اولیا و مطلع کردن آنها از شرایط و امکانات لازم از دیگر وظایف مدیر می‌باشد.	
	معلم	راهبر و هدایت کننده یاددهی - یادگیری: تمامی ارکان جامعه به ویژه عوامل مؤثر در امر تربیت و یادگیری باید از معلم و جایگاه او برای ایفای این نقش خطیر حمایت کنند. طراحی آموزشی، هدایت و رهبری و نظارت بر عملکرد دانش آموزان وظیفه معلم است.	
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: انجام فعالیت‌های زبانی، ادبی و نگارشی، روخوانی، پاسخ به سوالات، درک مطلب و نوشتار از دیگر وظایف دانش آموزان می‌باشد.	
شش‌ماه‌های ارزشیابی	حضوری/غیر حضوری (خطی/بیرون خطی) (برخط) online	آفلاین: فعالیت‌های خودارزیابی، بیان شفاهی و نوشتاری، متن خوانی - آنلاین: پایان هر فصل (فارسی، املا و نگارش) - حضوری: نوبت اول و دوم (فارسی، املا و نگارش)	
	استانی	بخش نمونه تدریس معلمان استانی درس ادبیات	
	تلفون	بخش نمونه تدریس معلمان کشوری درس ادبیات	
	سراسری	امکان سازی تعامل بین معلم و دانش آموز برای آموزش و یادگیری	
رسانه‌های آموزشی	رسانه‌های پشتیبان	شبکه شاد	
	فضای مجازی	شبکه رشد	
راهبردهای یاددهی - یادگیری	روش تدریس	روش‌های پیشنهادی: روش تدریس معکوس - خودارزیابی - خواندن دقیق و انتقادی - تکلیف محور - پروژه - آموزش فراگیر	روش‌های پیشنهادی: روش تدریس معکوس - تکلیف محور - شخصی سازی شده - آفرینش ادبی
	محتوا	غیر حضوری	فصل‌های دوم، چهارم، ششم و هفتم (دانش‌های زبانی و ادبی) فصل مکتور (حضوری تدریس شود)
زمان آموزش	ساعت	حضوری	فصل‌های اول، ستایش، فصل‌های اول، سوم، پنجم، نیاش - دانش‌های زبانی و ادبی - کتاب کل
	جلسه	۳۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	
درس / پایه / دوره / رشته		فارسی / هفتم / دوره اول متوسطه	
نگارش / هفتم / دوره اول متوسطه		۱	

مخاطبان: برنامۀ	خانواده	مسئول تربیت: تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف در منزل و همکاری در تأمین منابع مطالعاتی و همکاری با معلم در اجرای هر چه بهتر آموزش از وظایف مهم خانواده است.	
	مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ کننده: همکاری با معلمان در اجرای هرچه بهتر آموزش های غیرحضورى و برقرارى ارتباط با اولیا و مطلع کردن آنها از شرایط و امکانات لازم و وظیفه معلم است.	
	معلم	راهبر و هدایت کننده یاددهی - یادگیری: تمامی ارکان جامعه به ویژه عوامل مؤثر در امر تربیت و یادگیری باید از معلم و جایگاه او برای ایفای این نقش خطیر حمایت کنند. طراحی آموزشی، هدایت و رهبری و نظارت بر عملکرد دانش آموزان و وظیفه معلم است.	
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: انجام فعالیت های زبانی، ادبی و نگارشی، روخوانی، پاسخ به سوالات، درک مطلب و نوشتار از دیگر وظایف دانش آموزان می باشد.	
شبهه های ارزشیابی	حضورى / غیر حضورى Offline (بیرون خط) online (بر خط)	آفلاین: فعالیت های خودارزیابی، بیان شفاهی و نوشتاری، متن خوانی - آنلاین: پایان هر فصل (فارسی، املا و نگارش) - حضورى: نوبت اول و دوم (فارسی، املا و نگارش)	
		استانی	پخش نمونه تدریس معلمان استانی درس ادبیات
		تلفون تلفون	پخش نمونه تدریس معلمان کشوری درس ادبیات
		شبکه شاد	فیلم های تولید شده توسط شرکت ها و مؤسسات دارای مجوز از آموزش و پرورش
رسانه های آموزشی	فصلی مجازى	ایجاد تعامل بین معلم و دانش آموز برای آموزش و یادگیری	
	شبکه رشد		
راهبردهای یاددهی - یادگیری	روش تدریس	روش های پیشنهادی: روش تدریس معکوس - تکلیف محور - شخصی سازی شده - آفرینش ادبی	روش های پیشنهادی: روش تدریس معکوس - خودارزیابی - خواندن دقیق و انتقادی - تکلیف محور - پروژه - آموزش فراگیر
		فصل های دوم، چهارم، ششم (دانش های زبانی و ادبی) - قصول منگور حضورى تدریس شود)	فصل های اول، ستایش، فصل های اول، ششم، نیاش - دانش های زبانی و ادبی و ادبی قصول منگور کل کتاب
محتوا	غیر حضورى	فعالیت ها و خودارزیابی ها	فعالیت های نگارشی: مثل نویسی، درست نویسی، حکایت نگاری و تصویر نویسی
	حضورى	درس های اول، دوم، ششم و هشتم	درس های اول، دوم، ششم و هشتم
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیرحضورى معادل ۵۰ دقیقه حضورى	
	جلسه	۱	
درس / پایه / دوره / رشته		فارسی / هشتم / دوره متوسطه اول نظری	
		نگارش / هشتم / دوره متوسطه اول	

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

مخاطبان برنامه	خانواده	مسئول تربیت: تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف در منزل و همکاری در تأمین منابع مطالعاتی و همکاری با معلم در اجرای هر چه بهتر آموزش از وظایف مهم خانواده است.		
	مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ‌کننده: همکاری با معلمان در اجرای هرچه بهتر آموزش‌های غیرحضوری و برقراری ارتباط با اولیا و مطلع کردن آنها از شرایط و امکانات لازم از دیگر وظایف معلم است.		
	معلم	راهبر و هدایت‌کننده یاددهی - یادگیری: تمامی ارکان جامعه به ویژه عوامل مؤثر در امر تربیت و یادگیری باید از معلم و جایگاه او برای ایفای این نقش خطیر حمایت کنند. طراحی آموزشی، هدایت و رهبری و نظارت بر عملکرد دانش‌آموزان وظیفه معلم است.		
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: انجام فعالیت‌های زبانی، ادبی و نگارشی، روخوانی، پاسخ به سؤالات، درک مطلب و نوشتار از دیگر وظایف دانش‌آموز می‌باشد.		
رسانه‌های آموزشی	رسانه‌های پشتیبان	تلویزیون	استانی	پخش نمونه تدریس معلمان استانی درس ادبیات
		شبکه‌های مجازی	سراسری	پخش نمونه تدریس معلمان کشوری درس ادبیات
		فضای مجازی	شبکه شاد	فیلم‌های تولید شده توسط شرکت‌ها و مؤسسات دارای مجوز از آموزش و پرورش
راهبردهای یاددهی - یادگیری	روش تدریس	ایجاد تعامل بین معلم و دانش‌آموز برای آموزش و یادگیری		
		روش پیشنهادی: روش تدریس معکوس - خود ارزیابی - خواندن دقیق و انتقادی - تکلیف محور- پروژه - آموزش فراگیر روش پیشنهادی: روش تدریس معکوس - تکلیف محور- شخصی سازی شده - آفرینش ادبی		
محتوا	غیرحضوری	فعالیت‌ها و خودارزیابی‌ها	فصل‌های دوم، چهارم و ششم (دانش‌های زبانی و ادبی) - قصه‌های مکتوب - حضور تدریس شود.	
	حضوری	درس‌های اول، سوم، پنجم و هشتم	سناش، فصل‌های اول، سوم و پنجم، نیاش - دانش‌های زبانی و ادبی - کل کتاب	
زمان آموزش	ساعت	۲۵ دقیقه غیرحضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری		
	جلسه	۱		
درس/پایه/دوره/ارشته		فارسی / نهم / دوره اول متوسطه		
		نگارش / نهم / دوره اول متوسطه		

۱- محتوا

کتاب‌های فارسی دوره اول متوسطه (هفتم، هشتم و نهم)

- در وضعیت زرد تدریس حضوری این کتاب به صورت یک هفته در میان، ۲ ساعت خواهد بود.

- در کتاب فارسی به ویژگی‌های گفتاری و آوایی زبان فارسی همچون لحن، تکیه، آهنگ و دیگر خرده مهارت‌ها به طور مناسب توجه شود.

- فعالیت‌های نوشتاری به گونه‌ای طراحی و سازمان‌دهی شود تا آموزش و یادگیری آموخته‌ها و کاربرد صحیح آنها به درستی محقق شود.

- فعالیت‌های نوشتاری تمرینی برای تثبیت و تقویت محتوای خوانداری کتاب است. آموزش این دو بخش، پایه‌پای هم صورت می‌گیرد تا مهارت‌های لازم هر دو پهنه، هماهنگ و متناسب با یکدیگر تقویت و پرورده شود.

- از شرح و بیان مطالب اضافی که به انباشت دانش و خستگی ذهنی دانش‌آموزان منجر می‌شود، باید پرهیز کرد. این موضوع در نکته‌های ادبی و زبانی باید به صورت جدی رعایت شود.

- از فعالیت‌های بخش کارگروهی که مربوط به قلمرو مهارت‌های گفتاری زبان است، تنها دو مورد دلخواه پاسخ داده شود.

- فصل ادبیات بومی با درس‌های آزاد، فرصت بسیار مناسب برای مشارکت دانش‌آموزان و دبیران در تدوین بخشی از کتاب است که در این زمان کرونایی دانش‌آموزان می‌توانند در منزل آماده کنند و در فضای مجازی به همسالان و دبیر خود ارائه کنند.

- نکته‌های زبانی و ادبی برگرفته از متن درس است و پیوستگی زیادی با ساختار زبان درس دارد، آموزش این نکات به فهم درس کمک می‌کند. بنابراین «متن محوری» در این بخش از اصول مورد تأکید است.

- روان‌خوانی‌ها، شعرخوانی‌ها و حکایات با هدف پرورش مهارت‌های خوانداری، ایجاد نشاط و آشنایی با متون مختلف و مهم‌تر از همه، پرورش فرهنگ مطالعه در ساختار فارسی گنجانده شده‌اند. در پایان همه آنها بخش «درک و دریافت» با دو پرسش واگرا، برای تقویت سواد خواندن و درک و فهم و پرورش روحیه نقد و تحلیل تنظیم شده‌اند.

کتاب‌های نگارش دوره اول متوسطه (هفتم، هشتم و نهم)

- با توجه به وضعیت زرد، یک هفته در میان، ۲ ساعت برای نگارش و املا در نظر گرفته شود. در آموزش محتوای این کتاب، تأکید بر بهره‌گیری از روش‌های فعال و تقویت روحیه مشارکت‌پذیری دانش‌آموزان است. به کارگیری روش‌هایی چون زایش و برخورد اندیشه‌ها (روش‌سازی طرز تلقی)، بارش فکری، نوآفرینی (بدیعه‌پردازی) و حل مسئله در آموزش مفاهیم این کتاب، اثربخش و کارا خواهد بود.

- بنیاد نوشتن و تولید متن، فعالیتی فردی است و فرایندی سه مرحله‌ای دارد:

الف) پیش از نوشتن

ب) نوشتن

پ) پس از نوشتن.

مرحله نخست، فرصت‌سازی برای طراحی نقشه ذهنی و بارش فکری است. مرحله دوم، زمان تولید نوشته است. هر کس به سراغ دفتر و قلم خود می‌رود و با توجه به خواننده‌ها و اندوخته‌های پیشین و نقشه ذهنی طراحی شده، نوشتن را آغاز می‌کند. مرحله سوم، هنگام بازبینی و ویرایش است.

- رویکرد برنامه و محتوای این کتاب، مهارتی است؛ یعنی برای کسب مهارت نوشتن، ضروری است. فرایند آموزش، زایش و بارش فکری، سازمان‌دهی ذهنی، تولید، تمرین و تکرار طی شود. بدین سبب، این درس، کاملاً ورزیدنی و عملی است و در ارزش‌یابی از آن، جایی برای طرح پرسش‌های شناختی و حفظ‌کردنی نیست. در پی هر درس، تمرین‌های نوشتنی با عنوان فعالیت‌های نگارشی، درست‌نویسی، تصویرنویسی، حکایت‌نگاری و مثل‌نویسی سازمان‌دهی شده است.

- فعالیت‌های نگارشی با نظمی علمی و آموزشی به دنبال هم آمده‌اند؛ شماره یک با هدف تقویت توانایی بازشناسی (تشخیص)، شماره دو با هدف پرورش آفرین‌شگری (تقویت توانایی نوشتن و تولید متن) و شماره سه با هدف تقویت داوری (توانایی بررسی، تحلیل و نقدنویسی)، طراحی شده است.

- درست‌نویسی با هدف آموزش هنجارهای نوشتن و آشنایی با کاربرد درست واژگان در نوشتار معیار، در ساختار کتاب گنجانده شده است. تصویرنویسی، یعنی نوشتن درباره اجزا و عناصر تصویر، لازمه خوب نوشتن در این بخش، دقت در نگاره‌ها، بررسی، خوانش و درک عناصر بصری است.

- در حکایت‌نگاری، تأکید بر بازنویسی به زبان ساده و ساده‌نویسی است.

- مثل‌نویسی، تمرینی برای بازآفرینی و گسترش مثل است. در مثل‌نویسی، دانش‌آموزان با افزودن شاخ و برگ به اصل مثل، نوشته جدیدی خلق می‌کنند.

۲- روش‌های تدریس

در کتاب راهنمای معلم روش‌های تدریس درس فارسی به تفصیل ارائه شده است که در آموزش‌های حضوری قابل اجراست. در شرایط آموزش‌های غیرحضوری درس فارسی، روش‌های تدریس متناسب با هر یک از محتواهای این درس در دوره‌های مختلف تحصیلی به شرح جدول زیر پیشنهاد می‌شود:

روش های تدریس پیشنهادی	محتوا	نوع آموزش	دوره تحصیلی
بر اساس کتاب های راهنمای معلم	مهارت های زبانی و ادبی (گوش دادن، خواندن، گفتن و نوشتن، تحلیل و ترکیب سازه های زبانی، آفرینش ادبی) موضوعات و مفاهیم ارزشی و شناختی مانند مفاهیم معرفی شده در فصول کتاب، واژه شناسی و دستور و آرایه ها، عروض و نقد ادبی	حضور	اول متوسطه
روش خواندن فردی روش تکلیف محور روش شخصی سازی شده روش آموزش فراگیر روش خودارزیابی روش آفرینش ادبی (بدیعه پردازی)	تمرینات مناسب برای نوشتن، خواندن و درک مطلب و کاربرد آموزه های زبانی و ادبی در تکالیف تعیین شده	غیرحضور	
روش مطالعه فردی روش تکلیف محور روش پروژه روش تکلیف محور روش خودارزیابی	موضوعات و مفاهیم ارزشی و شناختی مانند مفاهیم معرفی شده در فصول کتاب، واژه شناسی و دستور و آرایه ها، عروض و نقد ادبی		

■ **روش تکلیف محور:** در این روش یادگیرنده تکالیف زبانی تعیین شده توسط معلم را انجام می دهد و معلم نیز بازخورد فردی ارائه می دهد. این روش برای تمرین فردی طراحی شده است، لذا در آموزش های مجازی نیز کاربرد زیادی دارد. به عنوان مثال معلم می تواند تکالیف زبانی شامل تمرینات گوش دادن، گفتن، خواندن، نوشتن، قرائت متن، حفظ شعر و پاسخ به سؤالات را به صورت کلی تجویز کند و هر یک از دانش آموزان با توجه به زمان در اختیار در منزل تمرینات مربوطه را انجام دهند و گزارش آن را در کارنامه تکالیف منزل ثبت و ارائه کنند.

■ **روش شخصی سازی شده:** روش شخصی سازی شده، برنامه ای است که براساس تفاوت های توانایی های جسمی و شناختی یادگیرنده تهیه شده است. در این روش معلم به هر دانش آموز اجازه می دهد که با سرعت عمل خودش، تکالیف یادگیری تعیین شده توسط معلم را انجام دهد و پیشرفت کند. تمرکز اصلی این روش پاسخ به نیازهای هر فرد یادگیرنده در آموزش است تا در جریان یادگیری ضمن احساس راحتی، انگیزه و از همه مهم تر اعتماد به نفس خود را ارتقا دهد و طعم موفقیت را نیز بچشد. این روش یکی از روش های مؤثر در آموزش های مجازی درس فارسی است و به معلم این امکان را می دهد تا از امکانات، فضا و انواع رسانه های آموزشی قابل استفاده در فضای مجازی (فیلم، عکس،

پوستر و...) بهره لازم را ببرد.

ویژگی‌های این روش عبارت‌انداز:

■ **محتوا:** فهرست محتوا و تکالیف بر اساس نتایج پیش‌آزمون، به هر دانش‌آموز ارائه می‌شود و پیگیری و اجرای تکالیف توسط دانش‌آموز صورت می‌گیرد.

■ **کنترل مدیریتی:** سیاست‌ها توسط معلم و مدیریت اجرای تکالیف توسط دانش‌آموزان صورت می‌پذیرد و اولیا در منزل نقش نظارتی خواهند داشت.

■ **تکالیف:** با هدف درگیرسازی دانش‌آموزان در فعالیت‌های تمرینی و مهارتی ارائه می‌شود و بیشتر تکالیف برای تمرین انفرادی طراحی شده است و دانش‌آموزان موظف به انجام، ثبت و گزارش‌دهی تکالیف به معلم‌اند.

■ **تعاملات آموزشی:** به‌طور متوسط در هر جلسه آموزش، یک بازخورد توسط معلم ارائه می‌شود.

■ **تعیین روال عمل:** سرعت عمل یادگیری توسط هر دانش‌آموز تعیین می‌شود. دانش‌آموز تصمیم می‌گیرد که چه زمان، تمرین را آغاز کند و به پایان برساند.

■ **پیشبرد تکالیف:** کنترل پیشرفت تکالیف یادگیری در دست دانش‌آموزان است نه معلم. هر دانش‌آموز بر اساس توان خود در فعالیت‌های یادگیری شرکت می‌کند و از یک مرحله به مرحله دیگر می‌رود.

■ **روش آموزش فراگیر:** در این روش معلم چندین سطح عملکرد برای موفقیت همه دانش‌آموزان ارائه می‌کند. دانش‌آموز سطح عملکرد را بر اساس توانایی خود انتخاب می‌کند و در تکالیف یادگیری آن شرکت می‌کند. به‌عنوان مثال در آموزش تمرینات بندنویسی، متن‌نویسی و آفرینش ادبی، معلم چندین سطح تمرین (ساده به دشوار) ارائه می‌کند و دانش‌آموز با توجه به توانایی خود یکی از سطوح نگارشی را انتخاب می‌کند و می‌نویسد.

■ **روش خودارزیابی:** در این روش دانش‌آموزان خود را در مقایسه با برگه معیارهای تعیین‌شده توسط معلم در هر جلسه ارزیابی می‌کنند. در حقیقت در این روش دانش‌آموزان بر عملکرد خود نظارت می‌کنند. به‌عنوان مثال معلم معیارهای مدنظر در خواندن و نوشتن را در هر جلسه مشخص می‌کند و دانش‌آموزان بر اساس آن خودارزیابی می‌کنند و به معلم در پایان کلاس بازخورد ارائه می‌دهند.

■ **روش پروژه:** این روش در آموزش موضوعات دانشی درس فارسی در زمینه فضای مجازی بسیار پرکاربرد و قابل اجراست. در شروع آموزش، معلم انواع پروژه در درس فارسی را به شرح زیر معرفی و دانش‌آموزان را در انتخاب مناسب آنها راهنمایی می‌کند. برای این کار معلم می‌تواند نمونه‌هایی از پروژه‌های دانش‌آموزی در سال‌های گذشته را نیز نمایش دهد.

■ **تهیه گزارش با مراجعه به منابع علمی همچون کتاب و مقالات موجود در اینترنت و اپلیکیشن‌ها**

■ **تهیه گزارش بر اساس ضبط مشاهدات در محیط زندگی**

■ **تهیه گزارش بر اساس مصاحبه با افراد مختلف در خانواده**

■ تهیه روزنامه دیواری

■ کشیدن نقاشی از موضوعات و مفاهیم مختلف آموزشی

■ داستان نویسی درباره موضوعات مشخص شده از جانب معلم

■ واژه سازی، گروه کلمه سازی، جمله سازی و متن نویسی

پس از معرفی موضوعات درس فارسی (بر اساس کتاب های راهنمای معلم)، معلم فهرستی از عناوین موضوعات مرتبط را تهیه می کند و در اختیار دانش آموزان قرار می دهد تا هر دانش آموز با مشورت اولیای خود و مطابق با ذوق و علاقه، موضوعی از این فهرست را انتخاب کند. پس از انتخاب موضوعات توسط دانش آموزان رهنمودهای زیر برای هدایت و ارزیابی بهتر پروژه قابل استفاده است:

■ آشنا کردن دانش آموزان با هدف و حدود انتظارات پروژه

■ آشنا کردن والدین با پروژه، هدف ها و انتظارات پروژه

■ درخواست اعلام زمان بندی اجرای پروژه و ارائه گزارش از دانش آموز

■ نظارت مستمر بر فرایند انجام پروژه ها با دریافت گزارش

■ دادن فرصت مشخص به دانش آموزان برای گزارش پروژه خود به شما و سایر همکلاسی های خود

■ معرفی پروژه های بهتر و بایگانی آنها در مدرسه و نمایش در معرض عموم

■ **روش اکتشافی:** در آموزش به روش اکتشافی در فضای مجازی لازم است معلم با طراحی آموزشی مناسب و بهره مندی از امکانات فضای مجازی از انواع رسانه های مختلف آموزشی (فیلم، عکس، پاورپوینت و...) بهره کافی ببرد.

یادگیری اکتشافی فرایندی است که دانش آموز با راهنمایی معلم، اصل یا قانونی را کشف و مسئله ای را حل می کند. در این روش معلم با طرح سؤالات مناسب، جواب های نادرست دانش آموزان را به سمت جواب های درست هدایت می کند. معلم باید کلاس را در جهت صحیح و مسیر معینی حفظ نماید به طوری که از حالت کاوش و پویایی شاگردان کاسته نشود. در این روش، معلم دانش آموزان را وادار به فکر کردن می کند و آنها را برای رسیدن به پاسخ درست تشویق می کند.

■ **روش دقیق خوانی:** در این نوع خواندن، دانش آموز به درک کامل متن خواندنی و نگهداری آن به طور منظم در حافظه می رسد و به افکار اصلی نویسنده پی می برد. به ارتباط بین مطالب می پردازد، خلاصه متن را بیان و از آن نتیجه گیری می کند.

■ **روش خواندن تجسمی:** هدف این نوع خواندن درک عمیق تر، تحریک حس کنجکاوی و مشارکت فعالانه در مطالعه است. برای رسیدن به اهداف مذکور لازم است قبل از مطالعه سؤالاتی از بین متن انتخاب شود.

■ **روش خواندن انتقادی:** در این روش، دانش آموز به تجزیه و تحلیل مطالب، ارزش گذاری و قضاوت مطالب و برقراری ارتباط بین جوانب مختلف مطالب می پردازد.

■ **روش خواندن التذادی:** خواندن برای درک زیبایی‌ها روش مؤثری برای پرورش حس زیبایی‌شناسی و تقویت ذوق ادبی است. بهتر است دانش‌آموز بیشتر به دنبال یافتن زیبایی‌های موجود در نثر و شعر باشد، مانند: یافتن تشبیهات، ضرب‌المثل‌ها، وزن و قافیه، موسیقی موجود در شعر.

۳- ارزش‌یابی

- در کتاب راهنمای معلم روش‌های ارزش‌یابی درسی فارسی به تفصیل ارائه شده است که در آموزش‌های حضوری قابل اجراست. در شرایط آموزش‌های غیرحضوری درسی فارسی روش‌های ارزش‌یابی متناسب با هر یک از محتواهای این درس در دوره اول متوسطه ارائه خواهد شد.

- ساعات تدریس این درس در وضعیت زرد، یک هفته در میان ۲ جلسه فارسی، ۲ جلسه املا و نگارش است.

- در ارزیابی‌های غیرحضوری حتماً به روخوانی متن با رعایت آهنگ و لحن مناسب آن، درک مطلب، خودارزیابی، گفت‌وگو، حفظ شعر، کتاب‌خوانی و پژوهش، سخنوری و فن بیان، پاسخ به فعالیت‌ها و تمرین‌ها، شعرخوانی و روان‌خوانی توجه شود.

- نمره هر یک از ریزمواد بالا، به تشخیص معلم و متناسب با فرایند آموزش و شرایط کلاس و درس تعیین می‌شود.

- املاهای حضوری همیشه از درس خوانده شده، نیست. می‌توان از درس‌های پیشین و حتی دیگر کتاب‌های درسی همان پایه نیز املا گفت. در املاهای واژگان، تشدید ارزش‌آملائی ندارد.

- گسسته یا پیوسته‌نویسی واژه‌هایی که ساخت ترکیبی دارند (مانند کتاب‌خانه یا کتابخانه)، یکسان است و ارزش‌آملائی ندارد.

- در حفظ شعر، از آوردن جای خالی باید پرهیز کرد؛ سروده کامل یا بخشی از آن خواسته شود.

- در آزمون‌ها و پرسش‌های فرایندی که در جریان یادگیری کلاسی به صورت شفاهی برگزار می‌شود، به موضوع‌های خوانشی یا پاره‌مهارت‌های خواننداری (مانند لحن، تکیه، مکث و درنگ، فراز و فرودهای آوایی و...) و فن بیان باید توجه شود. سؤال‌های معنایی و دستوری، باید در «جمله» پرسیده شود.

۴- رسانه‌های پشتیبان

■ سامانه ملی رشد

در آموزش‌های غیرحضوری معلمان می‌توانند از انواع فیلم‌های آموزشی مناسب برای درس فارسی، نگارش و علوم و فنون ادبی بارگذاری شده روی سامانه ملی رشد به‌عنوان پشتیبان برنامه درسی استفاده کنند. عناوین این فیلم‌ها عبارت‌اند از:

■ فیلم آموزش فارسی پایه‌های هفتم تا نهم

■ کتاب گویای فارسی هفتم تا نهم

■ لوح فشرده اشعار حفظی کتاب‌های فارسی

■ فیلم آموزش مهارت‌های نوشتاری کتاب‌های نگارش هفتم تا نهم

■ لوح فشرده فیلم‌های مناسب با محتوای دروس فارسی و نگارش

علاوه بر فیلم‌های آموزشی مذکور تعدادی فیلم آموزشی ویژه دانش‌آموزان بر روی سامانه رشد موجود است که بهره‌مندی از آنها در آموزش‌های مجازی علاوه بر ایجاد تنوع در آموزش برای دانش‌آموزان نیز جذاب و دل‌چسب خواهد بود. همچنین توصیه می‌شود با امکانی که این سامانه در اختیار کاربران قرار داده است، معلمان نسبت به بارگذاری محتواهای آموزشی مناسب اقدام کنند.

■ سامانه شاد

همه بسته‌های آموزشی مندرج در سامانه رشد (لوح‌های آموزشی، فیلم‌های آموزشی)، پس از مناسب‌سازی (از نظر حجم و زمان) قابلیت بارگذاری در سامانه رشد را دارند. همچنین فیلم‌های آموزشی تولیدشده توسط معاونت آموزشی ابتدایی و متوسطه و شبکه آموزش قابل بهره‌برداری است. همچنین برخی از فیلم‌های تولیدشده متناسب با اهداف برنامه درسی که توسط استان‌ها با هدف آموزش مهارت‌های زبانی و ادبی تولیدشده قابل استفاده در سامانه رشد است. همچنین معلمان محترم می‌توانند نسبت به تولید محتوای آموزشی در فارسی و نگارش، به صورت انفرادی و با استفاده از وسایل ساده موجود در منزل به تفکیک پایه تحصیلی و در سه سطح مبتدی، نیمه‌ماهر و ماهر اقدام کنند.

■ رسانه سراسری و استانی

از ظرفیت‌های رسانه‌های ملی و محلی می‌توان در قالب تولید فیلم‌های آموزشی دانش‌آموزان برای آموزش زبان و ادبیات فارسی در منزل بهره برد.

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

■ دانش‌آموز

- توجه به محتوای آموزشی و رعایت مراحل انجام تکالیف در منزل
- داشتن فضای مناسب برای انجام تکالیف زبانی و ادبی در منزل
- رعایت نکات زبانی و ادبی در انجام تکالیف تولیدی فارسی و نگارش
- انجام تکالیف هر جلسه آموزش در منزل و ثبت و گزارش دهی به موقع به معلم
- پیگیری، مشاهده و بهره‌مندی از فیلم‌های آموزش مجازی

- متن‌ها (شعر و نثر) کتاب فارسی را با دقت و با لحن مناسب روان بخوانند و تلاش کنند مفاهیم آن را درک کنند.

- فعالیت‌های زبانی، ادبی و درک مطلب کتاب را با دقت پیگیری و انجام دهند.
- مراجعه به کتاب‌های مکمل مانند گلستان، کلیله و دمنه و ... برای پاسخگویی به سؤالات و پروژه‌های دبیر
- جمله‌سازی و درست‌نویسی از اهمیت زیادی برخوردار است و ضرورت دارد هر روز این فعالیت در منزل انجام شود.

نوشتن متن‌های کوتاه و ادامه‌دادن مثل‌های ناقص باعث می‌شود دانش‌آموزان به مهارت درست‌نویسی و چگونگی‌نویسی برسند و این امر مهم هر روز باید تکرار و تمرین شود.
- تا حد امکان هر هفته دو کتاب داستان مناسب با سن خود بخوانند و در میان داستان سؤالاتی را در ذهن خود مرور کنند و به آن پاسخ دهند و در هنگام خوانش و تلفظ به درست‌خواندن هم توجه کنند.
- نکات اصلی مباحث نگارشی را در برگه‌های مناسب خلاصه‌نویسی کنند.
- یک موضوع اجتماعی مورد علاقه را انتخاب و برای آن یک یا دو بند بنویسند.

■ معلم

- داشتن طراحی آموزشی در هر جلسه آموزش
- تدارک انواع رسانه‌های آموزشی مناسب فضای مجازی در هر جلسه
- بهره‌مندی از محتواهای آموزشی مناسب در رسانه‌های رشد و شاد
- تدارک و طراحی انواع تمرینات زبانی و ادبی با تأکید بر تمرینات انفرادی
- هدایت و راهبری و نظارت بر عملکرد دانش‌آموزان در منزل از طریق ارتباط با دانش‌آموز و اولیا
- درگیر کردن ذهن و فکر دانش‌آموزان به روند یادگیری - یاددهی مؤثر، مانند بسط‌دادن داستان یا تغییر شخصیت، زمان و مکان داستان، مقایسه یک بیت شعر یا یک واقعه و ...
- درک مطلب و دریافت مفهوم متن و جملات درس باید مورد توجه قرار گیرد و دانش‌آموز باید بعد از خواندن متن آن را به خوبی دریابد و به تمرین‌های آن پاسخ دهد.
- به روان‌خوانی درس‌ها، لحن و آهنگ خواندن و مکث‌های مناسب در هنگام خواندن توجه شود تا دانش‌آموزان هم درست‌خوانی و هم زیباخوانی را بیاموزند.
- معلم می‌تواند متن‌هایی از کتاب‌های نظم و نثر فارسی مانند گلستان سعدی، کلیله و دمنه و ... را انتخاب و پس از قرائت بخش‌هایی مناسب، از دانش‌آموزان درباره آنها سؤال کند.
- در هنگام آموزش مطمئن شود که دانش‌آموز دقت و توجه کافی در درک تصاویر، بیان جمله‌ها و بیان جزئیات را دارد.
- درک و دریافت مفهوم آموخته‌ها مورد توجه قرار گیرد و تمرین‌هایی که نشان‌دهنده فهم کامل مفهوم

درس است انجام شود.

- با دادن کلمات و موضوعات متناسب دانش آموز را تشویق به نوشتن متن کنید.
- دانش آموز در هنگام نوشتن با بیان جملاتی روان و سنجیده و بامعنا می تواند با جهان پیرامون خود ارتباط برقرار کند و در عین حال نظرهای خود را نیز به دیگران انتقال دهد. یادمان باشد در نوشتن ساده و خلاق، قدرت آفرینش و تولید ذهنی دانش آموز به خوبی گسترش و تعمیق پیدا می کند.
- بهترین نوشته های دانش آموزان انتخاب شود و با رویکرد تشویقی برای دیگر دانش آموزان به اشتراک گذاشته شود.

■ مدیریت مدرسه

- همکاری با معلمان در تمهید مقدمات و اجرای هر چه بهتر آموزش های غیرحضوری.
- برقراری ارتباط با اولیا و مطلع کردن آنها از شرایط و امکانات لازم برای برگزاری کلاس ها و آزمون های غیرحضوری.
- فعالیت معلمان در فضای آموزشی مجازی و نحوه ارائه آموزش و تدریس درس فارسی را پیگیری کنند.
- پیش بینی یک کلاس تدریس در مدرسه با امکانات لازم برای ضبط صدا و تدریس معلم
- در گروه های آموزشی فارسی در فضای مجازی حضور یابند و برای ارائه تکلیف از سوی دانش آموزان نظارت داشته باشند.
- در برگزاری آزمون های فارسی به صورت آنلاین (خواندن متن ها) و آفلاین با معلم مربوطه همکاری لازم را داشته باشند.
- مدیران کتاب های داستان خریداری کنند و در کتابخانه مدرسه قرار دهند تا دانش آموزان بتوانند کتاب های مناسب در اختیار داشته باشند.
- فایل صوتی کتاب ها را در سامانه قرار دهند تا دانش آموزان بهره برداری کنند.
- نوشته های دانش آموزان را امتیازدهی و دانش آموزان مستعد و خلاق را تشویق کنند.
- فعالیت معلمان در فضای آموزشی مجازی و نحوه ارائه آموزش و ارزش یابی آنها را پیگیری و مراقبت کنند.

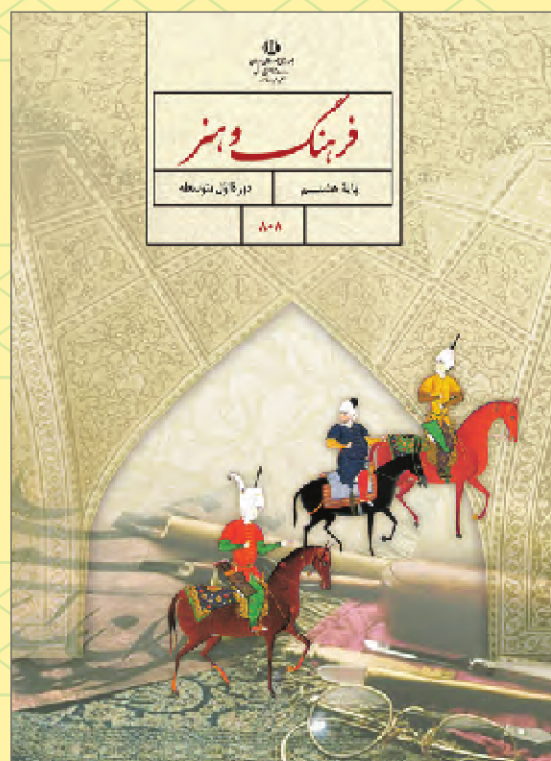
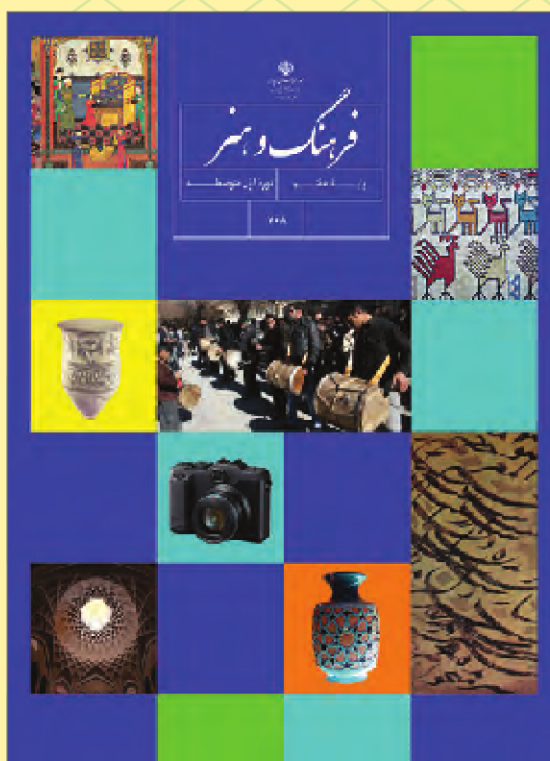
■ خانواده

- تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف در منزل
- همکاری در تأمین منابع مطالعاتی تعیین شده توسط معلم
- نظارت بر انجام فعالیت ها و تکالیف ادبی و نگارش در منزل
- همکاری با معلم در اجرای هر چه بهتر آموزش های غیرحضوری
- برای درس فارسی، ساعت آموزشی مشخصی در راستای توصیه های معلم در طول روز در نظر بگیرند.

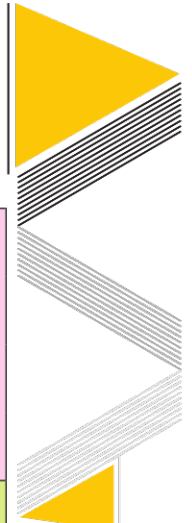
- خانواده زمینه‌ای فراهم کند که دانش‌آموز با ضبط صدای خود و سپس با گوش دادن به آن، با درست خواندن و رعایت لحن توانایی استدلال همراه با درک و آگاهی را کسب کند.
- طرح پرسش‌های تکمیلی از درس تدریس شده به منظور تثبیت آموخته‌ها
- خانواده‌ها فرصتی به دانش‌آموزشان بدهند در مورد نکات دستوری، زبانی و ادبی بحث و به منابع معتبر برای افزایش معلومات مراجعه کند و تمرین‌هایی برای تثبیت یادگیری مدنظر قرار دهد.
- بیان حکایت‌هایی از طرف خانواده به منظور علاقه‌مندی دانش‌آموزان به مطالب درسی
- در فضایی شاد با برگزاری مسابقه درست‌خوانی شعرها، گفتن قافیه و ردیف‌ها با صدای بلند زمینه یادگیری بیشتر حفظ شعر و درس‌خوانی را فراهم آورند.
- با طراحی سؤالاتی شبیه معما و چیستان رغبت به یادگیری و مطالعه متون نظم و نثر را در فرزندانشان تقویت کنند.
- در خواندن شعرهای کتاب با همخوانی با فرزندان باعث ایجاد انگیزه و علاقه‌مندی در او شوند.
- با نشان دادن تصویری یا بیان خاطره‌ای به دانش‌آموز، زمینه سخن گفتن او را فراهم آورند. مهارت در این زمینه در تکوین مهارت‌های دیگر تأثیر زیادی دارد.
- دانش‌آموزان را تشویق به نوشتن کنند و یا از او بخواهند کتاب‌هایی را که می‌خواند خلاصه‌نویسی کند و خاطرات روزانه خود را بنویسد.
- از فرزندانشان بخواهند که شعرهای کتاب فارسی را بخوانند و آن را به یک داستان تبدیل کنند.
- درگیر کردن ذهن و فکر دانش‌آموز به روش صحیح در روند یادگیری مؤثر است. مانند بسط‌دادن داستان یا تغییر شخصیت زمان و مکان داستان و همچنین مقایسه یک واقعه.
- منابع غیردرسی مرتبط با مباحث مطرح شده در نگارش مانند کتاب‌های داستان و خاطره برای دانش‌آموزان تهیه کنند و آن را پس از مطالعه در جمع خانواده مطرح کنند.

راهنمای درس فرهنگ و هنر

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

موضوعات برنامه	خانواده		مدرسه	معلم	دانش آموز	شیوه‌های ارزش‌یابی	رسانه‌های آموزشی			راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش
	مسئول تربیت: خانواده فضا و شرایط لازم را برای آموزش متربی فراهم می‌کند؛ از سلامت جسمی، عاطفی و روحی دانش‌آموز مراقبت می‌کند؛ و با مشارکت صحیح در فرایندهای یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی بر تحقق آموزش مفید و مناسب نظارت می‌کند.	مدیریت مدرسه					استانی	تله‌پزیون	رسانه‌های پیش‌بین			
مدرسه	مسئول تربیت: خانواده فضا و شرایط لازم را برای آموزش متربی فراهم می‌کند؛ از سلامت جسمی، عاطفی و روحی دانش‌آموز مراقبت می‌کند؛ و با مشارکت صحیح در فرایندهای یاددهی - یادگیری و ارزش‌یابی بر تحقق آموزش مفید و مناسب نظارت می‌کند.	مدیریت مدرسه	تله‌پزیون	رسانه‌های پیش‌بین	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
معلم	سازمان دهنده و هماهنگ کننده: در شرایط آموزش از راه دور باید با تولید سه بسته مدیریتی ویژه اولیا، دانش‌آموزان و مربیان در محیطی گسترده‌تر و البته پیچیده‌تر وظیفه خود را ایفا می‌کند.	معلم	سراسری	فصلی مجازی	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
دانش آموز	راهبر و هدایت کننده - یاددهی - یادگیری: معلم به شیوه‌های عالمانه و هنرمندانه، فعالیت‌های متنوع و متکثر یادگیری دانش‌آموزان (یادگیرندگان فعال) را در جهت تحقق اهداف مصوب آموزشی هدایت می‌کند.	دانش آموز	شبکه شاد	فضای مجازی	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
شیوه‌های ارزش‌یابی	یادگیرنده فعال: در این شرایط، دانش‌آموز فرصت معنادار کردن یادگیری و مدیریت یادگیری خود را به دست می‌آورد. مدیریت یادگیری مستلزم مهارت‌هایی چون خود برنامه‌ریزی، خودنظارت، خودارزش‌یابی، خودبازاندیشی و خودتنظیمی است.	شیوه‌های ارزش‌یابی	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
رسانه‌های آموزشی	در شرایطی که روش‌های فعال یاددهی - یادگیری به کار رفته و دانش‌آموز به یادگیرنده فعال بدل می‌شود؛ مجال ارزش‌یابی به شیوه‌های خود ارزش‌یابی، هم‌تا ارزش‌یابی، ارزش‌یابی مستمر در حین فرایند یاددهی - یادگیری و ... میسر می‌شود.	رسانه‌های آموزشی	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
راهبردهای یادگیری	مشاهده طبیعت و آثار هنری - ارائه ایده و آفرینش موقعیت‌های متعدد و متنوع - اجرای ایده و بیان هنری - درک زیبایی شناختی و شناخت تاریخ و میراث - نقد هنری - بررسی پوشه کار	راهبردهای یادگیری	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
محتوا	آموزش آنلاین، پرسش و پاسخ و رفع اشکال با حضور معلمان و کارشناسان و پخش فیلم‌های آموزشی مناسب	محتوا	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
راهبردهای یادگیری	آموزش آنلاین، پرسش و پاسخ و رفع اشکال با حضور معلمان و کارشناسان و پخش فیلم‌های آموزشی مناسب	راهبردهای یادگیری	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
محتوا	آموزش مجازی توسط معلمان (آنلاین و آفلاین) و استفاده از کلیه بسته‌های آموزشی تولید شده توسط سازمان	محتوا	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
راهبردهای یادگیری	بسته‌های آموزشی تولید شده توسط سازمان (از جمله فیلم‌های آموزشی بر فراز آسمان، برنامه‌های تعاملی مخصوص دانش‌آموزان، الگوی تدریس نمونه برای معلمان در وضعیت غیرحضور و...)	راهبردهای یادگیری	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
محتوا	طراحی یادگیری در قالب پنج مرحله ایجاد انگیزه، پرورش ایده، خلاقیت هنری، نقد هنری و ارزش‌یابی. با استفاده از: - یادگیری معکوس، - گردش علمی (مجازی) - ایفای نقش - روش توضیحی - روش پرسش و پاسخ - روش نمایشی.	راهبردهای یادگیری	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
محتوا	نقاشی بخش دوم خوشنویسی: عکاسی بخش دوم خوشنویسی: کلیه دروس بخش چهارم هنرهای نمایشی: کلیه دروس سفالگری عکاسی کلیه دروس نگاشتنار عکاسی هنرهای زیرواچی سوزن‌دوزی‌های سنتی بخش چهارم هنرهای نمایشی: کلیه دروس	محتوا	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
محتوا	طراحی سنتی بخش چهارم هنرهای نمایشی: کلیه دروس طراحی سنتی خوشنویسی: کلیه دروس طراحی سنتی خوشنویسی: کلیه دروس بخش پنجم هنرهای نمایشی: کلیه دروس	محتوا	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
زمان آموزش	۳۵ دقیقه غیرحضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	زمان آموزش	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
جلسه	۲	جلسه	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
دوره / شاخه / پایه / درس	فرهنگ و هنر / هفتم / دوم متوسطه	دوره / شاخه / پایه / درس	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
دوره / شاخه / پایه / درس	فرهنگ و هنر / هشتم / دوم متوسطه	دوره / شاخه / پایه / درس	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			
دوره / شاخه / پایه / درس	فرهنگ و هنر / نهم / دوم متوسطه	دوره / شاخه / پایه / درس	شبکه رشد	شبکه رشد	راهبردهای یادگیری	محتوا	زمان آموزش	جلسه	دوره / شاخه / پایه / درس			

۱- محتوا

پایه هفتم: کتاب فرهنگ و هنر پایه هفتم دوره متوسطه اول در سه بخش تجویزی، نیمه تجویزی و غیرتجویزی تدوین شده است. از بخش هنرهای تجسمی و هنرهای سنتی به ترتیب طراحی و طراحی سنتی به عنوان مادر این هنرها شامل بخش تجویزی می شود. عکاسی و نقاشی و هم چنین گلیم بافی و سفالگری در بخش نیمه تجویزی یا انتخابی قرار دارد. به عبارتی لازم است دانش آموزان از بین رشته های نقاشی و عکاسی؛ و هم چنین گلیم بافی و سفالگری یک رشته را بنا بر علاقه، نیاز و شرایط و امکانات خود انتخاب کنند. بنابراین دانش آموزان در بخش هنرهای تجسمی دو رشته و در بخش هنرهای سنتی نیز با دو رشته هنری آشنا خواهند شد. خوش نویسی، هنرهای آوایی و هم چنین هنرهای نمایشی نیز شامل بخش تجویزی یا اجباری برنامه می شود.

با توجه به شرایط نیمه حضوری بخش انتخابی حذف و تنها رشته های عکاسی و سفالگری توصیه می شود. علاوه بر این، قسمت پایانی هر فصل نیز شامل فعالیت هایی تحت عنوان «تجربه های بیشتر» است. با توجه به اینکه این بخش اختیاری است و فرصت های بیشتری را برای یادگیری فراهم می کند، می تواند از کل برنامه حذف شود. فصول حضوری و نیمه حضوری شامل موارد زیر است:

۱-۱. هنرهای تجسمی:

۱-۱-۱. طراحی: حضوری

۱-۱-۲. عکاسی: نیمه حضوری

۱-۲. خوش نویسی (نیمه حضوری)

۱-۳. هنرهای سنتی:

۱-۳-۱. طراحی سنتی: حضوری

۱-۳-۲. سفالگری: نیمه حضوری

۱-۴. هنرهای آوایی: نیمه حضوری

۱-۵. هنرهای نمایشی: حضوری

پایه هشتم: کتاب فرهنگ و هنر پایه هشتم شامل دو بخش تجویزی و غیرتجویزی است. بخش غیرتجویزی یا اختیاری همچون پایه هفتم در قالب تجربه های بیشتر ارائه شده است که قابل حذف است. فصول حضوری و نیمه حضوری عبارتند از:

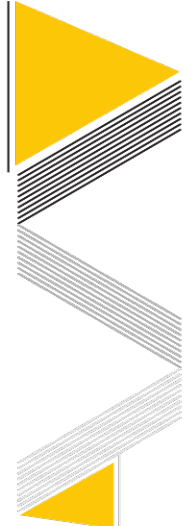
۱-۱. هنرهای تجسمی:

۱-۱-۱. طراحی: حضوری

۱-۱-۲. عکاسی: نیمه حضوری

۱-۱-۳. تصویرسازی: حضوری

۱-۲. خوش‌نویسی: نیمه حضوری

پایه نهم: کتاب فرهنگ و هنر پایه نهم همچون کتاب پایه هفتم شامل مباحث مختلف تجویزی، نیمه تجویزی و غیرتجویزی است که در پنج بخش ارائه شده است. بخش غیرتجویزی یا اختیاری مانند سایر پایه‌ها قابل حذف است. بخش تجویزی شامل طراحی (از بخش هنرهای تجسمی)، خوش‌نویسی، طراحی نقوش هندسی (از بخش هنرهای سنتی) هنرهای آوایی و نمایشی است. عکاسی و نگاشتار (از بخش هنرهای تجسمی)؛ و هنرهای زیرلاکی و سوزن‌دوزی (از بخش هنرهای سنتی) در مبحث نیمه تجویزی یا انتخابی برنامه قرار دارد. یعنی معلمان و دانش‌آموزان می‌توانند با توجه به شرایط و امکانات محیط آموزشی و در تعامل با یکدیگر یک رشته از هر بخش را انتخاب کنند. با توجه به شرایط نیمه حضوری پیشنهاد می‌شود از بخش تجسمی رشته عکاسی و از بخش هنرهای سنتی هنرهای زیرلاکی انتخاب و دیگر رشته‌ها حذف شود. بخش‌های حضوری و نیمه حضوری عبارت‌اند از:

۱-۱. هنرهای تجسمی:

۱-۱-۱. طراحی: حضوری

۱-۱-۲. عکاسی: نیمه حضوری

۱-۲. خوش‌نویسی: نیمه حضوری

۱-۳. هنرهای سنتی:

۱-۳-۱. طراحی نقوش هندسی: حضوری

۱-۳-۲. هنرهای زیرلاکی: نیمه حضوری

۱-۴. هنرهای آوایی: نیمه حضوری

۱-۵. هنرهای نمایشی: حضوری

۲- روش‌های تدریس

روش‌های تدریس پیشنهادی برنامه درسی فرهنگ و هنر در دوره متوسطه اول برای شرایط جدید همچنان کارآمد است. پنج گام طراحی آموزشی شامل ایجاد انگیزه، پرورش ایده، انجام فعالیت‌های هنری و جمع‌بندی و بحث و تبادل نظر؛ به گونه‌ای مطرح شده است که قابلیت استفاده در آموزش‌های مجازی را دارد؛ اما توجه به نکات زیر جهت انطباق بیشتر طراحی آموزشی با شرایط جدید ضروری به نظر می‌رسد. یکی از مهم‌ترین ویژگی آموزش مجازی داشتن زمان متغیر برای یادگیری و آموزش است؛ به گونه‌ای که امکان تکرار مطالب تا بی‌نهایت برای یادگیرنده فراهم شود. اما از سوی دیگر حتی اگر تمامی افراد تحت آموزش مجازی در یک اتاق باشند و همگی یک فعالیت را انجام دهند، آموزش مجازی یک فعالیت فردی است. لذا لازم است مربیان فعالیت‌هایی را که باعث انزوای بیشتر دانش‌آموزان می‌شود،

حذف کرده و با استفاده از روش‌های مناسب تشویقی به برقراری ارتباط بیشتر دانش‌آموزان با یکدیگر و جلوگیری از احساس انزوا کمک کنند. فعالیت در انجمن‌های بحث (Discussion Forums)، چت، ایمیل و ..... جهت به اشتراک گذاشتن فعالیت‌های هنری و بحث درباره این فعالیت‌ها می‌تواند به انجام این مهم کمک کند.

به طور کلی عضویت در یک پروژه هنری یا مدیریت، حل مسائل فردی یا گروهی؛ تلخیص و فشرده‌سازی مباحث، بیان مشاهده و تصحیح نظرات و ایده‌های خود، مشارکت در بحث‌های گروهی و تجزیه و تحلیل کار خود و دیگران و .... همه فعالیت‌هایی هستند که دانش‌آموزان را به ایفای نقش‌های متفاوتی فرا می‌خواند که تضمین‌کننده یادگیری است.

حضور استادانه معلم، حضور معنا دار و هدایتگری است. او کارگردانی است که دانش‌آموز را به ایفای نقش‌های گوناگون فرا می‌خواند و فرصت‌های یادگیری متنوعی را فراهم می‌کند. در حین ایفای این نقش‌های گوناگون است که می‌توان علاوه بر مدیریت یادگیری دانش‌آموزان، به گردآوری داده‌های موردنیاز برای ارزش‌یابی نیز پرداخت. مدیریت طراحی یادگیری این نقش‌ها در قالب پنج مرحله ایجاد انگیزه، پرورش ایده، خلاقیت هنری، نقد هنر و ارزش‌یابی (با استفاده از محتوای آموزشی متعدد و متنوع) صورت می‌گیرد. برخی از روش‌های مناسب برای طراحی فرصت‌های یادگیری مشارکتی به شرح زیر است:

- یادگیری معکوس: در این روش جای فعالیت کلاس و منزل عوض می‌شود. به عبارتی مواد آموزشی به صورت الکترونیکی پیش از شروع کلاس به دانش‌آموزان ارائه می‌شود (خودخوان). بنابراین زمان کلاس مجازی صرف بحث، درک موضوع، انجام پروژه و آزمون می‌شود. در این روش زمان کلاس می‌تواند صرف تقویت مهارت‌های سطوح بالای تفکر هم‌چون تفکر انتقادی و خلاق شود.

- واحد کار (پروژه): این روش معمولاً مستلزم بررسی، جمع‌آوری اطلاعات و یافتن پاسخ برای دسته‌ای از مفاهیم، یافتن پاسخ به یک پرسش یا چگونگی خلق یک اثر هنری است.

- گردش علمی (مجازی): فرصتی است برای برانگیختن حس کنجکاوی و اکتشاف که می‌تواند شامل دیدار از طبیعت، کارگاه، نمایشگاه، فروشگاه، موزه و... باشد.

- ایفای نقش: در این روش دانش‌آموزان خود را به جای یک شخص فرضی قرار می‌دهند و به تقلید حرکات، صدا، عواطف و شخصیت وی می‌پردازند. از این روش می‌توان در قصه، نمایش و تربیت شنوایی استفاده کرد.

- روش توضیحی: با استفاده از این روش معلم می‌تواند دانش‌آموزان را با ابزار و مواد مورد استفاده، چگونگی کار با آن‌ها، چگونگی نگهداری آنها و شفاف‌سازی نکات مبهم و مشکل‌آفرین در فرایند تولید یک اثر هنری آشنا کند.

- روش پرسش و پاسخ: در این روش که به آن روش اکتشافی یا سقراطی نیز می‌گویند، سؤالات

به گونه‌ای مطرح می‌شود که دانش‌آموزان را به تفکر وادارند. از این روش برای ایجاد انگیزه، پرورش ایده، روشن شدن موضوع و روش کار در رشته‌های هنری استفاده می‌شود.

- روش نمایشی: با استفاده از این روش فرایند انجام یک فعالیت هنری نشان داده می‌شود. برای مثال می‌توان چگونگی استفاده از ابزار و مواد مختلف را به دانش‌آموزان نشان داد. سپس از آنها خواست که روش‌های دیگری برای انجام بهتر فعالیت مورد نظر پیدا کنند. استفاده از روش‌های یاددهی - یادگیری فعال و متناسب با فضای مجازی می‌تواند درک هنری دانش‌آموزان (تفکر خلاق و نقاد) و خلاقیت هنری او را که با احساس لذت عمیق از یادگیری و درک هویت رشته‌ای همراه است، تضمین کند.

۳- ارزش‌یابی

اگر بتوان سه مشکل عمده آموزش مجازی را در تمرکز این نوع از آموزش‌ها بر حفظیات و عدم توجه به سطوح بالاتر یادگیری، عدم امکان پرورش خلاقیت و فقدان حضور و ارتباط مؤثر دانش‌آموزان با یکدیگر از یک سو و با شما معلمان عزیز از سوی دیگری ذکر کرد، آنگاه گزاره نخواهد بود اگر بگوییم راه برون رفت از این سه مشکل توجه ویژه به ارزش‌یابی خواهد بود.

در آموزش‌های سنتی نیز ارزش‌یابی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، اما در آموزش‌های مجازی، ارزش‌یابی بخشی جدایی‌ناپذیر از یادگیری است؛ به گونه‌ای که هر لحظه حضور دارد. با توجه همزمان به یادگیری و ارزش‌یابی می‌توان از حضور دائمی دانش‌آموزان در فضای مجازی اطمینان حاصل کرد. بنابر این لازم است فعالیت‌های آموزشی به گونه‌ای طراحی شود که عنصر ارزش‌یابی به قلب آن فعالیت تبدیل شود تا نه تنها زمینه حضور فیزیکی فراهم آورد، بلکه حضور اجتماعی، شناختی، هیجانی و... آنان را نیز تضمین کند. طراحی فعالیت‌های گوناگون هنری به صورت آنلاین و آفلاین (باتوجه به طبیعت آن فعالیت) دانش‌آموزان را همیشه حاضر و پرنرژی و با انگیزه نگه خواهد داشت.

عنصر ارزش‌یابی آموزشی را باید به عنوان عنصر اصلی هوشیارکنندگی دانش‌آموزان در نظر بگیریم تا بتوان حضور آنان را تضمین کنیم. علاوه بر این برای عمق بخشیدن به فرایند یاددهی - یادگیری فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان، ارزش‌یابی باید به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از این فرایند طراحی شود. شیوه‌های ارزش‌یابی برای فعالیت‌های نیمه حضوری تنها به صورت پایانی است:

۱ پایان هر جلسه در قالب خودارزیابی، دیگر ارزیابی و ارزیابی توسط معلمان

۲ پایان سال تحصیلی (بررسی پوشه کار).

در ارزش‌یابی فرایندی، دانش‌آموزان نیازها، استعدادها و توانایی‌هایشان را و هم‌چنین فعالیت‌ها یا اثر هنری خلق شده توسط خود را ارزیابی می‌کنند. به عبارتی در خود ارزیابی لازم است دانش‌آموزان کارهای هنری خود را توصیف و تجزیه و تحلیل کنند؛ احساسات خود را بیان نمایند و در پایان بگویند

برای ارائه بهتر یک فعالیت یا محصول هنری در آینده، بهتر است چه کارهایی انجام شود. لذا علاوه بر انجام بخش «خودارزیابی» در کتاب دانش آموز (در هر پایه و هر رشته هنری)، آنها می توانند با استفاده از «سیاهه رفتار خودارزیابی» که شامل انتظارات عملکردی پایه در تمام رشته های هنری است، به ارزیابی از عملکرد خود در رشته های مختلف هنری بپردازند.

نوع دیگری از ارزش یابی فرایندی که لازم است خود دانش آموزان آن را انجام دهند، «دیگر ارزش یابی» یا ارزش یابی گروهی است. در فرایند اجرای یک فعالیت هنری یا در پایان آن، دانش آموزان به شکل فعال و به صورت گروهی، به بحث و تبادل نظر درباره فرایند و نتایج حاصل از فعالیت های هنری خواهند پرداخت. علاوه بر این ارزش یابی پایانی توسط معلم (پایان هر جلسه و پایان ترم) اطلاعات مورد نیاز متری و مربی را به گونه ای فراهم می آورد که به شناخت مسائل و مشکلات یادگیری و چگونگی رفع این مشکلات جهت رسیدن به اهداف آموزشی کمک کند. معلم به وسیله ارزش یابی فرایندی در هر جلسه، برگه ارزش یابی فعالیت های هنری دانش آموزان را تکمیل می کند و موارد خاصی را که به نظرش می رسد در پوشه کار دانش آموزان می نویسد.

ارزش یابی پایانی در پایان هر نیم سال نیز به بررسی پوشه کار دانش آموزان و ترسیم نمای کلی از میزان تحقق اهداف آموزشی برای هر یک از دانش آموزان اختصاص دارد. به طور کلی حضور معنادار دانش آموزان و رسیدن به اهداف بلند آموزش هنر تنها از طریق حضور هدایتگر معلم در پیوند یادگیری و ارزش یابی معنا پیدا خواهد کرد. بنابراین همان گونه که ملاحظه شد، ارزش یابی در تمام لحظه های یادگیری به عنوان عنصر فعال آن حضور خواهد داشت.

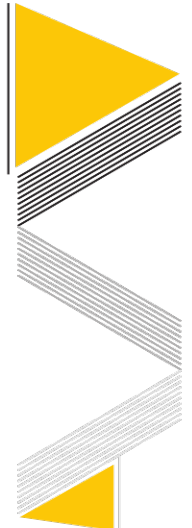
۴- رسانه های پشتیبان

دوره های آموزش مجازی می تواند به صورت آنلاین و آفلاین برگزار شود و مهم ترین ویژگی آن داشتن زمان متغیر برای آموزش و یادگیری است. مربیان آموزش هنر باید امکان استفاده از انواع رسانه ها را برای جذب و درگیر کردن دانش آموزان و ایجاد ارتباط میان دانش آموزان و مربیان داشته باشند. دریافت صحیح پیام دیداری و شنیداری در یادگیری مجازی بسیار مهم است؛ به همان اندازه که طراحی آموزشی و تئوری یادگیری مهم است. در طرح آموزش مجازی هنر لازم است موارد زیر مد نظر قرار گیرد:

- طرح بندی موارد دوره آموزشی آنلاین و ترتیب دهی مواردی که باعث داستان وار شدن مطلب خواهد شد؛

- توجه به علائم، آیکن ها، نمادها و تصاویر مناسب هر پایه و دوره؛
- استفاده از فن چاپ (تایپوگرافی)، شامل استایل و اندازه فونت ها با توجه به ویژگی ها و نیازهای دانش آموزان؛

- توجه به رنگ بندی و بافت عناصر متعدد در هر فصل، درس و فعالیت؛

- استفاده از تصویر، عکس انیمیشن یا ویدئوی مناسب برای هر فصل؛
  - استفاده از فیلم‌های تولید شده توسط سازمان در هر پایه تحصیلی (برفراز آسمان)؛
- پیشنهاد ما استفاده همزمان از آموزش مجازی به صورت برون خط (آفلاین) و بر خط (آنلاین) است تا بتوان با توجه به شرایط جامعه و ویژگی‌های هر استان بستر مناسبی جهت یادگیری بهتر و بیشتر فراهم کرد. با استفاده مناسب از این روش که بر مبنای یادگیری معکوس است، می‌توان اثربخشی بخش آموزش را تضمین کرد. لذا نرم افزار مورد استفاده نیز حتماً باید شرایط آپلود کردن تکالیف و گزارش فعالیت‌ها و خلاقیت‌های هنری دانش‌آموزان را فراهم آورد.
- لازم است شما معلمان عزیز با توجه به بودجه، زمان و میزان دسترسی به منابع و محتوای یادگیری متعدد، برای هر جلسه درس خود اقدام به طراحی آموزشی کنید. لذا لازم است استفاده از رسانه در آموزش هنر به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان احساس کنند در محیط یادگیری دیگری، نمی‌توانند چنین تجربه‌ای خلق یا دریافت کنند. در چنین فضایی است که صرف نظر از نوع رسانه مورد استفاده، دانش‌آموزان همیشه حضور خواهند داشت. برای انجام انواع فعالیت‌های مختلف هنری باید حضور دانش‌آموز را تضمین کنیم. حضور شناختی، حضور اجتماعی؛ حضور هیجانی و ...، از بخش‌های مهم فضای آموزش مجازی برای ایجاد خلاقیت هنری است.
- تأثیر یک دوره مجازی بستگی زیادی به محتوای آن دارد. هر چقدر این محتوا تعاملی‌تر باشد، باعث ایجاد درگیری بیشتر دانش‌آموزان با آن و یادگیری عمیق‌تر و پایدارتر خواهد بود. نگاه کردن به یک ویدئوی آموزشی، خواندن یک متن جالب یا حل یک جدول، بازی کردن و ... می‌تواند جزئی از آموزش مجازی باشد که دانش‌آموزان را به سطوح بالای یادگیری خواهد رساند. به یاد داشته باشید که محتوای یادگیری متعدد و متنوع می‌تواند این نوع از یادگیری را آسان‌تر و به یاد ماندنی‌تر کند. در ادامه شما را با بعضی از رایج‌ترین آنها که قابلیت استفاده در برنامه درسی فرهنگ و هنر را دارد، آشنا می‌کنیم:
- ۱ **اسلایدها:** اسلایدهایی ساده یا با ویدئو، فایل‌هایی شنیدنی و تصاویر، جداول، و ... می‌تواند به یادگیری بیشتر و بهتر دانش‌آموزان کمک کند.
  - ۲ **آزمون‌ها:** آزمون‌های الکترونیک یا مجازی همچون آزمون‌های سنتی کمک می‌کند تا با استفاده از آن در قبل، بعد و حین یادگیری حضور دانش‌آموزان و اهداف برتر یادگیری تضمین شود. این آزمون‌ها می‌تواند در قالب سؤال‌های ساده دیداری، شنیداری در فرایند یادگیری مطرح شود یا در قالب سؤال‌های جالب ویدئوی و یا آزمون‌های تعاملی، عملکردی و ... باشد.
  - ۳ **وبینار:** یک سخنرانی آنلاین است که اغلب با دوربین ثبت و ضبط می‌شود. وبینار همچون سمینار دو فایده مهم دارد: اول این که شما می‌توانید پیام خود را به هزاران نفر از دانش‌آموزان انتقال دهید. دیگر آن که ببینندگان شما می‌توانند از شما سؤال کنند و جواب‌ها را در همان زمان واقعی دریافت کنند.
  - ۴ **دوره‌های ویدئویی:** این نوع از محتوا می‌تواند آموزش را از نقطه نظر بصری گیراتر و یادگیری را

ماندگارتر کند. شما می‌توانید با توجه به اهداف، نیازها، وسایل و امکانات و توانایی‌های خود، دانش‌آموزان و محیط آموزشی‌تان؛ چگونگی ساخت و ارائه ویدئو را انتخاب کنید. دوره‌های ویدئویی می‌تواند شامل ویدئوهایی به شکل ساده و یا تعاملی باشد. نوعی از ویدئو که به ویدئوی سر سخنگو (talking head) معروف است می‌تواند در قصه‌گویی استفاده شود. این ویدئو به طور ساده از یک شخص است که به‌طور مستقیم با دوربین سخن می‌گوید و هدف از آن درگیر کردن مخاطب به وسیله یک قصه گیراست.

۵ کتاب‌های الکترونیکی و مقالات: این نوع از کتاب‌ها و مطالب مجموعه‌ای قوی از مطالب و اطلاعات مورد نیاز دانش‌آموزان را در طول دوره آموزشی فراهم می‌کند تا به آنها در تعمیق و گسترش یادگیری کمک کند.

۶ پادکست: پادکست‌ها خیلی ساده و مناسب‌اند. دانش‌آموزان می‌توانند در حال انجام کارهای روزمره خود نیز به آن گوش دهند. پادکست‌ها معمولاً طولانی‌اند و برای همین باید جذاب و اقناع‌کننده باشند تا دانش‌آموزان انگیزه کافی برای گوش کردن به آن را داشته باشند.

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- خانواده

بدون شک خانواده رکن اساسی آموزش مجازی است. به‌طور کلی لازم است در خانواده فضایی امن و آرام فراهم شود تا دانش‌آموزان بتوانند در کلاس‌های مجازی حاضر شوند. اهمیت نقش خانواده در ایجاد حس مسئولیت‌پذیری، نظم و روحیه‌دادن به دانش‌آموزان در پیش‌بردن برنامه‌های درسی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. علاوه بر این خانواده می‌تواند نقش مهمی در رفع بعضی از مشکلات آموزش‌های مجازی داشته باشد.

یکی از مشکلات مهم آموزش مجازی کم‌رنگ شدن نقش تربیت است. به عبارتی در محیط مجازی زمینه تربیتی چندانی برای ارتباط و الگوگیری دانش‌آموز از معلمان و دیگر افراد فراهم نیست. لذا خانواده می‌تواند این کمبود را جبران و با انجام واکنش‌های تربیتی مناسب، امکان مشاهده و الگوگیری فرهنگی، هنری، اخلاقی و تربیتی را فراهم آورد. خانواده‌ای که در آن به میراث فرهنگی و هنری توجه می‌شود و فضای تربیتی آن آمیخته با عطر دل‌انگیز هنر و ادبیات است، پرورش دهنده نسلی است با هویت ایرانی - اسلامی.

مراقبت از دانش‌آموزان، توجه به آنها و رفع نیازهایشان در زمینه‌های مختلفی همچون ابزار و مواد و وسایل هنری و تهیه تجهیزات لازم برای دسترسی به آموزش‌های مجازی از مهم‌ترین وظایف خانواده است. اما از سوی دیگر در آموزش مجازی یکی از وظایف عمده خانواده‌ها، کمک به تهیه محتوای آموزشی مناسب است و مراقبت از آنچه سبب دسترسی به منابع آموزشی نامناسب است. کسب اطلاعات و مهارت‌های غلط در هنر سبب دلسردی هر چه بیشتر دانش‌آموزان در کسب مهارت‌های هنری خواهد شد.

یکی دیگر از ابعادی که در آموزش‌های مجازی مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرد، خلاقیت است. این موضوع به‌ویژه در درس هنر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. خانواده در غیبت آموزش چهره به چهره باید شرایطی را فراهم آورد که اجازه بروز ایده‌های خلاق از سوی دانش‌آموزان فراهم شود. تربیت هنری و پرورش خلاقیت با روش تغییر نگرش به پدیده‌های گوناگون و تقویت مهارت مشاهده و انجام فعالیت‌های هنری محقق می‌شود. ارزش‌یابی از این بخش می‌تواند در قالب ارزش‌یابی غیررسمی توسط خانواده‌ها صورت گیرد. ارزش‌یابی از درجه خلاقیت در خلق یک اثر هنری با توجه به دو معیار صورت می‌گیرد:

- طراحی و اجرای جدید از یک پدیده یا مفهوم
- تغییر در بهبود فرایندهای موجود.

— مدیریت مدرسه

برگزاری دوره‌های مجازی، شکاف و نابرابری آموزشی را نمایان تر کرده‌است. بنابر این لازم است علاوه بر این که امکاناتی فراهم شود تا دانش‌آموزان مناطق محروم و حاشیه‌ای از آموزش مجازی بهره‌مند شوند، دانش‌آموزان محروم نیز در استان‌ها و شهرهای بهره‌مند، شناسایی و به گونه‌ای مناسب از آموزش مجازی استفاده کنند.

مدیر مدرسه به عنوان پشتیبان و ناظر فرایند یاددهی - یادگیری نقش اساسی در انجام این مهم دارد. این نقش به‌ویژه در مناطقی که فاقد زیر ساخت‌های اساسی برای آموزش مجازی و همین‌طور فقر فرهنگی و اجتماعی است، مهم‌تر به نظر می‌رسد. لازم است مدیران به خصوص در این مناطق علاوه بر تهیه ابزار و وسایل لازم برای انجام فعالیت‌های هنری در منزل، در تأمین و گسترش امکانات آموزش مجازی، نهایت کوشش و تلاش خود را به کار گیرند.

علاوه بر این عدم وجود دانش و مهارت فناوریانه کافی جهت استفاده از تجهیزات و امکانات خود معضل دیگری در آموزش‌های مجازی است که مدیران محترم می‌توانند با ارائه آموزش‌های مناسب و ایجاد تعامل بین معلمان و دانش‌آموزان به رفع این نقیصه کمک کنند.

از سوی دیگر شرکت در کلاس‌های مجازی هنر برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه مانند معلولان و مبتلایان به اوتیسم نیز دشوار است. به همین دلیل لازم است امکان آموزش اختصاصی و برگزاری کلاس‌های ویدئویی را برای آنها فراهم کنند.

روش‌های یادگیری فعال در هنر مستلزم توجه به استعدادها، نیازها و خواسته‌های متفاوت متربی و هم‌چنین ایجاد موقعیت‌های یادگیری پر بار و فضاهای آموزشی متفاوت و بانشاط است. بدون شک نقش مدیر برای فراهم کردن چنین محیط برانگیزاننده‌ای، اگر بیشتر از معلم نباشد، کمتر نیست. اگر بخواهیم نقش مدیر را به طور خلاصه بیان کنیم شاید بتوان او را به‌عنوان سازمان‌دهنده و ناظر فضاهای

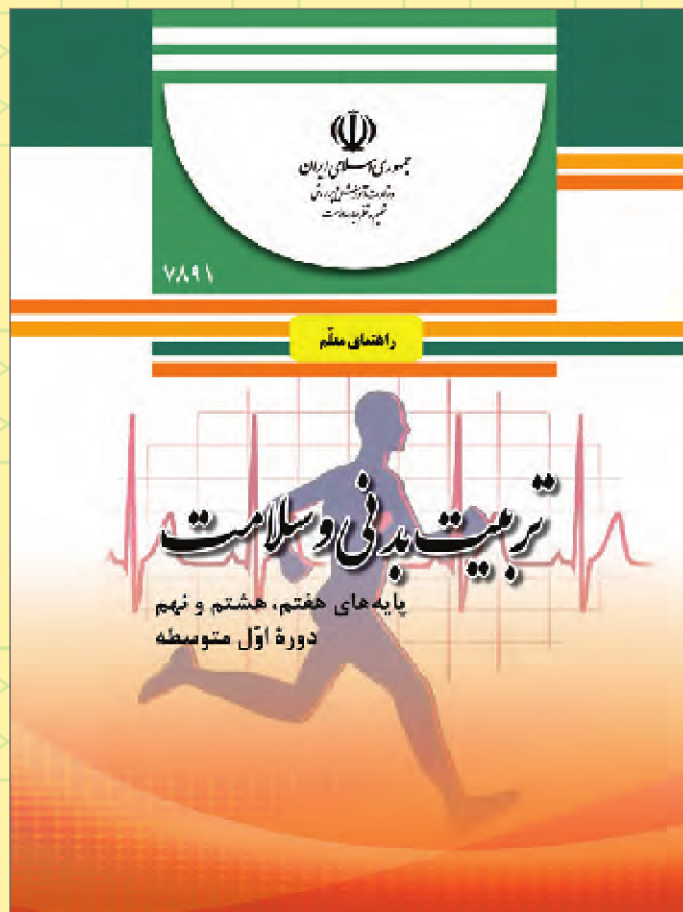
آموزشی متنوع (واقعی و مجازی)، نشاط آور و برانگیزاننده معرفی کرد. علاوه بر این امر آموزش هنر مستلزم فعالیت گروهی، تعاملی و مشارکتی توسط متریبان و مربیان است. این تعامل و مشارکت تنها در سایه همدلی و توجه به امکانات و محدودیت‌های انجام فعالیت‌های مختلف هنری، به وجود می‌آید. گزافه نخواهد بود اگر بگوییم انتخاب و سازماندهی محیط یادگیری فعال در برنامه درسی هنر بدون کمک، همیاری و پشتیبانی مدیر امکان پذیر نخواهد بود.

بدون شک ارزش‌یابی از فعالیت‌های هنری فرایندی پویاست که با مشارکت معلم و دانش‌آموزان، و حضور مؤثر مدیر به عنوان پشتیبان و ناظر آموزشی انجام خواهد شد. نگهداری از فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان در قالب پوشه کار نقش مهمی در تقویت اعتماد به نفس، رشد همه جانبه آنها و افزایش بهداشت روانی محیط‌های آموزش رسمی درس هنر دارد. انجام این مهم و کمک به حصول اطمینان از تحقق اهداف برنامه درسی هنر در ید اختیار یک مدیر دانا و تواناست

- معلم

معلمی همیشه و در همه حال یک هنر است لذا معلمان می‌توانند می‌توانند در نقش یک تسهیل‌گر و هدایت‌کننده آموزشی به گسترش و تعمیق بیشتر آموزش‌های تلویزیونی و آنلاین کمک کنند. آنها می‌توانند با ارتباط مؤثرتر با دیگر معلمان هنر و همچنین خانواده‌های دانش‌آموزان بستر مناسب جهت تعامل، همدلی و هم‌یاری بیشتر را فراهم کنند.

راهنمای درس تربیت بدنی

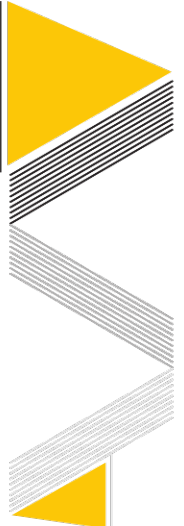

مخاطبان برنامه	خانواده		شش‌های ارزشیابی	رسانه‌های پشتیبان			راهبردهای یاددهی - یادگیری	محتوا	زمان آموزش				
	مدیریت مدرسه			تلوویزیون	شبکه شاد	فضای مجازی							
	معلم									سراسری			
	دانش آموز												
مسئول تربیت: همکاری با معلم از طریق تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف حرکتی در منزل و تأمین وسایل ورزشی مورد نیاز در منزل		سازمان‌دهنده و هماهنگ‌کننده: تمهید مقدمات، هدایت و نظارت بر اجرای درس تربیت بدنی		آموزش انواع بازی‌ها و سرگرمی‌های بومی و محلی قابل اجرا با اعضای خانواده			بخش حضوری: براساس کتاب راهنمای معلم بخش غیر حضوری: فعالیت‌های آمادگی جسمانی با روش فراگیر، وظیفه‌ای، شخصی‌سازی شده و خودارزیابی. دروس دانشی با روش پروژه، اکتشافی	آمادگی جسمانی: استقامت عضلانی آمادگی جسمانی: قدرت عضلانی آمادگی جسمانی: چابکی انعطاف‌پذیری آمادگی جسمانی: استقامت قلبی تنفسی گفت‌و و لباس ورزشی دانشی: بلوغ و ورزش (رویه دختران) دانشی: رفتارهای تغذیه‌ای نوجوانان دانشی: آسیب‌های عمومی رایج در ورزش دانشی: وضعیت درست بدن در امور روزمره دانشی: فعالیت بدنی و فواید آن دانشی: ایمنی بازی و ورزش در شرایط متنوع آب و هوایی	۲۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	۲			
راهبر و هدایت‌کننده یاددهی - یادگیری: تدارک و طراحی آموزشی مناسب با استفاده از تمرینات حرکتی متنوع و جذاب متناسب با سرفصل‌های دروس		یادگیرنده فعال: انجام تکالیف حرکتی و تمرینات در منزل با مشاهده و بهره‌مندی از آموزش‌های مجازی و حضوری		آموزش انواع برنامه‌های ورزشی مناسب اعضای خانواده									
مهارت‌های حرکتی حضوری، مؤلفه‌های آمادگی جسمانی آفلاین، دانش‌های آفلاین و حضوری		شبکه رشد			فیلم‌ها و محتواهای آموزش تربیت بدنی ویژه دانش‌آموزان و معلمان								
حضوری / غیر حضوری (خط آفلاین) / آنلاین (برخط)		شبکه شاد			فیلم‌ها و محتواهای آموزش تربیت بدنی ویژه دانش‌آموزان و معلمان								
دانش آموز		مهارت‌های حرکتی و تمرینات در منزل با مشاهده و بهره‌مندی از آموزش‌های مجازی و حضوری		شبکه رشد			آمادگی جسمانی: استقامت عضلانی آمادگی جسمانی: قدرت عضلانی آمادگی جسمانی: چابکی انعطاف‌پذیری آمادگی جسمانی: استقامت قلبی تنفسی گفت‌و و لباس ورزشی دانشی: بلوغ و ورزش (رویه دختران) دانشی: رفتارهای تغذیه‌ای نوجوانان دانشی: آسیب‌های عمومی رایج در ورزش دانشی: وضعیت درست بدن در امور روزمره دانشی: فعالیت بدنی و فواید آن دانشی: ایمنی بازی و ورزش در شرایط متنوع آب و هوایی			۲۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری		۲	
دوره / شاخه / پایه / درس													
تربیت بدنی / هفتم / دوره اول متوسطه													

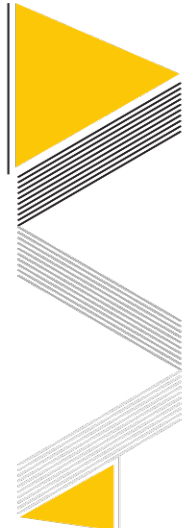
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

۱۰۴

مخاطبان برنامه	خانواده	مسئول تربیت: همکاری با معلم از طریق تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف حرکتی در منزل و تأمین وسایل ورزشی مورد نیاز در منزل	
	مدیریت مدرسه	سازمان‌دهنده و هماهنگ‌کننده: تمهید مقدمات، هدایت و نظارت بر اجرای درس تربیت بدنی	
	معلم	راهنما و هدایت‌کننده یاددهی - یادگیری: تدارک و طراحی آموزشی مناسب با استفاده از تمرینات حرکتی متنوع و جذاب متناسب با سرفصل دروس	
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: انجام تکالیف حرکتی و تمرینات در منزل با مشاهده و بهره‌مندی از آموزش‌های مجازی و حضوری	
شبه‌های ارزشیابی	حضور غیر حضوری (بیرون خط) (برخط) online	مهارت‌های حرکتی حضوری، مؤلفه‌های آمادگی جسمانی آفلاین، دانش‌ها آفلاین و حضوری	
	رسانه‌های پشتیبان	استانی	آموزش انواع بازی‌ها و سرگرمی‌های بومی و محلی قابل اجرا با اعضای خانواده
		سراسری	آموزش انواع برنامه‌های ورزشی مناسب اعضای خانواده
		شبکه شاد	آموزش مهارت‌های ورزشی قابل اجرا در خانه، تمرینات آمادگی جسمانی متناسب با سرفصل‌های درس
شبکه رشد	فیلم‌ها و محتواهای آموزش تربیت بدنی ویژه دانش‌آموزان و معلمان		
راهبردهای یاددهی - یادگیری	روش تدریس	بخش حضوری: براساس کتاب راهنمای معلم بخش غیر حضوری: فعالیت‌های آمادگی جسمانی با روش فراگیر، وظیفه‌ای، شخصی‌سازی شده و خودارزیابی. دروس دانشی با روش پروژه، اکتشافی	
	محتوا	غیر حضوری آمادگی جسمانی: استقامت عضلانی آمادگی جسمانی: قدرت عضلانی آمادگی جسمانی: توان انقباضی یا تفجری با آمادگی جسمانی: انعطاف‌پذیری آمادگی جسمانی: استقامت قلبی تنفسی دانشی: بهداشت روان با ورزش دانشی: نکات عمومی تغذیه در ورزش دانشی: تأثیر برخی از وسایل و رفتارهای پرکاربرد زندگی بر سلامت ساختار قامت دانشی: آسیب‌های رایج مفاصل و استخوان‌ها در ورزش دانشی: آمادگی جسمانی و اجرای آن دانشی: ایمنی بازی و ورزش در طبیعت	
زمان آموزش	حضور	مهارت‌های والیبال مهارت‌های بسکتبال مهارت‌های هندبال مهارت‌های بدنپوش مهارت‌های تنیس روی میز	
	غیر حضوری	مهارت‌های والیبال مهارت‌های بسکتبال مهارت‌های هندبال مهارت‌های بدنپوش مهارت‌های تنیس روی میز	
ساعت	حضور	۳۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	
	غیر حضوری	۳۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	
دوره/شاخه/پایه/درس	حضور	تربیت بدنی / هشتم / دوره اول متوسطه	
	غیر حضوری	تربیت بدنی / هشتم / دوره اول متوسطه	

مقطعین برنامه	خانواده	مشئول تربیت: همکاری با معلم از طریق تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف حرکتی در منزل و تأمین وسایل ورزشی مورد نیاز در منزل	
		مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ کننده: تمهید مقدمات، هدایت و نظارت بر اجرای درس تربیت بدنی
معلم	معلم	راهبر و هدایت کننده یاددهی - یادگیری: تدارک و طراحی آموزشی مناسب با استفاده از تمرینات حرکتی متنوع و جذاب متناسب با سرفصل های دروس	
		یادگیرنده فعال: انجام تکالیف حرکتی و تمرینات در منزل با مشاهده و بهره مندی از آموزش های مجازی و حضوری	
شيوه های ارزشیابی	حضوری / غیر حضوری (خطی / بیرون خطی) / online (برخط)	مهارت های حرکتی حضوری، مؤلفه های آمادگی جسمانی آفلاین، دانش های آفلاین و حضوری	
رسانه های آموزشی رسانه های پشتیبان	استانی	آموزش انواع بازی ها و سرگرمی های بومی و محلی قابل اجرا با اعضای خانواده	
	سراسری	آموزش انواع برنامه های ورزشی مناسب اعضای خانواده	
	شبکه شاد	آموزش مهارت های ورزشی قابل اجرا در خانه، تمرینات آمادگی جسمانی متناسب با سرفصل های دروس	
	شبکه رشد	فیلم ها و محتواهای آموزش تربیت بدنی ویژه دانش آموزان و معلمان	
راهبردهای یاددهی - یادگیری	روش تدریس	بخش حضوری: براساس کتاب راهنمای معلم بخش غیر حضوری: فعالیت های آمادگی جسمانی با روش فراگیر، وظیفه ای، شخصی سازی شده و خودارزیابی. دروس دانشی با روش پروژه، اکتشافی	
محتوا	غیر حضوری	آمادگی جسمانی: استقامت عضلانی آمادگی جسمانی: قدرت عضلانی آمادگی جسمانی: سرعت آمادگی جسمانی: انعطاف پذیری آمادگی جسمانی: استقامت قلبی تنفسی دانشی: کنترل وزن با تعادل انرژی در بدن دانشی: وضعیت بدنی و نامعجاری های شایع آن دانشی: اصول مراقبت از زخم هنگام ورزشی دانشی: برنامه ریزی برای حفظ و ارتقای آمادگی جسمانی دانشی: ایمنی اماکن و وسایل ورزشی	
	حضوری	مهارت های هندبال مهارت های بسکتبال مهارت های والیبال مهارت های بدمینتون مهارت های تنیس روی میز بازی های بومی و محلی پیاده روی	
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیرحضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	
	جلسه	۲	
دوره /شاخه /پایه /درس		تربیت بدنی / نهم / دوره اول متوسطه	

۱- محتوا

در وضعیت زرد محتوای آموزشی بخش‌های دانشی و آمادگی جسمانی به صورت غیر حضوری و محتوای بخش‌های مهارت‌های حرکتی به صورت حضوری انجام می‌شود.

۲- روش‌های تدریس

در کتاب راهنمای معلم روش‌های تدریس درس تربیت‌بدنی به تفصیل ارائه شده است که در آموزش‌های حضوری قابل اجراست. در شرایط آموزش‌های غیر حضوری درس تربیت‌بدنی روش‌های تدریس متناسب با هر یک از محتواهای این درس در دوره‌های مختلف تحصیلی به شرح جدول زیر پیشنهاد می‌شود:

روش‌های تدریس پیشنهادی	محتوا	نوع آموزش	دوره تحصیلی
بر اساس کتاب راهنمای معلم (آموزش به روش درک بازی و...)	مهارت‌های ورزشی	حضوری	اول متوسطه
روش وظیفه‌ای روش شخصی‌سازی شده روش آموزش فراگیر روش خودارزیابی	آمادگی جسمانی	غیر حضوری	
اکتشافی روش پروژه	موضوعات دانشی		

■ **روش وظیفه‌ای:** در این روش یادگیرنده وظایف حرکتی تعیین شده توسط معلم را انجام می‌دهد و معلم نیز بازخورد فردی ارائه می‌دهد. این روش برای تمرین فردی طراحی شده است، لذا در آموزش‌های مجازی نیز کاربرد زیادی دارد؛ به عنوان مثال معلم می‌تواند تکالیف حرکتی شامل تمرینات آمادگی جسمانی را به صورت کلی تجویز کند و هر یک از دانش‌آموزان با توجه به زمان در اختیار در منزل، تمرینات مربوط را انجام دهند و گزارش آن را در کارنامه‌ی تکالیف حرکتی در منزل ثبت و ارائه کنند.

■ **روش شخصی‌سازی شده:** روش شخصی‌سازی شده، برنامه‌ای است که بر اساس تفاوت‌های توانایی‌های جسمی و شناختی یادگیرنده تهیه شده است. در این روش معلم به هر دانش‌آموز اجازه می‌دهد که با سرعت عمل خود، تکالیف یادگیری تجویز شده توسط معلم را انجام دهد و پیشرفت کند. پیام اصلی این روش این است که دانش‌آموزان در حد توانشان سریع و در حد نیازشان آهسته پیشرفت کنند. تمرکز اصلی این روش بر پاسخ به نیازهای هر فرد یادگیرنده در آموزش است تا در

جریان یادگیری ضمن احساس راحتی، انگیزه و از همه مهم تر اعتماد به نفس خود را ارتقا داده و طعم موفقیت را نیز بچشد. در این روش دانش آموزان همه در حال یادگیری در مسیر اهداف یکسان هستند، اما مسیرهای دستیابی به اهداف مشترک، به سطح پیشرفت فردی و سبک یادگیری دانش آموز بستگی دارد. این روش یکی از روش های مؤثر در آموزش های مجازی درس تربیت بدنی است و به معلم این امکان را می دهد تا از امکانات، فضا و انواع رسانه های آموزشی قابل استفاده در فضای مجازی (فیلم، عکس، پوستر و ...) بهره لازم را ببرد.

ویژگی های این روش عبارت اند از:

■ **محتوا:** فهرست محتوا و تکالیف بر اساس نتایج پیش آزمون، به هر دانش آموز ارائه می شود و پیگیری و اجرای تکالیف توسط دانش آموز صورت می گیرد.

■ **کنترل مدیریتی:** سیاست ها توسط معلم و مدیریت اجرای تکالیف توسط دانش آموزان صورت می پذیرد و اولیا در منزل نقش نظارتی خواهند داشت.

■ **تکالیف:** با هدف درگیرسازی دانش آموزان در فعالیت های حرکتی ارائه می شود و بیشتر تکالیف برای تمرین انفرادی طراحی شده است و دانش آموزان موظف به انجام، ثبت و گزارش دهی تکالیف به معلم هستند.

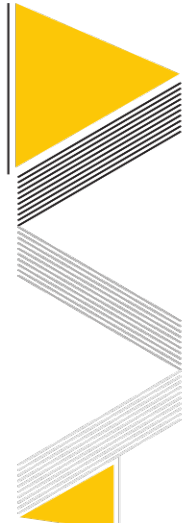
■ **تعاملات آموزشی:** به طور متوسط در هر جلسه آموزش یک بازخورد توسط معلم ارائه می شود.

■ **تعیین روال عمل:** سرعت عمل یادگیری توسط هر دانش آموز تعیین می شود. دانش آموز تصمیم می گیرد که چه زمان، تمرین را آغاز و به پایان برساند.

■ **پیشبرد تکالیف:** کنترل پیشرفت تکالیف یادگیری در دست دانش آموزان است، نه معلم. هر دانش آموز بر اساس توان خود در فعالیت های یادگیری شرکت دارد و از یک مرحله به مرحله دیگر می رود. از این رو در آموزش آمادگی جسمانی می توان به راحتی از این روش آموزش استفاده کرد.

■ **روش آموزش فراگیر:** در این روش معلم چندین سطح عملکرد برای موفقیت همه دانش آموزان ارائه می کند. دانش آموز سطح عملکرد را بر اساس توانایی خود انتخاب می کند و در تکالیف یادگیری آن شرکت می کند؛ به عنوان مثال، در آموزش تمرینات قدرت و استقامت عضلانی آمادگی جسمانی، معلم چندین سطح تمرین (ساده به دشوار) ارائه می کند و دانش آموز با توجه به توانایی خود یکی از سطوح تمرینی را انتخاب کرده و در تمرینات آن شرکت می کند.

■ **روش خودارزیابی:** در این روش دانش آموزان خود را در مقایسه با برگه معیارهای تعیین شده توسط معلم در هر جلسه ارزیابی می کنند. در حقیقت در این روش دانش آموزان بر عملکرد خود نظارت می کنند؛ به عنوان مثال، معلم هنجارهای مدنظر در انعطاف پذیری را در هر جلسه آموزش مشخص می کند و دانش آموزان بر اساس اطلاعات آن هنجارها خودارزیابی می کنند و به معلم در پایان کلاس بازخورد ارائه می دهند.

■ **روش پروژه:** این روش در آموزش موضوعات دانشی درس تربیت‌بدنی، در بستر فضای مجازی بسیار پرکاربرد و قابل‌اجراست.

در شروع آموزش، معلم‌اشکال پروژه در درس تربیت‌بدنی را به شرح زیر معرفی کرده و دانش‌آموزان را در انتخاب مناسب آنها راهنمایی می‌کند. برای این کار معلم می‌تواند نمونه‌هایی از پروژه‌های دانش‌آموزی در سال‌های گذشته را نیز نمایش دهد.

- تهیه گزارش با مراجعه به منابع علمی همچون کتاب و مقالات موجود در بستر اینترنت و اپلیکیشن‌ها
- تهیه گزارش بر اساس ضبط مشاهدات در محیط زندگی
- تهیه گزارشی بر اساس مصاحبه با افراد مختلف در خانواده
- تهیه روزنامه‌دیواری
- کشیدن نقاشی و داستان‌نویسی
- ساخت ابزار و ماکت وسیله ورزشی

پس از معرفی موضوعات دانشی درس تربیت‌بدنی - بر اساس کتاب‌های راهنمای معلم - معلم فهرستی از عناوین موضوعات مرتبط را تهیه کرده و در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد تا هر دانش‌آموز با مشورت اولیای خود و مطابق باذوق و علاقه، موضوعی از این فهرست را انتخاب کند. پس از انتخاب موضوعات توسط دانش‌آموزان، برای هدایت و ارزیابی بهتر پروژه رهنمودهای زیر قابل استفاده است:

- آگاه‌سازی دانش‌آموزان با هدف و حدود انتظارات پروژه
- آگاه‌سازی والدین در جریان پروژه، هدف‌ها و انتظارات آن
- درخواست اعلام زمان‌بندی اجرای پروژه و ارائه گزارش از دانش‌آموز
- نظارت مستمر بر فرایند انجام پروژه‌ها با دریافت گزارش
- دادن فرصت مشخص به دانش‌آموزان برای گزارش پروژه خود به شما (معلم) و سایر هم‌کلاسی‌های خود
- معرفی پروژه‌های بهتر و بایگانی آنها در مدرسه و نمایش در معرض عموم

روش اکتشافی: در آموزش به روش اکتشافی در فضای مجازی لازم است معلم با طراحی آموزشی مناسب و بهره‌مندی از امکانات فضای مجازی از انواع رسانه‌های مختلف آموزشی (فیلم، عکس، پاورپوینت و...) بهره کافی را ببرد.

یادگیری اکتشافی فرایندی است که دانش‌آموز با راهنمایی معلم، اصل یا قانونی را کشف نموده و مسئله‌ای را حل می‌کند. در این روش معلم با طرح سؤالات مناسب، جواب‌های نادرست دانش‌آموزان را به سمت جواب‌های درست هدایت می‌نماید. معلم باید کلاس را در جهت صحیح و مسیر معینی حفظ نماید به طوری که از حالت کاوش و پویایی شاگردان کاسته نشود. در این روش، معلم دانش‌آموزان را وادار به فکر کردن می‌کند و آنها را برای رسیدن به پاسخ درست تشویق می‌نماید.

برای مثال در آموزش «سبک زندگی من» در پایه دهم:

- معلم فکر کردن را در دانش‌آموزان با گفت‌وگو و طرح پرسش برمی‌انگیزد و از آنها می‌خواهد با ارائه نمونه‌هایی از سبک‌های زندگی افراد مختلف، ویژگی‌های سبک زندگی را دنبال کنند.
- معلم پس از ارائه چند ویژگی سبک زندگی، چک‌لیستی را برای بررسی کردن سبک زندگی به دانش‌آموزان ارائه می‌نماید.
- معلم باید اطمینان حاصل کند که دانش‌آموزان مسئله را فهمیده‌اند و بدانند که دنبال چه چیزی می‌گردند و چگونه باید این چک‌لیست را پر کنند.
- معلم پس از مقایسه چند سبک زندگی معرفی شده توسط دانش‌آموزان، دسته‌بندی محاسن و معایب سبک زندگی فعال و غیرفعال را برای دانش‌آموزان ذکر می‌کند.
- پس از اطمینان از درک اهمیت ضرورت سبک زندگی فعال توسط دانش‌آموزان، فعالیت‌هایی را ارائه می‌نماید که به شکل‌گیری انواع الگو برای داشتن سبک زندگی فعال می‌انجامد.
- در نهایت با راهنمایی دانش‌آموزان به آنها کمک می‌کند تا بهترین الگوی سبک زندگی فعال مناسب خود را کشف و ارائه کنند.

۳- ارزشیابی

بخش آموزش‌های حضوری:

در ارزشیابی بخش حضوری این درس که شامل آموزش مهارت‌های ورزشی است، معلم به صورت مستمر و در جریان آموزش به کمک روش‌های مختلفی از جمله ارزیابی معلم، خودارزیابی و ارزیابی همسالان با استفاده از ابزارهای رایج در تربیت بدنی همچون چک‌لیست خودارزیابی، چک‌لیست ارزیابی پروژه، چک‌لیست مشاهده رفتار، کارنمای ثبت تکالیف منزل، آزمون‌های کتبی آنلاین و... وضعیت دانش‌آموزان را در طول آموزش‌های حضوری سال تحصیلی ارزیابی می‌کند.

بخش آموزش‌های غیرحضوری:

در ارزشیابی بخش غیرحضوری این درس که شامل آموزش آمادگی جسمانی و موضوعات دانشی است، معلم به صورت مستمر و در جریان آموزش به کمک روش‌های مختلفی از جمله خودارزیابی و ارزیابی والدین با استفاده از ابزارهای رایج در تربیت بدنی همچون چک‌لیست خودارزیابی، چک‌لیست ارزیابی پروژه، چک‌لیست مشاهده رفتار، کارنمای ثبت تکالیف منزل، آزمون‌های کتبی آنلاین و... وضعیت دانش‌آموزان را در طول آموزش‌های غیرحضوری سال تحصیلی ارزیابی می‌کند.

جدول راهنمای ارزشیابی نمره درس تربیت بدنی دوره اول متوسطه در شرایط زرد مدارس در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

نوع آموزش	محتوای آموزشی	ملاک‌های ارزیابی	روش سنجش و ارزیابی	ابزار جمع‌آوری داده‌ها
حضور	بخش مهارت‌های ورزشی (۱۰ نمره)	رفتارهای فردی و اجتماعی (پوشش ورزشی، حضور به موقع، اجرای تکالیف و مسئولیت‌پذیری، کنترل هیجانات و احترام به دیگران، رعایت بهداشت فردی و عمومی و...)	ارزیابی همسالان خودارزیابی ارزیابی معلم	چک‌لیست مشاهده رفتار دفتر گزارشات سرگروه چک‌لیست ارزیابی از خود یا دیگران
		سطح مهارت‌های ورزشی (مهارت‌های مدنظر در هر نیمسال)	ارزیابی همسالان خودارزیابی ارزیابی معلم	چک‌لیست ثبت رکورد چک‌لیست مشاهده رفتار
		امتیازات کسب‌شده در انجام بازی‌ها و رقابت‌های کلاسی	ارزیابی همسالان ارزیابی معلم	چک‌لیست ثبت امتیازات
		به‌کارگیری قوانین و مقررات و استراتژی‌ها در بازی‌های ورزشی	ارزیابی همسالان ارزیابی معلم	چک‌لیست مشاهده رفتار
		مشارکت فعال در تمرینات و بازی‌های ورزشی	ارزیابی همسالان ارزیابی معلم	چک‌لیست مشاهده رفتار
غیرحضور	آمادگی جسمانی (۸ نمره)	شناخت مفاهیم و اصول آمادگی جسمانی	ارزیابی معلم	چک‌لیست ارزیابی پروژه آزمون‌های کتبی آنلاین
		انجام تمرینات و تکالیف حرکتی آمادگی جسمانی	ارزیابی معلم ارزیابی والدین	کارنمای ثبت تکالیف حرکتی در منزل پوشه کار چک‌لیست مشاهده رفتار
	موضوعات دانشی (۲ نمره)	سطح آمادگی جسمانی (فاکتورهای مدنظر در هر نیمسال)	خودارزیابی ارزیابی والدین	چک‌لیست مشاهده رفتار آزمون‌های آمادگی جسمانی
		شناخت موضوعات مربوط به زندگی فعال	ارزیابی معلم	چک‌لیست ارزیابی پروژه گزارش تکالیف منزل آزمون‌های کتبی آنلاین

۴- رسانه‌های پشتیبان

سامانه ملی رشد

در آموزش‌های غیرحضوری معلمان می‌توانند از انواع فیلم‌های آموزشی تربیت‌بدنی بارگذاری شده بر روی سامانه ملی رشد، به‌عنوان پشتیبان برنامه درسی استفاده کنند؛ عناوین این فیلم‌ها عبارت‌اند از:

■ فیلم آموزش بسکتبال ویژه معلمان تربیت‌بدنی پایه هفتم

■ فیلم آموزش والیبال ویژه معلمان تربیت‌بدنی پایه هشتم

■ فیلم آموزش هندبال ویژه معلمان تربیت‌بدنی پایه نهم

علاوه بر فیلم‌های آموزشی مذکور تعدادی فیلم آموزشی ویژه دانش‌آموزان بر روی سامانه رشد موجود است که بهره‌مندی از آنها در آموزش‌های مجازی علاوه بر ایجاد تنوع در آموزش، برای دانش‌آموزان نیز جذاب و دل‌چسب خواهد بود. عناوین فیلم‌های آموزشی درس تربیت‌بدنی ویژه دانش‌آموزان عبارت‌اند از:

■ فیلم ورزش زورخانه ویژه دانش‌آموزان دوره اول متوسطه

■ فیلم ورزش پیاده‌روی در کوهستان ویژه دانش‌آموزان دوره اول متوسطه

همچنین توصیه می‌شود با امکانی که این سامانه در اختیار کاربران قرار داده است، معلمان نسبت به بارگذاری محتواهای آموزشی مناسب اقدام نمایند.

■ سامانه شاد:

حوزه تربیت‌بدنی و سلامت در شبکه شاد دارای کانال‌های متنوعی از جمله کانال تربیت‌بدنی و سلامت، کانال کانون‌های ورزشی، کانال تغذیه سالم، وزن سالم و زندگی سالم و کانال باشگاه مجازی بدن‌سازی و آمادگی جسمانی است. در هر یک از این کانال‌ها، محتوای متنوعی برحسب موضوع بارگذاری شده است. در کانال تربیت‌بدنی و سلامت محتوای درسی تمام پایه‌های تحصیلی از اول ابتدایی تا دوازدهم در بخش‌های دانشی، آمادگی جسمانی، مهارت‌های ورزشی، انواع بازی‌های ورزشی در خانه، ورزش صبحگاهی، سرگرمی‌های ورزشی و مباحث اخلاقی و تربیتی بارگذاری شده است. همچنین در کانال کانون‌های ورزشی، آموزش ۸ رشته ورزشی (والیبال، بسکتبال، هندبال، فوتسال، بدمینتون، طناب‌زنی و حرکات اصلاحی) ارائه شده است.

■ رسانه سراسری و استانی:

از ظرفیت‌های رسانه‌های ملی و محلی می‌توان در قالب تولید فیلم‌های آموزشی دانش‌آموزان برای آموزش مؤلفه‌های آمادگی جسمانی، بخش‌های دانشی و بازی‌های حرکتی در منزل بهره برد.

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- دانش آموز:

- رعایت مراحل گرم کردن و سرد کردن بدن هنگام انجام تکالیف حرکتی در منزل
- داشتن پوشش ورزشی مناسب برای انجام تکالیف حرکتی در منزل
- رعایت نکات بهداشتی و تغذیه‌ای انجام فعالیت‌های حرکتی در منزل
- انجام تکالیف حرکتی و دانشی هر جلسه آموزش در منزل و ثبت و گزارش دهی به موقع به معلم
- پیگیری، مشاهده و بهره‌مندی از فیلم‌های آموزش مجازی

- معلم:

- داشتن طراحی آموزشی در هر جلسه آموزش براساس بودجه‌بندی ارائه شده
- تدارک انواع رسانه‌های آموزشی مناسب فضای مجازی در هر جلسه
- بهره‌مندی از محتواهای آموزشی مناسب در رسانه‌های رشد و شاد
- تدارک و طراحی انواع تمرینات حرکتی با تأکید بر تمرینات انفرادی
- هدایت و راهبری و نظارت بر عملکرد دانش‌آموزان در منزل از طریق ارتباط با دانش‌آموز و اولیا
- انجام ارزشیابی براساس دستورالعمل ارائه شده
- برگزاری جلسات مجازی با اولیا با هدف تدارک محیط آموزشی مناسب در منزل

- مدیریت مدرسه:

- همکاری با معلمان در تمهید مقدمات و اجرای هر چه بهتر آموزش‌های حضوری و غیرحضوری
- برقراری ارتباط با اولیا و مطلع کردن آنها از شرایط و امکانات لازم برگزاری کلاس‌ها و آزمون‌های غیرحضوری
- نظارت بر آموزش‌های مجازی درس تربیت بدنی براساس بودجه‌بندی ارائه شده
- نظارت بر رعایت موازین و ارزش‌های فرهنگی و دینی در جریان آموزش‌های مجازی

- خانواده:

- تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف حرکتی در منزل
- همکاری در تأمین وسایل ورزشی در منزل
- نظارت بر انجام فعالیت‌ها و رعایت مراحل گرم کردن، سرد کردن و ایمنی فعالیت‌های حرکتی در منزل
- نظارت بر رعایت مسائل بهداشتی و تغذیه دانش‌آموزان در هنگام انجام تکالیف حرکتی در منزل
- همکاری با معلم در اجرا و ارزشیابی هر چه بهتر آموزش‌های غیرحضوری
- فراهم آوردن محیطی امن و مناسب برای انجام فعالیت‌های حرکتی در منزل
- شرکت در جلسات مجازی ویژه اولیا

راهنمای درس کار و فناوری

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

مخاطبان برنامه	خانواده	
	مدیریت مدرسه	معلم
مخاطبان برنامه	دانش آموز	
	یادگیرنده فعال: دانش آموز نقش اصلی در ساخت پروژه‌ها را دارد و معلم به عنوان راهنماست.	
شیوه‌های ارزش‌یابی	حضوری (بیرون خط) / غیرحضوری (برخط) / online	
	ارزش‌یابی به مثابه یاددهی - یادگیری: مشاهدات معلم از میزان مشارکت دانش‌آموزان در انجام فعالیت در کلاس و منزل (۵ نمره) شامل: ابراز علاقه نسبت به انجام فعالیت و مشارکت فعال در انجام آن/ بهره‌گیری از اطلاعات و تجربیات خود در ارتباط با انجام فعالیت/ رعایت نظم و ترتیب از طریق انجام به موقع فعالیت و ارائه گزارش آن بررسی نتایج کار دانش‌آموزان در کتاب درسی (۵ نمره) شامل: پرکردن جداول کتاب درسی/ پاسخ به پرسش‌های کتاب درسی/ تعامل مؤثر با دبیر کار و فناوری و رفع اشکال/ ارسال پژوهش‌های مورد نظر دبیر کار و فناوری برای تکمیل فرایند آموزش بررسی تکالیف عملی (رایانه‌ای و کارگاهی) با رویکرد استفاده از وسایل ساده و موجود در منزل) که در طول سال تحصیلی توسط دانش‌آموز انجام می‌شود (۱۰ نمره) شامل: عکس‌های تهیه شده از مراحل کار و پایان کار/ یا فیلم‌های کوتاه آماده شده از مراحل کار و پایان کار/ تکمیل خودارزیابی توسط دانش‌آموز برای فعالیت انجام شده/ آمادگی لازم برای ارائه گزارش و پاسخ به سؤالات مرتبط با آن	
رسانه‌های آموزشی	استانی	همکاری با دبیرخانه کار و فناوری و گروه‌های آموزشی استان‌ها برای تهیه فیلم‌های آموزشی
	کلوزیون	تعیین ناظر بر تهیه فیلم‌های آموزشی صداوسیما
	سراسری	ایجاد کانال و گروه ویژه دبیران کاروفناوری اول متوسطه به تفکیک پایه (کانال گروه باید هر سال ثابت باشد و حذف نشود)
	شبکه شاد	بارگذاری کلیپ‌های آموزشی برای پودمان‌های کار و فناوری در سایت شبکه رشد با نظارت دفتر تألیف کتاب‌های درسی دانش‌آموز به شبکه رشد مراجعه نماید. www.roshd.ir
رسانه‌های پشتیبان	فضای مجازی	شبکه رشد
	رشته‌های پشتیبان	شبکه رشد
راهنمای یادگیری	روش تدریس	روش‌های فعال در بستر مجازی: یادگیری معکوس، مبتنی بر پروژه
محتوا	غیرحضوری	توانوری و فناوری کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات مستندسازی کسب و کار اشتراک‌گذاری اطلاعات نقشه‌کشی شهریوند الکترونیکی ۱ شهریوند الکترونیکی ۲ امور اداری و مالی الگوریتم ترسیم یا ارائه بازی‌های رایانه‌ای هدایت تحصیلی
	حضوری	کار با چوب پروژه و تکنجاری گیاهان پژوهش و تکنجاری معماری و سازه (مکان‌سازی) الکترونیک کار با فلز تأسیسات مکانیک عمارت خودرو پایش رشد و تکامل کودک صنایع (برجسته‌کاری روی مس) برق سازوکار حرکتی
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیرحضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری
	جلسه	۲
دوره /شاخه /پایه /درس	کاروفناوری / هفتم / دوره اول متوسطه	
	کاروفناوری / هشتم / دوره اول متوسطه	
	کاروفناوری / نهم / دوره اول متوسطه	

۱- محتوا

ملاحظات	حالت زرد		حالت سفید		پایه
	قابل اجرا در منزل به کمک معلم	قابل اجرا به کمک فیلم آموزشی	تجویزی	نیمه تجویزی	
	۴	۷		۱۱ پودمان	هفتم
	۵	۳		۸ پودمان	هشتم
	۶	۵	۷ پودمان	۴ پودمان	نهم

۱۱۵

شرح محتوای پایه هفتم

کتاب کار و فناوری پایه هفتم دارای نه پودمان است که هفت پودمان آن مبتنی بر پروژه نیست و آموزش آن از طریق فیلم آموزشی مناسب و جامع امکان پذیر است. در حالت قرمز چهار پودمان مبتنی بر پروژه براساس ساختار سه وجهی محتوا به صورت نیمه تجویزی است (انتخابی).
— دانش آموز می تواند یا پروژه های کتاب یا پروژه های جایگزین را در منزل بسازد و فیلم فرایند ساخت و محصول نهایی را جهت ارزش یابی برای معلم خود ارسال کند (ارزش یابی آفلاین).

شرح محتوای پایه هشتم

کتاب کار و فناوری پایه هشتم دارای هشت پودمان است که سه پودمان آن مبتنی بر پروژه نیست و آموزش آن از طریق فیلم آموزشی مناسب و جامع امکان پذیر است. پنج پودمان دیگر مبتنی بر پروژه است در حالت قرمز پنج پودمان مبتنی بر پروژه براساس ساختار سه وجهی محتوا به صورت نیمه تجویزی می باشد (انتخابی).
— دانش آموز می تواند یا پروژه های کتاب یا پروژه های جایگزین را در منزل بسازد و فیلم فرایند ساخت و محصول نهایی را جهت ارزش یابی برای معلم خود ارسال کند (ارزش یابی آفلاین).

شرح محتوای پایه نهم

کتاب کار و فناوری پایه نهم دارای یازده پودمان است که چهار پودمان آن مبتنی بر پروژه نیست و آموزش آن از طریق فیلم آموزشی مناسب و جامع امکان پذیر است. در حالت قرمز هفت پودمان مبتنی بر پروژه براساس ساختار سه وجهی محتوا به صورت نیمه تجویزی است (انتخابی).
— دانش آموز می تواند یا پروژه های کتاب یا پروژه های جایگزین را در منزل بسازد و فیلم فرایند ساخت

و محصول نهایی را جهت ارزش‌یابی برای معلم خود ارسال کند (ارزش‌یابی آفلاین).
تذکر مهم: در تمامی پودمان‌های کتاب‌های کار و فناوری دبیر مربوط می‌تواند با ساده‌سازی فعالیت‌های
کارگاهی آنها را اجرایی کند.

۲- روش تدریس

حالت سفید	حالت زرد	ملاحظات
مبتنی بر پروژه	مبتنی بر پروژه و مبتنی بر یادگیری معکوس	

در آموزش‌های نیمه‌حضور و غیرحضور در این درس امکان به‌رندی از انواع روش‌های تدریس فعال فراهم است که برای نمونه سه روش پیشنهادی در آموزش‌های غیرحضور به شرح زیر پیشنهاد می‌شود.

■ **روش اکتشافی:** در آموزش به روش اکتشافی در فضای مجازی لازم است معلم با طراحی آموزشی مناسب و بهره‌مندی از امکانات فضای مجازی، انواع رسانه‌های آموزشی (فیلم، عکس، پاورپوینت و...) را برای هدایت بهتر دانش‌آموزان از قبل فراهم کند.

یادگیری اکتشافی فرایندی است که دانش‌آموز با راهنمایی معلم، اصل یا قانونی را کشف و مسئله‌ای را حل می‌کند. در این روش معلم با طرح سؤالات مناسب، جواب‌های نادرست دانش‌آموزان را به سمت جواب‌های درست هدایت می‌کند. معلم باید کلاس را در جهت صحیح و مسیر معینی حفظ کند؛ به طوری که از حالت کاوش و پویایی دانش‌آموزان کاسته نشود. در این روش، معلم دانش‌آموزان را وادار به فکر کردن می‌کند و آنها را برای رسیدن به پاسخ درست تشویق می‌نماید؛ برای مثال در آموزش مبحث رنگ‌های ایمنی در پودمان کار با فلز پایه هشتم:

ابتدا معلم با نمایش تصویر رنگ‌های ایمنی و طرح پرسش‌هایی، دانش‌آموزان را به فکر کردن وادار و آنها را برمی‌انگیزاند تا احساسی را که رنگ‌های مختلف ایمنی در انسان ایجاد می‌کند، بیان کنند. معلم پس از ارائه چند نمونه از تصاویر کاربرد رنگ‌های ایمنی در مشاغل دیگر، دانش‌آموزان را به سمت شناسایی رنگ‌های وضعیت بدون خطر، هشدار و... هدایت می‌کند.

معلم باید اطمینان حاصل کند که در تمام فرایند آموزشی، دانش‌آموزان ضرورت مسئله را به درستی درک کرده‌اند و بدانند که دنبال چه چیزی می‌گردند و چگونه باید این مراحل را طی کنند. دانش‌آموزان به درک درستی از رنگ‌های ایمنی و ضرورت استفاده از آن در کارگاه‌ها رسیده‌اند.

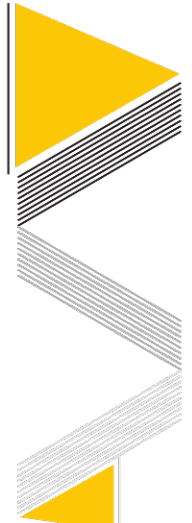
■ **بحث گروهی:** روش بحث گروهی گفت‌وگویی است سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث است. روش بحث گروهی برای کلاس‌هایی حضوری این درس به راحتی قابل اجرا است؛ ولی در روش آموزش مجازی نیز می‌توان دانش‌آموزان را به گروه‌های کوچک

حداکثر پنج نفره تقسیم کرد و با بهره‌مندی از امکانات فضای مجازی، گفت‌وگوها را در آن بستر انجام داد. در این روش، معمولاً معلم موضوع یا مسئله اصلی درس را مطرح می‌کند و دانش‌آموزان درباره آن به مطالعه، اندیشه، بحث و اظهار نظر می‌پردازند و نتیجه می‌گیرند؛ بنابراین برخلاف روش سخنرانی در این روش، دانش‌آموزان در فعالیتهای آموزشی شرکت می‌کنند و مسئولیت یادگیری را به عهده می‌گیرند. آنان در ضمن مباحثه، از اندیشه و نگرش‌های خود با ذکر دلایل متکی بر حقایق، مفاهیم و اصول علمی دفاع می‌کنند. در اجرای صحیح بحث گروهی، دانش‌آموزان باید توانایی سازمان‌دهی عقاید و دیدگاه‌های خود، انتقادات دیگران (چه درست و چه نادرست) و ارزیابی نظرهای مختلف را در ضمن بحث داشته باشند؛ به عبارت دیگر، روش بحث گروهی روشی است که به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا نظرها، عقاید و تجربیات خود را با دیگران در میان بگذارند و اندیشه‌های خود را با دلایل مستند بیان کنند؛ و نتایج گفت‌وگوهای خود را به معلم گزارش کنند. همچنین معلمان می‌توانند با شرکت در گفت‌وگوهای دانش‌آموزان از کم و کیف فعالیتهای آنها مطلع شوند.

■ **روش خودارزیابی:** در این روش دانش‌آموزان خود را در مقایسه با معیارهایی که معلم تعیین کرده است، در هر جلسه ارزیابی می‌کنند. در حقیقت در این روش دانش‌آموزان به صورت خودخوان محتوای دروس را مطالعه می‌کنند و بر عملکرد خود نظارت می‌کنند؛ به عنوان مثال معلم در هر درس مفاهیم و مهارت‌های اساسی و انتظارات یادگیری و معیارهای ارزیابی پیرامون آنها را مشخص می‌کند و دانش‌آموزان موظف‌اند در هر کلاس آموزش مجازی پس از مطالعه درس خود را براساس معیارهای تعیین شده از سوی معلم ارزیابی کنند و در پایان کلاس به معلم بازخورد ارائه دهند.

■ **روش کلاس معکوس:** در این روش دانش‌آموزان موضوعات جدید را از طریق تماشای ویدیوها در خانه با توجه به سرعت یادگیری‌شان و ارتباط بر خط (آنلاین) با معلم یا همسالان خود فرا می‌گیرند و آنچه را قبلاً در قالب تکلیف مربوط به آن درس بود در کلاس باهم انجام می‌دهند. در کلاس درس با کمک معلم با مفهوم درس درگیر می‌شوند. همچنین معلم به جای ایراد سخنرانی این فرصت را دارد که با توجه به نیاز هریک از دانش‌آموزان، راهنمایی‌ها و آموزش‌های لازم را بدهند و با آنان ارتباط ایجاد کند. در حقیقت این شیوه یادگیری را به دانش‌آموز می‌سپارد و به معلم این امکان را می‌دهد که یادگیری تک تک دانش‌آموزان را با توجه به نیازهای فردی آنها تسهیل کند. این روش از دو جزء تشکیل شده است: فعالیتهای یادگیری و تعامل گروهی در کلاس درس و آموزش انفرادی مستقیم با رایانه خارج از کلاس؛ به عنوان مثال دانش‌آموزان می‌توانند برای «پرورش سبزه» فیلم‌های آموزشی مربوطه را در منزل تماشا بر مراحل کار تأمل کنند و در کلاس درس می‌توانند با جای‌گیری در گروه‌های خود نسبت به انجام رساندن فعالیت مورد نظر اقدام کنند و موارد ابهام را با کمک دبیر خود و هم‌کلاسان برطرف کنند.

■ **روش تدریس مبتنی بر تفکر انتقادی:** فرایندی که در آن از مهارت‌های فکری با تفکری به صورت اثرگذار برای کمک به ارزش‌یابی و تصمیم‌گیری درباره باورها و کارها استفاده می‌شود.

برخی از مهارت‌های فکری مورد اشاره در تعریف تفکر انتقادی عبارت‌اند از مقایسه کردن، سنجیدن، ارتباط دادن، استنتاج کردن، طبقه‌بندی کردن، رده‌بندی، قیاس کردن، تصویر کردن، سلسله‌مراتبی کردن، پیش‌بینی کردن، اعتبار دادن، اثبات کردن، تحلیل کردن، و ارزش‌یابی کردن.

۴ مرحله‌ی اجرایی روش تدریس مبتنی بر تفکر انتقادی عبارت است از:

۱- **درک و فهم مسئله:** درک و فهم مسئله از طریق کاربست انواعی از ابزارها و مهارت‌های فکری (سؤال کردن هم اهمیت زیادی دارد).

۲- **دست‌ورزی اطلاعات:** در این مرحله دانش‌آموزان را تشویق می‌کنیم که بر اساس سؤالاتی که طرح کرده‌اند، اطلاعاتی را فراهم آورند، ارائه دهند و اطلاعات تدارک دیده شده را در عمل دست‌ورزی کنند. آنان از طریق این عملیات آنچه را بدان فکر کرده‌اند، ارزش‌یابی می‌کنند و در واقع از طریق این روند به تفکر انتقادی می‌پردازند.

۳- **کاربست اطلاعات داوری شده:** در مرحله‌ی حاضر فعالیت‌های دو مرحله‌ی پیش به ثمر می‌رسد، یعنی آن دسته از افکاری که اندیشیده و داوری شده‌اند، به کار بسته می‌شوند.

۴- **ارائه بازخورد و راهبردهای تکمیلی:** در مرحله‌ی پایانی معلم به دانش‌آموزان درباره‌ی نحوه‌ی عملکردشان بازخورد می‌دهد. افزون بر این سعی می‌کند راهبردهای دیگری هم در اختیار آنان قرار دهد تا در انجام دادن تمرین‌ها از آنها استفاده کند. در ارائه‌ی بازخوردها بیشتر باید به جنبه‌های اصلاحی توجه کرد؛ اما در کنار این نباید از اثر تشویقی و ترغیبی بازخوردها غفلت کرد.

۳- ارزش‌یابی

ملاحظات	حالت زرد	حالت سفید
	مبتنی بر شایستگی (فرایند + نتیجه)	مبتنی بر شایستگی (فرایند + نتیجه)

در آموزش‌های حضوری و غیرحضوری در این درس، ارزش‌یابی دانش‌آموزان شامل دو نوع ارزش‌یابی فرایندی و عملکردی است:

الف) ارزش‌یابی مستمر (۲۰ نمره)

در ارزش‌یابی مستمر آموزش‌های حضوری و غیرحضوری، آموخته‌ها و فعالیت‌های دانش‌آموزان در درس کار و فناوری، در سه بخش ارزیابی می‌شود:

۱- مشاهدات معلم از میزان مشارکت دانش‌آموزان در انجام فعالیت در کلاس و منزل (۵ نمره) شامل:

— ابراز علاقه نسبت به انجام فعالیت و مشارکت فعال در انجام آن

- بهره‌گیری از اطلاعات و تجربیات خود در ارتباط با انجام فعالیت
- رعایت نظم و ترتیب از طریق انجام به‌موقع فعالیت و ارائه گزارش آن
- ۲- بررسی نتایج کار دانش‌آموزان در کتاب درسی (۵ نمره) شامل:
  - پرکردن جدول‌های کتاب درسی
  - پاسخ به پرسش‌های کتاب درسی
  - تعامل مؤثر با دبیر کار و فناوری و رفع اشکال
  - ارسال پژوهش‌های مورد نظر دبیر کار و فناوری برای تکمیل فرایند آموزش
- ۳- بررسی تکالیف عملی (رایانه‌ای و کارگاهی با رویکرد استفاده از وسایل ساده و موجود در منزل) که در طول سال تحصیلی توسط دانش‌آموز انجام می‌شود (۱۰ نمره) شامل:
  - عکس‌های تهیه شده از مراحل کار و پایان کار
  - یا فیلم‌های کوتاه آماده شده از مراحل کار و پایان کار
  - تکمیل خودارزیابی توسط دانش‌آموز برای فعالیت انجام شده
  - آمادگی لازم برای ارائه گزارش و پاسخ به سؤالات مرتبط با آن

۴- رسانه‌های پشتیبان

ملاحظات	حالت زرد
تهیه فیلم، پادکست و سایر رسانه‌های آموزشی (در حد توان) از این طریق آموزش تلویزیون نیز سامان می‌یابد.	

- سامانه ملی رشد:

از جمله فعالیت‌های جذاب در این درس، نمایش فیلم‌های آموزشی است. در سامانه ملی رشد امکان بهره‌مندی از فیلم‌های آموزشی این درس به سهولت فراهم شده است و به معلمان این امکان را می‌دهد تا ضمن ایجاد تنوع در فرایند تدریس خود، از ظرفیت‌های آموزشی آنها نیز بهره‌مند شوند. عناوین فیلم‌های آموزشی کار و فناوری در سامانه ملی رشد به شرح زیر است:

<https://www.aparat.com/v/8zkDp?playlist=370982>

<https://www.aparat.com/v/gweas?playlist=370982>

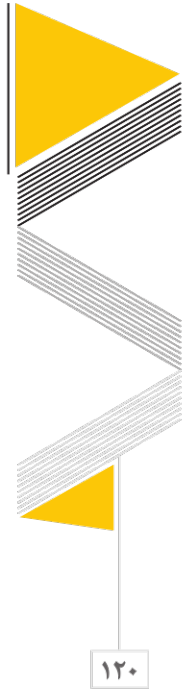
<https://www.aparat.com/v/JQz7M?playlist=370982>

<https://www.aparat.com/v/gAMyC?playlist=370982>

<https://www.aparat.com/v/XnQwx?playlist=370982>

<https://www.aparat.com/v/LpxFK>

<https://www.aparat.com/v/RA CfQ?playlist=360735>

<https://www.aparat.com/v/q6lFP?playlist=360735>
<https://www.aparat.com/v/JfCPZ?playlist=360735>
<https://www.aparat.com/v/mcelw?playlist=360735>
<https://www.aparat.com/v/CFvRQ?playlist=360735>
<https://www.aparat.com/v/hpdNw?playlist=360735>
<https://www.aparat.com/v/1yb7p?playlist=360735>
<https://www.aparat.com/v/u2xgN?playlist=360735>
<https://www.aparat.com/v/OZE2C?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/OZE2C?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/TmWkq?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/kdxKt?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/tpoWn?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/KGCed?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/Cjh0E?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/laegO?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/wA03J?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/jPX27?playlist=347374>
<https://www.aparat.com/v/KsT6G>

— سامانه شاد:

فیلم کوتاه آموزشی در موضوعات مختلف مرتبط با آموزش سلامت در این سامانه بارگذاری شده است. همچنین برخی از فیلم‌هایی که استان‌ها تولید کرده‌اند و متناسب با اهداف برنامه درسی کار و فناوری است، قابل استفاده است. انتظار داریم معلمان نمونه‌های طراحی آموزشی خود در درس کار و فناوری و سایر مطالب علمی و قابل استفاده را با هدف بهره‌مندی سایرین بر روی این سامانه بارگذاری کنند.

— سامانه ملی و محلی:

از ظرفیت‌های رسانه‌های ملی و محلی می‌توان در قالب تولید فیلم‌های آموزشی مناسب بخش غیر حضوری درس کار و فناوری بهره لازم را برد.

— سرویس‌های اشتراک ویدئوی ایرانی:

از سرویس‌های اشتراک‌گذاری ویدئوی ایرانی مانند آپارات به منظور بهره‌مندی حداکثری از فیلم‌های آموزشی و درسی استفاده شود.

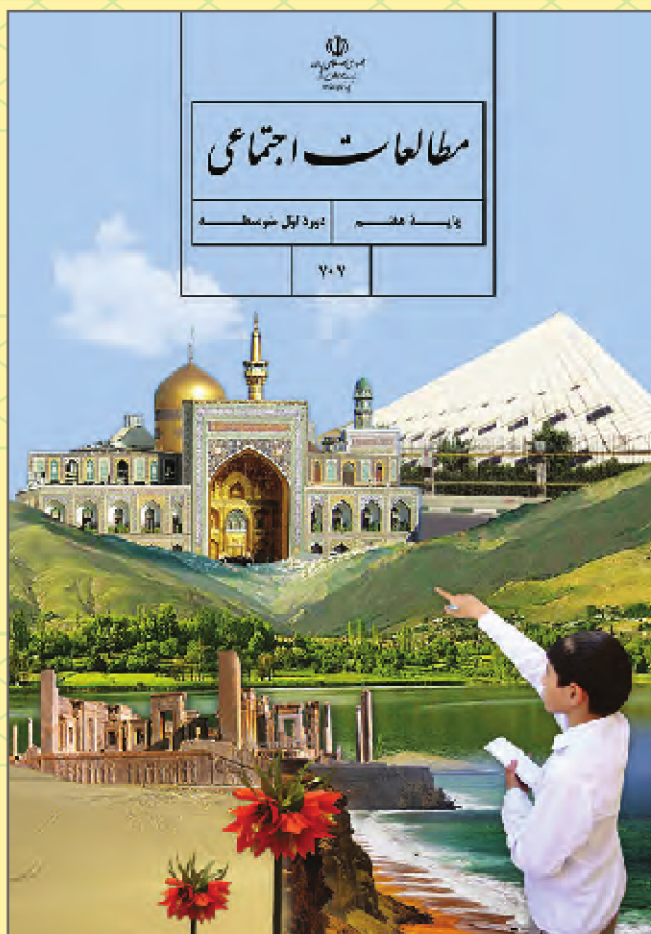

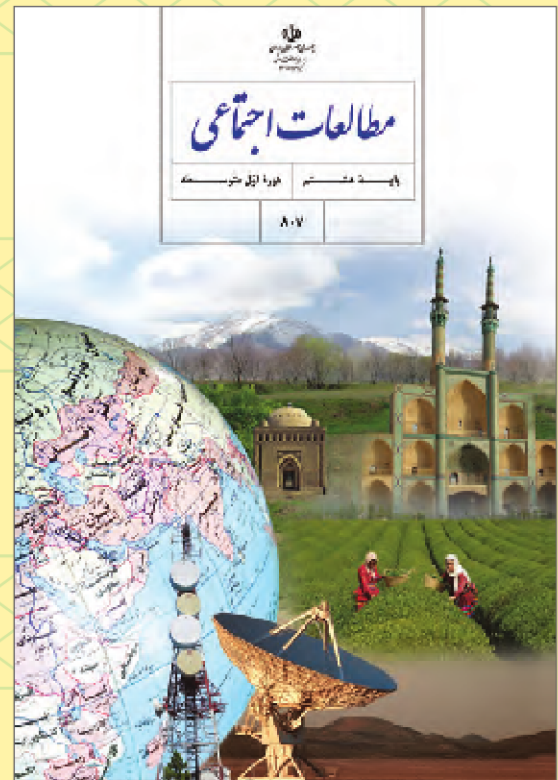
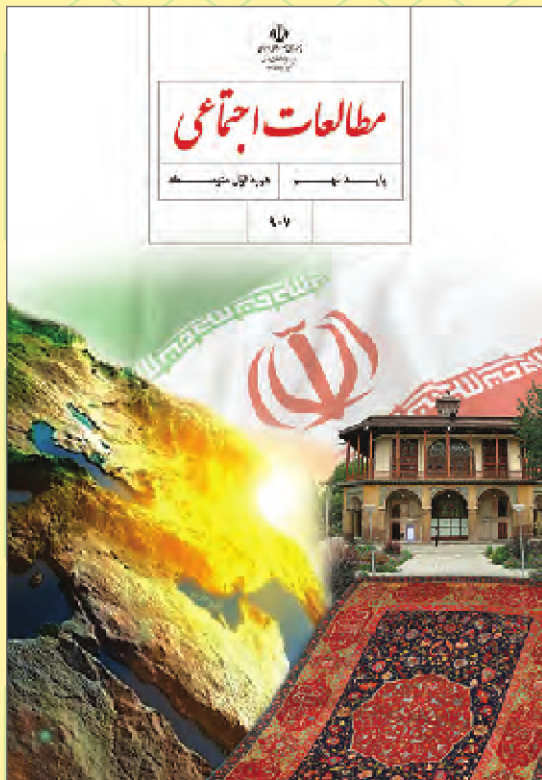
۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

ملاحظات	حالت زرد		
	خانواده	مدیر مدرسه	اختیارات معلم
	<ul style="list-style-type: none"> - تشویق و ترغیب و نظارت بر اجرای تکالیف دانش آموزان در منزل - فراهم آوردن فضای آرام و ساکت در منزل به هنگام برگزاری کلاس های مجازی - همکاری با معلم و مدرسه در برگزاری آزمون های حضوری و غیر حضوری - تقویت حس مسئولیت پذیری و تداوم نظم و انضباط فرزندان - نظارت بر عملکرد فرزندان در آموزش های غیر حضوری به منظور حفظ صداقت در تمام فرایند کلاس اعم از پاسخ به معلم، ارزش یابی و ... - نظارت بر ساعات بیداری دانش آموزان در شب به منظور تأمین خواب به موقع فرزندان و پیشگیری از تبعات شب بیداری های طولانی 	<ul style="list-style-type: none"> - فراهم آوردن امکانات مورد نیاز معلمان در برگزاری آموزش های حضوری و غیر حضوری - برقراری ارتباط با اولیا و مطلع کردن آنها از شرایط و امکانات لازم برگزاری کلاس ها و آزمون های غیر حضوری - تهیه محتوای آموزشی به صورت جزوه، لوح های فشرده و فلش مموری و قرار دادن در دسترس دانش آموزان، در مدارس کمتر برخوردار با امکان پایین دسترسی به اینترنت یا وسایل هوشمند - تأکید بر حضور دانش آموزان در کلاس های برخط در مناطق برخوردار - تأکید بر ارزش یابی و سنجش عادلانه 	<ul style="list-style-type: none"> - طراحی آموزشی مناسب برای هر درس - تدارک انواع رسانه های آموزشی مناسب برای استفاده در فضای آموزش مجازی - تدارک فرصت های یادگیری از طریق گفت و گو های گروهی در فضای مجازی - پیگیری و نظارت مستمر بر انجام تکالیف و فعالیت های کتاب توسط دانش آموزان - بهره مندی از فیلم های آموزشی شبکه های رشد و شاد در آموزش های مجازی - هدایت و راهبری فعالیت های یادگیری دانش آموزان

- دانش آموز:

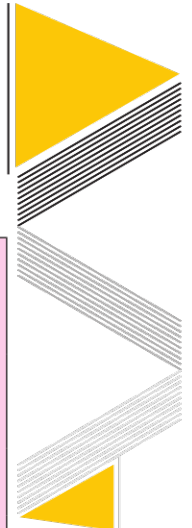
- پیگیری، مشاهده و بهره مندی از فیلم های آموزشی مجازی
- انجام فعالیت های دروس و ثبت و گزارش دهی به معلم
- شرکت در گفت و گو های تعاملی با هم کلاسی ها و معلم به صورت مجازی
- انجام تکالیف دروس، ثبت و گزارش دهی به موقع به معلم
- شرکت در آزمون های آفلاین، برخط (آنلاین) و حضوری
- رعایت صداقت در تمام فرایند تدریس و کلاس اعم از پاسخ گویی به معلم و ارزش یابی ها

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

مداخلات برنامه	خانواده	مسئول تربیت: ایجاد فضایی مناسب برای آموزش غیرحضورى فرزندان در منزل، تشویق و ترغیب ایشان و نظارت بر اجرای تکالیف در منزل هدف عمده فعالیت‌های کتاب آموزش مهارت‌های زندگی و تربیت اجتماعی است و بدون همکاری و همراهی خانواده این امر به درستی تحقق نمی‌یابد. بنابراین در شرایط خاص کنونی مشارکت خانواده‌ها بسیار تأثیرگذار خواهد بود. همکاری با مدرسه و دبیر جهت پیشبرد کار یادگیری و نظارت بر عملکرد دانش‌آموز در خانه.	
	مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ‌کننده: بی‌شک مدیر مدرسه در اجرای کلاس‌های نیمه‌حضورى نقش تأثیرگذارى دارد و نظارت ایشان بر اجرای صحیح دستورالعمل‌های بهداشتی باعث آرامش خانواده‌ها و معلمان خواهد بود. از طرفی آماده کردن زیرساخت‌های IT می‌تواند تأثیر مثبتی بر روند آموزش نیمه‌حضورى داشته باشد.	
	معلم	راهبر و هدایت‌کننده بادهی - یادگیری: معلم به شیوه‌های عالمانه و هنرمندانه، فعالیت‌های متنوع و متکثر یادگیری دانش‌آموزان (یادگیرندگان فعال) را در جهت تحقق اهداف مصوب آموزشی هدایت می‌کند.	
	دانش‌آموز	یادگیرنده فعال: در این شرایط، دانش‌آموز فرصت معنادار کردن یادگیری و مدیریت یادگیری خود را به دست می‌آورد. مدیریت یادگیری مستلزم مهارت‌هایی چون خودبرنامه‌ریزی، خودنظارتی، خودارزش‌یابی، خودبازاندیشی و خودتنظیمی است.	
شیوه‌های ارزشیابی	حضوری / غیرحضوری offline (تیرون خط) online (برخط)	آفلاین: اما در شرایط فعلی ارزش‌یابی براساس نظر معلم و نحوه ارزش‌یابی معلم با توجه به روش تدریس وی است. پس از پایان هر درس و بنا به تشخیص معلم و امکانات در اختیار، آزمون می‌تواند آنلاین یا آفلاین باشد. آنلاین: در حالت عادی ارزش‌یابی مستمر بر اساس فعالیت‌های دانش‌آموز در کلاس یا خارج از کلاس است.	
رسانه‌های آموزشی	رسانه‌های پشتیبان تلویزیون سراسری شبکه شاد فضای مجازی شبکه رشد	استانی	استفاده از فیلم‌های مرتبط با مفاهیم مطالعات اجتماعی در شبکه‌های استانی کشور.
		سراسری	علاوه بر اختصاص دادن زمانی برای تدریس معلمان، از آرشیو تلویزیون برای نمایش فیلم‌های مرتبط با دروس این کتاب در زمان آموزش مانند فیلم‌های حفاظت از محیط‌زیست، جاده ابریشم، قطعاتی از فیلم‌های تاریخی، بحث بهره‌وری، حمل‌ونقل، پیری جمعیت و... استفاده شود.
		شبکه شاد	ارتباط با گروه‌های آموزشی و دبیرخانه کشوری درس مطالعات اجتماعی برای معرفی معلمان موفق در امر تدریس و استفاده از فیلم‌های آموزشی قابل دسترس و جذاب نمودن تدریس مجازی برای دانش‌آموزان و ایجاد زمینه مناسب برای آموزش تعاملی و ارزش‌یابی معلم هر کلاس با دانش‌آموزانش. امکان آموزش آنلاین و تصویری برای معلم فراهم باشد.
		شبکه رشد	استفاده از تجارب معلمان موفق در امر آموزش و استفاده از کتاب معلم (راهنمای تدریس) ارائه فیلم‌های آموزشی درس به درس هر کتاب با هماهنگی گروه مطالعات اجتماعی دفتر تألیف.
راهبردهای یادگیری	روش تدریس	معلمان گرامی همان‌طور که مستحضرد بخشى از کتاب مطالعات اجتماعی بخش مفاهیم است و بخش دیگر حالت مهارتی دارد، بنابراین بخش‌های مفاهیم می‌تواند به صورت آموزش مجازی باشد اما دروسی مانند ترسیم نمودارهای آب و هوایی، مقیاس نقشه، تعیین ساعت در نقاط مختلف جهان، ترسیم خط زمان، اجرای اردو و... نیاز به کلاس‌های حضوری دارد از این رو شما عزیزان با توجه به محتوای کتاب، باید نوع روش تدریس را مدیریت کنید تا بتوانیم به کمک یکدیگر از این شرایط سخت عبور کنیم. در ضمن بهترین روش‌های تدریس عبارت‌اند از: بارش مغزی، کلاس معکوس، پرسش و پاسخ، انجام فعالیت‌های متن کتاب و کاربرگ‌ها.	
محتوا	غیرحضوری	باقی دروس از ۱۷، ۱۶، ۱۳، ۱۰، ۹ و ۱۸ مجموعه ۲۱ و ۱۸ درس	باقی دروس از ۱۷، ۱۶، ۱۳، ۱۰، ۹ و ۱۸ مجموعه ۲۱ و ۱۸ درس
	حضوری	باقی دروس از ۱۷، ۱۶، ۱۳، ۱۰، ۹ و ۱۸ مجموعه ۲۱ و ۱۸ درس	باقی دروس از ۱۷، ۱۶، ۱۳، ۱۰، ۹ و ۱۸ مجموعه ۲۱ و ۱۸ درس
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیرحضورى معادل ۵۰ دقیقه حضورى	
	جلسه	۱/۵	
دوره / شاخه / پایه / درس		مطالعات اجتماعی / هفتم / اول متوسطه	
		مطالعات اجتماعی / هشتم / اول متوسطه	
		مطالعات اجتماعی / نهم / اول متوسطه	

۱- محتوا

زمان تدریس کتاب مطالعات اجتماعی ۳ ساعت در هفته، و زمان آموزشی ما در سال تحصیلی ۲۶ هفته است؛ بنابراین ما ۷۶ ساعت برای تدریس این کتاب زمان داریم. نکات ملاحظه شده در تعیین درس های حضوری و نیمه حضوری:

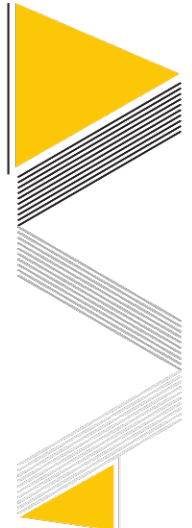
- دروس ناظر به تربیت اجتماعی دانش آموزان، نسبت به دروس تاریخ و جغرافیا در اولویت حضوری بوده اند.
- در دروس جغرافیا، آن دسته از دروسی که نیاز به کار عملی در کلاس دارند، در اولویت حضوری قرار دارند.
- دروسی که نیاز کمتری به مشارک جمعی دانش آموزان و گفت و گوی آنها به شکل حضوری در کلاس داشته اند، در اولویت غیر حضوری قرار گرفته اند.
- دروسی که نیاز به مشاهده ابزار یا تعامل ضروری معلم با دانش آموزان دارند، در اولویت حضوری قرار گرفته اند.
- درسهایی که تعداد فعالیت و کار خواسته های فردی در آنها بیشتر بود، در اولویت غیر حضوری قرار گرفته اند.

۲- روش تدریس

طبق پیشنهادهای مطرح شده در بخش محتوا، نیمی از مفاهیم را به شیوه غیر حضوری با روش هایی چون نمایش فیلم، ارائه به صورت **powerpoint**، استفاده از قلم نوری، و تدریس تعاملی (**Interactive**) آموزش می دهیم. اما در روش حضوری دانش آموزان با حضور در کلاس درس با رعایت فاصله گذاری اجتماعی تحت نظر شما کارهای عملی و فعالیت ها را انجام می دهند. در این کلاس ها شما از روش هایی چون بارش مغزی، کلاس معکوس، پرسش و پاسخ و حتی سخنرانی می توانید استفاده کنید.

- تقریباً یک سوم از دروس مطالعات اجتماعی، مرتبط به تاریخ و معرفی پی در پی و منتظم پدیده های تاریخی است. این دروس به نحوی سلسله وار به هم پیوسته اند. بهترین پیشنهاد برای تدریس ترکیبی این دروس، آن است که ابتدای ورود به بخش تاریخ، به شکل حضوری باشد و هر چند درس یک بار، برای مرور و برجسته سازی نکات و مقاطع تاریخی خاص، یکی از کلاس های حضوری به تاریخ اختصاص یابد.
- در کتاب های مطالعات اجتماعی، بخشی با عنوان «به کار بندیم» وجود دارد. استفاده و تمرکز بر این بخش در فعالیت های خانگی و تدریس های غیر حضوری بسیار اثر بخش و کارآمد است.
- تدریس های غیر حضوری فرصتی بسیار مغتنم برای افزایش تجربه در زمینه آموزش بر اساس رویکرد «حل مسئله» است. معلم گرامی می تواند مسئله ای را متناظر با درس بعدی و همچنین شرایط زمانی و مکانی خود و دانش آموزان، طراحی کند. وی در انتهای هر درس، باید مسئله خود برای درس بعدی را به شکلی روشن و البته کوتاه، صورت بندی کند و به دانش آموزان ارائه دهد. سپس با معرفی منابع لازم و یا حداقل ارجاع دانش آموزان به درس بعدی و مطالعه آن، ایشان را ترغیب به ارائه پاسخ هایی کند که به ذهنشان خطور می کند.

دانش‌آموزان باید سعی کنند تا بهترین جواب را برای جلسه بعدی آماده کنند و شروع هر جلسه، با ارائه و به اشتراک گذاشتن پاسخ دانش‌آموزان به مسئله پیش‌بینی، شروع خواهد شد.

■ پیشنهاد می‌شود در تدریس غیرحضور، شروع آموزش از سوی دانش‌آموزان باشد؛ بدین معنا که در انتهای هر جلسه، متون، مستندها، فیلم‌های آموزشی یا لینک‌هایی که مرتبط به درس بعدی است، به دانش‌آموزان معرفی شود و ایشان با مراجعه به آنها و تلاش برای پاسخ به مسئله‌ای که ناظر به درس بعدی است، پاسخ‌های خود را به دست آورند. این بدان معناست که هر دانش‌آموز، پیش‌مطالعه و بلکه تلاش جدی برای فهم درس جدید را، پیش‌تر از شروع تدریس معلم، آغاز کرده است.

■ یکی از روش‌های مؤثر و قابل اجرا در تدریس غیرحضور، ترغیب دانش‌آموزان به یافتن و ایجاد ارتباط بین مفاهیم مختلف و مرتبط با مفهوم اصلی و دال مرکزی هر درس است؛ به عنوان مثال:

در درس ۸ از مطالعات اجتماعی پایه نهم، دال مرکزی بحث بی‌عدالتی و نابرابری در جهان است. معلم باید سعی کند تا برخی مفاهیم مرتبط با این دال مرکزی را در گستره‌های مختلفی مانند اقتصاد و مسئله تحریم، حقوق شهروندی، حکومت‌ها، پیشینه تاریخی کشور و... به دانش‌آموز معرفی کند و وی را ترغیب کند که هر آنچه مرتبط با بی‌عدالتی در کتاب مطالعات اجتماعی و یا حتی دیگر کتاب‌های پایه نهم وجود دارد، بیابد و آنها را برای معلم خود بفرستد. سپس معلم سعی کند تا با ایجاد شبکه‌ای از مفاهیم (در حد امکان)، به مطالب مرتبط با دال مرکزی درس جدید در دیگر درس‌های مطالعات اجتماعی یا دیگر کتب، اشاره‌هایی لازم کند. این امر به تلفیق و درک عمیق‌تر محتوای اصلی هر درس کمک شایانی می‌کند و دانش‌آموز را به داشتن نگاهی جامع به کل کتاب و بلکه پایه تحصیلی خود، ترغیب خواهد کرد.

■ به دانش‌آموزان پیشنهاد می‌شود حال که شرایطی برای حضور در کلاس وجود ندارد، در تدریس درس جدید مطالبی را که به نظر خودتان جالب است و می‌تواند در فرایند آموزش به ایشان کمک کند به صورت‌های مختلف ارائه کنند.

مثلاً مطالب جدید را به صورت power Point درآورند یا اگر فیلم یا انیمیشن (پویانمایی) جالبی را می‌شناسند از آن استفاده کنند و در اختیار هم‌کلاسی‌ها و معلم خود بگذارید. ساختن کلیپ از دانسته‌های خود یا به صورت صحبت کردن درباره آن و یا تهیه قطعات نمایشی می‌تواند به ایشان در این راه کمک کند.

۳- ارزش‌یابی

در بخش کلاس‌های حضوری شما با استفاده از بازبینی (چک‌لیست) و نظارت بر فعالیت‌های دانش‌آموزان می‌توانید نمراتی برای آنها منظور نمایید اما در بخش آموزش غیرحضوری بنا بر تشخیص معلم و امکانات در اختیار، آزمون می‌تواند آنلاین یا آفلاین با توجه به محتواهای ارائه‌شده برگزار شود. همکاران گرامی توجه داشته باشند که بارم‌بندی کتاب بر اساس سال‌های گذشته است.

ارزش‌یابی درس مطالعات اجتماعی به صورت ارزش‌یابی مستمر و پایانی در هر دو نوبت تحصیلی صورت می‌گیرد. بخش «واژه‌ها» در پایان هر فصل، به منظور پرورش مهارت مراجعه دانش‌آموزان به اصطلاحات و تعریف و

فهم بهتر مطالب صورت گرفته است و درج علامت بر روی آن، به این معنا است که در ارزش‌یابی مستمر و کتبی نباید از این بخش سؤال طرح شود. دانش‌آموزان را مجبور به حفظ تعاریف واژه‌ها نکنید.

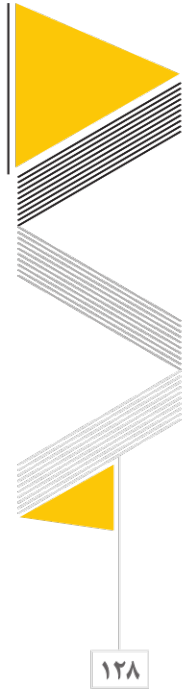
همچنین علامت در بخش‌های دیگری از کتاب مشاهده می‌شود. این علامت به معنای آن است که این بخش‌ها، به منظور دانستن یا انجام فعالیت در کلاس طراحی شده و در ارزش‌یابی‌های کتبی پایانی نباید از آنها سؤالی طرح شود. از طرح سؤال از زیرنویس عکس‌ها یا نقشه‌ها پرهیز شود.

همکاران محترم پایه نهم توجه داشته باشند که امتحانات پایانی این پایه به صورت نهایی اجرا می‌شود، بنابراین حساسیت بیشتر در تدریس و ارزش‌یابی آن صورت پذیرد. با توجه به شرایط پیش‌آمده بی‌شک روش ارزش‌یابی نیز متفاوت خواهد بود. همکاران محترم سعی کنید به ارزش‌یابی مستمر و فعالیت‌های ارائه‌شده توسط دانش‌آموزان بهای بیشتری بدهید و تمامی کارهای آنها را که برای شما ارسال می‌کنند با دقت مطالعه و ارزش‌یابی کنید. در صورت امکان از دانش‌آموزان کارهای گروهی بخواهید تا روحیه کار دسته‌جمعی در بین آنها کم‌رنگ نشود. از آنها بخواهید به صورت مجازی گروه‌هایی تشکیل دهند و تکلیف محول شده را به صورت گروهی انجام و نتیجه را به شما ارائه دهند.

۴- رسانه‌های پشتیبان

- شبکه رشد:

برای ارائه فیلم‌های آموزشی درس به درس هر کتاب با هماهنگی گروه مطالعات اجتماعی دفتر تألیف سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، از فیلم‌های روش تدریس مؤلفان و دبیران مجرب در سازمان با عنوان «بر فراز آسمان» در سامانه رشد استفاده شده و برای برخی از دروس مطالعات اجتماعی، فیلم‌هایی آموزشی تهیه شده است که می‌تواند یاری‌رسان معلم در تدریس وی باشد.

- شبکه شاد:

به نظر می‌رسد این شبکه در آموزش غیرحضوری یا همان مجازی نقش بسیار مؤثری دارد. این شبکه می‌تواند با ایجاد زمینه مناسب برای آموزش تعاملی (Interactive) و ارزش‌یابی معلم هر کلاس از دانش‌آموزانش، امکان آموزش آنلاین و تصویری را برای معلمین عزیز فراهم کند.

- تلویزیون سراسری:

با هماهنگی دبیرخانه کشوری، از دبیران باتجربه و مسلط مطالعات اجتماعی برای تدریس غیرحضوری استفاده شود و این امر فقط منوط به دبیران شهر تهران نشود بلکه از دبیران توانمند تمام استان‌ها در این مهم بهره گرفته شود. در اختیار قرار دادن فیلم‌هایی با مضمون جغرافیای ایران برای شبکه‌های رشد و شاد برای انتقال بهتر مفاهیم به دانش‌آموزان. استفاده از کلیپ‌های آموزشی و مخصوصاً «مستندهای آموزشی» است. مستندهای بسیاری در شبکه مستند سیما، شبکه آموزش، شبکه چهار و... وجود دارد که با مراجعه به سایت‌هایی مانند تلویزیون، می‌توان مستندهای متناظر با برخی دروس را شناسایی و از آنها در تدریس غیرحضوری استفاده کرد.

- تلویزیون استانی:

همکاری با گروه‌های آموزشی مطالعات اجتماعی هر استان برای استفاده از دبیران مجرب مطالعات اجتماعی برای آموزش در شبکه استانی و نمایش فیلم‌های مرتبط با موضوعات کتاب مطالعات اجتماعی با محور همان استان.

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- خانواده:

از خانواده‌ها انتظار می‌رود که در این شرایط خاص با ایجاد فضایی مناسب برای آموزش غیرحضوری فرزندان در منزل، آنها را تشویق و ترغیب کنند و با همکاری در انجام فعالیت‌ها و تکالیف محول شده از سوی دبیران، این شرایط را برای فرزندان خود راحت‌تر کنند. خانواده‌های محترم دانش‌آموزان پایه نهم توجه داشته باشند که امتحانات پایانی این پایه به صورت نهایی اجرا می‌شود، بنابراین اضطراب و نگرانی ممکن است در آنها وجود داشته باشد، از این رو ایجاد فضایی آرام در منزل و افزایش اعتماد به نفس در بین فرزندان ضروری به نظر می‌رسد. به خانواده‌های عزیز پیشنهاد می‌شود اگر فضای کافی در منزل دارند بخشی از آن را تبدیل به کلاس درس کنند، مثلاً لوازم ارتباطی مانند لپ‌تاپ، تبلت، لوازم التحریر و... را در فضای مشخصی بگذارید و فرزند خود را موظف کنید با لباسی آراسته در کلاس‌های مجازی شرکت کند. زمان مطالعه و مرور درس‌ها نیز باید دارای برنامه باشد. خانواده‌ها فرزندان خود را تشویق کنند که طبق برنامه زمان‌بندی شده وظایف خود را انجام دهد. پیشنهاد می‌شود زمان استراحت، تفریح و بازی، تماشای تلویزیون هم طبق برنامه‌ریزی باشد.

والدین عزیز توجه داشته باشند این شرایط سخت روزی به پایان خواهد رسید و در آن زمان ما باید شاهد فرزندانی منظم و با انضباط باشیم. به وجود آمدن این شرایط نباید خللی در شخصیت فرزندان ما ایجاد کند.

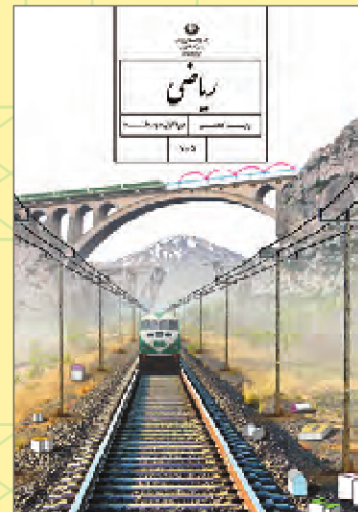
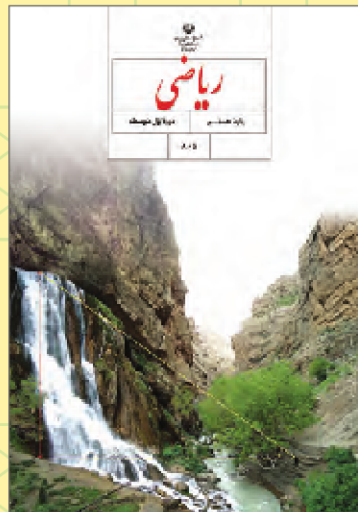
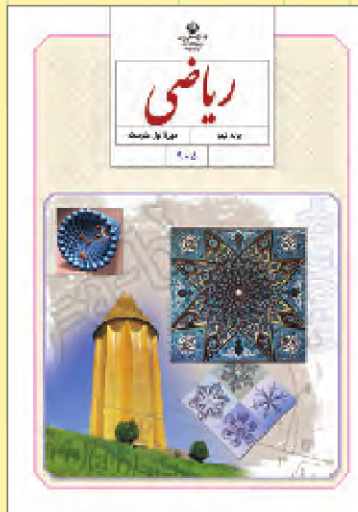
- مدیریت مدرسه:

مدیران مدرسه با نظارت بر اجرای صحیح دستورالعمل‌های بهداشتی و آماده کردن فضای کلاس‌ها برای ساعات حضوری دانش‌آموزان باعث آرامش خانواده‌ها و معلمان خواهند شد و با تدارک زیرساخت‌های IT هم باعث افزایش کیفیت کار معلمان عزیز می‌شوند و تأثیر مثبتی در روند آموزش غیرحضوری خواهند گذاشت.

- معلمان:

معلمان گرامی هم با توجه به شرایط کلاس و آمادگی دانش‌آموزان برای فراگیری مطالب کتاب درسی به تولید و سازمان‌دهی محتوا بپردازند و در بخش‌هایی که ضرورت دارد، زمان بیشتری بگذارند؛ مانند انجام فعالیت‌ها، مهارت‌ها و یا قسمت‌هایی که نیاز به حضور دانش‌آموزان دارد.

راهنمای دروس ریاضیات

مخاطبان برنامه	خانواده	مشارکت همسو و مراقبت: خانواده، فضا و شرایط لازم را برای آموزش متربی فراهم می کند؛ از سلامت جسمی، عاطفی و روحی دانش آموز مراقبت می کند؛ و با مشارکت صحیح در فرایندهای یاددهی - یادگیری و ارزش یابی بر تحقق آموزش مفید و مناسب نظارت می کند.		
	مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ کننده: در شرایط آموزش از راه دور با تولید سه بسته مدیریتی ویژه اولیا، دانش آموزان و مربیان در محیطی گسترده تر و البته پیچیده تر وظیفه خود را ایفا می کنند.		
	معلم	راهبر و هدایت کننده فرایند یاددهی - یادگیری: تمرین ها با نظارت معلم و توسط دانش آموزان در کلاس درس حل می شود و در صورت نبودن زمان کافی برای حل همه آنها، معلم ها می توانند تعدادی از آنها را به عنوان نمونه به گونه ای انتخاب کنند که کل مباحث ارائه شده در درس مورد پوشش قرار گیرد.		
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: در این شرایط، دانش آموز فرصت معنادار کردن یادگیری و مدیریت یادگیری خود را به دست می آورد. مدیریت یادگیری مستلزم مهارت هایی چون خودبرنامه ریزی، خودنظارتی، خودارزشیابی، خودبازاندیشی و خودتنظیمی است.		
شیوه های ارزشیابی	حضوری حضوری غیر حضوری (بیرون خط) online (بر خط)		آزمون حضوری	
	رسانه های آموزشی رسانه های پشتیبان	استانی	تولید و استفاده از محتواهای تولیدی صدا و سیما استانی به عنوان منبعی برای آموزش بخش های غیرحضوری محتوا با تأیید گروه های آموزشی استان ها	
سراسری		استفاده از محتواهای تولیدی توسط صدا و سیما ملی به عنوان مکمل جریان آموزش در مورد استفاده برای بخش های غیرحضوری محتوا		
شبکه شاد		تعامل با دانش آموزان و آموزش تعاملی در قالب این بستر		
شبکه رشد		استفاده از محتوای آموزشی ارائه شده در این شبکه توسط گروه ریاضی دفتر تألیف به عنوان منبعی برای دانش آموزان، دبیران و مکمل فرایند آموزش		
راهبردهای یاددهی - یادگیری	روش تدریس		استفاده از الگوی تدریس فعال در محیط آنلاین و سایر روش های جایگزین همانند تدریس معکوس	
محتوا	غیر حضوری	کار در کلاس	محتوای	مرور فصل کتاب فصلنامه و همایش
	حضوری	فعالیت		
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیرحضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری		
	جلسه	۴		
درس / پایه / دوره / رشته		ریاضیات دوره اول متوسطه		

۱- محتوا

شیوه‌ ارائه محتوای کتاب‌های درسی ریاضی دوره اول متوسطه در شرایط زرد حضوری و غیرحضوری است. در این شرایط حداقل ساعات آموزشی مورد نیاز برای ارائه بخش حضوری نصف مدت زمان رسمی آموزش هر درس است. بخش‌های نیازمند به ارائه حضوری شامل «فعالیت» و «تمرین» و بخشی که می‌تواند به صورت غیرحضوری ارائه شود، سایر بخش‌ها از جمله «کار در کلاس» است. پیشنهاد می‌شود نحوه تقسیم ساعات آموزش حضوری بین دو بخش «فعالیت» و «تمرین» بدین صورت باشد که ۸۰ درصد از زمان آموزش حضوری به ارائه بخش «فعالیت» و ۲۰ درصد باقی‌مانده از زمان آموزش حضوری، به بخش «تمرین» اختصاص یابد (این تقسیم‌بندی با تشخیص معلم در هر مورد قابل تغییر است). لازم به ذکر است که دبیران محترم می‌توانند متناسب با زمان موجود تعدادی از تمرین‌ها را بر اساس اهمیت و اولویت محتوایی‌شان انتخاب و به صورت حضوری در کلاس ارائه کنند و مابقی آنها را به همراه بخش «کار در کلاس» به صورت غیرحضوری ارائه کنند.

۲- روش تدریس

روش تدریس کتاب درسی ریاضی مبتنی بر روش‌های تدریس فعال ارائه شده در کتاب راهنمای تدریس معلم است. همکاران می‌توانند این کتاب‌ها را از طریق پایگاه کتاب‌های درسی به نشانی <http://chap.sch.ir> دریافت کنند. در شرایط جدید، افزون بر روش‌های تدریس پیشنهادی در کتاب راهنمای معلم، از روش آموزش معکوس نیز می‌توان به شکل گسترده استفاده کرد. از آنجا که یادگیری حاصل تعامل خلاق، هدفمند و فعال یادگیرنده با محیط‌های یادگیری است، در آموزش غیرحضوری نیز تا حد ممکن نباید از آموزش فعال غفلت شود. بر همین اساس روش‌های تدریس پیشنهادی برای این شرایط شامل موارد زیر است:

۲-۱- الگوی روش تدریس فعال در محیط آنلاین: در این روش ابتدا معلم فعالیت مربوط به درس را برای دانش‌آموزان ارسال می‌کند و از آنها می‌خواهد تا این فعالیت را انجام دهند و پاسخ‌های خود را طی زمان مشخصی برای معلم بفرستند. سپس معلم با توجه به هدف آموزشی قصدشده در فعالیت، سبک‌های مختلف یادگیری دانش‌آموزان، و خلاقانه و بدیع بودن راه‌حل‌ها، تعدادی از آنها را متناسب با زمان کلاس آنلاین خود برای بحث در کلاس انتخاب می‌کند. در جلسه آنلاین، معلم راه‌حل‌های انتخابی را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد تا از این طریق دانش‌آموزان به مفهوم مورد نظر دست یابند. در این مرحله مناسب است معلم در صورت امکان از دانش‌آموزان بخواهد تا نحوه حل فعالیت به کمک آن راه‌حل‌های انتخابی را توضیح دهند و او نقش هماهنگ‌کننده بحث را ایفا کند. معلم در پایان به کمک دانش‌آموزان، نتایج آموزشی حاصل از انجام فعالیت مورد نظر را جمع‌بندی و تکالیف دانش‌آموزان را تعیین می‌کند. لازم به ذکر است که نمونه‌های عملی این روش توسط گروه ریاضی سازمان پژوهش در حال تولید است و پس

از تولید در اختیار همکاران گرامی قرار خواهد گرفت.

در موقعیت‌هایی که معلمان امکان استفاده از این روش تدریس را به‌طور کامل ندارند، می‌توانند تا حد ممکن از این روش استفاده کنند و در موقعیتی که امکان استفاده از این روش اصلاً وجود ندارد، می‌توانند از روش‌های جایگزین همانند موارد زیر بهره ببرند:

۲-۲- یادگیری معکوس: اصطلاح یادگیری معکوس (Flipped Learning) یا کلاس معکوس در چند سال اخیر در دنیای آموزش حسابی سروصدا به پا کرده است و قبل از شرایط کنونی نیز از آن استقبال فراوانی شد. تمام معلمانی که در سراسر جهان از روش یادگیری معکوس استفاده می‌کنند آن را تحولی شگرف در شیوه‌های آموزشی می‌دانند که ضمن کم کردن از زمان آموزش، برآیند و نتیجه بهتری دارد. این روش کارآمد و مفید در شرایط کنونی آموزش نیز می‌تواند یاری‌رسان معلمان باشد. اساس این روش آن است که معلم قبل از کلاس محتوای آموزشی مورد نظر خود را تهیه کند و آن را با دانش‌آموزان به اشتراک بگذارد تا دانش‌آموزان قبل از کلاس به مطالعه آن بپردازند و سپس در زمان کلاس، به مرور کلی مطالب، تثبیت آن، حل تمرین و رفع اشکال پرداخته شود. در این صورت دانش‌آموزان محتوایی در اختیار خواهند داشت که بنا به سرعت یادگیریشان می‌توانند از آن استفاده کنند و برای همیشه آن را در اختیار داشته باشند. در این روش همچنین چنانچه دانش‌آموزی در کلاس، مطلب را به‌خوبی فراگیرد، یا اینکه اگر دانش‌آموزی در کلاس حضور نداشت، منبع موثقی برای یادگیری وجود دارد که دانش‌آموز می‌تواند از آن استفاده کند و اشکالاتش را از معلم بپرسد. با این روش مشکل همیشگی تفاوت‌های فردی در درک مطلب کم‌رنگ‌تر خواهد شد. برای انجام این روش تدریس، معلمان می‌توانند محتوای آموزشی مورد نظر را تهیه و آن را در وبگاه‌هایی مانند آپارات (www.aparat.com) که برای به اشتراک‌گذاری طراحی شده‌اند در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند.

برای تهیه محتوای پویا مانند فیلم، انیمیشن و... استفاده از یکی از نرم‌افزارهای تولید محتوا مانند ActivePresenter, snagit, TechSmith Camtasia Studio یا نرم‌افزارهای مشابه دیگر پیشنهاد می‌شود. برای ارائه می‌توان ابتدا از فایل پی‌دی‌اف (pdf) کتاب درسی استفاده کرد و در محتوای تهیه‌شده تمام مثال‌های کتاب توضیح داده و کار در کلاس‌ها حل شود. بهتر است از دانش‌آموزان خواسته شود برای حل هر کار در کلاس، قبل از ارائه حل آن، فیلم را قطع و ابتدا خود سعی کنند پاسخ سؤالات مطرح‌شده را بیابند و سپس ادامه فیلم را تماشا کنند، همچنین برای حل تمرین و رفع اشکال جلسه دیگری در نظر گرفته شود.

۲-۳- تعاملی: می‌توان با استفاده از سامانه‌های آموزش آنلاین مانند رامن (ramanapp.com), ادوبی کانکت (www.adobeconnect.ir) و وبگاه‌های مشابه کلاس‌های مجازی تعاملی برگزار کرد و به‌طور هم‌زمان با دانش‌آموز تعامل داشت. آموزش در این وبگاه‌ها در دو قسمت آنلاین و آفلاین انجام می‌شود. قسمت آنلاین شامل برگزاری کلاس و قسمت آفلاین شامل مدیریت آزمون‌ها و تکالیف و

ذخیره فیلم‌های کلاس‌ها و مدیریت تکالیف است.

در این وبگاه‌ها دانش‌آموزان در یک زمان مشخص در کلاس مجازی حضور خواهند داشت و یک تخته مجازی در اختیار معلم خواهد بود. همچنین قابلیت به اشتراک‌گذاری انواع فایل‌ها مانند pdf, jpeg و... وجود دارد. دانش‌آموزان می‌توانند تکالیف محوله را در وبگاه برای معلم ارسال کنند. امکان برگزاری انواع آزمون‌ها نیز در این وبگاه‌ها وجود دارد که می‌توان از آنها استفاده کرد. آزمون‌ها نیز امکان برگزاری به صورت ترتیب تصادفی سؤالات و تصحیح اتوماتیک و صدور کارنامه را دارند. ارتباط ویدئویی و صوتی بین هم‌کلاسی‌ها و نیز معلم و شاگرد وجود دارد.

۳- ارزش‌یابی

ارزش‌یابی مستمر درس ریاضی می‌تواند حضوری و غیرحضوری انجام شود ولی ارزش‌یابی پایانی بهتر است حضوری برگزار شود. در بخش کلاس‌های حضوری شما با استفاده از بازبینی (چک‌لیست) و نظارت بر فعالیت‌های دانش‌آموزان می‌توانید نمراتی برای آنها منظور کنید اما در بخش آموزش غیرحضوری بنا بر تشخیص معلم و امکانات در اختیار، آزمون می‌تواند آنلاین یا آفلاین با توجه به محتواهای ارائه‌شده برگزار شود.

علاوه بر ارزش‌یابی‌های پایانی که همواره انجام می‌شود، در تدریس مجازی توصیه می‌شود در مراحل مختلف تدریس از انواع ارزش‌یابی‌ها به صورت زیر استفاده شود:

۱-۳- در زمان تدریس: با مطرح کردن سؤال در کلاس می‌توان برای دانش‌آموزان داوطلب نمره‌ای در نظر گرفت. همچنین معلم می‌تواند دانش‌آموزان را مانند کلاس حضوری به نام صدا بزند و ارزش‌یابی شفاهی به عمل آورد.

۲-۳- پس از پایان درس: طراحی چند دسته سؤال متفاوت با مدت‌زمان حداکثر ۲۰ دقیقه و توزیع آن بین دانش‌آموزان و ارائه تصویر برگه پاسخ‌نامه پس از اتمام زمان. به‌طور کلی ارزش‌یابی مجازی بهتر است به صورت مستمر انجام شود و همه آنها برای تعیین نمره نهایی دانش‌آموز در نظر گرفته شود تا نمره نهایی اعتبار بیشتری داشته باشد. از دیگر روش‌های ارزش‌یابی می‌توان به خلاصه‌نویسی، انجام پروژه‌های فردی یا گروهی مرتبط با مباحث درسی، حل مسائل خلاقیتی و... اشاره کرد.

پس از پایان حل تمرین‌های درس می‌توان از دانش‌آموزان خواست تا تکالیف مربوط را انجام دهند و برای معلم بفرستند. برای حل تمرین نیز می‌توان قسمتی از نمره را در نظر گرفت. همچنین می‌توان محتوای آموزشی جدید را در اختیار آنها قرار داد و زمان مطالعه و دادن بازخورد را برای دانش‌آموزان مشخص کرد و انجام منظم و مناسب امور محوله را در ارزش‌یابی مد نظر قرار داد.

۴- رسانه‌های پشتیبان

۴-۱- کتاب‌های راهنمای معلم، فیلم‌های روش تدریس و نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای تولیدشده توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در خصوص پشتیبانی کتاب‌های جدیدالتألیف ریاضی.

۴-۲- محتوای ارائه‌شده در وبگاه گروه ریاضی سازمان پژوهش به نشانی http://math_dept.talif.sch.ir؛

۴-۳- محتوای ارائه‌شده در شبکه ملی رشد به نشانی <http://www.roshd.ir>؛ با استفاده از محتواهای آموزشی شبکه رشد (www.roshd.ir) می‌توان امر آموزش مجازی را تسهیل کرد و از منابع آموزشی آن، برای کلاس استفاده کرد. در طول سال تحصیلی نیز منابع جدیدی در وبگاه رشد قرار داده خواهد شد که برای تسهیل آموزش معلمان مفید خواهد بود.

۴-۴- محتواهای ارائه‌شده از طریق شبکه سراسری تحت عنوان مدرسه تلویزیونی ایران: طرح درس به نحوی طراحی شود که دانش‌آموزان بتوانند از ارائه آن در تلویزیون سراسری نیز استفاده کنند.

۴-۵- شبکه استانی: محتواهای تولیدشده محلی و بومی، که با همکاری گروه‌های آموزشی آموزش و پرورش و دبیران آن استان نیز می‌تواند به عنوان منبع مناسب مورد استفاده قرار گیرد. مناسب است که استان‌ها و مناطق به تولید محتواهایی مبادرت کنند که متمرکزند بر پشتیبانی از بخش‌هایی از کتاب‌های درسی ریاضی همانند کار در کلاس‌ها و تمرین‌ها که قرار است به صورت غیرحضوری ارائه شوند. دانش‌آموزان می‌توانند پس از استفاده از تدریس معلم، به تشخیص معلم خود از آموزش‌های مرتبط تلویزیون استانی نیز استفاده کنند.

۴-۶- شبکه شاد: در زمان مشخص شده برای برگزاری کلاس، می‌توان در این شبکه ادامه تدریس به روش یادگیری معکوس را برگزار کرد. ابتدا ۲۰ دقیقه آغازین کلاس را می‌توان به رفع اشکال پرداخت و سپس تمرین‌های پایان درس را حل کرد و توضیح داد. در روش تعاملی نیز می‌توان برای رفع اشکال و پرسش و پاسخ از این شبکه استفاده کرد.

۴-۷- محتواها و خدمات تأیید شده بخش‌های دیگر: با توجه به شرایط پیش‌آمده، معلمان ریاضی در سراسر جهان اقدام به اشتراک‌گذاری منابع تدریس خود کرده‌اند که استفاده از آنها پیشنهاد می‌شود. تعدادی از وبگاه‌های مفید برای استفاده از این محتواها شامل موارد زیر است:

www.geogebra.org

www.khanacademy.org

www.wideopenschool.org

www.kahoot.com/study

www.ed.ted.com

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- دانش آموز

دانش آموز باید به عنوان عنصری فعال در فرایند آموزش شرکت داشته باشد و نسبت به یادگیری خود تعهد داشته باشد.

بخشی از انتظارات از دانش آموز شامل (۱) رعایت احترام معلم در فضای مجازی؛ (۲) رعایت احترام دانش آموزان دیگر در فضای مجازی؛ (۳) حضور منظم و فعال در کلاس‌ها؛ (۴) انجام تکالیف محوله و ارائه آنها در زمان مقرر است.

- معلم

معلم به عنوان برنامه‌ریز و هدایت‌گر فرایند آموزش نقشی کلیدی دارد. بر همین اساس انتظار می‌رود بخشی از نقش‌های او شامل موارد زیر باشد:

- تهیه طرح درس با در نظر گرفتن شرایط؛
- استفاده از نرم‌افزارهای تهیه فیلم و کلیپ برای بهره‌گیری در یادگیری معکوس؛
- استفاده از محیط‌های یادگیری تعاملی؛
- ایجاد فضای گرم و صمیمی با دانش آموزان و جذب آنها به کلاس؛
- حضور و غیاب منظم دانش آموزان در کلاس؛
- مدیریت ارائه مطالب به گونه‌ای که از زمان کلاس به طور بهینه استفاده شود و همچنین دانش آموزان را ترغیب به یادگیری کند.
- ارائه محتوا و مفاهیم مهم درس؛
- ارزش‌یابی مداوم از آموخته‌های یادگیرندگان و ارائه بازخورد در زمان برگزاری کلاس و بعد از آن؛
- مدیریت فرایند آموزش به طوری که دانش آموزان از نحوه ارائه درس و ارزش‌یابی مطلع باشند.
- طراحی فعالیت‌های یادگیری گوناگون به طوری که از توانایی‌های مختلف دانش آموزان در زمینه‌های مختلف استفاده شود.
- معرفی منابع یادگیری مرتبط مانند وب‌گاه www.geogebra.org که دانش آموز بتواند به منبع بسیار غنی از مطالب آماده دسترسی پیدا کند.
- ثبت فعالیت‌های دانش آموزان.

- خانواده

انتظار می‌رود خانواده‌ها مشارکت هم‌سو در جریان آموزش ریاضی دانش آموزان داشته باشند. آنها می‌توانند از طریق انگیزه‌دادن به دانش آموزان و تشویق آنها برای تلاش بیشتر و آماده‌سازی زمینه حمایتی مناسب از فرایند آموزشی که در کلاس درس رقم می‌خورد، موجب تسهیل فرایند یادگیری

ریاضی شوند. همچنین پیشنهاد می‌شود خانواده‌ها از ارائه آموزشی بر خلاف رویکردها و محتوای کتاب‌های درسی ریاضی بپرهیزند. بر همین اساس در صورتی که خانواده‌ای با رویکردها و محتوای ارائه شده در کتاب‌های درسی ریاضی آشنایی کامل ندارد، باید از مداخله در فرایند آموزش خودداری کند و نقش حمایتی خود را از طریق مهیا کردن زمینه تشویقی مناسب برای تلاش و فعالیت دانش‌آموزان برای انجام دادن تکالیف منزل و پیگیری وضعیت درسی آنها از طریق ارتباط با اولیای مدرسه ایفا کند. با توجه به این مطالب، خانواده به عنوان شریک و سهیم در فرایند آموزش ریاضی در این شرایط می‌تواند ایفاگر نقش‌های زیر باشد:

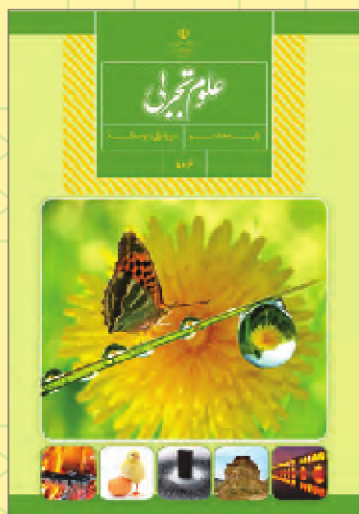
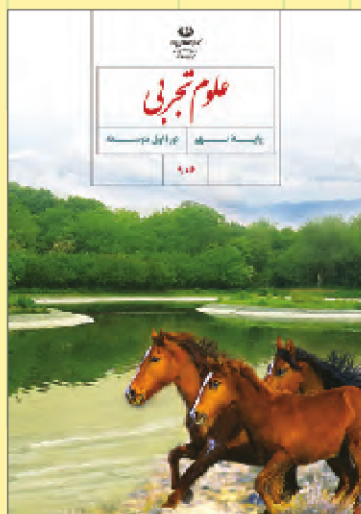
- فراهم آوردن محیطی آرام برای زمان برگزاری کلاس؛
- فراهم آوردن امکانات برای ارتباط مانند گوشی هوشمند، تهیه اینترنت با سرعت مناسب و...؛
- نظارت بر نحوه استفاده دانش‌آموز از فضای مجازی؛

- مدیریت مدرسه

مدیران مدرسه می‌توانند ایجادکننده حلقه اتصال بین دانش‌آموز، معلم، خانواده و برنامه درسی باشند و مناسب است از طریق نظارت بر حسن اجرای این شیوه‌نامه در مدرسه، نقش نظارتی خود را ایفا کنند. بر همین اساس نقش‌های متصور برای مدیر مدرسه در این شرایط شامل موارد زیر است:

- تهیه برنامه درسی هفتگی و نظارت بر نحوه تدریس و ارزش‌یابی معلم؛
- ارائه محتواهای مورد نیاز به معلم؛
- نظارت بر حضور و غیاب دانش‌آموز و پیگیری غیبت‌های آنها؛
- تهیه برنامه امتحانی و نظارت بر نحوه ارزش‌یابی.

راهنمای درس علوم تجربی

مخاطبان برنامه	خانواده	ایجاد فضا و امکانات مناسب برای آموزش غیر حضوری و همچنین مراقبت لازم در رفت و آمدهای فرزند بین خانه و مدرسه
	مدیریت مدرسه	نظارت بر حسن اجرای برنامه‌ها با توجه به مقررات تدوین شده
	معلم	آموزش مفاهیم دشوارتر، انجام فعالیت‌های عملی و آزمایش‌ها به صورت حضوری و آموزش مفاهیم ساده‌تر و بررسی تمرین‌ها به صورت غیر حضوری
	دانش آموز	توجه به مقررات ارائه شده از طرف مدرسه و استفاده از ظرفیت‌های آموزش از راه دور
شبهه‌های ارزش‌یابی	حضور / غیر حضوری offline بیرون خط (برخط) online	پس از پایان هر فصل آنلاین یا آفلاین، پس از پایان هر بخش از کتاب و آزمون‌های نیم‌سال اول و نیم‌سال دوم در مجموع انتظار می‌رود دست‌کم شش آزمون حضوری در طول سال تحصیلی برگزار شود. لازم است نتایج ارزش‌یابی‌ها (حضوری و مجازی) به‌طور مرتب به اطلاع اولیای دانش‌آموزان برسد.
	استانی	بررسی مفاهیم کلیدی هر فصل و اجرای فعالیت‌های عملی افزون بر بررسی مفاهیم کلیدی هر فصل
رسانه‌های آموزشی	تلفون	آموزش فصل به فصل هر کتاب به کمک دبیران مجرب؛ معلمانی که در آموزش فصل‌های مختلف هر یک از کتاب‌های علوم تجربی مشارکت می‌کنند، پس از معرفی دبیرخانه راهبردی و تأیید و نظارت گروه علوم پایه دفتر تألیف، در هر یک از شبکه‌های سراسری به فعالیت آموزشی می‌پردازند.
	فضای مجازی	آموزش تعاملی، ارزش‌یابی و استفاده حداکثری از قابلیت‌های پیام‌رسان رشد. با توجه به انتظارات مطرح شده در خصوص امکان آموزش آنلاین در شبکه شاد، در صورت تحقق این امر، معلمان می‌توانند از این بستر برای آموزش آنلاین مباحث غیر حضوری هر فصل استفاده کنند.
	شبکه شاد	ارائه فیلم‌های آموزشی هر فصل کتاب با هماهنگی گروه علوم پایه دفتر شبکه رشد
راهبردهای یادگیری	روش تدریس	روش‌های فعال در بستر مجازی: در وضعیت حضوری مطابق راهنمای معلم و در وضعیت غیر حضوری ترجیحاً مطابق الگوی روش تدریس معکوس
محتوا	غیر حضوری	باقی مانده محتوای فصل‌های کتاب
	حضوری	برای آموزش هر فصل دست کم یک جلسه حضوری اختصاصی داده شود جلسات حضوری باقی‌مانده به بررسی و آموزش فصل‌هایی از کتاب اختصاصی یابد که در کتاب یاد برای دانش‌آموزان دشوارتر است
زمان آموزش	ساعت	۲۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری
	جلسه	۳
دوره /شاخه /پایه /درس		علوم تجربی /هفتم تا نهم /دوره اول متوسطه

۱- روش تدریس

راهبرد کلاس معکوس از راهبردهای مورد استفاده و مطرح در سال‌های اخیر است. این راهبرد یکی از راهبردهای توصیه شده است که در شرایط فعلی و ضرورت اجرای غیرحضور آموزش، نقش راهگشا خواهد داشت زیرا در این راهبرد، دانش‌آموز در پاسخ به یک پرسش یا مسئله از سوی معلم، آغاز کننده فرایند یاددهی - یادگیری است. این راهبرد می‌تواند راهبرد اصلی در آموزش علوم تجربی در محدودیت‌های اخیر و آموزش نیمه‌حضوری باشد. در اجرای این راهبرد ضروری است که معلم منابع و محتوای مورد نیاز را با مشخص کردن انتظارات دقیق آموزشی، در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد. کتاب درسی، منبع اصلی و ضروری برای انجام هر یک از فعالیت‌های یادگیری است که معلم در قالب مسئله یا پرسش طرح می‌کند. همچنین لازم است دانش‌آموزان به فعالیت‌هایی مانند تهیه نقشه مفهومی از مفاهیم درس و خلاصه‌سازی آنها تشویق و برای انجام آنها راهنمایی شوند تا بهتر بتوانند فرایند یادگیری خود را مدیریت کنند. در بخش‌های آموزش غیرحضور ضروری است که معلم با برنامه‌ریزی دقیق و استفاده از راهبرد کلاس معکوس، ضمن طراحی و اجرای فعالیت‌های مناسب برای هدایت فرایند یادگیری، بر فعالیت‌های دانش‌آموزان نظارت داشته باشد.

۲- رسانه‌های پشتیبان

در فیلم‌های آموزشی، افزون بر بررسی و آموزش مفاهیم، باید به انجام فعالیت‌های عملی و همچنین آزمایش‌های کتاب نیز توجه شود. در شبکه رشد، فیلم‌های تدریس برتر معلمان استان‌های مختلف کشور پس از تأیید، بارگذاری خواهد شد و دانش‌آموزان و معلمان می‌توانند از آنها استفاده کنند. این فیلم‌ها پس از تأیید اولیه گروه‌های آموزشی استانی و دبیرخانه راهبردی علوم تجربی، باید به تأیید نهایی گروه علوم پایه دفتر تألیف نیز رسیده باشند.

۳- ارزش‌یابی

بنا به تشخیص معلم و امکانات موجود، آزمون‌های هر فصل می‌توانند آنلاین یا آفلاین برگزار شوند. در مجموع انتظار می‌رود ۱۵ آزمون با این شرایط برای هر یک از فصل‌های کتاب انجام شود. لازم است نتایج ارزش‌یابی‌ها (حضور و مجازی) به‌طور مرتب به اطلاع اولیای دانش‌آموزان برسد.

۴- انتظارات از مخاطبان برنامه

- دانش آموز

دانش آموز عزیز! مسیر آموزش و یادگیری وقتی شوق‌انگیز و لذت‌بخش است که با تلاش و جدیت شما برای پیمودن آن همراه شود. پیش از همه، باید به توانایی‌های خود باور و اعتماد داشته باشید. مفاهیمی که در هر سال تحصیلی می‌خوانید، با سطح درک و فهم شما متناسب و برای بهبود و ارتقای زندگی فردی، اجتماعی و حرفه‌ای شما مفید است. در فرایند آموزش به‌طور فعال و با انگیزه مشارکت کنید. اگر امروز نتوانید دانش، مهارت و نگرش خود را بهبود ببخشید، ممکن است فردا فرصت کافی در اختیار نداشته باشید. برای تعامل مؤثر و سازنده با دنیای پرشتاب و در حال تغییر امروز راهی بهتر از کسب خرد ندارید و این خرد به تدریج و به تبع باور، تلاش و مشارکت شما در فرایند آموزش (حضور و غیرحضور) از طریق فضای مجازی) به دست می‌آید. افزون بر آنچه اشاره شد، هریک از شما دانش‌آموزان عزیز، شیوه‌های یادگیری متفاوت و ابزار یادگیری ویژه خود را دارید و بهتر است بر همین اساس روشی مناسب برای یادگیری خود بیابید و متناسب با آن برنامه‌ریزی کنید. شاید مهم‌ترین کاری که می‌توانید انجام دهید، آن باشد که برای خود فرصت‌های مطالعه با برنامه زمان‌بندی منظم و کافی در محیطی خالی از عوامل برهم‌زننده تمرکز، در نظر بگیرید. روشن است که باید وقت بیشتری را صرف جنبه‌هایی کنید که یادگیری آن برای شما دشوارتر است.

- معلم

به معلمان ارجمند با توجه به تجربه خود در آموزش درس علوم تجربی، توصیه می‌شود آموزش مفاهیم دشوارتر، انجام فعالیت‌های عملی و آزمایش‌های کتاب درسی به صورت حضوری و آموزش مفاهیم ساده‌تر و بررسی تمرین‌ها و فعالیت‌های غیرعملی به صورت غیرحضوری باشد. تجربه نشان می‌دهد که درک ایده‌های نهفته در بیشتر مفاهیم علوم تجربی و کاربرد آنها در زندگی برای اغلب دانش‌آموزان امکان‌پذیر است. آنچه در میزان موفقیت دانش‌آموزان مؤثر است، با شیوه‌های آموزش معلم، ارتباط مستقیم و معناداری دارد. شیوه‌های آموزش درست و کارآمد (هم در حالت حضوری و هم در حالت غیرحضوری) می‌تواند درهای درک و فهم مفاهیم علوم را برای همه دانش‌آموزان - بدون توجه به توانایی علمی آنان - باز کند. بنابراین می‌توان گفت شیوه‌های آموزش مؤثر و کارآمد، کلید موفقیت هر برنامه درسی است. انتظار می‌رود معلمان ارجمند با تکیه بر تجربه خود و با به‌کارگیری شیوه‌های آموزشی مؤثر (در وضعیت حضوری و غیرحضوری)، بستر مناسبی برای یادگیری و مشارکت دانش‌آموزان در فرایند آموزش و همچنین شوق‌انگیزتر شدن فضای کلاس فراهم کنند. افزون بر این، فعالیت‌هایی که ملزم به کار گروهی است با استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های مجازی (شاد و ...) و تشکیل گروه‌های کوچک انجام شود.

- مدیریت مدرسه

لازم است مدیر مدرسه به موارد زیر توجه داشته باشد:
مراقبت از اجرای درست برنامه‌های درسی در وضعیت حضوری و غیرحضوری و ارائه بازخورد لازم به والدین.
توجیه و استفاده از ظرفیت انجمن اولیا و مربیان برای ایجاد بسترهای مناسب جهت آموزش آنلاین دانش‌آموزان.
توجه و رعایت جدی پروتکل‌های بهداشتی در آموزش حضوری؛ هم در مورد دانش‌آموزان و هم در مورد کادر اداری و آموزشی مدرسه.
ایجاد تعامل لازم بین خانواده‌ها و معلم و هماهنگی لازم برای پیشبرد آموزش.

- خانواده

خانواده، مهم‌ترین و تأثیرگذارترین نهاد در رشد و تربیت دانش‌آموز است که متأسفانه در فرایند آموزش به اهمیت آن توجه لازم و شایسته نشده است. حال با توجه به کم‌رنگ شدن آموزش‌های حضوری در مدرسه و با توجه به اینکه دانش‌آموزان بخش بیشتری از وقت خود را در کانون خانواده می‌گذرانند، لازم است تا خانواده برای تسهیل فرایند آموزش و یادگیری فرزندان خود، فرصت و امکانات بیشتری فراهم کند؛ برای مثال و در صورت امکان، تبدیل بخشی از خانه به عنوان فضای آموزشی در طول سال تحصیلی می‌تواند شرایط بهتری برای یادگیری دانش‌آموز فراهم کند.

راهنمای درس زبان انگلیسی

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

۱۴۴

مخاطبان برنامه	خانواده	نقش خانواده‌ها در حمایت روحی از دانش‌آموزان، تشویق، ترغیب و انگیزه بخشی به ایشان و همچنین رصد فرایند حضور دانش‌آموزان در فرایند آموزش‌های مجازی مورد انتظار است. در واقع خانواده رکن اصلی همیار نهاد مدرسه در تحقق آموزش‌های مجازی است.	
	مدیریت مدرسه	از آنجا که میزان و نوع فعالیت‌های دبیران محترم در آموزش مجازی و غیر حضوری تغییر چشمگیری می‌یابد، و شرایط غیرمترقبه و پیش‌بینی نشده احتمال وقوع دارد، حمایت حداکثری مدیریت مدارس از دبیران محترم و بسترسازی تحقق روند آموزش به شکل بهینه مورد انتظار است. تامین برخی زیرساختها، تشکیل انجمن اولیا و مربیان (به شیوه حضوری یا مجازی) و توجیه والدین نسبت به ویژگی‌های دوران کرونا و تبیین سناریوهای مختلف مواجه با آن از نقش‌های خاص مدیریت مدارس در برهه کنونی است.	
معلم	معلم	نقش اصلی دبیران محترم، مدیریت و هدایت فرایند یاددهی - یادگیری و همچنین ایفای نقش به عنوان الگو و همچنین ارائه‌دهنده بازخوردهای آموزشی و رفع موانع و کاستی‌های فرایند آموزش است. در آموزش مجازی و غیرحضوری، ضمن حفظ این جنبه‌های مهم، انگیزه بخشی و شوق آفرینی در دانش‌آموزان در شرایط سخت با در نظر گرفتن جنبه تعامل انسانی و حمایت روحی از فراگیران هم اهمیتی ویژه می‌یابد.	
	دانش آموز	در آموزش غیرحضوری، به خصوص آموزش مجازی درس زبان‌های خارجی به شیوه ارتباطی که در نهایت منجر به ایجاد توانش ارتباطی در فراگیر می‌شود، نقش دانش آموز و میزان انگیزه و علاقه او حائز اهمیت بسیار است و ضرورت دارد دانش‌آموزان نقش هرچه فعال‌تری در کلیه مراحل یاددهی - یادگیری ایفا کنند. برای رسیدن به این سطح از انگیزه و علاقه مندی، معرفی کاربردهای زبان خارجی در زندگی فردی و شغلی توسط دبیران و والدین محترم حائز اهمیت است.	
شیوه‌های ارزش‌یابی	حضوری (بهره‌وری خطی) online (بهره‌وری خطی)	در مجموع در فرایند ارزش‌یابی در بستر رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه باید به این مهم توجه داشت که ارزش‌یابی می‌باید در خدمت فرایند یادگیری باشد نه مخل آن و عاملی برای دلزده شدن و ایجاد اضطراب در دانش‌آموزان. در شیوه ارزش‌یابی آنلاین باید مواردی مانند سرعت اینترنت منطقه و کلیت دانش‌آموزان مورد توجه باشد به گونه‌ای که برخی دانش‌آموزان با مشکل پاسخ‌دهی به پرسش‌ها رو به رو نشوند. استفاده از گستره متنوعی از فعالیت‌ها task مبتنی بر موضوع مورد تدریس و محدود نشدن فعالیت‌های مورد ارزش‌یابی به تست‌ها و تمرین‌های کوتاه پاسخ می‌تواند باعث ارتقای فرایند ارزش‌یابی شده و هرچه بیشتر آن را در خدمت فرایند یاددهی - یادگیری قرار دهد. شبکه‌های استانی می‌توانند در مناطقی که پوشش شبکه‌های سراسری کامل نیست مکمل بخش ارائه مطالب باشند و دسترسی دانش‌آموزان به مطالب آموزشی را در سطح حداکثری تضمین نمایند.	
	استانی	تولید و توزیع	تدریس بخش‌های مختلف کتاب دانش‌آموز از بستر شبکه‌های سراسری سیمای جمهوری اسلامی پوشش مکملی بر تولید و در دسترس قرار دادن بخش ارائه مطالب (PRESENTATION) است و از آنجا که تدریس‌های انجام شده در این بستر مبتنی بر رویکرد ارتباطی و راهنمای معلم کتاب‌های درسی است، کاملاً همسو با تدریس‌های ارائه شده در بستر فضای مجازی توسط دبیران محترم می‌باشد.
رسانه‌های آموزشی	رسانه‌های پشتیبان	سراسری	بستر تعامل دبیران محترم با دانش‌آموزان را فراهم می‌آورد. ضروری است حداکثر تلاش برای تقویت تعامل بین فردی و گروهی و توجه به دو مهارت صحبت کردن و شنیدن در این بستر انجام شود. انتظار می‌رود در این شبکه ملی هم بسترهای مطمئن و سریعی برای ارائه و تمرین مهارت‌های چهارگانه، به ویژه مهارت‌های گفتاری و شنیداری ایجاد شود تا دبیران محترم بتوانند از این شبکه حداکثر استفاده را در فرایند تدریس مجازی خود داشته باشند.
	فضای مجازی	شبکه شاد	شبکه ملی مدارس رشد، محتواهای متنوعی مانند کلیپ‌های آموزشی، فیلم نمونه تدریس در فضای مجازی و نمونه تدریس‌های متنوعی را در اختیار دبیران و دانش‌آموزان عزیز قرار می‌دهد که استفاده از آنها توصیه می‌شود.
راهبردهای یادگیری	روش تدریس	شبکه رشد	نقش خانواده‌ها در حمایت روحی از دانش‌آموزان، تشویق، ترغیب و انگیزه بخشی به ایشان و همچنین رصد فرایند حضور دانش‌آموزان در فرایند آموزش‌های مجازی مورد انتظار است. در واقع خانواده رکن اصلی همیار نهاد مدرسه در تحقق آموزش‌های مجازی است.
	روش تدریس	روش تدریس	در راهنمای معلم کلیه پایه‌ها تمامی روش تدریس‌های مناسب ارائه شده است. روش کلاس معکوس نیز برای کلاس‌های نیمه حضوری پیشنهاد می‌گردد توضیح: در الگوی کلاس معکوس از سه بخش ارائه، تمرین و تولید، بخش ارائه که زمان برترین بخش است به صورت از پیش ضبط شده در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و بخش‌های تمرین و تولید به صورت حضوری است. در شرایط قرمز کرونا این دو مرحله نیز حتی‌الامکان با استفاده از بسترهای آنلاین و تعاملی محقق می‌شود. نکته مهم این است که روح کلی حاکم بر روش تدریس یعنی رویکرد ارتباطی حفظ شود و با درایت و تشخیص دبیران محترم و با استفاده از امکانات و شرایط هر منطقه، حداکثر فرصت‌های تعامل و تولید ارتباطی در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد.
محتوا	غیر حضوری	آموزش الیفا	<ul style="list-style-type: none"> - sounds and letters - conversation - pronunciation
	حضوری	کتاب کار حضوری	<ul style="list-style-type: none"> - practice - listening and writing - speaking, reading and writing - role play - review
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری	<ul style="list-style-type: none"> - practice - language melody - find it & tell your classmate - listening and reading and writing - reading, speaking, listening and writing - role play - review
	جلسه	۲	کتاب کار
دوره / شاخه / پایه / درس		زبان انگلیسی / هفتم / دوره اول متوسطه	زبان انگلیسی / هشتم / دوره اول متوسطه
		زبان انگلیسی / نهم / دوره اول متوسطه	زبان انگلیسی / نهم / دوره اول متوسطه

۱- روش تدریس

در راهنمای معلم کلیه پایه‌ها تمامی روش تدریس‌های مناسب ارائه شده است. روش کلاس معکوس نیز برای کلاس‌های نیمه‌حضوری پیشنهاد می‌شود.

توضیح: در الگوی کلاس معکوس از سه بخش ارائه، تمرین و تولید، بخش ارائه که زمان برترین بخش است، به صورت از پیش ضبط شده در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و بخش‌های تمرین و تولید به صورت حضورى است. در شرایط قرمز کرونا این دو مرحله نیز حتی‌الامکان با استفاده از بسترهای بر خط (آنلاین) و تعاملی محقق می‌شود. نکته مهم این است که روح کلی حاکم بر روش تدریس، یعنی رویکرد ارتباطی حفظ شود و با درایت و تشخیص دبیران محترم و با استفاده از امکانات و شرایط هر منطقه، حداکثر فرصت‌های تعامل و تولید ارتباطی در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد.

شبکه رشد: شبکه ملی مدارس رشد، محتواهای متنوعی، مانند کلیپ‌های آموزشی، فیلم نمونه تدریس در فضای مجازی و نمونه تدریس‌های متنوعی را در اختیار دبیران و دانش‌آموزان عزیز قرار می‌دهد که استفاده از آنها توصیه می‌شود.

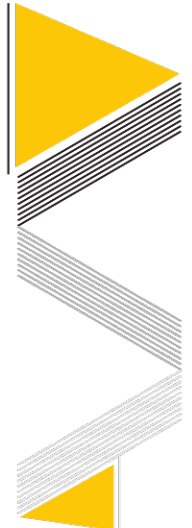
شبکه شاد: بستر تعامل دبیران محترم با دانش‌آموزان را فراهم می‌آورد. ضروری است حداکثر تلاش برای تقویت تعامل بین فردی و گروهی و توجه به دو مهارت صحبت کردن و گوش دادن در این بستر انجام شود. انتظار می‌رود در این شبکه ملی هم، بسترهای مطمئن و سریعی برای ارائه و تمرین مهارت‌های چهارگانه، به ویژه مهارت‌های گفتاری و شنیداری ایجاد شود تا دبیران محترم بتوانند از این شبکه حداکثر استفاده را در فرایند تدریس مجازی خود داشته باشند.

شبکه‌های سراسری سیما: تدریس بخش‌های مختلف کتاب دانش‌آموز از بستر شبکه‌های سراسری سیماى جمهوری اسلامی پوشش مکملی بر تولید و در دسترس قراردادن بخش ارائه مطالب (PRESENTATION) است و از آنجا که تدریس‌های انجام شده در این بستر، مبتنی بر رویکرد ارتباطی و راهنمای معلم کتاب‌های درسی است، کاملاً همسو با تدریس‌های ارائه شده در بستر فضای مجازی توسط دبیران محترم است.

شبکه‌های استانی: شبکه‌های استانی می‌توانند در مناطقی که پوشش شبکه‌های سراسری کامل نیست، مکمل بخش ارائه مطالب باشند و دسترسی دانش‌آموزان به مطالب آموزشی را در سطح حداکثری تضمین نمایند.

۲- شیوه ارزش‌یابی

در مجموع در فرایند ارزش‌یابی در بستر رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه باید به این مهم توجه داشت که ارزش‌یابی می‌باید در خدمت فرایند یادگیری باشد، نه مخل آن و یا عاملی برای دلزده شدن و ایجاد اضطراب در دانش‌آموزان. در شیوه ارزش‌یابی بر خط (آنلاین) باید مواردی مانند سرعت اینترنت

منطقه و کلیت دانش‌آموزان مورد توجه باشد؛ به گونه‌ای که برخی دانش‌آموزان با مشکل پاسخ‌دهی به پرسش‌ها روبه‌رو نشوند.

استفاده از گستره متنوعی از فعالیت‌ها task مبتنی بر موضوع مورد تدریس و محدود نشدن فعالیت‌های مورد ارزش‌یابی به تست‌ها و تمرین‌های کوتاه پاسخ، می‌تواند باعث ارتقای فرایند ارزش‌یابی شده و هرچه بیشتر آن را در خدمت فرایند یاددهی یادگیری قرار دهد.

در ضمن توجه به ارزش‌یابی مستمر و مرحله‌ای و همچنین ارائه بازخورد مناسب به دانش‌آموزان توصیه می‌شود؛ همچنین بهره بردن از روند خودارزیابی (self-evaluation) و وقوف بر ارزیابی فردی دانش‌آموزان از عملکرد خود در یک درس و دادن بازخورد مناسب به ضعف‌های یادگیری ایشان توصیه می‌شود. در حال حاضر، نرم‌افزارهای آزمون ساز رایگان برای طراحی آزمون‌های زبان تولید شده و در اختیار است که دبیران محترم می‌توانند بر حسب نیاز و تشخیص خود از این نرم‌افزارها در فرایند ارزش‌یابی برخط (آنلاین) و برون خط (آفلاین) استفاده کنند.

توجه مهم: اگرچه ارزش‌یابی مهارت‌های گفتاری و شنیداری به‌ویژه به شیوه غیرحضوری دشواری‌هایی دارد اما نباید از انجام آن غفلت کرد. ضبط و ذخیره فایل‌های صوتی دانش‌آموزان در مهارت صحبت کردن توصیه می‌شود و به این شکل دانش‌آموزان می‌توانند رشد خود در مهارت صحبت کردن را به مرور زمان مشاهده کنند؛ همچنین شایان ذکر است که در سنجش مهارت‌های تولیدی، حفظ روایی ابزار سنجش (validity) بر حفظ پایایی (reliability) برتری دارد؛ بنابراین مثلاً استفاده از یک مصاحبه شفاهی در سنجش گفتار، گرچه ممکن است نتایج پایایی به دست ندهد ولی به دلیل روایی زیاد آن از اولویت برخوردار است.

۳- انتظارات از مخاطبان برنامه

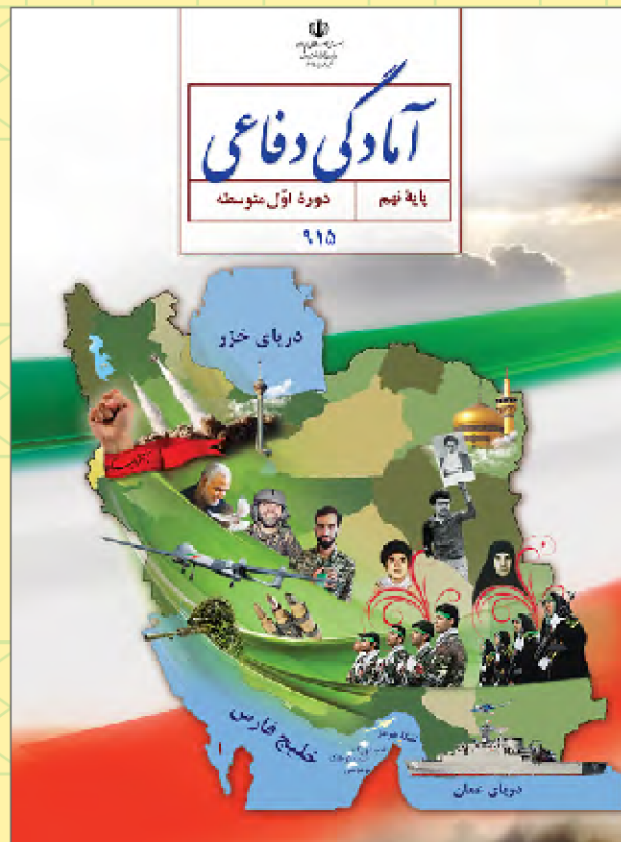
— دانش‌آموز: در آموزش مجازی، به خصوص آموزش مجازی درس زبان‌های خارجی به شیوه ارتباطی که در نهایت منجر به ایجاد توانش ارتباطی در فراگیر می‌شود، نقش دانش‌آموز و میزان انگیزه و علاقه او حائز اهمیت بسیار است و ضرورت دارد دانش‌آموزان **نقش هرچه فعال‌تری** در همهٔ مراحل یاددهی - یادگیری ایفا کنند. برای رسیدن به این سطح از انگیزه و علاقه‌مندی، معرفی کاربردهای زبان خارجی در زندگی فردی و شغلی توسط دبیران و والدین محترم حائز اهمیت است. همچنین با توجه به اینکه دانش‌آموز در یادگیری نقش فعال داشته و مسئول یادگیری خود است؛ خودارزیابی دانش‌آموزان هم نقش مهمی پیدا می‌کند. دانش‌آموزان در آموزش مجازی باید به این شناخت برسند که بخش مهمی از مسئولیت یادگیری بر عهده خود آنهاست و موفقیت در امر یادگیری درس زبان‌های خارجی مستلزم ایفای نقش فعال ایشان و همچنین انجام فعالیت‌های گروهی (در قالب مجازی) و پروژه‌های ارائه شده است.

- معلم: نقش اصلی دبیران محترم، مدیریت و هدایت فرایند یاددهی - یادگیری، ایفای نقش به عنوان الگو و همچنین ارائه دهنده بازخوردهای آموزشی و رفع موانع و کاستی‌های فرایند آموزش است. در آموزش مجازی و غیرحضوری، ضمن حفظ این جنبه‌های مهم، انگیزه‌بخشی و شوق آفرینی در دانش‌آموزان در شرایط سخت با در نظر گرفتن جنبه تعامل انسانی و حمایت روحی از فراگیران هم اهمیتی ویژه می‌یابد.

- مدیریت مدرسه: از آنجا که میزان و نوع فعالیت‌های دبیران محترم در آموزش مجازی و غیرحضوری تغییر چشمگیری می‌یابد و شرایط غیرمترقبه و پیش‌بینی نشده احتمال وقوع دارد، حمایت حداکثری مدیریت مدارس از دبیران محترم و بسترسازی تحقق روند آموزش به شکل بهینه مورد انتظار است. تأمین برخی زیرساخت‌ها، تشکیل انجمن اولیا و مربیان (به شیوه حضوری یا مجازی) و توجیه والدین نسبت به ویژگی‌های دوران کرونا و تبیین سناریوهای مختلف مواجهه با آن از نقش‌های خاص مدیریت مدارس در برهه حساس کنونی است.

- خانواده: نقش خانواده‌ها در حمایت روحی از دانش‌آموزان، تشویق، ترغیب و انگیزه‌بخشی به ایشان و همچنین رصد فرایند حضور دانش‌آموزان در همه مراحل آموزش‌های مجازی مورد انتظار است. در واقع خانواده رکن اصلی همیار نهاد مدرسه در تحقق آموزش‌های مجازی است.

راهنمای درس آمادگی دفاعی

مضامین برنامه	خانواده	مسئول تربیت: نظارت دقیق بر روند بخش آموزش در خانه و مشارکت در بحث‌های ناظر به انتخاب همسر و بلوغ‌ها/ همراهی با دانش‌آموزان در روند آموزش و انجام فعالیت‌های عملی حضوری (خصوصاً آموزش نظامی پسران)
	مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ‌کننده: ایجاد شرایط مناسب برای اجرای برنامه‌های زلزله و ایمنی و... در مدرسه/ جدی گرفتن درس و ابعاد علمی آن با رعایت پروتکل‌های بهداشتی
	معلم	راهبر و هدایت‌کننده یاددهی - یادگیری: هماهنگی با مربیان آموزشی وابسته به سپاه برای آموزش‌های نظامی فراهم کردن شرایط و هماهنگی با خانواده و مراکز مربوطه برای حضور دانش‌آموزان در برنامه‌های عملی و مهارتی
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: انجام فعالیت‌های دروس و گزارش به معلم و شرکت در گفت‌وگوهای تعاملی به صورت مجازی - حضور و مشارکت فعال در برنامه‌های عملی و مهارتی دروس با محتوای آموزش نظامی، ایمنی و زلزله و مشابه آن با رعایت پروتکل‌های بهداشتی و اعلام شده
شیوه‌های ارزشیابی	حضور آفلاین / غیر حضوری online (برخط)	آفلاین: از طریق ارزشیابی مستمر و ارائه فعالیت‌ها - به‌علاوه آزمون کتبی - آنلاین: به صورت تحلیلی - حضوری: فعالیت‌های عملی در اردوهای عملی یا برنامه‌های داخل مدرسه
رسانه‌های آموزشی	استانی	رفع خلأهای تدریس مجازی و کمک به دانش‌آموزانی که دسترسی به فضای مجازی ندارند
	تلوویزیون	ارائه نمونه‌های طراحی آموزشی موفق و تجربیات معلمان در سامانه
	شبکه‌های مجازی	بهره‌مندی از محصولات سایت‌های دبیرخانه دو کتاب - استفاده از محصولات تولیدی ارائه شده در سامانه رشد
	فضای مجازی	
راهبردهای یاددهی - یادگیری	(روش تدریس)	حتی‌المقدور بهره‌مندی از قابلیت اتاق‌های گفت‌وگو و چت برای بحث‌های چالشی‌تر اجتناب از تدریس دروس عملیاتی و ارجاع به جلسات حضوری. ترجیحاً ارائه جمع‌بندی و رفع شبهات به کلاس حضوری موکول شود
	غیر حضوری	سایر دروس
محتوا	حضوری	یکم / سوم / هفتم / نهم / دهم و یازدهم
	غیر حضوری	
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیر حضوری معادل ۵۰ دقیقه حضوری
	جلسه	۲
دوره / شاخه / پایه / درس		آمادگی دفاعی / نهم / دوره اول متوسطه

۱- محتوا

- کتاب آمادگی دفاعی (پایه نهم) و (پایه دهم)

- دروسی که دارای محتوای عملیاتی و مهارتی است حتی‌المقدور لازم است حضوری برگزار شود و دانش‌آموزان در صحنه عمل آن را تجربه کنند.

- پیشنهاد می‌شود درس ابتدایی کتاب را معلم به صورت حضوری برگزار کند تا فرایند آشنایی با معلم و البته توضیح نحوه توزیع دروس به حضوری و غیرحضوری و نحوه تدریس در این شرایط با دانش‌آموزان هماهنگ شود.

- همچنین لازم است دروس و محتواهایی از این کتاب که آموزش آنها نیاز بیشتری به گفت‌وگو و بحث‌های گروهی دارند و مباحثی که نیازمند پاسخ به شبهات و سؤالات مشورتی دانش‌آموزان است، به صورت حضوری ارائه شوند. عناوین فصول آنها عبارت‌اند از:

- پایه نهم

دروس یکم/ سوم/ هشتم/ نهم/ دهم و یازدهم

- پایه دهم نظری / دوازدهم فنی و حرفه ای

دروس یکم/ دوم/ هفتم/ هشتم/ دهم/ یازدهم و دوازدهم

۲- روش تدریس

- با توجه به ظرفیت و محدودیت‌های تدریس غیرحضوری، پیشنهاد می‌شود تدریس غیرحضوری بیشتر متمرکز بر جمع‌بندی مطالب آن درس و البته پاسخ به شبهات و ابهامات اصلی دانش‌آموزان باشد.

- به دبیران محترم توصیه می‌شود برای آموزش مطلوب برخی از دروس مانند آشنایی با حماسه دفاع مقدس، مردان مبارز و زنان قهرمان، بسیج مدرسه عشق با هماهنگی با سرمربیان آمادگی ناحیه مقاومت بسیج شهرستان از حضور معنوی اینثارگران دوران دفاع مقدس در مدرسه یا در فیلم‌های ضبط شده در جلسات مجازی به منظور انتقال مفاهیم و ارزش‌های آن دوران به دانش‌آموزان استفاده کنند.

- همچنین در صورت عدم امکان تحقق کلاس نیمه‌حضوری برای دروس مشخص شده پیشنهاد می‌شود معلم محترم حتی‌الامکان از فضای مجازی و قابلیت اتاق‌های گفت‌وگو و (چت) برای بحث‌های چالشی تر بهره‌برد و این مشارکت را می‌توان یکی از ملاک‌های ارزشیابی قرار داد. البته برای دانش‌آموزانی که امکان حضور در فضای مجازی را ندارند می‌توان اینگونه طراحی کرد که دانش‌آموزان فعالیت‌ها را در منزل انجام دهند و فقط برای تحویل آن به معلم به مدرسه مراجعه کنند.

دروس عملیاتی و مهارتی مثل امداد نجات و آموزش‌های نظامی نیز به تشخیص مربیان مربوطه و شرایط هر منطقه در بازه‌های مشخص شده با رعایت پروتکل‌های بهداشتی و رعایت فاصله برگزار خواهد شد.

■ آموزش دروس نظامی برای دختران الزام ندارد.

■ بخشی از تدریس غیرحضورى برای دانش آموزانى که امکان استفاده از سامانه‌هاى شاد و اتاق‌هاى مجازى را ندارند از طريق رسانه ملي آموزش داده خواهد شد و معلمين به تشخيص خودشان جلساتى را ماهانه برای رفع اشکال دانش آموزان و توضیح در مورد نحوه آزمون برگزار خواهند کرد.

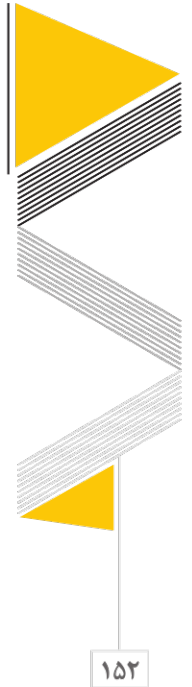
در آموزش‌هاى حضورى و غیرحضورى در این درس امکان بهرمندى از انواع روش‌هاى تدریس فعال فراهم است که برای نمونه سه روش پیشنهادى در آموزش‌هاى غیرحضورى به شرح زیر پیشنهاد مى‌شود:

■ **روش اکتشافى:** در آموزش به روش اکتشافى در فضای مجازى لازم است معلم با طراحی آموزشى مناسب و بهره‌مندی از امکانات فضای مجازى، انواع رسانه‌هاى آموزشى (فیلم، عکس، پاورپوینت و ...) را برای هدایت بهتر دانش آموزان از قبل تدارک ببیند.

یادگیرى اکتشافى فرایندى است که دانش آموز باراهنمایی معلم، اصل یا قانونى را کشف نموده و مسئله‌اى را حل مى‌کند. در این روش معلم با طرح سؤالات مناسب، جواب‌هاى نادرست دانش آموزان را به سمت جواب‌هاى درست هدایت مى‌نماید. معلم باید کلاس را در جهت صحیح و مسیر معینى حفظ نماید به طوری که از حالت کاوش و پویایی شاگردان کاسته نشود. در این روش، معلم دانش آموزان را وادار به فکر کردن مى‌کند و آنها را برای رسیدن به پاسخ درست تشویق مى‌نماید.

■ **بحث گروهى:** روش بحث گروهى گفت‌وگویی است سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که موردعلاقه مشترک شرکت کنندگان در بحث است. روش بحث گروهى برای کلاس‌هاى حضورى این درس به راحتی قابل اجرا است ولى در روش آموزش مجازى نیز مى‌توان دانش آموزان را به گروه‌هاى کوچک حداکثر ۵ نفره تقسیم کرد و با بهره‌مندی از امکانات فضای مجازى، گفت‌وگوها را در آن بستر انجام داد. در این روش، معمولاً معلم موضوع یا مسئله اصلی درس را مطرح مى‌کند و شاگردان درباره آن به مطالعه، اندیشه، بحث و اظهارنظر مى‌پردازند و نتیجه مى‌گیرند؛ بنابراین برخلاف روش سخنرانى در این روش، شاگردان در فعالیت‌هاى آموزشى فعالانه شرکت مى‌کنند و مسئولیت یادگیرى را به عهده مى‌گیرند. آنان در ضمن مباحثه، از اندیشه و نگرش‌هاى خود با ذکر دلایل متكى بر حقایق، مفاهیم و اصول علمى دفاع مى‌کنند. در اجرای صحیح بحث گروهى، شاگردان باید توانایی سازمان‌دهی عقاید و دیدگاه‌هاى خود، انتقادات دیگران (چه درست و چه نادرست) و ارزیابى نظرهای مختلف را در ضمن بحث داشته باشند؛ به عبارت دیگر، روش بحث گروهى روشى است که به شاگردان فرصت مى‌دهد تا نظرها، عقاید و تجربیات خود را با دیگران در میان بگذارند و اندیشه‌هاى خود را با دلایل مستند بیان کنند و نتایج گفت‌وگوهاى خود را به معلم گزارش کنند. همچنین معلمان مى‌توانند با شرکت در گفت‌وگوهاى دانش آموزان از کم و کیف فعالیت‌هاى آنها مطلع شوند.

■ **روش کلاس معکوس:** در این روش دانش آموزان موضوعات جدید را از طریق تماشای ویدیوها در خانه با توجه به سرعت یادگیرى خودشان و ارتباط برخط (آنلاین) با معلم یا همسالان خود فرا

می‌گیرند و آنچه را که قبلاً در قالب تکلیف مربوط به آن درس بود، در کلاس با هم انجام می‌دهند. در کلاس درس با کمک معلم با مفهوم درس درگیر می‌شوند. همچنین معلم به جای ایراد سخنرانی این فرصت را دارد که با توجه به نیاز هر یک از دانش‌آموزان، راهنمایی‌ها و آموزش‌های لازم را بدهد و با آنان ارتباط ایجاد کند. در حقیقت این شیوه، یادگیری را به دانش‌آموز می‌سپارد و به معلم این امکان را می‌دهد که یادگیری تک‌تک دانش‌آموزان را با توجه به نیازهای فردی آنها تسهیل کند. این روش از دو جزء تشکیل شده است؛ فعالیت‌های یادگیری و تعامل گروهی در کلاس درس و آموزش انفرادی مستقیم با کامپیوتر خارج از کلاس. به عنوان مثال دانش‌آموزان می‌توانند در موضوع «جنگ نرم» فیلم‌های آموزشی مربوطه را در منزل تماشا کرده، بر محتوای درس مربوطه تأمل کنند و در کلاس درس می‌توانند با جای‌گیری در گروه‌های مختلف گفت‌وگو کرده و با راهبری معلم ابهامات احتمالی برطرف شود.

۳- ارزشیابی

ارزشیابی این درس شامل ۱۲ نمره نظری و ۸ نمره عملی است که در بخش نظری اولویت با پژوهش و تحقیق و سؤالات مفهومی مبتنی بر تفکر و تعقل است و در بخش عملی ۸ نمره مربوط توسط سرمربیان نواحی مقاومت بسیج به آموزشگاه ارائه خواهد شد.

همچنین ارزشیابی این درس می‌تواند بر اساس نسخه ترکیبی باشد.

۱ مشارکت در بحث‌های برخط (آنلاین) و یا حضوری کلاسی و یا ارسال فعالیت‌ها برای معلم به صورت غیرحضوری

۲ آزمون برون خط (آفلاین) از محتوا (مطالعه کتاب به بهانه آزمون موضوعیت دارد که محقق می‌شود)
۳ فعالیت‌های عملی که با برنامه‌ریزی‌های کشوری، استانی و منطقه‌ای و در اردوهای عملی این درس برگزار خواهد شد

با توجه به آموزش‌های حضوری و غیرحضوری در این درس، ارزشیابی دانش‌آموزان مشتمل بر دو نوع ارزشیابی مستمر و ارزشیابی پایانی است:

الف) ارزشیابی مستمر (۸ نمره)

در ارزشیابی مستمر آموزش‌های حضوری و غیرحضوری، آموخته‌ها و فعالیت‌های دانش‌آموزان در دو بخش ارزیابی می‌شود:

۱ مشاهدات معلم از میزان مشارکت دانش‌آموزان در انجام فعالیت در کلاس و انجام فعالیت‌های کتاب و ارسال آن به معلم (۱۰ نمره) شامل:

- ابراز علاقه نسبت به انجام فعالیت و مشارکت فعال در کلاس

- کیفیت گزارش ارسال شده توسط دانش‌آموز

۱- رعایت نظم و ترتیب از طریق انجام به موقع فعالیت و ارائه گزارش آن
۲- بررسی نتایج کار دانش آموزان در فعالیت های فوق برنامه و پروژه پژوهشی به صورت فردی یا گروهی (۱۰ نمره) شامل:

۱- تهیه گزارش با مراجعه به منابع علمی همچون کتاب و مقالات موجود در بستر اینترنت
۲- خلاصه کتاب در مورد موضوعات مربوط به کتاب مانند خاطرات شهدا، دفاع مقدس، جنگ نرم و ...
۳- ساخت کلیپ و فیلم کوتاه در مورد موضوعات مربوط به کتاب با راهبری و هدایت معلم و والدین
۴- ثبت خاطرات اطرافیان و نزدیکان در موضوعات دفاع مقدس، شهدا و .. در قالب یک مقاله و نوشتار کوتاه متناسب با توانمندی دانش آموز

۵- تهیه بروشور و یا فعالیت های هنری

ب) ارزشیابی پایانی و تئوری (۱۲ نمره)

بر اساس نتایج آزمون کتبی است که در پایان هر نوبت تحصیلی به صورت حضوری و یا غیر حضوری (آنلاین) از دانش آموزان به عمل می آید.

۴- رسانه های پشتیبان

۱- سامانه ملی رشد

از جمله فعالیت های جذاب در این درس، نمایش فیلم های آموزشی است. در سامانه ملی رشد امکان بهره مندی از فیلم های آموزشی این درس به سهولت فراهم شده است و به معلمان این امکان را می دهد تا ضمن ایجاد تنوع در فرآیند تدریس خود، از ظرفیت های آموزشی آنها نیز بهره مند شوند. همچنین معلمان محترم می توانند به سایت های زیر مراجعه کنند:

۱- معلمان پایه نهم به «دبیرخانه کیفیت بخشی آموزشی آمادگی دفاعی» به آدرس

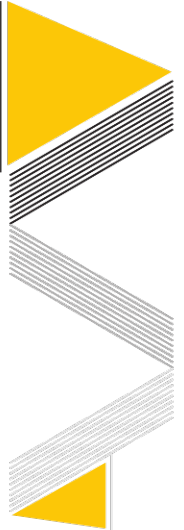
<http://def.gam1.medu.ir/portal/home.php>

۲- معلمان پایه دهم به «دبیرخانه راهبری کشوری درس آمادگی دفاعی» به آدرس

<http://defaee.gam2.medu.ir/portal/home.php>

معلمان گرامی می توانند از محصولات و رسانه های آموزشی مناسب ارائه شده در این دو سایت در جریان آموزش خود بهره مند شوند.

همچنین با امکانی که این سامانه در اختیار کاربران قرار داده است، توصیه می شود معلمان محترم به منظور بهره مندی سایرین، نسبت به بارگذاری محتواهای آموزشی و مناسب خود در این سامانه اقدام نمایند و البته با شرکت در «تالار گفتمان» به بهبود فرآیند تدریس محتوای این دو کتاب، سایر معلمان و البته مؤلفین کتاب را یاری برسانند.

- سامانه شاد

کلیپ‌های کوتاه آموزشی در موضوعات مختلف مرتبط با آموزش سلامت در این سامانه بارگذاری شده است. همچنین برخی از فیلم‌های تولیدشده توسط استان‌ها و دبیرخانه که متناسب با اهداف درس آمادگی دفاعی تشخیص داده شود، قابلیت استفاده خواهد داشت. انتظار می‌رود معلمان نمونه‌های طراحی آموزشی خود در درس آمادگی دفاعی و سایر مطالب علمی و قابل استفاده را با هدف بهره‌مندی سایرین بر روی این سامانه بارگذاری کنند.

- رسانه ملی

از ظرفیت‌های رسانه‌های ملی می‌توان در قالب تولید فیلم‌های آموزشی مناسب بخش غیرحضوری درس آمادگی دفاعی بهره لازم را برد.

۵- مخاطبان برنامه

- دانش آموزان

- پیگیری، مشاهده و بهره‌مندی از فیلم‌های آموزش مجازی
- انجام فعالیت‌های دروس و ثبت و گزارش‌دهی به معلم
- شرکت در گفت‌وگوهای تعاملی با همکلاسی‌ها و معلم به صورت مجازی
- انجام تکالیف دروس، ثبت و گزارش‌دهی به موقع به معلم
- حضور و مشارکت فعال در برنامه‌های عملی و مهارتی دروس با محتوای آموزش نظامی، ایمنی و زلزله و مشابه آن با رعایت پروتکل‌های بهداشتی و اعلام شده
- شرکت در آزمون‌های برون خط (آفلاین)، برخط (آنلاین) و حضوری

- خانواده

- ۱ پشتیبانی برنامه‌های آموزشی
- ۲ فراهم آوردن شرایط مناسب آموزش در منزل
- ۳ نظارت دقیق بر روند بخش آموزش در خانه
- ۴ حمایت روانی و علمی از دانش‌آموز (ایجاد محیطی شاد و پرامید)

- مدیریت مدرسه

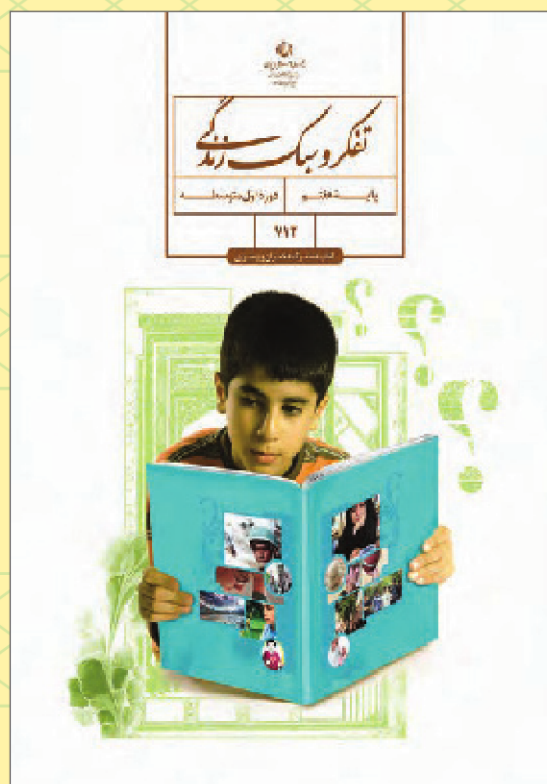
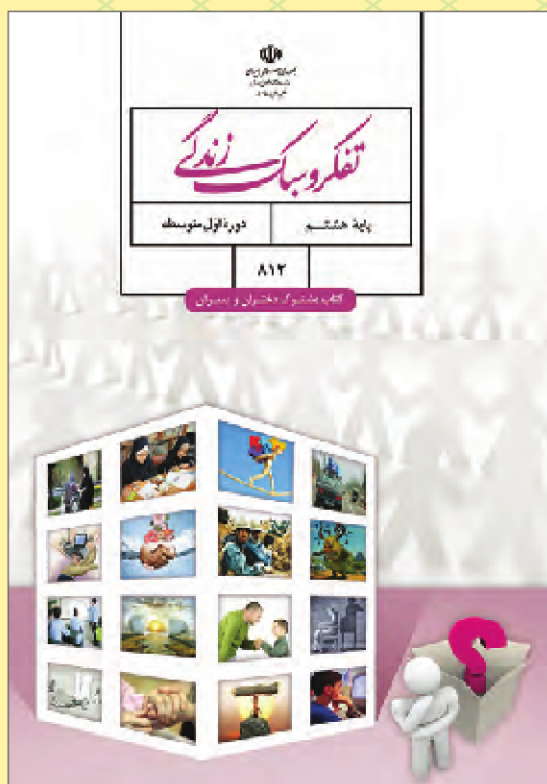
- تسهیل شرایط و امکانات برای معلمان به منظور استفاده از ظرفیت‌های فضای مجازی برای معلمان و حضور دانش‌آموزان در کلاس، در دروس نیازمند به تعامل حضوری و دو طرفه

- ایجاد شرایط مناسب برای اجرای برنامه‌های زلزله و ایمنی و ... در مدرسه
- برقراری ارتباط با اولیا و مطلع کردن آنها از شرایط و امکانات لازم برگزاری کلاس‌ها و آزمون‌های غیرحضوری

- معلم

- طراحی آموزشی مناسب برای هر درس
- تدارک برنامه‌های آموزشی مناسب برای استفاده در فضای آموزش مجازی
- تدارک فرصت‌های یادگیری از طریق گفت‌وگوهای گروهی در فضای مجازی
- پیگیری و نظارت مستمر بر انجام تکالیف و فعالیت‌های کتاب توسط دانش‌آموزان
- بهره‌مندی از فیلم‌های آموزشی شبکه‌های رشد و شاد در آموزش‌های مجازی
- هدایت و راهبری فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان
- فراهم کردن شرایط و هماهنگی با خانواده و مراکز مربوطه برای حضور دانش‌آموزان در برنامه‌های عملی و مهارتی دروس آموزش نظامی و ایمنی و زلزله با رعایت پروتکل‌های بهداشتی

راهنمای دروس تفکر و سبک زندگی پایه‌های هفتم و هشتم

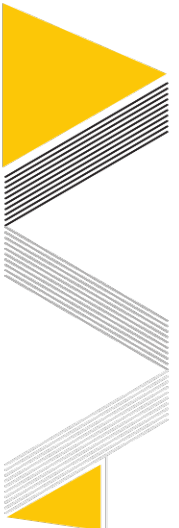

مخاطبان برنامه	خانواده	مسئول تربیت: ۱- در درس های مرتبط با «پژوهشگری»، خانواده می تواند در گردآوری اطلاعات پروژه پژوهشی به دانش آموزان کمک کند. ۲- در درس های محوری «پرورش تفکر» و «آداب و مهارت های زندگی» انتظار می رود والدین در خانه، فضا و فرصتی مناسب برای گفت و گو درباره موضوعات مطرح در کتاب یا مسائل واقعی زندگی دانش آموز فراهم کنند.
	مدیریت مدرسه	سازمان دهنده و هماهنگ کننده: اینک در شرایط آموزش از راه دور باید با تولید سه بسته مدیریتی ویژه اولیا، دانش آموزان و مربیان در محیطی گسترده تر و البته پیچیده تر وظیفه خود را ایفا کند همچنین فراهم کردن امکانات مورد نیاز کلاس (برای نمایش فیلم و...) و تضمین دسترسی همه دانش آموزان به نرم افزار آموزشی نیز از مدیریت مدرسه انتظار می رود.
	معلم	راهبر و هدایت کننده یاددهی - یادگیری: برنامه ریزی برای توجیه مناسب والدین در خصوص اهداف این درس و ویژگی های خاص سه محور محتوایی آن، رفع مشکلات و ابهامات دانش آموزان در طول انجام پروژه پژوهشی و برنامه ریزی برای توجیه والدین نسبت به دروس مرتبط با آداب و مهارت های زندگی
	دانش آموز	یادگیرنده فعال: حضور فعال در کلاس، مشاهده نرم افزار آموزش پروژه پژوهشی و رفع ابهامات با کمک معلم، مطالعه دروس در خانه - با در نظر گرفتن توصیه های معلم - گفت و گو با اعضای خانواده درباره مسائل و موضوعات دروس، انجام دقیق خودارزیابی ها در کتاب
شبهه های ارزش یابی	حضوری / غیر حضوری (بیرون خط) (برخط)	خودارزیابی دانش آموز؛ برگه های ثبت مشاهدات گزارش پروژه پژوهشی برگه های فعالیت کتاب
	استانی	تدریس دروس مربوط به محور آشنایی با پروژه پژوهشی، تدریس دروس مربوط به محور آداب و مهارت های زندگی
رسانه های آموزشی	تلویزیون	سراسری
	رسانه های پشتیبان	شبکه شاد
راهبردهای یاددهی - یادگیری	فضای مجازی	شبکه رشد
	فصلی	استفاده از فیلم های آموزشی، کتاب، نرم افزار آموزش پروژه پژوهشی سایت گروه تفکر به آدرس « http://darsiran.ir »
محتوا	غیر حضوری	بخش غیر حضوری: روش های یادگیری فعال؛ چرخه آموزش سه مرحله ای: (۱) تدریس معکوس یا استفاده از نرم افزار آموزشی (غیر حضوری)؛ (۲) رفع اشکال (حضوری)؛ (۳) ارائه یافته ها (حضوری/غیر حضوری) بخش تلفیقی: تدریس معکوس یا استفاده از ظرفیت «مدرسه تلویزیونی ایرانی» و فیلم های آموزشی در دسترس
	حضوری	تفکر درباره تفکر - سکه طلا - بزرگ مردان کوچک - حکایت تربیت - راز تعادل - سراب - دو تا چهار درس از دروس پیش - پنجم کتاب (فصل های انتخابی) - تفکر و پژوهش به انتخاب معلم - دورس از دروس بخش ششم - کتاب (فصل های انتخابی) آداب و مهارت های زندگی
زمان آموزش	ساعت	۳۵ دقیقه غیر حضوری معادل هر جلسه ۵۰ دقیقه حضوری
	جلسه	۲
دوره /شاخه /پایه /درس		تفکر و سبک زندگی / پایه هفتم / دوره اول متوسطه

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
معاونت برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
دفتر برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
آموزش عمومی و متوسطه نظری

۱۵۸

مخاطبان برنامه	خانواده	مسئول تربیت: کمک به دانش‌آموز در گردآوری اطلاعات - گفت‌وگو با دانش‌آموز درباره مسائل و موضوعات مطرح در دروس این بخش، مطرح کردن چالش‌ها و مشکلات ارتباطی دانش‌آموزان و معلم
	مدیریت مدرسه	سازمان‌دهنده و هماهنگ‌کننده: فراهم کردن امکانات مورد نیاز کلاس (برای نمایش فیلم و...)، تضمین دسترسی همه دانش‌آموزان به نرم‌افزار آموزشی
معلم	معلم	راهنمای هدایت‌کننده - یاددهی - یادگیری: - برنامه‌ریزی برای توجیه مناسب والدین در خصوص اهداف این درس و ویژگی‌های خاص سه محور محتوایی آن - رفع مشکلات و ابهامات دانش‌آموزان در طول انجام پروژه پژوهشی - برنامه‌ریزی برای توجیه والدین نسبت به دروس آداب و مهارت‌های زندگی
	دانش‌آموز	یادگیرنده فعال: حضور فعال در کلاس، مشاهده نرم‌افزار آموزش پروژه پژوهشی و رفع ابهامات با کمک معلم - مطالعه دروس در خانه با در نظر گرفتن توصیه‌های معلم، گفت‌وگو با اعضای خانواده درباره مسائل و موضوعات دروس
شبهه‌های ارزش‌یابی	حضوری / غیرحضوری (بیرون خط) / online (برخط)	- خودارزیابی دانش‌آموز؛ برگه‌های ثبت مشاهدات؛ گزارش پروژه؛ برگه‌های فعالیت کتاب - خودارزیابی دانش‌آموز؛ فعالیت‌های کتاب - آزمون درسی
		استانی
رسانه‌های آموزشی	تلفن بیرون	شبکه شاد
	رسانه‌های پشتیبان فضای مجازی	شبکه رشد
راهنمای یاددهی - یادگیری	روش تدریس	- بخش حضوری: براساس کتاب راهنمای معلم - بخش غیرحضوری تلفیقی: چرخه آموزش سه مرحله‌ای: ۱- تدریس معکوس با استفاده از نرم‌افزار آموزشی (غیر حضوری) ۲- رفع اشکال (حضوری) ۳- ارائه یافته‌های (حضوری/ غیرحضوری) - بخش غیر حضوری: مطالعه خودخوان، تدریس معکوس با استفاده از ظرفیت «مدرسه تلویزیونی ایرانی» و فیلم‌های آموزشی در دسترس
		محتوا
زمان آموزشی	حضوری	زیبایی - تقابلی شاهزاده خانم - راه‌هایی - دیو و کجک - جان و تن - خط‌کشی - تو نیکی می‌کنی و در دجله انداز - ۱ تا ۲ درس از دروس بخش پنجم کتاب (فعالیت‌های انتخابی تفکر و پژوهش) به انتخاب معلم - ۱ تا ۳ درس از دروس آداب و مهارت‌های زندگی
	ساعت	۲۵ دقیقه غیرحضوری معادل هر جلسه ۵۰ دقیقه حضوری
جلسه	۲	
درس / پایه / دوره / رشته		تفکر و سبک زندگی / هشتم / اول متوسطه

۱- محتوا

به طور کلی، کتاب «تفکر و سبک زندگی» از سه محور محتوایی کلی «پرورش تفکر»، «پژوهشگری» و «آداب و مهارت‌های زندگی» تشکیل شده است. ارائه این سه محور محتوایی در قالب ۲۲ جلسه تجویزی (الزامی)، سه جلسه نیمه تجویزی (انتخابی) و سه جلسه غیر تجویزی (اختیاری) در نظر گرفته شده است. از میان این سه محور محتوایی، محور «پرورش تفکر» هم از جهت نوع محتوا و هم از جهت روش تدریس، ویژگی‌های خاصی دارد. در این محور، هدف یادگیری، انتقال مجموعه‌ای از معلومات به دانش‌آموزان نیست و به همین خاطر، دروس مربوط به این محور به هیچ وجه با تدریس یک‌سویه از جانب معلم محقق نخواهند شد، بلکه تنها با نوعی آموزش گفت‌وگویی و به صورت رودررو با دانش‌آموزان قابل دستیابی‌اند. در دو محور دیگر یعنی «پژوهشگری» و «آداب و مهارت‌های زندگی»، هر چند راهنمایی معلم ضروری است، اما بیشتر دروس ارائه شده در این دو بخش می‌تواند به صورت غیر حضوری و با هدایت معلم آموخته شود.

در شرایط زرد، با توجه به برقراری کلاس‌ها با نیمی از ظرفیت، این درس برای هر گروه از دانش‌آموزان به صورت «یک هفته در میان یک جلسه» برگزار خواهد شد و پیش‌بینی می‌شود در شرایط مطلوب، ۱۲ تا ۱۴ جلسه درسی به صورت «حضوری» برگزار شود. حال با توجه به این حجم جلسات و با نظر به سه محور کلی محتوای کتاب و توضیحاتی که درباره آنها گذشت، محتوای این درس در مناطق وضعیت زرد در دو بخش حضوری و غیر حضوری بدین صورت پیشنهاد می‌شود:

محتوای بخش «حضور» پایه هفتم

تعداد جلسات	محور	عنوان درس	
۲ جلسه*	پرورش تفکر	تفکر درباره تفکر	۱
۲ جلسه	پرورش تفکر	سکه طلا	۲
۲ جلسه	پرورش تفکر	بزرگ‌مردان کوچک	۳
۲ جلسه	پژوهشگری	پروژه پژوهشی (رفع ابهام و اشکال)	۴
۲ جلسه	پرورش تفکر	حکایت تربیت	۵
۲ جلسه	پرورش تفکر	راز تعادل	۶
۲ جلسه	پرورش تفکر	سراب	۷
۲ جلسه	پژوهشگری	ارائه گزارش پژوهش (گزارش‌های حضوری)	۸
۴ تا ۸ جلسه	پرورش تفکر	دو تا چهار درس از دروس بخش پنجم کتاب (فعالیت‌های انتخابی تفکر و پژوهش) به انتخاب معلم	۹
۴ جلسه	آداب و مهارت‌های زندگی	دو درس از دروس بخش ششم کتاب (فعالیت‌های انتخابی آداب و مهارت‌های زندگی)	۱۰

توضیحات محتوای بخش حضوری: پایه هفتم

۱ همان‌گونه که در جدول نیز مشخص است، اولویت بخش حضوری پرداختن به دروس محور «پرورش تفکر» است زیرا تأمین اهداف این دروس در قالب فعالیت‌های غیرحضوری چندان ممکن نیست.

۲ تأمین اهداف محور «پژوهشگری» در قالب ترکیبی از جلسات حضوری (دست کم دو جلسه) و پیگیری‌ها و اقدامات غیرحضوری انجام خواهد شد. توضیحات بیشتر درباره شیوه این اجرای ترکیبی در ادامه همین راهنما در ضمن عنوان «۲. روش تدریس» خواهد آمد.

۳ معلم می‌تواند در صورت علاقه و توانایی، با رعایت اهداف و ضوابط آموزشی مربوط به پرورش تفکر و سبک زندگی، دو جلسه از جلسات ردیف‌های ۹ و ۱۰ را به درس‌ها و فعالیت‌های اختیاری (با طراحی خود معلم) اختصاص دهد.

محتوای بخش «غیر حضوری» پایه هفتم

عنوان درس	محور	
درس های «پروژه پژوهشی»	پژوهشگری	۱
ارائه گزارش پژوهش (گزارش های مکتوب و غیر حضوری)		
من کیستم؟	آداب و مهارت های زندگی	۲
خودآگاهی چیست؟		
مطالعه و یادگیری		
زمان را چگونه مدیریت کنیم؟		
سبک زندگی چیست و عوامل مؤثر بر آن کدام است؟		
سبک های ارتباطی ما با دیگران چگونه است؟		
مهارت های ارتباطی و آداب معاشرت		
ارتباط با خانواده، همسایگان و معلمان چگونه است؟		
تضاد و اختلاف نظرهای خود را چگونه مدیریت کنیم؟		
اضطراب چیست؟		
خشم خود را چگونه مهار کنیم؟		

۱۶۱

توضیحات محتوای بخش غیر حضوری: پایه هفتم

- توضیحات درباره شیوه آموزش غیر حضوری دروس مربوط به محور «پژوهشگری» در ادامه همین راهنما در ضمن عنوان «۲. روش تدریس» خواهد آمد.
- درس «ارائه گزارش پژوهش» در صورتی در بخش غیر حضوری ارائه می شود که برخی دانش آموزان، یافته های خود را به صورت مکتوب ارائه کنند. در این وضعیت، معلم پس از دریافت گزارش پژوهشی، در ضمن بازخوردهایی به آنها کمک خواهد کرد که گزارش خود را بهبود بخشند.
- دروس ذکر شده در محور «آداب و مهارت های زندگی»، کلیه درس های بخش دوم (فعالیت های الزامی نوبت اول آداب و مهارت های زندگی) و بخش چهارم (فعالیت های الزامی نوبت دوم آداب و مهارت های زندگی) از کتاب اند.

محتوای بخش «حضور» پایه هشتم

تعداد جلسات	محور	عنوان درس	
۲ جلسه*	پرورش تفکر	زیبایی	۱
۲ جلسه	پرورش تفکر	نقاشی شاهزاده خانم	۲
۲ جلسه	پژوهشگری	پروژه پژوهشی (رفع ابهام و اشکال)	۳
۲ جلسه	پرورش تفکر	راه رهایی	۴
۲ جلسه	پرورش تفکر	دیو و کیک	۵
۲ جلسه	پرورش تفکر	جان و تن	۶
۲ جلسه	پرورش تفکر	خط کشی	۷
۲ جلسه	پرورش تفکر	تو نیکی می‌کن و در دجله انداز	۸
۲ جلسه	پژوهشگری	ارائه گزارش پژوهش (گزارش‌های حضوری)	۹
۲ تا ۶ جلسه	پرورش تفکر	۱ تا ۳ درس از دروس بخش پنجم کتاب (فعالیت‌های انتخابی تفکر و پژوهش) به انتخاب معلم	۱۰
۲ تا ۶ جلسه	آداب و مهارت‌های زندگی	۱ تا ۳ درس از دروس بخش ششم کتاب (فعالیت‌های انتخابی آداب و مهارت‌های زندگی)	۱۱

توضیحات محتوای بخش حضوری پایه هشتم

- همان‌گونه که در جدول نیز مشخص است، اولویت بخش حضوری، پرداختن به دروس محور «پرورش تفکر» است، زیرا تأمین اهداف این دروس در قالب فعالیت‌های غیرحضوری چندان ممکن نیست.
- اهداف محور «پژوهشگری» با ترکیبی از جلسات حضوری (دست کم دو جلسه) و پیگیری‌ها و اقدامات غیرحضوری تأمین خواهد شد. توضیحات بیشتر درباره این شیوه ترکیبی در ادامه همین راهنما تحت عنوان «۲. روش تدریس» خواهد آمد.
- معلم می‌تواند در صورت علاقه و توانایی، با رعایت اهداف و ضوابط آموزشی مربوط به پرورش تفکر و سبک زندگی، ۲ تا ۴ جلسه از جلسات ردیف ۱۰ را به درس‌ها و فعالیت‌های اختیاری (با طراحی خود معلم) اختصاص دهد.

محتوای بخش «غیر حضوری» پایه هشتم

عنوان درس	محور	
درس های «پروژه پژوهشی» ارائه گزارش پژوهش (گزارش های مکتوب و غیر حضوری)	پژوهشگری	۱
مهارت های زندگی موفق کدام اند؟ آداب معاشرت و گفت و گو رسانه ها و تأثیرات آنها بر زندگی ما مهارت نفس (خوبستن داری) چیست؟ رفتار پرخطر چیست؟ مهارت افزایش عزت نفس مهارت بهبود خودپنداره و افزایش اعتماد به نفس مهارت فشار روانی	آداب و مهارت های زندگی	۲
۲ درس از دروس بخش ششم کتاب (فعالیت های انتخابی آداب و مهارت های زندگی)		

۱۶۳

توضیحات محتوای بخش غیر حضوری، پایه هشتم

- توضیحات درباره شیوه آموزش غیر حضوری دروس محور «پژوهشگری» در ادامه همین راهنما تحت عنوان «۲. روش تدریس» خواهد آمد.
- درس «ارائه گزارش پژوهش» در صورتی در بخش غیر حضوری ارائه می شود که برخی دانش آموزان، یافته های خود را به صورت مکتوب ارائه دهند. در این شرایط، معلم پس از دریافت گزارش پژوهشی، در ضمن بازخوردهایی به آنها کمک خواهد کرد که گزارش خود را بهبود بخشند.
- دروس ذکر شده در محور «آداب و مهارت های زندگی» (به جز ردیف آخر) کلیه درس های بخش دوم (فعالیت های الزامی نوبت اول آداب و مهارت های زندگی) و بخش چهارم (فعالیت های الزامی نوبت دوم آداب و مهارت های زندگی) از کتاب اند.

۲- روش تدریس

روش(های) تدریس	شیوه حضور	محور محتوایی	
این دروس می‌تواند کاملاً بر اساس آنچه در کتاب معلم (راهنمای تدریس) تفکر و سبک زندگی آمده است، تدریس شود.	حضور	پرورش تفکر	۱
چرخه آموزش این بخش، در سه مرحله به این شرح پیشنهاد می‌شود: الف) آشنا کردن دانش‌آموزان با چستی پروژه پژوهشی و چگونگی انجام آن (شامل درس‌های: «طرح سؤال پژوهش»، «تهیه طرح پژوهش» و «برنامه‌ریزی برای اجرا»): این مرحله به صورت غیرحضور انجام خواهد شد. روش‌های پیشنهادی این بخش از چرخه عبارت‌اند از: - تدریس مدرسان «مدرسه تلویزیونی ایران» (شبکه آموزش) - استفاده از نرم‌افزار آموزش پروژه پژوهشی (تولید دفتر تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش، بارگذاری شده بر روی شبکه رشد) - تدریس دبیر مربوطه در منزل، تهیه فیلم از تدریس و ارسال آن برای دانش‌آموزان از طریق شبکه شاد ب) رفع اشکالات و ابهامات دانش‌آموزان؛ این مرحله به صورت حضور (یا ارتباط غیرحضور و موردی دبیر با دانش‌آموزان نیازمند به یاری) انجام خواهد شد. ج) ارائه گزارش پژوهش: به صورت حضور (در صورت شفاهی بودن گزارش‌ها) یا غیرحضور (در صورت مکتوب بودن آنها) بر اساس راهنمایی‌های کتاب راهنمای معلم.	پژوهشگری	۲	
- تدریس مدرسان «مدرسه تلویزیونی ایران» (شبکه آموزش) با تأکید بر استفاده حداکثری از روش‌های پیشنهاد شده در کتاب راهنمای معلم (ص ۱۸۹ تا ۱۹۶) پایه هفتم و (ص ۱۵۰ تا ۱۵۷) پایه هشتم - تدریس در بسترهای آموزشی آنلاین مورد تأیید دبیر مربوطه - تدریس توسط دبیر مربوطه در منزل، تهیه فیلم از تدریس و ارسال آن برای دانش‌آموزان از طریق شبکه شاد با تأکید بر استفاده حداکثری از روش‌های پیشنهاد شده در کتاب راهنمای معلم (ص ۱۸۹ تا ۱۹۶) پایه هفتم و (ص ۱۵۰ تا ۱۵۷) پایه هشتم - استفاده از روش پیش‌مطالعه و رفع ابهام و اشکال دانش‌آموزان، هر درس را مطالعه می‌کنند و پرسش‌ها و ابهام‌های خود را درباره آن دبیر می‌فرستند. سپس دبیر در قالب فایل‌های تصویری یا صوتی، به ابهام‌ها و پرسش‌ها پاسخ و فایل‌ها را در گروه دانش‌آموزان در شبکه شاد قرار می‌دهد (یا به صلاحدید خود در صورتی که ابهام یا پرسش، فقط مختص به یک نفر باشد و انتشار عمومی پاسخ آن به هر دلیل، مناسب گروه نباشد، به صورت خصوصی به دانش‌آموز پاسخ می‌دهد).	غیرحضور	آداب و مهارت‌های زندگی	۳

۳- ارزش یابی

همانند شرایط عادی، ارزش یابی این درس در شرایط وضعیت زرد نیز با تأکید بر ارزش یابی فرایندی به صورت توأمان، به عهده معلم و دانش آموزان (خودارزش یابی) است. چگونگی ارزش یابی این درس با برخی تعدیل ها در جدول چگونگی ارزش یابی پیشرفت تحصیلی (ص ۲۹ کتاب راهنمای معلم) بدین شرح پیشنهاد می شود:

نوع ارزش یابی	ارزش یاب	ابزار	زمان انجام	نمره
مستمر	دانش آموز	برگه های فعالیت و خودارزیابی در کتاب دانش آموز	در طول سال و پایان هر نیم سال	-
	معلم	برگه ثبت مشاهدات	هر جلسه برای تعدادی از دانش آموزان	۵
		برگه های فعالیت و خودارزیابی کتاب دانش آموز	دو بار در هر نیم سال تحصیلی	۵
		گزارش پروژه پژوهش	هنگام ارائه گزارش	۵
		آزمون آداب و مهارت های زندگی	هر نیمسال تحصیلی	۵

۱۶۵

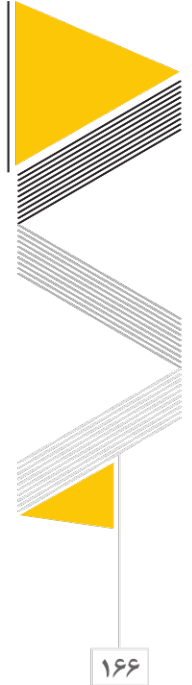
گفتنی است که دو شیوه «برگه های ثبت مشاهدات» و «برگه های فعالیت و خودارزیابی» به همه محورهای محتوایی سه گانه کتاب مربوط می شوند؛ در حالی که ارزیابی «گزارش پروژه پژوهش» فقط به محور «پژوهشگری» و «آزمون آداب و مهارت های زندگی» از همان محور محتوایی به عمل خواهد آمد. بنابراین، نباید هیچ آزمون نتیجه محوری (چه کتبی و چه شفاهی) از دروس محور «پرورش تفکر» نباید انجام شود.

برای توضیحات بیشتر درباره اصول و ملاحظات مهم در ارزش یابی این درس و همچنین، معنا و چگونگی انجام هر یک از ارزش یابی های فوق و نمون برگه های پیشنهادی، به کتاب راهنمای معلم (صص ۲۶-۳۴) مراجعه کنید.

۴- رسانه های پشتیبان

- شبکه رشد

از جمله جذابیت های این درس، استفاده از برخی قطعات پویانمایی یا فیلم به عنوان بخشی از محتوای درس برای انگیزش نیروی تفکر دانش آموزان است. این فیلم ها بر روی شبکه رشد و همچنین، سایت گروه تفکر به آدرس «<http://darsiran.ir>» در دسترس اند و نه تنها معلم، بلکه والدین نیز می توانند از

آنها استفاده کنند. همچنین در سال‌های گذشته، برخی برنامه‌های آموزشی برای معلمان این درس آماده شده که در شبکه رشد، قابل دسترسی است.

- شبکه شاد

شبکه شاد بستر رسمی ارتباط غیرحضوری دانش‌آموزان و دبیر این درس خواهد بود و توضیحات تصویری یا صوتی دبیر درباره بخش‌های مختلف محور محتوایی «آداب و مهارت‌های زندگی» و نیز پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و ابهامات دانش‌آموزان درباره محور «پژوهشگری» با استفاده از این ابزار ارتباطی انجام می‌شود. همچنین می‌توان از این بستر برای به اشتراک‌گذاری قطعات فیلم مرتبط با دروس و ارائه برخی توضیحات و راهنمایی‌ها به والدین درباره کتاب تفکر و سبک زندگی استفاده کرد.

- نرم‌افزار «آموزش پروژه پژوهشی»

این نرم‌افزار که به سفارش دفتر تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تهیه شده، برنامه‌ای خودآموز است که توضیحات لازم را در خصوص طرح پژوهشی و چگونگی و مراحل انجام آن به مخاطب خود ارائه می‌کند. با توجه به خودآموز بودن این نرم‌افزار، نه تنها دانش‌آموز، بلکه دبیر و والدین نیز می‌توانند آگاهی بیشتری نسبت به پروژه پژوهشی و چگونگی انجام آن به دست بیاورند و در مراحل مختلف، به دانش‌آموز کمک کنند.

- تلویزیون سراسری

مهم‌ترین اقدام مدرسه تلویزیونی ایران، تدریس دروس محور تجویزی (الزامی) «آداب و مهارت‌های زندگی» (یعنی دروس بخش دوم و بخش چهارم از کتاب درسی) به کمک دبیران با سابقه این درس با رعایت چارچوب محتوایی و استفاده از عوامل جذابیت‌بخش است. به علاوه، ارائه آموزش درباره چستی پروژه پژوهشی و چگونگی انجام آن و ذکر و بررسی نمونه‌هایی از پروژه‌های پژوهشی که می‌تواند برای دانش‌آموزان در این سن، ملموس و معنادار باشد، به تأمین بهتر اهداف مربوط به محور محتوایی «پژوهشگری» در این کتاب کمک خواهد کرد.

۵- انتظارات از مخاطبان برنامه

- معلم

- مرور دقیق بخش‌های مهم کتاب راهنمای معلم - در دسترس از طریق «پایگاه کتاب درسی» به نشانی (<http://chap.sch.ir>) - برای آشنایی بهتر با اهداف، چارچوب محتوایی و موضوعی و اصول حاکم بر مدیریت فرایند یاددهی - یادگیری این درس (هم نسبت به دروس مربوط به محور محتوایی «پرورش

تفکر» که پیشنهاد شده است به صورت حضوری ارائه شوند و به همین دلیل، معلم نیازمند اشراف کافی روی اهداف و روش‌های تدریس آنهاست؛ و هم نسبت به دروس محور «آداب و مهارت‌های زندگی» و «پژوهشگری» که کاملاً حضوری نیستند و معلم باید آگاهی خوبی از اهداف و محتوا و ملاحظات و چالش‌های آنها داشته باشد تا بتواند هدایت و راهنمایی غیرحضوری مناسبی ارائه دهد).

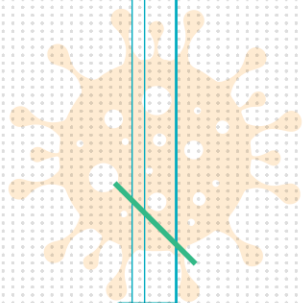
- برنامه‌ریزی برای توجیه مناسب والدین در خصوص اهداف این درس و ویژگی‌های خاص سه محور محتوایی آن. برای این کار از بخش‌هایی از کتاب راهنمای معلم، به‌ویژه صفحات ۳۷ تا ۴۸ در پایه هفتم و ۴۰ تا ۵۱ در پایه هشتم (روش‌های یاددهی - یادگیری این درس و صلاحیت‌های مورد نیاز برای مدیریت این فرایند) صفحات ۱۷۸ تا ۱۸۱ در پایه هفتم و ۱۳۵ تا ۱۳۸ در پایه هشتم (ماهیت آموزش آداب و مهارت‌های زندگی و نتایج و فواید این آموزش) و صفحات ۱۸۸ تا ۱۹۶ در پایه هفتم و ۱۴۹ تا ۱۵۷ در پایه هشتم (فرایند و روش‌های یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی) به صلاحدید معلم و متناسب با شرایط می‌توان استفاده کرد).

- ارتباط با دانش‌آموزان در مدت اجرای پروژه پژوهشی و حل مشکلات و ابهامات آنان با توجه به ترکیبی بودن اجرای این محور محتوایی از درس

- خانواده

- کسب آگاهی نسبت به اهداف و محورهای موضوعی ویژه کتاب تفکر و سبک زندگی (به‌ویژه محور محتوایی «آداب و مهارت‌های زندگی») و همراهی با دبیر برای بهبود و ارتقای فرایند آموزش.

- فراهم آوردن فرصت و فضای مناسب برای گفت‌وگو با دانش‌آموزان در محیط خانواده درباره موضوعات و محورهای مرتبط با کتاب

covid 19

covid 19

COVID-19

محتوای دوره اول متوسطه بارگذاری شده
در سامانه آموزشی تربیتی رشد

۳

محتوای سامانه ملی رشد

محتوای بارگذاری شده در دوره اول متوسط نظری بر سامانه آموزشی تربیتی رشد

QR	عنوان	کد	ردیف
	آموزش قرآن (هفتم)	۷۰۱	۱
	پیام‌های آسمانی (هفتم)	۷۰۲	۲
	فارسی (هفتم)	۷۰۳	۳
	آموزش مهارت‌های نوشتاری (نگارش و انشاء) - (هفتم)	۷۰۴	۴
	ریاضی (هفتم)	۷۰۵	۵

	علوم تجربی (هفتم)	۷۰۶	۶
	مطالعات اجتماعی (هفتم)	۷۰۷	۷
	فرهنگ و هنر (هفتم)	۷۰۸	۸
	عربی (هفتم)	۷۰۹	۹
	انگلیسی (هفتم)	۷۱۰	۱۰
	کتاب کار زبان انگلیسی (هفتم)	۷۱۱	۱۱

	تفکر و سبک زندگی (هفتم)	۷۱۲	۱۲
	تفکر و سبک زندگی (دختران)- (هفتم)	۷۱۳	۱۳
	کار و فناوری (هفتم)	۷۱۷	۱۴
	آموزش قرآن (هشتم)	۸۰۱	۱۵
	پیام‌های آسمانی (هشتم)	۸۰۲	۱۶
	فارسی (هشتم)	۸۰۳	۱۷

	آموزش مهارت‌های نوشتاری (هشتم)	۸۰۴	۱۸
	ریاضی (هشتم)	۸۰۵	۱۹
	علوم تجربی (هشتم)	۸۰۶	۲۰
	مطالعات اجتماعی (هشتم)	۸۰۷	۲۱
	فرهنگ و هنر (هشتم)	۸۰۸	۲۲
	عربی (هشتم)	۸۰۹	۲۳

	انگلیسی (هشتم)	۸۱۰	۲۴
	کتاب کار زبان انگلیسی (هشتم)	۸۱۱	۲۵
	تفکر و سبک زندگی (هشتم)	۸۱۲	۲۶
	تفکر و سبک زندگی (پسران) - (هشتم)	۸۱۴	۲۷
	کار و فناوری (هشتم)	۸۱۷	۲۸
	آموزش قرآن (نهم)	۹۰۱	۲۹

	پیام های آسمانی (نهم)	۹۰۲	۳۰
	فارسی (نهم)	۹۰۳	۳۱
	آموزش مهارت های نوشتاری (نهم)	۹۰۴	۳۲
	ریاضی (نهم)	۹۰۵	۳۳
	علوم تجربی (نهم)	۹۰۶	۳۴
	مطالعات اجتماعی (نهم)	۹۰۷	۳۵

	فرهنگ و هنر (نهم)	۹۰۸	۳۶
	عربی (نهم)	۹۰۹	۳۷
	انگلیسی (نهم)	۹۱۰	۳۸
	کتاب کار زبان انگلیسی (نهم)	۹۱۱	۳۹
	آمادگی دفاعی (نهم)	۹۱۵	۴۰
	کار و فناوری (نهم)	۹۱۷	۴۱